

Hilmi Kılınç (Hilmi Komutan)'ın
Arşivinden

VAROLUŞ MÜCADELESİNDE MAĞUSA SANCAĞI

Turgay Bülent Göktürk

**Hilmi Kılğın (Kılğın Komutan)'ın
Arşivinden**

**VAROLUŞ MÜCADELESİNDE
MAĞUSA SANCAĞI**

Turgay Bülent Göktürk

**Gazimağusa
2020**

Hilmi Kılın (Kılın Komutan)'ın Arşivinden

**VAROLUŞ MÜCADELESİNDE
MAGUSA SANCAĞI**

YAZAR
TURGAY BÜLENT GÖKTÜRK
turgay.gokturk@emu.edu.tr

KAPAK TASARIM
DEHA MERTKAL

ISBN 978-625-400-617-3

BASKI
Okman Printing Ltd.
Mustafa Ruso Cad. Küçük Kaymaklı
Lefkoşa/KKTC

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır.
Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında,
Gerek metin, gerek görsel malzeme hiçbir yolla kitap yazarından izin almadan
Çoğaltılamaz, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

İÇİNDEKİLER

YAZARIN KISA ÖZGEÇMİŞİ	VI
HİLMİ KILGIN (KILGIN KOMUTAN)'IN BİYOGRAFİSİ	VII
SUNUŞ	IX
GENEL	1
VAROLUŞ MÜCADELESİNDE MAĞUSA SANCAĞI	9
MAĞUSA SANCAĞI'NIN KURULUŞU	9
21 ARALIK 1963 -31 ARALIK 1963 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	10
01 OCAK 1964 -31 ARALIK 1964 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	13
RUMLARIN ADAYA GEMİYLE KAÇAK SİLAH VE MÜHİMMAT GETİRİŞİNİN TESPİTİ	15
LİMAN YERİNE SURİÇİ'NE GİRİŞ YAPAN YUNAN SUBAYLAR	19
İNGİLİZ BİNBAŞI VE ŞOFÖRÜNÜN KAYBOLMASI	21
01 OCAK 1965 - 31 ARALIK 1965 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	25
KASIM 1965 SAKARYA OLAYLARI	29
SAKARYA OLAYLARININ ANLAŞMA SÜRECİ	193
MAĞUSA SANCAĞI'NIN YENİDEN TEŞKİLATLANMASI (ARALIK 1965)	203
01 OCAK 1966 - 31 ARALIK 1966 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	205
01 OCAK 1967 - 31 ARALIK 1967	

TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	207
BAYKAL BÖLGESİNDEKİ TÜRKLERİN 1974'DE SURİÇİ'NE GEÇİŞİNİ SAĞLAYAN TUNELİN AÇILMASI	211
01 OCAK 1968 - 31 ARALIK 1968 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	215
01 OCAK 1969 - 31 ARALIK 1969 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	219
01 OCAK 1970 - 31 ARALIK 1970 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	223
01 OCAK 1971 - 31 ARALIK 1971 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	229
01 OCAK 1972 - 31 ARALIK 1972 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	235
01 OCAK 1973 - 31 ARALIK 1973 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	239
01 OCAK 1974 - 29 MAYIS 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	245
29 MAYIS 1974 - 31 ARALIK 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	247
BAYKAL BÖLÜĞÜ'NE SİĞİNAN RUMLAR	254
16 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	256
17 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	259
18 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	260
19 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	262
20 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR – I. MUTLU BARIŞ HAREKATI	264

SAKARYA, BAYKAL VE KARAKOL BÖLÜKLERİNİN SURİÇİ'NE ÇEKİLMESİ	276
21 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	282
22 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	286
23 TEMMUZ- 14 AĞUSTOS 1974 DÖNEMİ	294
14 AĞUSTOS- 17 AĞUSTOS 1974 (İKİNCİ MUTLU BARIŞ HAREKATI)	303
14 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	303
15 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ YAŞANAN OLAYLAR (MEHMETÇİK VE MÜCAHİTİN KAVUŞMASI)	304
16 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	309
17 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR	310
18 AĞUSTOS 1974 - 31 ARALIK 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	311
01 OCAK 1975 - 31 ARALIK 1975 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR	316
SONUÇ	319
MAĞUSA SANCAĞI'NDA GÖREV YAPAN SANCAKTARLAR	320
MAĞUSA SANCAĞI'NIN ŞEHİTLERİ	323
HİLMİ KILGIN'IN ARŞİVİNDEN FOTOĞRAFLAR	330
KAYNAKLAR	340

YAZARIN KISA ÖZGEÇMİŞİ

Turgay Bülent Göktürk, 1961 yılında İzmir’de doğdu. Kara Harp Okulu, Kara Harp Akademisi ve Silahlı Kuvvetler Akademisi’nde eğitim gördü. Kurmay subay olarak Türk Silahlı Kuvvetleri’nin çeşitli birliklerinde karargah subayı ve komutanlık görevlerinde bulundu. Kara Harp Akademisi (İstanbul) ve Azerbaycan Harp Akademisi’nde (Baku) Öğretim Görevlisi olarak çalıştı. Kıbrıs’ta Kurmay Albay olarak 28. Tümen Kurmay Başkanlığı ve KKTC Güvenlik Kuvvetleri 1. Alay Komutanlığı görevlerini yapmayı müteakip, 2007 yılında kendi isteği ile TSK’dan emekli oldu.

İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi’nde tamamladığı doktora eğitiminde, tez çalışmasını KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı merhum Rauf R. Denктаş’ın önerisi üzerine, **“1974 Öncesi Türkiye’nin Kıbrıs Politikası, Vizyonu ve Uygulamaları”** konusunda yaptı. Bu çalışma, 2014 ve 2018 yıllarında aynı isimle kitap olarak yayınlandı. 2009 yılında Rauf R. Denктаş’ın önsözünü yazdığı, **“Enosis’in Doğuşu ve Düşünceden Eyleme Geçiş-1931 İsyanı”** isimli kitabını yayınladı. 2016 yılında, **“Amerikan Basınında İzmir Yangını- 1922”** ve **“Kıbrıs Rum Ortodoks Kilisesi ve Enosis Politikaları”** adlı kitaplarını yayınladı.

Birçok uluslararası kongre ve sempozyuma katılan ve muhtelif makale ve bildirileri bulunan Göktürk, halen Doğu Akdeniz Üniversitesi Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanı olarak görev yapmaktadır. İngilizce bilen Göktürk, evli ve ikiz erkek çocuk sahibidir.

HİLMİ KILGIN (KILGIN KOMUTAN)'IN BİYOGRAFİSİ

03 Eylül 1938 tarihinde Geçitkale (Lefkonuk) köyünde doğdu. Ortaokulu, Gönendere Ortaokulu'nda okudu. 1956 yılında Mağusa Namık Kemal Lisesi'nden mezun oldu.

İngiliz sömürge döneminde, 1957 yılında İtfaiye Memuru olarak göreve başladı. EOKA terör örgütünün, baskı ve saldırılarını Kıbrıs Türkleri üzerinde yoğunlaştırdığı 1958 yılında ailesi, karma köy olan Geçitkale (Lefkonuk) köyünü terk etmek zorunda kaldı. Aynı yıl, EOKA terör örgütünün saldırılarına karşı Kıbrıs Türkü'nün canını, malını ve onurunu korumak için kurulan TMT'de görev aldı. İtfaiyedeki görevine 'Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1960 yılından sonra da devam etti. 21 Aralık 1963 tarihinde Rumların Türklere karşı başlattığı topyekün saldırılar sonucu Kıbrıs Türkleri, 103 yerleşim yerini, 'Kıbrıs Cumhuriyeti' devlet

dairelerindeki ve kurumlarındaki işlerini terk etmek zorunda kaldılar. Kıbrıs Türklerinin kontrolündeki bölgelerde resmi daireler ve kurumlar TMT'nin önderliğinde yeniden oluşturuldu. Hilmi KILGIN, TMT'nin yeraltından yer üstüne çıktığı bu dönemde, Kıbrıs Türk Polis Teşkilatı'nda görev aldı.

1965 yılında gerçekleşen reorganizasyonda Mağusa Sancağı Merkez Taburu Eğitim Bölük Komutanı oldu. Bu görevine 1970 yılına kadar devam etti. 1970 yılında Mağusa Sancak Karargahı D-2 (İstihbarat Kısım) Sorumlusu olarak atandı. 1974 Barış Harekatı esnasında bu görevini sürdürdü.

TMT; 1976 yılında Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'nın kurulmasıyla tarihi görevini devretti. Hilmi Kılgin, 1976-1983 yılları arasında Güv.K.K. İstihbarat Başkanlığına bağlı olarak göreve devam etti. 1983-1998 yılları arasında Güv.K.K. Sivil İşler ve Halkla İlişkiler Başkanlığında görev icra etti.

İngilizce ve Rumca'yı çok iyi derecede bilen Hilmi Kılgin, Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na desteğini 26 Haziran 2007 tarihinde vefat edene kadar sürmüştür.

1959 yılında Günay Kılgin ile evlendi ve bu evlilikten üç çocukları oldu. Ömrünü, vatana hizmet aşkıyla geçirdi. Gerçek bir milliyetçi, gerçek bir vatansever, vatanına ve Anavatan Türkiye'ye son derece bağlı, görevinde mesai mefhumu tanımayan örnek bir mücahit komutanıydı. Milli mücadele döneminde, Mağusa, Karpaz ve Mesarya bölgelerinden gelen yüzlerce mücahidin eğitiminde bizzat görev aldı. Sosyal yaşamında bu mücahitlerle her zaman temas halinde oldu. Üstleri ve astları tarafından her zaman takdir edildi. Çevresi tarafından sevilen ve sayılan erdemli bir insandı. Sonsuzluğa intikal ettiği güne dek kalbi vatan sevgisi ile çarptı.

SUNUŞ

Hilmi Kılğın, TMT mensuplarının ifadesiyle “Hilmi Komutan”ın adını, Güvenlik Kuvvetleri İnci Alay Komutanlığı yaptığım dönemde birçok Mücahitten duymuştum. Özellikle Mağusa Sancağı’nda Dal II olarak yapmış olduğu özverili çalışmalar birçok kişiye örnek olmuştu. Hilmi Kılğın ile dönemin KTBK Komutanı’nın 13 Haziran 2007 akşamında Beyaz Ev’de vermiş olduğu bir kokteyl sırasında tanışmıştık. Aynı masada uzun süren bir sohbetimiz olmuştu. Tabii ki bu ilk görüşmemizin Hilmi Kılğın ile son görüşmemiz olduğunu bilemezdim. Nitekim, o akşam beyin kanaması geçirmiş ve 26 Haziran 2007’de de maalesef vefat etmişti. Uzun yıllar görev yaptığı Gazimağusa’da, 27 Haziran’da icra edilen cenaze törenindeki yoğunluk da Kılğın’ın, kendisini adadığı bu toplum tarafından ne kadar sevildiğinin bir göstergesi idi.

Hilmi Kılğın’ın bir başka özelliği daha vardı. Çok iyi bir arşivciydi. Fiilen çalıştığı döneme ve hatta emekli olduktan sonraki zamanlara ait birçok konudaki dokümanı arşivlemişti. Bu dokümanlar, Hilmi Kılğın ve O’nun mücadele arkadaşlarının “TMT andına hanel getirirmedi”, “Varoluş Mücadelesi” sürecinde yaşananları gelecek kuşaklara aktarmak için çok önem taşımaktadır. Aslında Kılğın, bu görevi de kendisi yerine getirmeyi çok isterdi. Nitekim, yakın çevresine de bu düşüncesini sık sık dile getirirdi. Kendisiyle ilk ve son görüşmemiz olan akşam aynı konuyu bana da söylemiş ve bununla ilgili olarak uygun bir zamanda yeniden görüşmek üzere sözleşmiştik. Ancak, maalesef buna ömrü yetmedi.

TSK’dan emekli olup, Doğu Akdeniz Üniversitesi’nde akademisyenliğe başladıktan yıllar sonra, Şubat 2019’da birgün, ofisimde beni ziyarete gelen merhum Hilmi Kılğın’ın oğlu Turgay Kılğın, babasının arşivinin önemli bir kısmının kendisinde olduğunu ve bu belgelerin doğru şekilde değerlendirilerek babasının hatırasını canlı tutmak istediğini belirterek, bu konuda kendisine destek olup olamayacağımı sordu. Ben de yaklaşık 12 yıl önce Hilmi Kılğın’la yapmış olduğumuz konuşmayı hatırlayarak, bu desteği memnuniyetle yapabileceğimi belirttim.

Arşiv, karışık konulardaki birçok belgeden oluşmaktaydı. Öncelikle bunları konu ve tarih sırasına göre tasnif ettik ve bu kaynaklardan ne şekilde sonuçlar çıkarabileceğimizi değerlendirdik. Tasnif konusunda Mücahit Komutanı Ahmet Sevinç'in de bize büyük desteği oldu. Ayrıca kitabı yazarken de bazı olayların teyidinde kendisinden gördüğüm destek için ayrıca teşekkür ediyorum.

Süreç içerisinde el yazılı veya daktilo ile yazılmış yazıların birçoğu bilgisayarda word programına aktarıldı. Tasnif ve değerlendirme tamamlandıktan sonra belgelerin esasını, Hilmi Kılgın'ın Dal-II görevinde bulunduğu Mağusa Sancağı'na ait bilgiler oluşturduğu için, öncelikle bu belgeler ışığında Mağusa Sancağı'nın Varoluş Mücadelesi'ndeki yerini anlatan bir kitap oluşturmanın uygun olacağını değerlendirdim. Bu çerçevede çatısını Sancak Ceridesi'nin oluşturduğu, diğer belgelerle de gelişen olayların desteklendiği bir kitap meydana geldi. Bazı olaylar, o dönemleri yaşamış olan canlı şahitlerin ifadeleriyle teyid edildi.

Nihayet, yaklaşık birbuçuk yıllık çalışma sonunda merhum Hilmi Komutan'ın hatirasına yakışan bir eserin meydana geldiğini düşünüyorum. Bugün özgür ve huzurlu bir hayat yaşanmasını sağlamak için kahraman mücahitlerimizin geçmişte neler yaşadıklarını ve neler yaşayamadıklarını, gelecek nesillere kısmen de olsa aktarabildiysek ne mutlu bizlere...

Bu eserin oluşmasında öncelikle bu dokümanları bir araya getirerek bugünlere gelmesini sağlayan Hilmi Komutanı rahmet, minnet ve şükranla anıyoruz. Ruhu şad olsun...

Babasının vefatından sonra belgeleri ortaya çıkararak, tozlu kutularda kalıp, kaybolmasını engelleyen ve bizden sonraki kuşakların da geçmişlerini öğrenmelerine katkı sağlayan ve kitabın yazım aşamasında da desteğini gösteren Hilmi Komutan'ın oğlu Turgay Kılgın'a da teşekkür ediyorum.

Turgay Bülent Göktürk

GENEL

Kıbrıs, jeopolitik konumunun kendisine yüklediği önem nedeniyle tarihsel süreç içerisinde bir çok medeniyete ev sahipliği yapmış olup, Doğu Akdeniz'in en büyük adasıdır. İngiliz siyaset adamı Benjamin Disraeli'nin İngiliz Kraliçesi Victoria'ya söylediği; “*Kıbrıs, Ön Asya'nın anahtarıdır*”¹ ifadesiyle önemini vurguladığı Ada'nın tarihi MÖ 3000'e uzanmaktadır. 1571 yılında Osmanlı hakimiyetine girene kadar Kıbrıs'ta; Mısırlılar, Hititler, Akalar, Dorlar, bazı kolonilere sahip olan Yunanlılar, Fenikeliler, Asurlar, Persler, Romalılar, Araplar, Bizanslılar, İngilizler, Tapınak Şövalyeleri, Lüzinyanlar, Cenevizliler, Memlukler ve Venedikliler hüküm sürmüştür².

Osmanlı, 1570 yılında Venediklilere bir ultimatom vererek Ada'yı savaşız olarak kendilerine teslim etme konusunda girişimde bulunmuş³, ancak Hristiyan Avrupa'dan gelecek yardıma çok güvenen Venedikliler tarafından teklif red edilince⁴, Ada'yı ele geçirmek için akınlara girişmiştir. Lala Mustafa Paşa'nın komutasındaki 60.000 kişiden oluşan Osmanlı Ordusu, karşılarında bir ordu ile savaşmadan 2 Temmuz 1570'de Limasol'a çıkmış ve 9 Eylül 1570'de de Lefkoşa'yı almıştır. Osmanlı Ordusu'nun seferlerinde Ada halkının desteği önemli yarar sağlamış ve Lala Mustafa Paşa'nın tek bir ateş açmadan Girne'yi ele geçirmesinde yardımcı olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu da bu yardımı, daha sonra Ada halkını bir ölçüde özerk bırakacak kararlar alarak ödüllendirmiştir.

Osmanlı Ordusu, Mağusa'da direnişle karşılaşmış, Eylül 1570'de başlayan direniş, 4 Ağustos 1571'de Mağusa Kale komutanı Baragadino'nun 5

---

¹ İbrahim Artuç, **Kıbrıs'ta Savaş ve Barış**, İstanbul, 1989, s. 32.

² İsmail Bozkurt, **Kıbrıs Tarihine Bir Bakış**, Ankara, 2001,s.9.

³ Abdülhaluk Çay, **Kıbrıs'ta Kanlı Noel-1963**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1989, s.18.

⁴Victor Jack Parry, **A History of Ottoman Empire to 1730**, Cambridge, 1976, s.109.

maddelik bir antlaşma sonunda kaleyi teslim etmesiyle sona ermiştir⁵. Mağusa'nın düşmesi aynı zamanda Osmanlıların, yani Türklerin Kıbrıs'taki egemenliğinin başlangıcı olmuştur. Böylece Kıbrıs Adası, 1571'de Osmanlı egemenliği altına girmiş⁶ ve 1878 tarihinde geçici olarak İngiltere'nin egemenliğine verilinceye kadar, 308 yıl kesintisiz olarak, Osmanlı yönetiminde kalmıştır.

Venedik egemenliği döneminde can ve mallarından güven duymayan büyük çoğunluğu Ortodokslardan oluşan Kıbrıs Rumları, Ada'nın fethinden sonra 7 Mayıs 1572'de II. Selim tarafından çıkarılan Kıbrıs Kanunnamesi'yle (23 Zilhicce 979) rahat bir şekilde yaşamaya başlamışlardır⁷.

Osmanlı Yönetimi, Kıbrıs'ın Ortodoks Hıristiyan halkına, üçyüz yıldır Latin Katolik baskısı altına konmuş bulunan Ortodoks Kilisesi'ne sahip çıkma hakkını tanıdı⁸. Bu dönemde Ortodoks Başpiskoposluğu'na bütün hakları iade edildi⁹. Sürgündeki Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu Lefkoşa'ya getirildi ve Ortodoks Kilisesi'nin başına geçirildi. Başpiskopos, Rumların sözcüsü olarak kabul edildi. Hristiyan halktan para ve vergi toplama yetkisi de Başpiskoposluğa verildi¹⁰. Böylece, Rum Ortodoks Kilisesi, toplumsal gücünün yanında ekonomik bir güç haline de gelmiş oldu¹¹.

Kendilerine tanınan hak ve özgürlükler, Onlarda Ada'ya egemen olma düşüncesini yarattı. Bilindiği gibi “*Megali İdea (Büyük Ülkü)*” eski Bizans İmparatorluğu içindeki topraklarda, yani Yunanistan, Girit, Rodos, Kıbrıs

---

⁵ Ahmet C. Gazioğlu, **Kıbrıs Türk Tarihi, Türk Dönemi (1570-1878)**, Lefkoşa, 1994, s.35-83.

⁶ Gazioğlu, **a.g.e.**, 1994, s. 91-95.

⁷ Kanunnamenin ayrıntıları için bkz; Bener Hakkı Hakeri, **Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi**, Ankara, 1993, s. 250-251.

⁸ Geoege H. Hill, **A History of Cyprus IV**, 1952, Cambridge: Cambridge University Press, s. 25

⁹ **A.g.e.** III, s. 1085; Çay, **a.g.e.**, s.11-12.

¹⁰ Hakeri, **a.g.e.**, s. 254

¹¹ Halil Fikret Alasya, “**Osmanlı Hükümeti Tarafından Ortodoks Kilisesine Verilen İmtiyazlar**”, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara, s.131.

ve Anadolu toprakları üzerinde başkenti İstanbul olması düşünülen, Büyük Yunanistan'ı kurma ülküsüdür¹². Fikir babası, Rigas Velestinlis Ferreros adlı bir Rum'dur. Ferreros'un Bükreş'te hazırladığı ilk Megali İdea haritası, 1796'da Viyana'da basılmıştır¹³. Megali İdea'nın ve bunun bir adımı olan Enosis'in (Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı) yaşatılması ve nesilden nesile aktarılması görevini de Ada'da Rum Ortodoks Kilisesi üstlenmiştir.

19 Haziran 1821'de Kıbrıs'ta Enosis'i gerçekleştirmek üzere Etniki Eterya'nın¹⁴ bir şubesi kurulmuştur. Ve Rumların Enosis'i gerçekleştirmek adına herşeyi göze alarak artan yoğunlukla devam eden çabaları günümüze kadar devam etmiştir.

4 Haziran 1878'de, Kıbrıs'ın yönetiminin İngilizlere devredilmesini öngören Osmanlı-İngiliz Savunma Konvansiyonu, Kıbrıs tarihinin önemli kilometre taşlarından birini oluşturur. İngiliz Profesör Beckingham'a göre; "*Rumlar, Ada'nın İngiltere yönetimine bırakılmasını Yunanistan'a katılma yolunda atılmış ilk adım olarak hoş karşıladılar*"¹⁵. 1878'de Ada'nın ilk İngiliz Yüksek Komiseri Sir Garnet Wolseley'i, Larnaka Limanı'nda karşılayan Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu'nun konuşmasının en önemli bölümünü şu sözler oluşturuyordu:¹⁶ "*Biz bu yönetim değişikliğini*

---

¹² Megali İdea'nın Ayrıntılı bilgisi için bkz: Turgay Bülent Göktürk, **Türkiye'nin 1974 Öncesi Kıbrıs Politikası, Vizyonu, Uygulamaları**, Gazimagusa/KKTC, 2018.

¹³İsmail Bozkurt, "**Kıbrıs'ın Tarihine Kısa Bir Bakış**", İrfan Kaya Güler, Ertan Efegil, **Avrupa Birliği Kışkırcısında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001, s.10.; İsmail; **a.g.e.**, s.10.

¹⁴Yunanistan'ın bağımsızlığını kazanmasından sonra Yunan ordusu içinde kurulan"Etniki Eterya (Yunan Milli Cemiyeti/ Büyük Milli Birlik)" örgütü Megali İdea yeminini benimsemiştir. Etniki Eterya Örgütü'nün yayınlanan 17 maddelik ilk bildirisinin birinci maddesi, "*Ezeli ve ebedi düşmanımız Türklerdir*" şeklindedir. Son madde olan 17. madde (Bağlayıcı yemin maddesi) ise; "*Tanrı'nın yardımı ile Megali İdea kesin olarak gerçekleşecektir*" ifadesini taşır Hüseyin Laptalı, "**Kıbrıs'ta Bitmeyen Soykırım**", I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Sempozyum Bildiri Kitabı, Ankara, 2009.

¹⁵ Ahmet An, "**Kıbrıs Türkleri-1**", Yeni Kıbrıs, Ekim 1998, s.20.

¹⁶ Wolseley'in başpiskopos sandığı Rum din adamının Kitium piskoposu Kiprianos olduğu Toynbee gibi güvenilir ünlü tarihçiler ve *Daily News* gazetesi muhabiri

hoş karşıyoruz, çünkü İngiltere'nin, daha önce Yunan Adaları'nı verdiği gibi Kıbrıs'ı da Yunanistan'a, Anavatanımız'a bırakacağından eminiz"¹⁷. Türk varlığı Kıbrıs'ta devam ettiği sürece Enosis hayalinin gerçekleşmesi olanağı bulunmayacağını gören Rumlar, İngiliz yönetiminin ilk yıllarından itibaren okullarında ve kiliselerinde açıkça Türk düşmanlığı aşıladılar¹⁸.

İngiliz yönetimi döneminde Rumların Enosis düşünceleri ve bu konudaki eylemleri hızla devam etti. 1907 yılında Churchill'in Ada'yı ziyareti, 1914 yılında Ada'nın İngilizler tarafından tek yanlı ilhakı, Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında yapılan Paris Barış Konferansı, Lozan'da İngiliz ilhakının Türkiye tarafından hukuken kabulü gibi olaylar, Rumlar için bu hedefi gerçekleştirme yolunda birer adım olarak kabul edildi. Bu olaylarda "muhtıra" vererek Enosis'i gerçekleştirmeye çalışan Rumlar, 1931 yılında İngiliz yönetimine isyan ederek bu düşüncelerini şidete dönüştürdüler.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra İngilizlerin sömürgelerindeki politika değişikliği çerçevesinde Kıbrıs'a özerklik verme yolundaki çabaları, özerkliğin her iki topluma da eşit haklar sağlayacağı ve Enosis'i engelleyeceği gerekçesiyle Rumlar tarafından engellenmeye çalışıldı. Bu süreçte yaşanan 1950 Plebisit'i, 1954'de Kıbrıs sorununun Yunanistan tarafından BM gündemine taşınarak uluslararası sahneye çıkışı, 1955 Londra Konferansı ve akabinde Makarios'un girişimleri ile Grivas'ın kurduğu EOKA Tedhiş Örgütü ve Ada'da Türklere karşı gerçekleştirilen katliamların daha da planlı ve örgütlü şekilde gerçekleştirilmesi... Bütün bunlar Rumların Enosis yolundaki kararlı adımlarını oluştuyordu.

---

tarafından belirtilmiştir. Ahmet C. Gazioğlu, **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler**, Lefkoşa, 1996, s. 31.

¹⁷ Gürel, **a.g.e.**, s. 41.; Harid Fedai, **a.g.e.**, s.199.; Gazioğlu, **a.g.e.**, 1996, s. 31; ORR. C. W. J. **Cyprus Under British Rule**, London, 1918 ve 1972, s.160.

¹⁸ **A.g.e.**, s. 63.; Enosis fikrinin Rum çocuklarına nasıl aşılandığını bir Rum yazar olan Tenekides şöyle açıklıyor: "*Rum okulları Helen düşüncesini yaymak amacı ile kullanılıyordu. Rum öğretmenler çiçeklerle çerçevelenmiş Yunanistan'la birleşmelerini temsil eden armağanları Vali'nin kasabaları ziyareti sırasında verirken mızraklı bir alay gibi sıraya sokulan öğrenciler önceden öğretilmiş olan 'Yaşasın enosis' çığlıkları atıyordu*". Menter Şahinler, **Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti**, Rumeli Kültür ve Dayanışma Derneği yay., İstanbul, 1979, s. 111.

Tabii ki bu süreçte Kıbrıs Türkünün tüm zorluklara rağmen sürdürmeye çalıştığı “Varoluş Mücadelesi”... Bu maksatla önce Volkan, 9 Eylül gibi yerel savunma örgütlerinin, daha sonra 1958’de Türkiye’nin desteği ile Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)’nin kurulması... Sonuçta 1959’da Zürih ve Londra antlaşmaları ve 1960’da Türkiye, İngiltere ve Yunanistan’ın garantörlüğü altında Kıbrıs Cumhuriyeti...

Kıbrıs Cumhuriyeti, 15 Ağustos’u 16 Ağustos’a bağlayan gece, Lefkoşa’da 21 pare top atışıyla, ilan edildi¹⁹. Ve törende ilk konuşmayı yeni devletin Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios yaptı. Konuşmasında, “*İlgili tüm taraflar arasında samimi ve sıkı işbirliği yapılması, Ada’nın Elen ve Türk sakinlerinin milli, manevi ideal ve geleneklerine karşılıklı takdir ve hürmet gösterilmesi gerektiği*” şeklinde ifadeler bulunan Başpiskopos’un²⁰, aslında “*manevi ideal*” olarak vurguladığı ifadenin yüzlerce yıl peşinden koştukları “Enosis İdeali” olduğu çok kısa bir zaman sonra ortaya çıkacaktı. Gerçekten de Cumhuriyet’in Cumhurbaşkanı Makarios, Türk ve Rum toplumlarının siyasal eşitliğine ve ortak egemenlik haklarına dayalı Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yaratan antlaşmalara attığı imzaların mürekkebi kurumadan, “*Cumhuriyet, bizim için Enosis’e sıçrama tahtasıdır*” diyordu²¹. Aslında Başpiskopos’un ve Rumların bağımsızlığı kabul etmelerindeki temel düşünce, o günkü dünya konjonktürü içerisinde Enosis’i gerçekleştiremeyeceklerini görmeleri ve bağımsızlığı Enosis’e giden en emin yol olarak değerlendirmeleridir. Nitekim 28 Temmuz 1960 günü Cumhurbaşkanı Makarios’un basına yaptığı açıklama, 1960 antlaşmalarına bakış açılarını göstermesi bakımından çok ilgi çekicidir; “*Anlaşmalar gaye değildir. Onlar geleceği değil, bugünkü durumu gösterir. Rum halkı milli davasını sürdürecektir ve kendi geleceğini kendi arzusuna göre şekillendirecektir. Zürih ve Londra antlaşmalarında olumlu unsurlar olduğu gibi olumsuz unsurlar da mevcuttur. Rumlar olumlu unsurlardan yararlanacak, olumsuzları bir kenara atacaktır*”²² diyen Başpiskopos, gerçek amaçlarını açıklamış oluyordu.

---

¹⁹ Ulus, 7 Nisan 1959.

²⁰ Ahmet Gazioğlu, (1960), İngiliz İdaresinde Kıbrıs (1878-1960) I, Statü ve Anayasa Meselesi, İstanbul, s.211-212.

²¹ Ahmet Tolgay, (1998), Fırtına ve Şafak, KTMD Yayını No:8, Lefkoşa, s. 77.

²² Asım Uyguroğlu (Tnk. Kur. Bnb.), Kıbrıs’ın Dünü, Bugünü, Yarını (Kur. Tezi), Harp Akademileri K.lığı Yayını, İstanbul, Mayıs 1995, s. 19-22.

Nitekim Makarios, 30 Kasım 1963 tarihinde, 13 maddeden oluşan Anayasa değişiklik önerisini Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük ve üç garantör ülke İngiltere, Türkiye ve Yunanistan'a, Lefkoşa'daki büyükelçileri aracılığıyla bildiriyordu. Makarios'un bu önerileri, Türk Toplumuna tanınan haklarla tüm ayrı toplum kurum ve kuruluşlarının feshedilmesini ve Türkleri, üniter bir Rum devleti içinde bazı hakları güvence altına alınmış bir azınlık konumuna indirmek amacını güdüyordu.

Türk Hükümeti, 6 Aralık 1963'de Kıbrıs Cumhurbaşkanı Makarios'un Anayasa'da yapmayı düşündüğü tekliflerin kesinlikle reddedilmesine karar verildiğini açıkladı²³. Artık Kıbrıs Cumhuriyeti için yıkılma ile sonuçlanacak geri dönülmez bir süreç başlamıştı ve Kıbrıs'ta artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacaktı.

21 Aralık 1963'de Kıbrıs'ta ipler koptu, ok yaydan çıktı ve Rumların Akritas Planı adını verdikleri ve önceden planladıkları Türkleri yok etme oyunu sahnelenmeye başladı.

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Rum İçişleri Bakanı Yorgacis tarafından Akritas Planı'na göre oluşturulan paramiliter Rum kuvvetlerinin elemanları, 21 Aralık Cumartesi gününün ilk saatlerinde, sabaha karşı 02.00'de, Lefkoşa'nın Türk mahallesi olan, günümüzde Rum tarafında bulunan Tahtakale semtinde, evlerine dönmekte olan iki arabadaki Türklerin kimliklerini kontrol etmek istediler. Kendilerinin polis olduğunu söyleyen sivil kıyafetli ve silahlı Rumların durumlarından şüphelenen Türkler, Rumlardan "polis olduklarını belgeleyen kimlik kartlarını" göstermelerini talep ettiler. Bunun üzerine silahlı Rumlar, arabadakilerin inmelerini ve aranmak için sıraya girmelerini zor kullanarak emrettiler. Kadınlarının erkekler tarafından elle aranmasına izin vermemek isteyen Türkler ile Rumlar arasında tartışma çıktı. Bu sırada bir Türk kadını, kendini polis olarak tanıtan Rumlardan birini tanıdı ve O'nun polis değil, Olimpiakos Futbol Kulübü'nden Yanni adlı bir Rum olduğunu bağırarak duyurdu. Bunun üzerine paniğe kapılan Rumlar, ateş etmeye başladı. Açılan ateş

---

²³ **Halkın Sesi**, 7 Aralık 1963, sayı. 6247.

sirasında durdurulan araçta bulunan Cemaliye Emir Ali ve Zeki Halil Karabülük can verdi, dört kişi de yaralandı.

Bu olaydan bir saat sonra başıbozuk Rum askerleri Türk kamu binalarına ateş açtı. Aynı gün silah dağıtılan Rum polisler, Lefkoşa Türk Lisesi öğrencilerine ateş açtı ve iki öğrenci yaralandı. Daha sonraki günlerde de özellikle Lefkoşa'nın Dereboyu ve Küçük Kaymaklı mahallesindeki Türk evlerine karşı Rum taarruzları başladı ve Kıbrıs tarihinde “*Kanlı Noel*” olarak anılan olaylar tüm Kıbrıs'a yayıldı. Böylece Akritas Planı gereğince Türklerin yok edilmesi hareketi başlamış oldu.

Artık TMT için de yeraltından yerüstüne çıkma ve Kıbrıs Türkünün Varoluş Mücadelesi'nde yeni bir rol üstlenme zamanı gelmişti. Adanın her yerinde Bayraktarlık kontrolünde, Sancaktarlıklar komutasında “*Varoluş Mücadelesi*” veriliyordu. Bu kapsamda Magusa Sancağı da üzerine düşen görevi en iyi şekilde yapmaya çalışıyordu.

VAROLUŞ MÜCADELESİNDE MAĞUSA SANCAĞI

MAĞUSA SANCAĞI'NIN KURULUŞU

23 Aralık 1963 tarihinde, hadiselerin başladığı gün Mağusa Sancağı aşağıdaki Şekilde kuruluşunu ve teşkilatlanmasını tamamlamıştı;

Mağusa Merkez Kovanı :

Mağusa Suriçi'nde 1S1, 1S2, Karapetek (vurucu güç), istihbarat petekleri ile Baykal, Karakol ve Sakarya'da birer petekten oluşmakta idi.

Vadili Kovanı:

Vadili, Köprü, İnönü ve Turunçlu peteklerinden teşekkül etmekte idi.

Gönendere Kovanı:

Gönendere, Serdarlı, Nergisli, Sütlüce, Ergenekon, Çamlıca ve Pınarlı peteklerinden teşekkül etmekte idi.

Mallıdağ Kovanı:

Mallıdağ, Arıdamı ve Çınarlı peteklerinden oluşmakta idi.

Altınova Kovanı:

Altınova, Boğaziçi, Sımrüstü ve Kuzucuk peteklerinden oluşmakta idi.

Atlılar Kovanı:

Atlılar, Sandallar, Muratağa peteklerinden oluşmakta idi.

Ergazi Kovanı:

Ergazi, Kilitkaya, Kurtuluş, Topçuköy, ve Büyükkonuk peteklerinden meydana gelmekte idi.

Mehmetçik Kovanı:

Mehmetçik, Balalan, Yeşilköy, Sazlıköy, Yedikonuk petekleri ile Zeybakköy oğulundan teşekkül etmekte idi.

Kaleburnu Kovanı:

Kaleburnu, Kuruova, Avtepe, Boltaşlı peteklerinden oluşmakta idi.

Kovan tabiri bölük, petekler takım, oğul ise manga karşılığında kullanılmakta idi.

21 Aralık 1963 tarihinde Ada çapında hadiseler başladığında Sancağın kuruluşu yukarıda izah edildiği Şekilde olmakla beraber, birlikler arasında irtibat, Rum kontrolündeki yolların dışında hemen hemen imkansızdı. Her birlik kendi başının çaresine bakmakta idi. Anayollar üzerine Rum

başbozukları ve polisleri tarafından kurulan barikatlar, irtibat ve yol emniyetini ortadan kaldırmıştı. Birlikler arasında irtibatın sağlanması için herhangi bir muhabere cihazı mevcut değildi.

Merkez ve bölgeler arasında irtibat 27 Aralık tarihine kadar kesilmiş ve 27 Aralık 1963 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının uçuş yapmalarını müteakip yollardaki barikat ve kontroller hafifletilmiş, İngiliz birlikleri emniyet ve asayiş sağlamak ve muhafızlık görevlerini üzerlerine almışlardı.

21 ARALIK 1963 - 31 ARALIK 1963 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

21 Aralık 1963 tarihinde Lefkoşa'da hadiseler başlamış olmakla beraber bir anda Ada sathına yayılmamış, Lefkoşa dışında kalan bölgeler hadiseleri izlemekle yetinmiştir. Olaylar geliştikçe Ada'nın diğer kasaba ve köylerine sirayeti gecikmemiştir. Mağusa Sancağı, Cumartesi, Pazar ve Pazartesi günlerinde uyanık, tedbirli bir kararsızlıkla bekleme safhasına girmişti. Rum bölgelerinde çalışanlar 21, 22 ve 23 Aralık 1963 tarihlerinde normal görevlerine devam etmekle beraber, özellikle 23 Aralık 1963 tarihinden itibaren tehlikenin yaklaşmakta olduğu anlaşıldığından Türkler kendi bölgeleri dışına seyahatlerini büyük ölçüde kısıtlamışlardı.

21 ve 22 Aralık 1963 tarihlerinde Sancak bölgesinde Türk ve Rum polislerinden oluşan karma devriyeler ihdas edilmişti. Bu devriyelerin personelini teşkil eden Türk polisleri silahsız, Rum polisleri ise silahlı idiler. Devriye hizmetleri Türk ve Rum bölgelerinde yürütülmekte idi. Teşkilat personeli bu devriyeleri ve Rum polisi faaliyetlerini gizlice izlemekte idi. Durum açıklığa kavuşmadığı için personel gizliliğe riayete devam ediyordu. 22 Aralık 1963 tarihinde karma devriye hizmetleri aniden durduruldu.

23 Aralık 1963 tarihinde halen silahsız olarak görevlerine devam etmekte olan Türk polis mensupları, Rum polis subayları ve erleri tarafından silah tehdidi altında, buldukları karakollardan uzaklaştırılmışlardır. Bazıları tüfek dipçikleri ile darbedilmiş, kaçarken de arkalarından ateş edilmiştir. 23 Aralık gecesi Merkez Karakolu'nda cereyan eden bu olayın aynısı köy karakollarında da uygulanmıştır.

24 Aralık 1963 tarihinden itibaren Rum polisleri yollarda barikatlar kurarak gelip geçen Türkleri durdurup yoklamaya ve silahla tehdit etmeğe başlamışlardır.

25 Aralık 1963 tarihinde Ergazi’li Mustafa Genç, köyünden Mağusa’ya gelirken Mağusa-Karpaz anayolu üzerinde ve Haravdi mevkiinde barikat kurmuş olan Rum polislerinin ateşine maruz kalarak yaralanmış ve yanında bulunanlar tarafından seyahat etmekte oldukları araba ile Monarga (Boğaztepe) Türk köyüne kaçmaya muvaffak olmuşlardır. Mustafa Genç burada aldığı yaralardan ölmüştür. Sancak bölgesinde tehdit, yoklama ve insan kaçırma her fırsatta uygulanarak bir yıldırma kampanyasına devam edilmiştir. Bu günlerde kaçırılan bir Türkün akıbeti meçhul kalmıştır.

27 Aralık 1963 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri uçaklarının Lefkoşa üzerinde uçuş yapmalarından sonra 8-10 gün bölgede kısmi bir sükûnet hüküm sürmeye başlamıştır. Bu durgunluktan istifade edilerek bölgeler arasında irtibat sağlanmış, köylere ihtiyaç ve durumlarını öğrenmek maksadıyla ekipler gönderilmiştir.

Hadiseler başladığında Mağusa Sancağı bölgesindeki birliklerin elinde sten makinalı tabanca, piyade tüfekleri, çok az sayıda bren otomatik tüfeği, el bombaları ve şahıslara ait av tüfekleri bulunmakta idi. Elde mevcut silahların mermileri çok az, mevcutların birçoğu da uzun zaman toprağa gömülü kaldıklarından kullanılmaz durumda idiler. Bu mermilerin birçoklarının kapsülleri, av tüfeği kapsülü ile değiştirilmiştir.

Sancaktarlık görevini 1 Eylül 1963 tarihinden beri Turgut Sökmen Bey yürütmekte idi. Görevini 30 Eylül 1965 tarihinde tamamlayarak ayrılmıştır.

Turgut Sökmen Bey, Rum Yönetimi tarafından Türkleri organize ettiği suçlamasıyla “İstenmeyen Adam” (Persona non Grata) ilan edilmiştir.

I.9.1963-24.9.65 TARİHLERİ ARASINDA MAGOSA SANDAĞTARI OLAN ALBAY TURGUT SOKMEN'LE İLGİLİ RUM POLİS GENEL MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN, İSYANCI TÜRKLERİ ORGANİZE ETTİĞİ SUÇUNDAN İSTENMİYEN SAHİS İLAN EDİLMESİ .

D.D.S.V.A NO: E/274(26)

POLİS GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
LEFKOŞA
3 AĞUSTOS 1966

GİZLİ

POLİS MÜDÜRLÜKLERİNE VE
BÖLÜM BAŞKANLARINA

TURGUT SOKMEN-TÜRKİYE VATANDAŞI

ANKARA 29.7.63 TARİHİNDE VERİLEN 5232 SAYILI PASAPORT HAMILİ SAHİS EĞİTİM BAKANLIĞI ORTA EĞİTİM MÜFETTİSİ OLARAK İD.8.1963 TARİHİNDE KIBRIS'A GELMİŞTİR. KIBRIS'A GELDİĞİ GÜNDE İTİBAREN LEFKOŞA VE MAGOSADA KIBRIS TÜRKLERİNİN İSYANLARINI ORGANİZE ETMEDE VE KIBRIS TÜRK TOPLUMU BÖLGE LİDERLİĞİ YAPMIŞTIR.

2. KIBRIS'A GEÇİCİ İKAMET İZİNİ SÜRESİ 31.8.64 TARİHİNDE SONA ERDİĞİNDEN, TAZELEME BAŞ VURUSUNDA BULUNMADIĞINDAN, İSMİ ARANAN SAHİSLER LİSTESİNE KONRAK ADADA İSTENMİYEN SAHİS İLAN EDİLMİŞTİR. SOKMEN 29.3.1966 TARİHİNDE KIBRIS TÜRK ALAYI KİSMİ DEĞİŞİMİ ESNASINDA GERİ TÜRKİYEYE DÖNMÜŞTÜR.

3. GELECEKTE YENİDEN ADAYA DÖNMESİ DURUMUNDA GİRİŞİNİN ONLENMESİ İÇİN GEREKLİ TEDBİRLERİ ALINIZ.

K.M. ORFANOPULLOS
KUMANDAN.B
POLİS GENEL MÜDÜRÜ ADINA

01 OCAK 1964 - 31 ARALIK 1964 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Rum polisleri ve başıbozukları tarafından Türkleri silahla tehdit, yoklama yapmak suretiyle sindirme kampanyasına bütün hızı ile devam edilmiştir. Gece ve gündüz Rum bölgelerinden silah sesleri işitiliyordu. Rumların kontrolüne geçen Kıbrıs Radyo Yayın Korporasyonu kanalı ile Türklere karşı bir psikolojik savaş da bu arada yürütülüyordu.

Namık Kemal Lisesi öğrencileri Maraş Rum Polisi merkez binalarına bitişik okullarında tedrisatlarına devam etmişlerdir. Namık Kemal Lisesi'ne 01 Ocak 1964 tarihinden itibaren emniyet için silahlı Mücahitler gönderilmeye başlandı.

Karma köylerde ikamet etmekte olan Türk halkını sindirmek veya köyü terke mecbur etmek maksadı ile..... ilk gündün başlamışlardır. Bu köylerde bulunan çok az sayıdaki Türk kendilerini emniyette hissedemediklerinden, mevcut baskı ve tehditler neticesi daha emin Türk bölgelerine göç etmeye başlamışlardır. 12 Şubat 1964 tarihinde Kuzucuk köyü Türk halkı Mağusa'nın Sakarya bölgesi ile diğer Türk bölgelerine göç etmişlerdir. Bundan sonra Bahçalar ve Monarga (Boğaztepe) Türk köyleri boşaltılmıştır. Ovada sürülerini otlatmakta olan çobanlara Sınırüstü köyü dışında ateş edilmesini müteakip bu köyde ikamet eden bazı aileler köyü terk ederek daha emin Türk köylerine iltica etmişlerdir.

13 Ocak 1964 tarihinde ve gece saat 03.30'da Namık Kemal Lisesi binasına Rum başıbozukları tarafından av tüfekleri ile ateş edilmiştir. Yurtlu öğrenciler okullarında bulunmakla beraber yaralanan olmamıştır. Atışlardan okulun pencere camları kırılmıştır. Okulda bulunan emniyet nöbetçileri verilen sıkı direktife uyarak ateş mukabele etmemişlerdir.

Normal zamanda ikmalî yapılan piyade tüfekleri Mehmetçik köyünde depolanmakta idi. Bu silahlar ihtiyaç duyulan Sancak bölgesindeki köylere ve diğer kazalara dağıtılmak üzere 08, 17 ve 27 Ocak tarihlerinde Mehmetçik'ten alınarak gizlice Mağusa'ya getirilmişlerdir. Silahlar

temizlendikten sonra Sancak bölgesindeki köylere ve diğer kazalara dağıtılmışlardır. Dağıtım Tuzla, Larnaka, Baf, Limasol ve Lefkoşa'ya olmuş ve oralarda meydana gelen çarpışmalarda bu silahlardan istifade edilmiştir.

28 Ocak 1964 tarihinde Vadili Kırbekçisi Hasan Osman, Turunçlu köyüne gitmek için köyünden ayrılmış ve ondan sonra bir daha izine rastlanmamıştır. Civarda yapılan aramada kan izleri bulunmakla beraber cesede tesadüf edilmemiştir.

Rum radyosunun, Türklere karşı psikolojik harp yayınlarının etkisini azaltmak, psikolojik harbe karşı savunmalarını sağlamak ve durum hakkında bölge halkını aydınlatmak maksadı ile 10 Şubat 1964 tarihinde **Mağusa Canbulat Radyosu** kısa dalga 24 metre üzerinden yayına başlamıştır.

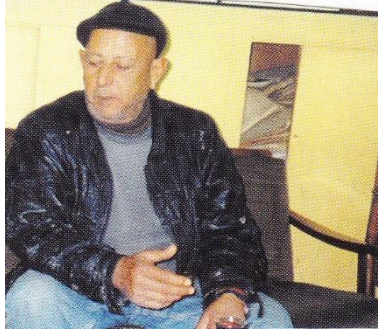

RUMLARIN ADAYA GEMİYLE KAÇAK SİLAH VE MÜHİMMAT GETİRİŞİNİN TESPİTİ

Rumlar arasında çeşitli şahıslara bağlı silahlı grupların silah ihtiyaçlarını karşılamak ve bu ikmallerini dünya efkar-ı umumiyesinden gizlemek maksadı ile çeşitli maskeler altında Yunanistan, Mısır, Suriye, Yugoslavya ve Çekoslovakya'dan Ada'ya silah getirilmeye başlanmıştır.

15 Şubat 1964 tarihinde Mağusa limanına yükünü boşaltan Dimitra adlı Yunan bandıralı bir geminin sapanından düşen bir kasanın kırılması ile kasaların silah, mühimmat ve kan plazması ile dolu olduğu görülmüş ve römorkun çekicisi traktörün sürücüsü Sadi Kısaer ani bir kararla, ölümü de göze alarak hızla römorku Suriçi'ne getirmiştir. Kasaların üzerinde tedhişçi Nicos Samson'un MAHİ gazetesine ait matbaa malzemesi olduğu yazılı idi. Yabancı basın mensupları davet edilerek kasaların muhteviyatı gösterilmiştir.

KIBRIS TÜRK TOPLUMUNUN VAR OLUS MÜCADELESİ ESNASINDA KIBRIS RUM TOPLUMUNUN, KIBRIS TÜRKLERİNİ İMHA PLANLARINA GİZLİCE ADAYA SİLÂH SOKMAK DA VARDI. BİR TARAFTAN DÜNYA'YA BARIS MESAJİ GÖNDERİRKEN ÖTE YANDAN VAPUR DOLUSU SİLÂH İKMALI YAPIYORLAR. İŞTE BU SİLÂH İKMALLERİNDEN BİRİ 15.2.64 TARİHİNDE DİMİTRİOS İSİMLİ YUNAN GEMİSİNDEN, TERRORİST NİKOS SAMSONUN İ MAHİ GAZETESİNE AİT MATBAA MALZEMESİ YAZILI KASALARDAN BİRİSİ TAKDİRİ İLÂHININ BİR ESERİ OLARAK TESADÜFEN VAPURDAN İNDİRİLİRKEN DÜŞER VE KASA AÇILIR. İÇİNDEN SİLÂHLAR RIHTIMA DÜŞER, O AN GEMİDEN BOŞALTIYAN KASALAR SADI KISAER'İN ROMÖRKÜ ÜZERİNDE BULUNMAKTADIR. DAHA ÖNCE YÜKLENEN BİR KAMYON AYRILMIŞ, S. KISAER'E DE ROMÖRKÜ 19 NO'LU AMBARA GÖTÜRMEŞİ SÖYLENİR. FAKAT O ROMÖRKÜ KALE İÇİNE SÜREREK SİLÂHLARI SANCABA TESLİM EDİR. 15 GÜN SONRA GÜMRÜK HAMBALLARI CEMİYETİNDEKİ HİSSELERİNE EL KÖMÜLÜR, LİMANDAN MAKARNA ÇALMA SUÇU İLE İŞİNDEN UZAKLAŞTIRILIR.

Silah ve Mühimat Yüklü Römorku Suriçi'ne Getiren Sadi Kısaer ve Konuyla İlgili Hilmi Kılın'ın Notu

19 Şubat 1964 tarihinde gece, 500 kadar silahlı Rum, karma bir köy olan Pınarlı (Vitsada) köyüne saldırmışlar ve orada yaşayan Türkleri köyü terke mecbur etmişlerdir.

10, 11 ve 12 Mart 1964 tarihlerinde silahlı Rum polisleri ve sivilleri karma bir köy olan Yeşilköy'e saldırmışlar ve köye girerek köy halkı elinde bulunan bütün av tüfeklerini toplamışlardır. Teşkilata ait diğer silahlar komşu Avtepe Türk köyüne kaçırılmıştır.

16 Mart 1964 tarihinde Kilitkaya'dan Mağusa'ya gelmekte olan bir Türk arabasına Rum polisleri Mağusa-Karpaz anayolu üzerinde ve Haravdi mevkiinde ateş açmışlar, arabada bulunan bir Türk kadını öldürmüşlerdir. Arabada bulunan diğer Türkler tutuklanarak Trikomo (İskele) Rum polis karakoluna götürülmüşler ve sorguya çekildikten sonra ertesi gün İngiliz askerleri refakatinde Mağusa'ya getirilmişlerdir.

İşlerine gitmeyen ve Mücahitlik görevi ifa eden şahısları boş zamanlarında meşgul etmek için Mağusa kasabasında köy otobüslerinin topluca bulunacakları bir otopark inşasına 18 Nisan 1964 tarihinde başlanmış ve kısa bir sürede hazırlanarak hizmete açılmıştır.

22 Nisan 1964 tarihinde Rum polisleri Karakol Rum kampına giden yolun emniyetini sağlamak ve yakınında bulunan bir Türk ileri nöbet yerini kaldırtmak maksadıyla harekete geçmişlerdir. Mevzide bulunan Mücahitlerin mukabele etmeleri üzerine ateş teatisi olmuştur. Ateş teatisinden sonra Rumlar, bölgeye çok sayıda takviye birlikleri getirerek Sakarya bölgesinin etrafını da sarmışlardır. Bölgede bulunan Barış Gücü askerleri iki taraf arasına girmeye çalışmışsa da muvaffak olamamıştır. Mevzide bulunan Mücahitler buldukları yerde uzun müddet tutunamayacaklarını anlamışlar ve Barış Gücü'nün delaletiyle mevziyi terk ederek Karakol Türk bölgesine geçmişlerdir.

Mağusalı Mustafa Osman Akay ve Mustafa Karamano 30 Nisan 1964 tarihinde Lefkoşa'ya gitmişler ve aynı gün dönmek için Lefkoşa'dan ayrıldıkları halde dönmemişlerdir. Bu iki şahsın izine rastlanmamış olup,

Rumlar tarafından kaçırdıkları anlaşılmıştır. O günden sonra izlerine rastlanmamıştır.

30 Nisan 1964 tarihinde Canbulat kapısından Suriçi'ne girmek isteyen bir araba, kapıdaki emniyet nöbetçileri tarafından durdurulup hüviyet tesbiti yapılmış ve içindekinin Yerolakko'lu Loizos Nikolau isimli bir Rum olduğu anlaşılmıştır. Araba yoklamaya tabi tutulmuş ve içerisinde 38'lik bir toplu tabanca, bir el bombası ve askeri elbiseler bulunmuştur. Bulunan malzeme müsadere edilmiş, sürücü ise sorguya çekildikten sonra serbest bırakılmıştır.

06 Mayıs 1964 tarihinde BA 017 Plâka no.lu araba ile Salamis yolundaki polis karakolu önünden geçmekte olan Hasan Mustafa Barbaçolli'ye Rum polisi ateş ederek yaralamıştır. Barış Gücü'ndeki bir İrlandalı subay tarafından yaralı, Mağusa Türk Hastanesi'ne kaldırılmış, orada ölmüştür.

Sütlüce sakinlerinden Ahmet Koca Mehmet 07 Mayıs 1964 tarihinde Lefkonuk Rum köyüne gitmiş, bir daha izine rastlanmamıştır.

LİMAN YERİNE SURIÇİ'NE GİRİŞ YAPAN YUNAN SUBAYLAR

11 Mayıs 1964 tarihinde benzeri bir silah ikmalini denetlemek amacıyla, saat 14.20'de BX 294 plakalı Fiat marka bir araçla, polis eri Kostakis Mihail Pandelidis, Kıbrıs'taki Yunan Kontenjan Alayı'ndan Yarbay Vasilis Kapotas, Binbaşı Dimitrios Pulyas, Panayotis Tasullitis yolu şaşırarak limana girecekleri yerde, Canbulat Kapısı'ndan Suriçi'ne girmişlerdir. Canbulat Kapısı'nda görevli Mehmet Küçük, o anda başka bir görev icra ettiğinden Suriçi'ne giren araca müdahale edememiştir. Rumlar Surlar boyu seyretmeye devam etmişlerdir.

Akkule Kapısı'ndan geçip Yenikapı'ya Nadir Çocuk Yurdu'na kadar gelmişlerdir.

Yenikapı polis nöbetinde Tayfun Salih vardır. Koyu esmer tenli Tayfun'u ve Türk bayrağını gören Rumlar, Türk bölgesinde olduklarını anlayarak geldikleri güzergahtan geri dönmüşlerdir. Canbulat Kapısı'nda aracı durduramayan polis eri, Suriçi'ne şüpheli bir araç girdiğini telefonla Yenikapı, Akkule kapılarında görevli polis ve Mücahitleri uyararak alarm durumuna geçmelerini sağlamıştır. BX 294 plakalı araç Akkule Kapısı'na geldiğinde (Bugünkü İpeklioğlu mağazası önünde) kapıda görevli polis memurları, 2662 yaka numaralı Tahir İbrahim ile 1089 yaka numaralı Mustafa Hüseyin aracı durdurup, araçtan inmelerini emretmişlerdir. Orada görevli Mücahit Mevlüt Mustafa paniğe kapılarak, aracın sol ve sağ tarafından inenlere kendi inisiyatifi ile ateş açmış, ilk anda şoför polis memuru Kostakis Mihail Pantelides ve Vasilis Kapotas orada hayatlarını kaybetmişlerdir. İki Yunan subayı ise yaralanmıştır. BX 294 plakalı araçta iki adet uzun namlulu 38 mm. tekerlekli tabanca ve bir adet Sten makinalı tabanca bulunmuştur. Mücahidin açtığı ateş sonucu 50 metre geride, köşede

oturmakta olan Hasan Ahmet (Çifte Mazgal Şehitliği'nde defnedilmiştir) de hayatını kaybetmiştir. Bu sıralarda surlar dışında geçmekte olan silahlı Rumların gelişigüzel ateş açmaları sonucu Salih Hamza isimli Mücahit alından yaralanmıştır.

Kızılhaç sorumlusu Mrs. Chikley ile İrlandalı Barış Gücü askerleri baskı yaparak yaralı olan iki Yunan subayın, ölen iki Rumla beraber Rum tarafına teslim edilmelerini istemişlerdir. Türk makamları ikinci bir hata yaparak, o anda Ada sathında, Türk bölgeleri dışında çeşitli zorluklarla çalışan Türkleri hesaba katmadan yaralı ve ölüleri Rumlara teslim etmişlerdir.

Aynı gün vurma olayının Rum bölgesinde duyulması üzerine, ölü ve yaralılar Rum makamlarına teslim edilir edilmez Mağusa Nafii iş yerine, Larnaka'dan Dikelya'ya gitmekte olan, olaydan habersiz olarak yollarda seyahat etmekte olan birçok Türk yollardan, işyerlerinden toplanıp katledilmiştir. Müteakip günlerde de kaçırma olayları devam etmiş, toplam olarak bu hadiseden sonra 39 Türk kaçırılmış ve bunların akıbetleri meçhul kalmıştır.

Hadise günü, silahlı Rum polisi dolu bir Land-rover, Maraş'tan Salamis yoluna giderken rastladıkları Türklere ve Türk mahallelerine rastgele ateş açmışlardır. Bu ateş neticesinde Salih Hamza isimli bir Türk ağır surette yaralanmıştır.

İNGİLİZ BİNBAŞI VE ŞOFÖRÜNÜN KAYBOLMASI

07 Haziran 1964 tarihinde, Mağusa'daki katliamı Mehmetçik Köyü'nden Lefkoşa'ya giderek Dr. Küçük'e rapor etmek isteyen İngiliz Binbaşı Edward Macey ve şoförü Onbaşı Leonard Platt, Pamuklu yolunda araçlarıyla birlikte kaybolmuşlardır. İki İngiliz'i, Rum Özel Polis mensubu Nikos Polikarpu ve kardeşlerinin Pamuklu yolunda araçlarını durdurup öldürdükleri söylenmektedir. Polikarpu kardeşlerin, 1962 yılında toplumlararası çatışmalarda babalarının Türkler tarafından nacakla öldürüldüğü iddiası ile Türkler ve İngilizlere düşmanlık besledikleri bilinmektedir. Binbaşı Edward Macey'nin 1962 yılında, Rumların Türklere saldıracağını, göçmenlik ve katliamlara karşı hazır olunması için uyardığı ve el altından Türklere silah ve mühimmat desteğinde bulunduğu bilinmektedir. Macey ve Platt'ın akibetinin ne olduğu ortaya çıkarılamamıştır. Elimizde, konuyla ilgili olarak dönemin BM Barış Gücü Komutanı General Thimayya'nın Makarios'a yazmış olduğu mektup örneği bulunmaktadır.

UNITED NATIONS NATIONS UNIES
FORCE IN CYPRUS

NICOSIA

4 September, 1964

Your Beatitude,

Furter to my letter of 2 September, 1964 on the disappearance of Major Macey and Driver Platt I have now received technical report from Vienna on the articles dug up from the well which sent there for examination. It does not, Iam afraid, get us very much further.

Should the Cyprus Police wish to see this report, perhaps they could contact Mr. Lundwall, my Police Advisor, who has the only copy.

Please accept, Beatitude, the assuaranges of my highest consideration.

(Sgd) K.S. Thimayya, General
Commander, UNFICYP

His Beatitude
Archbishop Makarios
President of the Republic of
Cyprus
Nicosia

HQ/C/274(18).

Div. Police Comander, Famagusta,

Copy of above letter is forward for your information. The Supt. Of Police CID will arrange to obtain a copy of the report which he will make available to you.

HQs.
14.9.64
Cyprus Polis.

(Sgd)
Commander,

Ayrıca, Hilmi Kılıgın'ın arşivinde Bnb. Macey ile ilgili Sevgi Uludağ'a ait olduğu belirtilen “*Binbaşı Macey’le Burada Tanıştık...*” başlıklı bir kısa not bulunmaktadır. Notta şunlar yazmaktadır: “*Baf Ülkü Yurdu Kahvehanesi aynı zamanda 07 Mart 1964 olaylarında esir alınan Kıbrıslırum esirlerin büyük bir kısmının toplandığı bir merkez durumundaydı. Esir değişimi sırasında büyük bir rol oynayan ve daha sonra Kıbrıslırum fanatikler tarafından ‘kayıp’ edilen BM İngiliz Binbaşısı Macey’le de burada tanışmış, Macey beni, babamı ve kardeşlerimi o gün esir değişimi sırasında (08 Mart 1964), bu kahvehanenin önünde son defa resim çekmişti. Aynı Binbaşı, babamla da çok iyi arkadaş olduğu için bizim eve de bir defasında babamla birlikte yemeğe gelmişti. Mütevefa Binbaşı aynı zamanda çok iyi Türkçe konuşmaktaydı.*”

22 Haziran 1964 tarihinde, 2'nci Kovan sorumlusu Ahmet Akif'e Vadili köyü dışında ateş açılmış ve yaralanmıştır. Yaralı, Barış Gücü'ne bağlı İngiliz askerleri tarafından Dikelya İngiliz Askeri Hastanesi'ne kaldırılmıştır.

14 Temmuz 1964 tarihinde, Türkiye'den Kızılay malzemesi getiren "Gençlik" isimli şilep Mağusa limanına vasıl olmuş, fakat Rum makamlarınca müsaade edilmediğinden hamulesinin çoğunu boşaltmadan 28 Temmuz 1964 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

28 Temmuz 1964 tarihinde, Türk cemaatine karşı psikolojik harp taarruzu maksadına matuf broşürler, Mağusa Türk bölgeleri üzerinde uçan bir Rum yönetimi uçağı ile atılmıştır. Dağıtılan broşürler Türkleri, liderlerine karşı isyana teşvik eder mahiyette idiler. Bu broşürler toplanarak imha edilmişlerdir.

07 Ağustos 1964 tarihinde Türk Hava Kuvvetleri'ne bağlı 3 jet uçağının Dillirga ve Poli bölgesinde makineli tüfek ve roket ateşi açmalarının öğrenilmesi üzerine bütün Sancak birlikleri alârm durumuna getirilmişlerdir. Aynı gün Mağusa üzerinde ve yüksek irtifadan Türk Hava Kuvvetleri'ne ait iki keşif uçağının uçtuğı tespit edilmiştir.

03 Eylül 1964 tarihinde Rumlar, Liman içindeki İngiliz üssünden iki adet zırhlı personel taşıyıcı aracı çalmışlardır.

Rum yönetimi tarafından Ada'nın diğer bölgelerinde Türklere karşı uygulanmakta olan iktisadi abluka 07 Eylül 1964 tarihinden itibaren Mağusa bölgesinde de uygulanmaya başlanmıştır. Buna paralel olarak Türk köylerinden Mağusa'ya getirilmekte olan kümes hayvanları ve davarlar yol barikatlarında Rum polisleri tarafından müsadere edilmiş ve bir kere daha böyle malzemenin getirilmemesi yolcu ve şoförlere ihtar edilmiştir.

8 Eylül 1964 tarihinde Mağusa Suriçi Mücahitlerinin bazılarına hadiseler başlayalı ilk defa, futbol sahası içindeki mahzende (şimdiki silah atelyesi)

sten, bren otomatik tüfeği ve piyade tüfeği ile Sancaktar nezaretinde atış yaptırılmıştır. Bu atışlara 12 ve 14 Eylöl 1964 tarihlerinde de devam edilmiştir.

23 Ekim 1964 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğinin geliş ve ayrılışında birliğe coşkun tezahürat yapıldı. Gemi aynı gün görev

sürelerini dolduran Mehmetçikleri alarak Türkiye'ye müteveccihen limandan ayrılmıştır.

1 Kasım 1964 tarihinde Kızılay yardımı getiren "Tek" isimli gemi Mağusa limanına gelerek yükünü boşalttıktan sonra aynı gün limandan ayrılmıştır.

13 Aralık 1964 tarihinde Nikolai Burdenko isimli Rus vapuru RMM Ordusu için 20 adet askeri kamyon getirmiştir.

26 Aralık 1964 tarihinde bir İsveçli Barış Gücü subayından, Sakarya girişinde bulunan bir barakanın, kaldırılmadığı takdirde RMM askerlerinin zorla kaldıracağı yolunda bir haber alınması üzerine Merkez birlikleri alârm durumuna getirilmişlerdir.

01 OCAK 1965 - 31 ARALIK 1965 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

28 Ocak 1965 tarihinde Şehitleri Anma töreni Namık Kemal Meydanı'nda yapılmıştır.

02 Şubat 1965 tarihinde Ergenekon'lu Kemal Yusuf sürüsünü otlattığı bir sırada Rumlar tarafından kendisine ateş edilerek yaralanmıştır. Yaralı daha sonra Barış Gücü askerleri tarafından Mağusa Türk Hastanesi'ne getirilerek tedavisi yapılmıştır.

07 Mart 1965 tarihinde TC Maslahatgüzarı Faruk Şahinbaş ve Dışişlerine bağlı bir ekonomi heyeti Mağusa'yı ziyaret etmişlerdir.

30 Mart 1965 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini getiren "Onaran" gemisi Mağusa'ya gelmiştir. Değiştirme ile ilgili olarak Barış Gücü, liman ve çevresinde geniş emniyet tedbirleri almıştır. Değiştirme Birliğinin geliş ve ayrılışında Karakol bölgesinde karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

08 Nisan 1965 tarihinde RMM askerleri Balalan Türk köyünün kuzeyinde bulunan sahildeki Türk evlerine yerleştiler.

10 Nisan 1965 tarihinde Hasan Bayraktar Mağusa'ya gelerek Mücahitlerin eğitimi vazifesi ile görevlendirildi.

13 Nisan 1965 tarihinde, 3'üncü Türkiyeli personel olarak Hasan Kabadayı Mağusa'ya gelmiştir.

13 Mayıs 1965 tarihinde Ormityalı Stavros Haralambu isimli bir RMM askeri Baykal Petek Karargahı'na müracaat ederek Türklere sığınmak istediğini bildirmiştir. İsteği kabul edilen RMM askeri Suriçi bölgesine alınmıştır. Uzun müddet Mağusa'da kalan bu asker daha sonra ailesine teslim edilmiştir.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı, silahlı Mücahitler ve Emniyet mensuplarının iştirakiyle parlak bir şekilde kutlanmıştır.

24 Mayıs 1965 tarihinde Türkiye'den Kızılay yardımı getiren "Kalkavan" şilebi Mağusa'ya vasıl olmuştur. Şilep 26 Mayıs 1965 tarihinde yükünü boşalttıktan sonra Türkiye'ye müteveccihen limandan ayrılmıştır. Şileple birçok hasta ve yaralı Mücahit tedavi maksadı ile Türkiye'ye gitmiştir.

27 Mayıs 1965 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı halkın ve Mücahit birliklerinin iştiraki ile kutlanmıştır.

05 Haziran 1965 tarihinde Sancaktar'ın verdiği talimat gereğince 30 kişilik bir askeri inzibat kuvveti teşekköl ettirilmeye başlanmıştır. Bu birliğin üniforması mavi renkli haki kumaştan yapılmıştır. Silahlı olarak devriye ve inzibati görev yapacaklardır. İnzibat birliğinin kurulma hazırlıklarına paralel olarak bütün Mücahitlere kimlik kartlarının hazırlanmasına da başlanmıştır.

12 Haziran 1965 tarihinde, suç işleyen Mücahitlerin cezalarını çekmesi için Kovan Karargahı binasında (Eski Türk Ocağı binası) bir Tevkifhane hazırlanmıştır.

20 Haziran 1965 tarihinde Maraş'ın Deve Limanı ve Golden Sands bölgesinde RMM askerleri, yapılacak bir çıkarmaya karşı savunma tatbikatı yapmışlardır. Bu tatbikatı bizzat Grivas yönetmiş ve tatbikata binlerce asker zırhlı araç ve hücumbot iştirak etmiştir.

20 Temmuz 1965 tarihinde Rum polisi Atlılar köyüne baskın yaparak bütün evlerde arama yapmışlardır.

08 Ağustos 1965 tarihinde, bir yıl önce Dillirga çarpışmalarında şehit düşenleri anma töreni yapılmıştır. Bu cümleden olmak üzere geceleyin Lala Mustafa Paşa Camii'nde şehitler için mevlit kıraat olunmuştur. Canbulat Radyosu da bu gün için özel program yayınlamıştır.

Kurulmasına daha önce başlanmış olan İnzibat Takımı'nın hazırlıkları tamamlanarak 15 Ağustos 1965 tarihinde göreve başlamışlardır.

30 Ağustos 1965 tarihinde 1'nci, 2'nci hazır kuvvetler, Karakol, Sakarya, Baykal petekleri ve Emniyet personelinin iştiraki ile silahlı geçit törenleri düzenlenerek Zafer Bayramı kutlanmıştır.

14 Eylül 1965 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini getiren "Onaran" gemisi Mağusa Limanı'na gelmiştir; Aynı gün görevini tamamlayarak limandan ayrılmıştır. Gelen ve ayrılan birliği karşılamak ve

uğurlamak için Karakol bölgesinde büyük bir halk topluluğu hazır bulunmuş ve birliğe büyük tezahürat yapmıştır.

25 Eylül 1965 tarihinde, görev süresini tamamlayan ve ayrılacak olan Turgut Sökmen'in yerine yeni Sancaktar Yüksel Özen gelmiştir. Turgut Sökmen Bey görevini devrederek 04 Ekim 1965 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır. Turgut Sökmen Bey, Lefkoşa'ya Barış Gücü kanalı ile gitmiştir.

Yeni Sancaktar Yüksel Özen Bey, Bölgenin savunmasının daha iyi yapılabilmesi için yeni tedbirler almış ve bunun uygulanmasına kademeli olarak başlamıştır.

14 Ekim 1965 tarihinde Mağusa Mücahitleri, surların limana bakan kesimlerinde de nöbete başlamışlardır. Bunun üzerine limandaki sivil ve silahlı Rum polislerinin faaliyetlerinin arttığı müşahade edilmiştir. Aynı gün saat 09.30'da liman içindeki saat kulesi üzerinde görev yapan Barış Gücü İsveç birliğine bağlı askerleri Rumlar, oradan ayrılmaya icbar etmişlerdir. Saat 14.55'de Türkiye Büyükelçisi Mağusa'yı ziyaret etmiştir.

18 Ekim 1965 tarihinde RMM askerleri Baykal Türk bölgesini ikiye ayıran Lârnaka anayolu üzerinde silahlı devriye ve tahrirlerine başlamışlardır.

29 Ekim 1965 tarihinde Cumhuriyet Bayramı kutlama törenleri parlak bir şekilde Canbulat Stadı'nda yer almıştır.

KASIM 1965 SAKARYA OLAYLARI

02 Kasım 1965 tarihinde Sakarya Bölüğü'nde görev yapan bir Mücahit'e 3 Rum askerinin ateş açması ile başlayan olaylar büyüyerek ortamın gerilmesine neden olmuştur. Bu bölümde sözkonusu olayları, Hilmi Kılıgın'ın arşivinde yer alan değişik kaynaklardan istifade ederek değerlendirdik. Ayrıca o dönemde Sakarya Bölüğü'nde görevli Mücahit Komutanı Hüseyin Başbuğ ile 31 Temmuz 2019 tarihinde yapmış olduğumuz söyleşide de olayları teyit etme imkanı bulduk. Mücahit Hüseyin Başbuğ'un anıları ile Hilmi Kılıgın'ın arşivindeki üç kaynağı olay tarih sırasına göre birleştirerek oluşturduğumuz bu bölümde;

-Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda yer alan bölümleri "Times New Roman karakterinde düz yazı ile",

-Sancaktarlık Ceridesi'nde yer alan bölümleri, "*Times New Roman karakterinde italik yazı ile*",

-Olay döneminde telefonlar bozuk olduğu için Sancaktarlık Karargahı ile Barış Gücü arasındaki irtibatı sağlayan BG görevlisinin telsizindeki tutanaklarda yer alan bölümleri de "Ariel karakterde ve italik yazı ile" ve olay saatinin yanına (B.M.B.G.) rumuzunu koyarak belirtmeye çalıştık.

02 KASIM 1965

Sakarya Bölüğü personeli Hüseyin Başbuğ'un olayı anlatımı:

"Sakarya'nın konumu hem Karpaz yoluna, hem Lefkoşa yoluna hakim bir konumdaydı. Sakarya Bölüğü'nün karargahı ise orta yerdeydi. Yalnız Sakarya'nın güneyi yüksek bir konumdaydı. Hakim bir mevkiydi. Gün boyu bizim faaliyetlerimizi Rumlar seyrederdi. Çevresi de hep narenciye bahçesiydi o tarihlerde. 02 Kasım sabahı Rumlar Batı istikametinden narenciye bahçelerinden geliyor, silah gösteriyor ve bizi tahrik ediyorlardı. Hemen orada bulunan 5 numaralı mevzideki manga komutanı arkadaşımız Mustafa Mandili telefon edip durumu anlatınca silahlarımızı kapıp gittik.

Biz gidince onlar kaçtılar ve bu olay üç beş kez tekrarlandı. Biz de bunun üzerine Mustafa'ya; 'Bir daha gelirlerse havaya birkaç el ateş et, onları korkut' dedik. Biz geri döndük. Daha sonra Rumlar tekrar geldiler. Bu durumda Mustafa'nın havaya ateş ettiği iddia edildi. Bu ateş üzerine Barış Gücü geldi ve Rum Milli Muhafız Ordusu'ndan bir askerin vurulduğunu ve bu olay nedeniyle başımızın ağrıyacağını belirtti. Hemen akabinde Sakarya'nın girişine iki adet Rum zırhlı aracı geldi. Bölük Komutanımız Fikri Akmanlar olayı bildirmek için Magusa'ya gitti. Ben Takım Komutanı olarak Rum zırhlılarının geldiğini öğrenince kendi inisiyatifimle bir roketatar aldım. Aynı şekilde karargahtaki diğer arkadaşım Kelami Beyler de roketatar aldı ve bu şekilde olay yerine geldik. Bizdeki roketatarları gören Rum zırhlıları biraz geri çekildiler ve yine beklemeye devam ettiler. Bu arada saat 11.00 gibi Bölük Komutanı geldi. Biz ateşe hazır bir vaziyette beklerken Bölük Komutanı 'Aman ateş etmeyin, Sancaktar sizi asar' diye uyarıda bulundu. Daha sonra Bölük Komutanımız Rum zırhlılarının yanına gitti, elindeki silahla zırhlılara vurarak 'Burada ne işiniz var? Çekin gidin buradan' diye bağırmağa başladı. Bunun üzerine zırhlılar çekildiler. Ancak ortam halen gergindi. Gece bu şekilde geçti²⁴."

02 Kasım 1965 günü olayları, Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda şu şekilde özetleniyor;

02 Kasım 1965 tarihinde ve saat 14.20'de Sakarya'da görevli Mücahide yaklaşan 3 RMM askeri, sten makineli tabanca ile ateş açmıştır. Ateşe mevzide bulunan Mücahit karşılık vermiştir. Saat 14.50'de RMM askerleri Sakarya ve çevresinde yığınak yapmaya başlamışlardır. Bu hadiseden sonra Sancak birlikleri tam alârm durumuna getirilmişlerdir. Surdışı petekleri eldeki imkanlar nisbetinde personel ve silahla takviye edilmiştir. RMM askerleri Sakarya bölgesinin, yakınındaki Karakol semti ile irtibatını kesmek için iki bölge arasındaki yola zırhlı araçlarla yerleşmişlerdir. Aynı gece saat 21.00'de ilk ateş teatisi başlamıştır. Saat 21.00'den itibaren önce Sakarya, bilahare Karakol, Baykal ve Suriçi bölgeleri, bu bölgeleri

---

²⁴ Sakarya Bölüğü personeli Hüseyin Başbuğ ile 31 Temmuz 2019 tarihinde Doğu Akdeniz Üniversitesi Atatürk Araştırma ve Uygulama Merkezi Başkanı'nın ofisinde yaptığımız görüşmenin ses kayıtları.

çevreleyen Rum mevzilerinden ateş altına alınmıştır. Atışlar her çeşit ağır silahlarla yapılmakta idi. Bu atışlara daha sonra Marin (Deniz Polisi), limandaki Rum mevzileri, Rum Hastanesi, Boğaziçi bölgesi ve Fakirhane de katılmıştır. Saat 23.50'de Sakarya girişindeki Karadelik'in evine giren RMM askerleri ev sahibini vurarak öldürmüşlerdir. Ölü ile sağ kalan aile efradı Barış Gücü'ne bağlı İsveç polisi tarafından Mağusa Suriçi'ne getirilmişlerdir.

Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre 02 Kasım 1965 günü;

SAAT 14.20 SAKARYA

Sakarya'da 6'ncı mevzide vazifeli Mustafa Mandili ismindeki bir Mücahit, mevzi karşısındaki ağaçların 25 metre ilerisinde görünen 4 silahlı Rum tarafından atılan 2 darbe 3'lü sten atışına karşılık verme mecburiyetinde kalmıştır. Bir Rum askeri çavuşu yaralanmıştır. Barış Gücü bu atışları teyit etmiştir.

14.50 SAKARYA

Rumların Sakarya'yı çevreleyen sırtlara ve çevrelere çok miktarda asker yığdıkları görülmüştür. Bunu gören Sakarya Mücahitleri Sorumlusu elde mevcut elemanlarla alarma geçmiştir. Rumlar zırhlı arabalarla Sakarya girişine hakim oldular, Kardana'ya yerleştiler.

Rumlar geceleyin saat 21:00'den 23:30'a kadar zırhlı vasıtalar, tank, sahra topları, ağır makineli bazukalarla evvela Sakarya, Karakol, Baykal ve sonra da Surlar üzerine ateş açmaya devam etmişlerdir. Bu atışlara Marin, Liman, Nezaret, Hastahane, Boğaziçi Bölgesi ve Fakirhane de katılmıştır. Rumlar el bombalarıyla ve otomatik silahlarıyla Karadelik'in evine saldırdılar. Bu baskında evde sekiz yaşındaki kızı ve hasta karısı ile müdafasız bir şekilde bulunan Ahmet Karadelik, bu gaddar Rum saldırısına karşılık verdi ve eve giren Rum'u kırmastıyla ateş edip öldürmüştür. İçeriye sızan diğer tüm Rum vahşileri, Ahmet Karadelik'i karısı ve çocuğu önünde delik deşik etmişlerdir. Daha sonra Barış Gücü'ne müracaat edildi ve şehit ile ailesi Mağusa Surlar dahiline getirildi. Bu atışa Papazın Torpidopotu katılmakla Rumların denizden de hücumla geçtikleri görülmektedir. Bu atış esnasında Fakirhane'den Karakol'a ve Çifte Mazgal'a ağır atışa geçildiğinden Kovan

Bey, Yeni Liman yönüne susturmak gayesiyle 2 darbe atışı brenle ateş edilmesini emretmiştir.

Aynı zamanda iki Havan mermisi de Fakirhane'ye susturmak gayesiyle atılmıştır. Bütün bu atışlarımız muvaffakiyetli olmuştur. Yalnız Hasan Kara Mehmed'in attığı havanlardan biri patlamamıştır.

20.45 (Birleşmiş Milletler Barış Gücü-B.M.B.G.)
Türk mevzilerine Rumlar tarafından ateş açıldı.

Namık Kemal Lisesi'nde bulunan az sayıda Mücahit hangi sebepten olduğu anlaşılammamıştır- saat 21.15'te okulu savunmadan terk edip apartmanlara sığınmışlardır. RMM askerleri savunmasız okula hücum ederek ve el bombaları da kullanmak suretiyle okula girerek yerleşmişlerdir.

21.25 AKKULE

Herhangi bir sebepten anlaşılammayan, müdafaa edilmeden Namık Kemal Lisesi terkedilmiştir. Mücahitler, apartmanlara sığındılar. Rumlar, bombalarla okula hücum ettiler ve boş binaya ancak iki saat sonra güçlkle yerleşebildiler. Okulu bombalarla tahrip ettiler ve en sonunda en üst katına mevzi yaptılar. Okulu müdafaa etmeden, apartmana sığınan Mücahitlerden hesap sorulacaktır.

21.30 (B.M.B.G.)
Sakarya'ya karşı top ve bazuka atışı.

21.45 (B.M.B.G.)

İsveç Binbaşı Lozzik, Rum liderliğinin ateş kes emri verdiklerini bildirerek bizden de yarım saatlik bir vakit rica etti. Bu ½ saat zarfında Rum kumandanı tarafından bütün birlik ve siperlerine gereken emir verilecekti. Aynı zamanda İsveç Albayı ½ saat hitamında bize hücum edilmeyeceğine dair garanti vermişti.

22.00 (B.M.B.G.)
Başka bir top sesi duyuldu.

22.40 (B.M.B.G.)

Cereyanın kesilmesi, Maraş'ta ışıklar yanıyor.

23.00 (B.M.B.G.)

İsveç polisinin raporuna göre Sakarya'da okul ve birkaç ev zarar görmüştür.

23.45 (B.M.B.G.)

Sakarya'ya yeniden ateş açıldığı hakkında bizimkilerden haber geldi.

23.48 (B.M.B.G.)

İsveç polisi, Salamis yolundaki Türk evinin sahibinin vurularak öldürüldüğünü, karısı ve çocuğunun İsveç polisi tarafından kurtarıldığını bildirdi. Bir Rum Muhafız askeri de ağır surette yaralanmış ve Rum hastahanesine kaldırılmış.

03 KASIM 1965

Hüseyin Bozkurt 03 Kasım'ı şöyle anlatıyor; “Ertesi gün olaylar patlak verdi. Yolun üzerinde sarı taşlardan yapılmış bir evde Ahmet Dayı yaşardı. Yan tarafında da garaj vardı. Biz o garaja Mücahit koymuştuk. Ahmet Dayı itiraz edince o Mücahitleri oradan kaldırdık. Her gün sabah 09.00 gibi bir manga RMMO askeri şimdiki Gülseren Kampından çıkar, yaya olarak Sakarya'nın önünden geçer, Anıt Meydanı'ndan geçer, Baykal'ın oradan döner ve geri giderdi. Bu her gün periyodik olarak yapılırdı. Biz de bunu her gün Sancaktarlığa rapor olarak bildirirdik. Bunlar geçişleri esnasında bizim bölgeyi gözetlerlerdi. Nitekim Ahmet Dayı'nın garajındaki Mücahit mevzimizi boşalttığımızı keşfetmişlerdi ki saldırıyı tam o binanın arkasından gelerek gerçekleştirdiler. Oradan Ahmet Dayı'nın binasına girdiler. Ahmet Dayı o esnada av tüfeği ile bir Rumu vurmuş, ama Rumlar binayı ele geçirmişlerdi. Artık karşı karşıyaydık. Ana yolun bir tarafında Rumlar,

diğer tarafında biz vardık. Kısa bir çatışma oldu. Çatışma kesildi. Ama sinirler gergin bir durumda...”

03 Kasım 1965 günü olayları, Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda şu şekilde özetleniyor;

03 Kasım 1965 tarihinde saat 00.05'te RMM askerleri Mağusa giriş kapısı dışındaki –Mağusa Suriçi ile Apartmanlar ve Namık Kemal Lisesi arasında türbelere yerleşerek bu bölgelerin birbirleriyle irtibatlarını kesmişlerdir. Namık Kemal Lisesi'nde bulunan az sayıda Mücahit hangi sebepten olduğu anlaşılamamıştır- saat 21.15'te okulu savunmadan terkedip apartmanlara sığınmışlardır. RMM askerleri savunmasız okula hücum ederek ve el bombaları da kullanmak suretiyle okula girerek yerleşmişlerdir.

Türk bölgeleri etrafına yerleşen birliklerini Rumlar daimi bir şekilde takviye etmeye ve yeni mevziler yapmaya devam etmişlerdir. Mağusa Suriçi bölgesi ile dış bölgelerin irtibatı (Karakol, Sakarya ve Baykal) tamamen kesilmiş olduğundan herhangi bir yardım gönderme imkanı ortadan kalkmıştır. Dış bölge sakinleri yiyecek sıkıntısı çekmeye başladıklarından, Barış Gücü aracılığı ile 4 Kasım 1965 tarihinde bölgelere yiyecek ve diğer ihtiyaçlar sevk edilmiştir.

03 Kasım 1965 tarihinde ve saat 14.40'da Barış Gücü Komutanı General Timaya Sakarya bölgesini ziyaret ederek, RMM topçu atışlarından zarar gören binaları ve Sakarya İlkokulu'nu ziyaret etmiştir. 03 Kasım 1965 tarihinde apartmanlarda yaşayan Türk ailelerinin binayı boşaltmaları, Rum tehdidi dolayısıyla Barış Gücü tarafından talep edilmiş, fakat Bölge liderliğince bu teklif redd edilmiştir.

**Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre
03 Kasım 1965 günü;**

00.50 (B.M.B.G.)

İsveç polisinin bildirdiğine göre cereyanın tekrar Mağusa'ya verilmesi için Albay Michaelides'den emir alınacak. Bunu İsveç Polis kumandanı Lagehorn bildirmiş.

00.52 (B.M.B.G.)

Mağusa kapısında türbede Rum askeri yerleştiği haber verildi. İsveçlilerin müdahalesi istendi.

01.10 (B.M.B.G.)

Salamis yolu üzerinde Sakarya yakınında diğer Türk ailesinin sağ salim olduğuna dair İsveçliler bildirdi.

01.15 (B.M.B.G.)

Baykal'da yaralı yok. Yalnız bazı evlere hafif zarar var. Bir kadın ve bir çocuk İsveç polisi tarafından Türk polis istasyonuna götürüldü.

01.40 (B.M.B.G.)

Bosforus'da yaralı yok. Yalnız bazı evlerde hafif zarar var. Bir kadın Mağusa'ya getiriliyor.

01.50 (B.M.B.G.)

İsveçlilerden gelen habere göre B.G.Landgate'in karşısındaki türbeden Rum askerlerinin çekilmesi için Albay Michaelidis ile temastadırlar.

02.10 (B.M.B.G.)

Sakarya'da ateş açılmış-Okul ile Rum polisi arasında Kovan Bey'den alınan habere göre bizimkiler ateş açmadı.

02.15 (B.M.B.G.)

Karakol'da durum normal-Yaralı yoktur. Birkaç ev kurşunlarla delinmiş.

02.16 (B.M.B.G.)

Namık Kemal Lisesi'ne Rumlar hücum ediyor. İsveçliler durumu tahkik edip bildirecekler.

02.20 (B.M.B.G.)

Necmi haber verdi ki Apartman evleri ve okul sarıldı. Bölgenin ışıkları da söndürüldü. İsveçlilerin acil müdahalesi istendi. İsveçlilerden gelen habere göre bu hususta gereken tedbir alınacak.

02.45 (B.M.B.G.)

Gelen habere göre Namık Kemal Lisesi'ne Rumlar bomba yerleştirerek yıkmak için uğraşmakta, durum çok vahim-Sami Bey direkt İsveç Albayı ile acilen konuşmak istedi. Olmazsa direkt Lefkoşa'yı ister-Sami Bey Major Loziks ile konuştu-Bu mesele için bir saatten fazla önce B.G'den yardım istendiği ve bu yardım vaad edildiği halde halâ bir şey olmadı. Loriks, Sami Bey'e en son "Vaktim yok sana konuşayım" dedi ve mikrofonu kapattı.

02.50 (B.M.B.G.)

Mr. Loriks telefon ederek İsveç Polis Komutanı'nın ve İsveç askerlerinin okul mıntikasına gittiklerini ve aynı zamanda Yarbay Michaelides'in askerlerinin geri çekilmesine emir verdiğini bildirmişti.

03.10 (B.M.B.G.)

Major Loriks'den gelen habere göre Rum askerleri okuldan çekilmek istemiyorlar ve Col. Michaelides okul mıntikasına askerlerinin çekilmesi için gidiyormuş. Barış Gücü askerinin de mıntıkaya gittiği hakkında bilgi verildi.

03.15 (B.M.B.G.)

Polis Kumandanı Lagehorn Col. Mihaelides'i okulda bekliyormuş.

03.30 (B.M.B.G.)

Col.Mihaelides halâ daha okula vasıl olmamış. Durum bölgede vahimmiş.

03.45 (B.M.B.G.)

Tatminkâr cevap yok. İsveç Birliği elinden geleni yapacaktı. Col. Mihaelides okula gitmek için kamptan ayrılmış.

04.00 (B.M.B.G.)

Major Loriks şu mesajı Sami Bey'e verdi; Rumlar, Namık Kemal Lisesini işgal etti ve ayrılmak istemiyor. Bu hususta durum Lefkoşa'ya bildirildi ve Gen. Timmaya-Bernantes, Makarios ve diğer liderler müzakere halindedirler-Bir karar alınıncaya kadar durumun öyle kalmasını İsveç Birliği tavsiye ediyor.

04.25 (B.M.B.G.)

İsveç Birliğinden mesaj; Okul yanında bulunan İsveç bekçileri ve zırhlıları kaldırılıp başka yere gönderilecek-Sami Bey itiraz ederek B.G. ayrılırsa Rumların Apartmanlara ilerleyeceğini belirtti.

04.30 (B.M.B.G.)

Major Loriks telefon ederek türbede bulunan Rumların ayrılması için Col. Michaelides yardım istemiş. Sami Bey bu teklifi kabul etti, şu şartta ki B.G. araçları ile B.G. mensupları refakatinde tahliye yapılacak ve orada bir İsveç bekçi noktası kurulacak-Major Loriks bu teklifi kabul etti.

05.25 (B.M.B.G.)

Major Loriks'ten şu mesaj alındı-Col. Michaelides, askerlerini türbeden geri çekmeği şimdi reddediyor. Major Loriks bu hususta çalışacak ve durumu bildirecek. Vazifeli .....Rumların hilelerini şimdi anladığını belirtti.

05.45 (B.M.B.G.)

B.G'nün durum hakkındaki genel raporları, Rumlar, Namık Kemal Lisesi ile Salamis yolunda Sakarya yakınında iki Türk evini işgal etmekte ve boyuna Lefkoşa istikametinden takviye almaktadırlar. Bu takviye Mağusa kasabasının batı kısmında bir yerde yerleşmişlerdir.

05.55 (B.M.B.G.)

Ali Rezvan'ın bildirdiğine göre B.G. kasabanın etrafından askerini kampa çekmiş. Durum hakkında B.G'den bilgi istendi.

06.00(B.M.B.G.)

Major Loziks Sami Bey'e konuştu ve Rumların şimdi de Apartman dükkanlarını ve binayı zaptetmek istediklerini bildirdi. B.G. mani olmak istemiş, fakat dinlemiyorlar. Keza Major Loziks askerlerinin yalnız bir kısmını kasabadan çektiğini söyledi. Fakat liman bölgesinden hiç kaldırmayacak.

06.15 SAKARYA

Karadelik'in muntakasında oturan İbrahim Cin hakkında sağ olup olmadığı konusunda Bay Fikri saat 06:15'de Şahin'den bilgi istedi. Bu hususu Sami Bey, Barış Gücü'yle araştırmaktadır.

06.15 (B.M.B.G.)

B.G. mesajı; Rumların tehdidi dolayısıyla Apartmanlardan bütün Türklerin tahliyesinde B.G. yardım edeceğini bildirdi. Sami Bey itiraz etti ve bu insanların yerinde kalması, B.G'nün vazifesidir, dedi. Bu hususta 2 saatlik bir mühlet Sami Bey rica etti.

06.20 (B.M.B.G.)

Suptd. Lakofen gelip tahliye işi için Sami Bey'i gördü. Sami Bey durumu hocaya bildirdi ve Lefkoşa'dan emir beklenir.

06.45 (B.M.B.G.)

Numan Bey'in verdiği habere göre B.G. mensupları hisarlardan ayrılmaya hazırlanıyor. B.G'den haber beklenir.

06.46 (B.M.B.G.)

Sami Bey, direkt Timmaya ile konuşmak istedi. Mümkün değilse Timmaya ve Bernandes'in hemen Mağusa'ya gelmelerini rica etti.

06.47 (B.M.B.G.)

Dış bölgeler için iaşe ve sigara tevziatı B.G'den cevap verilecektir.

06.55 (B.M.B.G.)

Gen. Michaelides'in mesajı;

(a) No Turk to leave the old city until we meeting in Nicosia is over

(b) Greeks are not use weapon but they will arrest every one who tries to leave old city

(c) Turks in villages arround including ..... Have freedom of movement without arms

Tercümesi;

(a) Lefkoşa'daki yoklamalar bitinceye kadar hiçbir Türk Mağusa eski kasabasını terk etmeyecek

(b) Rumlar silah kullanmayacak, fakat Mağusa eski kasabasını terk etmeğe teşebbüs edecek herhangi bir şahsı tevkif edecek.

(c) Köyler ile Mağusa surlar dışındaki Türkler silahsız oldukları takdirde serbestçe dolaşabilirler.

07.30 KOVAN

Dış bölgelerin ihtiyaçlarının temin edilmesi için Sami Bey'e müracaat edildi.

07.30 (B.M.B.G.)

Köylerden sebze getiren otomobiller içeri girebilir ve ondan sonra geri dönebilir. Yalnız B.G. Salamis yolundaki kampından izin alınacak ve otomobil yolda çek edilecek.

07.45 KOVAN

Sancaktar tarafından Kovan Bey'e bildirilen mesaj üzerine Kovan Bey tarafından bütün kuvvetlere soğukkanlı olmaları yönünde mesaj gönderildi; keza ateş açmamaları tekrar tekrar emredildi ve mühim haberlerin iletilmesi de istendi.

08.00 KARAKOL

Çok sayıda Rum askeri, Karakol Rum Kampı'nın güneyinde bulunan okalıptüs ağaçları içinde yeni mevziler yapmaktadırlar.

08.25 BOĞAZIÇI

Rumlar, Adamos'un Boğaziçi'ndeki evinin 2'inci katına kum torbaları çıkarıp mevzi yapmaktadırlar.

08.26 SAKARYA

Sakarya Bölgesi'nde bulunan Karabet Rum mevzisine bir kamyon dolusu mühimmat indirildi.

08.30 SAKARYA

Rumlar tarafından işgal ve yağma edilen Karadelik'in evlerinin duvarları Sakarya'ya hakim bir vaziyette delinmiştir ve bu deliklere silahlar yerleştirdiler.

08.40 BAYKAL

Baykal'dan bildirildiğine göre, geceleyin yer alan müsademe esnasında kopan elektrik telleri bölgede tehlike arz ettiğinden, oraya bir elektrikçinin gönderilmesi istendi. Durumu ele alan Kovan Bey, Elektrik Mühendisi Refet Özada'ya haber saldı. Durumu Sancaktar'a bildirdi.

09.05 (B.M.B.G.)

(1) Kurmay Binbaşı Loriks'de en son durum hakkında bilgi yoktur.

(C. of staff CITREP not available)

(2) Sakarya bölgesinde Rumlar yeni mevziler kazıyor. Türkler de silahlarını Rumlara gösteriyor.

(3) Kurmay Binbaşı 11.45'de gelecekmış

(C. of staff visit at 11.45 am.)

(4) İsveç Polis Komutanı Lagehorn kadın ve çocuğu bize getiriyormuş

(Supt. Lagehorn on Way to me (Woman-Child))

09.15 AKKULE

Rum askerleri Mescit'e telefon hattı döşediler. Durum Kartal'a bildirildi.

09.25 AKKULE

Silahlı bir Rum askeri, Akkule dışında bulunan yüz numaralara yerleşmek maksadıyla yaklaştı, fakat duramadı. Durum Kartal'a bildirildi.

09.50 KARAKOL

Türk ve Rum mevzileri arasında bulunan Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerleri çekilmektedir. Durum Kartal'a bildirildi.

10.00 BAYKAL

Baykal'dan alınan bir habere göre apartmanların sarılmış durumda olduğunu ve Rum polis Landrover'lerinin anayolda gidip geldikleri ögrenilmiştir. Durum Kartal'a bildirildi.

10.00(B.M.B.G.)

General Timayya Mağusa'ya geliyor, Yarbay Michaelides'i kampta gördükten sonra Kuzey kapısından girerek bizi ziyaret edecektir.

(15.00- Generalin ziyareti geç kaldığında öğle sona ermesi beklenen ateş kes süresiz uzatılmıştır.)

10.05 BOĞAZIÇI

Boğaziçi'nde ikamet etmekte olan Fatma Hilmi isimli hamile bir Türk kadını hamileliği dolayısıyla, Mağusa'da doğum yapmak amacıyla gelmek istemiş, fakat Rum askerleri buna mani oldular. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.10 KOVAN

*Şahin Kartal'dan aldığı bir mesajı, Baykuş, Leylek ve Güvercin'le Karga'ya iletti. Mesaj aynen şöyledir:
"Bölgenize gelecek olan bir B.M. Barış Gücü İsveçli Binbaşısına ihtiyaçlarınız hakkında kendisine bilgi veriniz."*

10.12 SAKARYA

Leylek'in Şahin'e bildirdiği bir haberde, doğum yapmak üzere olan bir kadınla ilgili tedbirin alınmasını talep etti.

10.15 SAKARYA

Sakarya Bölgesi'nde çamaşırhanenin yan tarafındaki Narlık bölgede Rum askerleri havan mevzisi yapmakta ve 81 mm'lik havan yerleştirmektedirler.

10.20 YENİ LİMAN

Yeni Liman'da bulunan Barış Gücü askerlerinin mevzilerini Rum askerleri zaptetti. Barış Gücü askerleri söz konusu bölgeyi terk etti.

10.25 KARAKOL

Karakol Bölgesi'ndeki İngiliz kadının evi yanındaki Barış Gücü askerleri çekilmiş olup oraya Rum askerlerinin yerleşme ihtimali vardır.

10.35(B.M.B.G.)

Swedish civilian police is now coming in with a pregnant woman two small children afterwards they will go bring the other pregnant woman from Bogaziçi.

İsveç sivil polisi gebe bir kadını içeri getiriyor. Daha sonra Boğaziçi bölgesinden başka bir gebe kadını getirecektir.

10.45 KOVAN

Kovan Bey'in dış bölgelere mesajı,

"Mesajı Sancaktar emretti."

Mesaj aynen şöyledir:

"Barış Gücü Komutanı General Timayya saat 13:50'de bölgelerinizi ziyaret edecektir; gereken kolaylığı yapınız. Ateş etmemeniz ehemmiyetle bildirilir."

11.00 KOVAN

Sancaktar'ın Kovan Bey vasıtasıyla Leyleğe gönderdiği mesaj:

"Saat 13:50'de Sakarya'ya varacak olan Birleşmiş Milletler Barış Gücü Komutanı General Timayya, orada hasara uğrayan iki evin tespiti olacağından, Sakarya Sorumlusu refakatinde keza Sakarya İlkokulu'nda yapılan hasarın tesbiti için gidilmesi emrolunur."

11.00 (B.M.B.G.)

İsveç kumandanlığından mesaj; Apartmanlarda durum kontrol altına alınmıştır. B.G., Türk evleri ile Rum askerlerinin ortasına girdi. Rumlar apartmanlara girmek teşebbüsünde bulunurlarsa kendilerini B.G. süngüleri ile geri çevirecekmiş.

General Timayya saat 13.00 İsveç kampına gelip ilk önce Albay Michaelides ile toplantıya oturacak, daha sonra Rumlar tarafından işgal edilen Türk mallarını (Salamis yolundaki evleri ve Namık Kemal Lisesini) ziyaret edecektir. Daha sonra bizim karargâha gelecek.

11.05 BAYKAL

Baykal'dan bildirildiğine göre, daha önce geleceği bildirilen Barış Gücü Binbaşısı henüz gelmedi. Kovan Bey geleceğini evvelce bildirmişti.

11.10 SANCAKTAR

Kartal, Şahin'e saat 11:00'da bir silah sesi işitildiğini bildirdi.

11.15 KOVAN

Bütün bölgelerde saat 11:10'da hiçbir silah sesinin olmadığı bildirildi.

11.20 BAYKAL

Karga, Namık Bey'in hanımının, Sami Bey'in evine götürüldüğünü bildirdi.

11.20 (B.M.B.G.)

Necmi'ye göre İsveç askerleri Apartmanlardan ayrılıyormuş, İsveç kumandanlığının bu hususta raporu beklenmektedir.

11.25 (B.M.B.G.)

İsveçlilerin verdiği malûmata göre B.G. askerleri Apartmandan ayrılacaklar. Yalnız birkaç kişi yemek yemek maksadıyla değişmişler.

11.23 KOVAN

Hiçbir bölgede silah sesi olmadığını Kovan Bey, Sancaktar'a bildirdi.

11.25 KARAKOL

Karakol'un ekmeğe ihtiyacı olduğunu bildirmiştir.

11.28 KOVAN

Karakol'un ekmeğe ihtiyacı ve Namık Bey'in hanımı ile ilgili haberleri Kovan Bey, Sancaktar'a bildirdi.

11.30 KOVAN

Karakol'a ekmeğe gönderileceğini Sancaktar, Kovan Bey'e bildirdi.

11.33 KARAKOL

Rum askerlerinin Namık Kemal Lisesi'nin arkasında mevzilendiklerini Karga bildirdi. Bunların yanına bir Barış Gücü askeri gitmiştir. Kovan Bey durumu (Kartal'a) Sancaktar'a bildirdi.

11.40 SAKARYA

Sakarya Bölgesi, telsizin devamlı açık bulundurup bulundurulmaması için Kovan Bey'den sordu. Kovan Bey, Sancaktar'ı haberdar etti.

11.45 SAKARYA

Sancaktar telsizin devamlı olarak açık bulundurulmasını emretti. Emir Sakarya'ya aynen bildirildi.

11.47 SAKARYA

Sakarya, General Thimayya'nın Sakarya'ya gideceğini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu. Sancaktar General Thimayya'ya gereken kolaylığın gösterilmesini emretti.

11.52 KOVAN

Kovan Bey, Thimayya'ya gereken kolaylığın gösterilmesi için Sakarya'ya emri iletti. Sakarya emri aldığını bildirdi.

12.00 SAKARYA

Bir Rum cipinden inen polisler Karadelik'in evine Yunan Bayrağı çekiyorlar. Durum Bayraktar'a bildirildi.

12.00 (B.M.B.G.)

Karakol'daki B.G. noktasının (208) B.G. tarafından terkedildiğine dair bilgi alınmıştır. B.G.'ne bu mesele bildirildi-Gelen habere göre İsveçliler o noktaya şimdi gitmişlerdir.

12.25 SAKARYA

Cin'in karşısındaki Rum mevzisine kasalar indirildi. Bu kasaların mermi dolu olduğu bildirildi Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.30 BAYKAL

Rumlar, Hasan Sait'in evi karşısındaki depoya (su), döner yolun kavşağına, Pertev Paşa karşısına-barikat yapmakta, surlara karşı mevzi almaktadırlar. Sancaktar'a duyuruldu.

12.50 SAKARYA

Bildirildiğine göre Salamis Yolu'ndaki Rum polisi mevzisine taş ve kum taşınmaktadır. Sancaktar'a duyuruldu.

13.00 (B.M.B.G.)

Ekmek tevziatı için (Karakol ve Sakarya semtlerine) B.G.'den tekrar rica edildi.

13.05 SAKARYA

Bir otobüsten inen askerler Cin'in evini zapt etmeye çalışıyorlar ve oraya varil indirip barikat yapıyorlar. Sancaktar'a bildirildi.

13.10 SAKARYA

Alınan bir haberde 15 kadar Rum askeri, Cin'in evine girmek istiyor. Durum Sancaktar'a bildirildi. Sancaktar, Sakarya'ya sabırlı davranmalarını, meseleyi BM Barış Gücü'ne bildirdiğini söyledi. Çok geçmeden Sakarya verdiği mesajda, Cin'in evden ayrılmak istediğini bildirdi.

13.10 (B.M.B.G.)

Salamis yolu ile Fakirhane yanında Rumlar tarafından barikat konmuştur. B.G.'ne bildirildi. Durum bildirilecek.

13.11 (B.M.B.G.)

Cin'in evini Rumlar işgal etmek istiyorlar. Bu hususta B.G'den yardım istendi. Gelen cevapta Rumlar o eve girmemişlerdir-B.G. bu eve sık sık bakacaktır.

14.10 (B.M.B.G.)

General Timayya İsveç kampına vasil oldu.

14.40 SAKARYA

General Thimayya 'nın bölgeye geldiğini bildirdi. Thimayya 'ya okula atılan sahra topu şarapnelleri de verilmiştir. General Thimayya saat 15:10'da bölgeden ayrılmıştır. Thimayya kaçacağı an, Rumlar Ahmet Karadelik'in evine Rum Bayrağı çekiyorlar. Sancaktar durumdan haberdar edildi.

Rumlar Tarafından Tahrip Edilen Karadelik'in Evi

15.55 BOĞAZIÇI

Bildirildiğine göre bir Rum polis cipinin içerisinde bren tipi bir silah olduğu halde devriye gezmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

16.20 (B.M.B.G.)

Baykal semtinde bir elektrik teli koptu. London Bar yanında. Tamir edilmesi için teşebbüse geçildi.

16.25 (B.M.B.G.)

Ali Fındık beyin ifadesine göre yüzlerce Rum askeri Namık Kemal Lisesi'ne silahlarla yerleşmektedirler. Durum B.G'ne bildirildi-Netice beklenmektedir.

18.40 KARAKOL

Rumların Yeni Liman kapısında mevzi yaptıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu. Rumların, Cin'in evi arkasındaki odalara yerleştikleri, barikat yaptıklarını ve Cin'in BM Barış Gücü vasıtası ile oradan ayrıldığını Karakol bildirdi.

19.00 KOVAN

Sancaktar, dış bölgelere ruhsatlı arabalar vasıtasıyla erzak almak için yarın gelmelerini bildirdi. Baykal, apartmanlar ve Boğaziçi'nin erzakını da alacaktır.

19.20 KARAKOL

Kovan Bey'e, Polonyalıların kaldığı evin yanına gelen bir Landrover'in üç defa ışıklarını söniüp yaktığını, bunu müteakip Karakol Rum Kampı, Muhabkab'ın evi ve Yeni Liman bölgesinden üç adet kırmızı renkte maytap atıldığını bildirdi. Söz konusu evden kazı sesleri işitilmektedir. Kovan Bey, durumu Sancaktar'a bildirdi.

20.00 (B.M.B.G.)

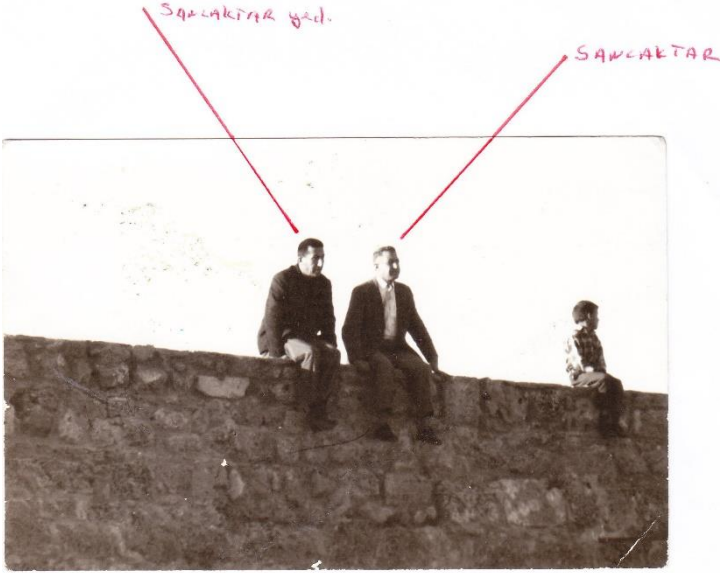
Sakarya'ya karşı ve ondan sonra bütün Türk kesimlerine Rumlar ateş etmeğe başladı.

20.00 KOVAN-KARAKOL

Sancaktar, Cin'in evinin tahliye edilip edilmediğini sordu. Kovan Bey, Karakol'a sorup araştıracağını bildirdi. Karakol, evin tahliye edilmediğini, BM eskortunu beklediklerini bildirdi. Eskort varlığında durum Karakolca bildirilecektir. Kovan Bey, yarın gelecek olan otomobilin Salamis Yolu'ndan gelmesini ve ruhsatlı olmasını bildirdi.

20.40 (B.M.B.G.)

Yüksel Bey'in emri; Evkaf binaları boşaltılmayacak.

1965-1967 DÖNEMİNDE GAZİ MAGOSA SANCAĞINDA GÖREV YAPAN
KOMUTANLARIMIZ SANDAKTAR MERHUM KURMAY YARBAĞ MUSTAFA UZUN
(YÜKSEL BEY) SANDAKTAR YARDIMCISI BİNBAŞI HİKMET MUTER
(MUTLU BEY)

20.45 (B.M.B.G.)

Sami Bey buradaki vaziyeti İsveç subayına yukarıdaki mesajı ilettili.

20.50 (B.M.B.G.)

İsveç subayı mesajını merkezine bildirdi.

20.52 (B.M.B.G.)

Vazifeli İsveç subayı Namık Kemal okulundan Evkaf apartmanlarına Rum askerlerinin ateş açtıklarını bildirdi.

20.53 (B.M.B.G.)

Apartmanlara Rumlar bazuka ile ateş açmışlar ve bir kişi yaralanmış. Bu mesaj İsveç subayına bildirildi ve yaralanan şahsın yarasının mühim olup olmadığını tesbit etmesi için rica olundu.

20.54 (B.M.B.G.)

İsveç subayının bildirdiğine göre Rumlar Sakarya İlkokulu'na ağır silahlarla ateş açmışlar ve Türkler hiçbir surette cevap vermemişler. Aynı zamanda Rumlar Mukabkab'ın evinden Karakol Türk semtine ateş açmışlar.

20.55 (B.M.B.G.)

Sami Beyin aldığı malûmata göre Rumlar meçhul semtten Baykal bölgesine 2 veya 3 havan topu atmışlar. Mesaj vazifeli İsveç subayına iletildi.

21.00 KARAKOL

Cin'in evinin önünde bir Rum zırhlısının durduğu, içerisinde iki kişi çıktığı ve zırhlının yüzünün Kazım Bey'in evine dönük olduğu bildirildi. Sancaktar'a duyuruldu. Karakol, 20 dakika sonra zırhlının ayrıldığını bildirdi. Tekrar Sancaktar haberdar edildi.

21.00 (B.M.B.G.)

Apartmanlarda yaralanan şahsın vaziyetini tesbit etmek için orada vazifeli bulunan İsveç birlikleri gerekenin yapılması için lazım gelen hareketin yapıldığını ve neticenin bildirileceğini, buradaki vazifeli İsveç subayı bildirdi.

21.20 (B.M.B.G.)

Baykal'da Ertuğrul Veli'nin evine oraya yakın iki Rum mevzisinden 3 bazuka atıldığıının tesbit edildiği vazifeli İsveç subayına bildirildi.

21.22 (B.M.B.G.)

Apartmanlara İsveç Birliği mensuplarından bazıları gidip orada kalan şahısların korunması için gerekeni yapacaklarını, buradaki vazifeli İsveç subayı bildirdi.

21.30 (B.M.B.G.)

Evkaf apartmanlarında iki kişinin yaralı olduğu ve birinin vaziyeti mühim olduğu vazifeli İsveç subayına Sami Bey tarafından bildirildi ve iki yaralının Mağusa'ya nakli rica olundu.

21.35 (B.M.B.G.)

Sakarya'da yaralanan şahsın Hasan Emir Ali olduğu ve Sakarya'dan tedavi için İsveç kampında bulunan hastaneye nakledildiği vazifeli İsveç subayı tarafından bildirildi. Bu şahsın daha evvel Mağusa'ya nakli mesajının doğru olmadığı meydana çıktı.

21.30 (B.M.B.G.)

Cin'in ailesi (karısı ve iki çocuğu) Mağusa'ya geldiler.

21.40 (B.M.B.G.)

Cin ve ailesinin Karakol bölgesinde bulunduğu hakkında İsveç polis kumandanı Lagehorn bildirdi.

Sami Bey vazifeli İsveç subayına apartmanlarda olan şahısları oradan nakil etme meselesini söyledi.

21.45 (B.M.B.G.)

Sami Bey (Chief of staff) Maj. Bemt Lorichs ile telsizde konuştu ve Lorichs'in bildirdiğine göre Apartmanlarda bulunan iki yaralı şahıs

İsveç B.G. mensupları tarafından tedavi için İsveç kampına nakil olunmuşlardır.

21.45 KARAKOL

Verdiği cevapta oradan ayrılan zırhlının Barış Gücü'ne ait olduğunu tahmin ediyorlarmış ve belki de Cin'i almaya gelen zırhlıymış. Sancaktar'dan alınan malumata göre söz konusu zırhlı hakikaten Barış Gücü'ne aittir. Cin'i almaya gitti. Fakat Cin'i orada bulamadı.

21.50 KOVAN

Kovan Bey, Karakol ve Sakarya'ya Cin'in nerede olduğunu bildirmelerini istedi. Tahkikat edip bildireceklerini söylediler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

21.55 (B.M.B.G.)

Sami Bey telsizde Maj. Lorichs'e konuştu ve dedi; "Şimdi apartmanlarda bulunan şahıslarla konuştum ve bana dediler ki İsveç Birliği mensupları Rumların apartmanlara dinamit koyduklarını ve binayı berhava edeceklerini ve ahalinin orasını terk etmelerini teşvik etmişler." Sami Bey Lorichs'e İsveç birliğinin bu gibi teşvikleri yapmamalarını söyledi. Vazifelerinin yalnız yaralı şahısların nakli olduğunu hatırlattı

22.10 (B.M.B.G.)

Ütğm. Numan Bey apartmanlarda bulunan telefon hattını Rumların kestiğini bildirdi. İsveç subayına iletildi.

22.15 BAYKAL

Türbede bulunan çapulcuların mevzi kazdıklarını bildirdi. Daha sonra Barış Gücü polisleri oraya gidip müdahale etmiş ve oradan bir Rum askeri kaçmıştır. Polisler oradan ayrılır ayrılmaz oraya iki Rum askeri tekrar gitti.

22.30 (B.M.B.G.)

İsveç subayının söylediğine göre; apartmanlarda bulunan halk, evleri terk etmişler ve Mağusa'ya gelmek için hareket etmişler ve Lagehorn kendilerini Yeni Kapı'dan içeri sevk ediyormuş ve üzerlerine ateş

açmamayı Lagehorn rica etmiş. Aynı zamanda apartmanlarda İsveç sivil polisi kalmış ki oradaki eşyaları hırsızlıktan korusun.

04 KASIM 1965

04 Kasım 1965 günü olayları, Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda şu şekilde özetleniyor;

04 Kasım 1965 günü sükûnetle geçmiş, gece saat 20.00'den itibaren başlayan ateş teatisinden bir Mücahit yaralanmıştır. Ateşin Sakarya'da başlaması üzerine diğer bölgelere de sirayet etmiştir. Saat 21.50'de Rumlar, yeniden apartmanların boşaltılması talebinde bulundular. Apartmanlarla irtibatın kesik olması ve herhangi bir yardım gönderme olanağının mevcut olmaması nedeniyle buradaki ailelerin emniyeti bakımından boşaltma kabul edilmiş ve Barış Gücü, aileler ile Mücahitleri Suriçi'ne taşımıştır. Saat 06.05'te Yeni Liman'dan ateş sonunda Karakol'da iki Mücahit yaralanmıştır. Dış bölge sakinleri yiyecek sıkıntısı çekmeye başladıklarından, Barış Gücü aracılığı ile 04 Kasım 1965 tarihinde bölgelere yiyecek ve diğer ihtiyaçlar sevk edilmiştir.

Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre 04 Kasım 1965 günü;

01.15 KARAKOL

Cin'in evi karşısına Barış Gücü'ne ait iki zırhlı geldiğini ve araştırılıp bildireceğini söyledi. Sancaktar'a duyuruldu.

02.30 ÇİFTE MAZGAL

Yeni Liman bölgesinde 4 el silah sesi işitildi. Çiftmazgal mevzii silah seslerinin Fakirhane'den, Karakol ise Mağusa arasındaki toprak yoldan atıldığını bildirdi.

04.40 KARAKOL

Verdiği haberde; Cin, ailesi ve çocuklarını Karakol'da bırakarak ve Karakol bölge mesulünden müsaade almadan Salamis Yolu'ndaki evine av tüfeğini almaya gitmiştir. Bölge hudutlarını aşar aşmaz Mücahitler, gitmemesi için müracaat etmişler, fakat Cin yoluna devam etmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi. Karakol yine yeni mesajında, çocukların ve Cin'in ailesinin eve gitmek istediklerini bildirdi. Sancaktar, aile ve çocukların Karakol'da kalmalarını emretti. Durum Karakol'a bildirildi.

07.55 KARAKOL

Karakol, yeni Lefkoşa yolu üzerinden bir infilak sesinin geldiğini bildirdi. Aynı haberi Sakarya'da bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.10 KARAKOL

2 Tarzan tipi askeri kamyonun tam teçhizatlı askerle (Rum) dolu oldukları halde, Karakol Rum Kampı'ndan Maraş istikametine gittiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.15 KOVAN

Sancaktar, Kovan Bey'e, Cin Karakol'a giderse kabul edilmesini, müşkilat çıkarılmamasını ve kendisinden malumat alınmasını bildirdi. Aynen, Karakol'a Kovan Bey bildirmiştir.

08.15 SAKARYA

Lefkoşa Yolu istikametinden yine bir infilak sesinin işitildiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

5 dakika sonra aynı bölgeden bir infilak sesinin daha duyulduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.40 KARAKOL

Cin'in oğlu 18 yaşındaki Tuncel'in geldiğini ve ailece Karakol'a yerleşip yerleşmeyeceklerini kendisine sorulduğunu bildirdi. Ailesini ev konusunun çok düşündürdüğünü bildirdi. Karakol mesulü, geldikleri takdirde kendilerini Karakol'a yerleştireceğine söz verdi. Sancaktar, çocuğun

haberci olarak gönderilmemesini ve bölgede tutulmasını emretti. Karakol haberdar edildi.

08.55 KARAKOL

Cin'in 11 yaşındaki oğlunun da oraya vardığını bildirdi. Buna göre, Cin'in üç çocuğu Karakol'da bulunmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.25 SAKARYA

Yeni Liman yolunun karşısındaki toprak yoldan 15-20 adım içeride bir sırt şeklinde toprağın Sakarya İlkokulu'na karşı yığıldığını ve halen buldozerin çalıştığını bildirdi. Sancaktarlığa duyuruldu.

09.30 KARAKOL

Önde, içerisinde bren tipi bir silahlı olduğu halde ve arkada kasa dolu iki otomobil, Karakol Rum Kampı'na gitmekte olduklarını bildirdi. Sancaktarlığa duyuruldu.

09.35 BAYKAL

Rumlar, karşısındaki mezarlığa (İngiliz) yerleştiklerini ve Shell'e karşı olan mezarlık duvarına delik açtıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

09.40 BAYKAL

Zorbi'nin karısı ve kızının Mağusa'ya girmek istediklerini, fakat Mağusa Kapısı'nda Rumlar tarafından geri çevrildiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.40 SAKARYA

Sakarya'nın giriş yerinde kazaen bir BM Barış Gücü askerinin silahını patlattığını bildirdi. Sakarya, Rumların Karadelik'in evinin önünde mevzi kazdıklarını ve evin duvarlarına delik açılmakta olduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.50 KARAKOL

Cin'in kendisi ve ailesi ile birlikte oraya vardıklarını bildirdi. Bu an, Karakol'da oldukları bildirildi. Cin tüfeğini almamış ve evde bırakmıştır. Sancaktar'a bildirildi.

10.05 BAYKAL

Daha evvel bildirildiği gibi Mağusa Kapısı'ndan geri çevrilen kadınların Zorbi'nin kızı ile Mustafa Çavuş'un karısı olduklarını bildirdi. İlk mesajda Zorbi'nin karısı ve kızı olduklarını bildirmiştir. Doğrulatıldı.

10.10 KARAKOL

Bildirildiğine göre işeyi taşıyan bakkal Kasım'ı, barikatta Rumlar 10 dakika tutmuşlar, daha sonra serbest bırakmışlardır.

10.15 KARAKOL

Bildirildiğine göre Cin ve ailesi, Mağusa'ya yerleşmek istemektedir; Mağusa'da barakaları bulunduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.30 KARAKOL

Bir cip dolusu Rum askerinin Mukabkab'ın ormanına yerleştiklerini. Sancaktar'a duyuruldu.

10.40 KARAKOL

Bir saat evvel haberini verdiği 2 Tarzan ve bir cipin şimdi boş olarak Rum Kampı'ndan döndüğünü bildirmektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.45 BOĞAZIÇI

Bildirildiğine göre bir polis cipinin içerisinde bir Bren ve 3 piyade olduğu halde bölgede devriye yapmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.47 BAYKAL

Meyhaneci İsmail'in yolu üzerinde 4 silahlı Rum askeri (patrol) devriye yapmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.50 BOĞAZIÇI

Rumların su deposu yanındaki barikatta kazı yaptıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

10.55 KARAKOL

Karakol Rum Kampı'ndan varil yüklü bir yük otomobilinin Maraş yoluna gittiğini bildirdi. Bu otomobilde iki piyadeli Rum askeri bulunmakta idi. Kartal'a bildirildi.

11.40 KARAKOL

Rumların Yeni Liman kapısından tarlaya 50 metre boyunda hendek kazdıklarını bildirdi.

11.50 SAKARYA

Sakarya Okulu'nun yan tarafındaki evin zapt edilmesini çünkü okul tehlikeye girebilir. Durum Sancaktar'a bildirildi. Baykal Bölgesi'nin elektriği kesilmiştir.

12.05 KARAKOL

Cin'in ya evine veya Mağusa'ya gitmek istediğini, Rum polisinden izin isteyebileceğini, fakat Karakol mesulü kendisine izin vermediğini bildirdi. Sakarya'ya ilkokulun yan tarafındaki eve yerleşip de hadise çıkmayacaksa yerleşilsin, hadise çıkabilecekse yerleşilmemesi bildirildi.

12.15 BAYKAL

Cereyanın bizler tarafından kesildiğini, 2 saat sonra cereyan verileceği bildirildi.

12.25 KARAKOL

İçerisinde iki Rum askeri olduğu halde Rus yapısı yük otomobilin varil yüklü olarak Sakarya istikametine Rum kampından gittiğini bildirdi.

12.30 KARAKOL

Silahlı dört cip dolusu Rum polisi Sakarya istikametine gittiklerini bildirdi.

12.33 SAKARYA

Sakarya'dan bildirildiğine göre Rum çapulcular Karadelik'in evini yağma etmektedirler.

12.35 BAYKAL

Hasan Said'in evi yanındaki eve Rumların yerleşmek istediklerini, bu evde Ahmet Çavuş'un eşyaları bulunduğunu bildirdi.

12.40 BAYKAL

Hasan Said'in evi yanındaki eve Rumların yerleştiğini bildirdi Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.45 SAKARYA

Rumların Lefkoşa'dan bir sahra topu getirerek Ayluka'ya doğru gittiklerini bildirdi.

12.50 KARAKOL

İçerisinde silahlı Rum dolu bir Landrover'in Mağusa istikametine gittiğini bildirdi.

13.00 BOĞAZIÇI

İpsişi'nin evi yanına bir Landrover dolusu silahlının takviye olarak geldiklerini bildirdi. Diğer Rum mevzilerine de takviyeler gitmiştir.

13.55 KARAKOL

Bir kamyon dolusu Rum askerinin Maraş'a geçtiğini bildirdi.

13.56 KOVAN

Kovan Bey bütün mevzilere mesaj göndermiştir.

Mesaj şöyledir:

“Her Mücahit mevzisinde ölmek var, dönmek yok. Mevziyi hiç kimseye teslim etmek yok.”

14.50 KARAKOL

Karakol deniz sahilindeki Rum mevzilerinin ve Cin'in evi önündeki Rum mevzilerinin takviye aldıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

14.55 BAYKAL

Rumların okul ile Evkaş Apartmanları arasına 8 yer mevzisi yaptıklarını bildirdi. Keza Rumlar, İngiliz mezarlığı duvarını delip Baykal'a hakim durumları olduğunu bildirdi. Ayluka Bölgesi'nde 15 tank görüldüğünü, bunların zırhlı ve zincirli olduklarını fakat sahra topu çekmedikleri öğrenilmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15.10 SAKARYA

Bildirildiğine göre Sakarya İlkokulu'na karşı bir 81'lik topun bulunduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15.15 BAYKAL

Bildirildiğine göre İşveçliler kendi kamplarında yer mevzileri kazdıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15.20 SAKARYA

Karakol'daki Cin'in evinin yanındaki mevzilerin Sakarya'ya karşı değil, Karakol'a karşı olduğunu bildirdi. Keza mevzilerin dam üzerinde olduğu bildirildi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15.30 KARAKOL

Bildirildiğine göre Yeni Liman karşısındaki mevzide Rumlar devamlı kazı yapmaktadır. Sancaktar'a bildirildi.

15.40 SAKARYA

Bildirildiğine göre İşveçlilerin nöbet tuttuğu yerde Rumların yer mevzisi yapmakta olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

17.05 KARAKOL

Karakol Rum Kampı'ndan Maraş'a 2 sahra topu götürüldüğünü bildirdi.

17.20 KARAKOL

Cin'in evi karşısındaki Rum polis evi damına havana benzer bir şeylerin yerleştirildiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

18.00 SAKARYA

Bildirildiğine göre Sakarya giriş yerindeki Kardanan'ın evine bazuka ve bazuka mermisi bol miktarda indirildiğini bildirdi. Aynı zamanda, Sakarya İlkokulu'nun batısında bulunan tepelere 50 kadar Rum askerinin mevzilenmiş olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

18.30 KARAKOL

Bildirildiğine göre Polservis giriş yerindeki Rum mevzilerine takviye gönderilmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

19.00 KARAKOL

Bildirildiğine göre Muhabkabın ormanında yığınak yapılmaktadır. Sancaktar'a bildirildi.

19.40 SAKARYA

Bildirildiğine göre Lefkoşa (yeni) yolundan gelen zincirli bir tank, Karabet'in evi civarında Sakarya'ya karşı mevzi almıştır. Sancaktar'a duyuruldu.

20.00 SAKARYA

Sakarya'dan şu mesaj alınmıştır:

“Saat 8'de başlayan ateşle Hasan Arnayili (Arnayi Muhtarı) Kardana'dan açılan ateşle omzundan yaralanmıştır.

Sekizde başlayan ateş 5 dakika içinde şiddetlendi. Bu arada Sakarya İlkokulu'na sahra topu ile ateş açıldı. Bir çeyrek devam eden ateş bir ara durur gibi olduysa da, Karakol ve Sakarya Bölgelerine yine aralıklarla muhtelif yönlerden seyrek atışlar devam etmiştir. Saat 08.00'de başlayan ateş bütün Türk bölgelerine tevcih edildi.”

20.40 BAYKAL

Baykal'a-Bilhassa 5 No.lu mevziye Rumlar ateş açtı.

Saat 20:40'da başlayan ateş şiddetlendi ve ateş Boğaziçi'ne de sirayet etti.

20.45 SAKARYA

Sakarya Bölgesi dahil-Rumlar havan atışına başladılar.

20.45 APARTMAN

Apartmanlara birçok tip silahlarla Rumlar şiddetli ateş açtı ve atılan yangın bombası sonunda apartmanlarda yangın başladı. Bir Mücahit bu yangın sonucu yaralanmıştır.

20.50 SAKARYA

Bir bazuka atışı işitildi.

21.00 KOVAN

Limandaki ağır makineleri silahların atışları işitiliyor. Her yönden dom dom atışları ve infilakları işitilmektedir. Rumlar dom dom kurşunları, bazuka, havan ve sahra toplarıyla atışlarına devam ediyorlar. Savaş bütün şiddeti ile devam ediyor.

20 dakikadan beri devam eden ve bütün bölgenin en ağır silahlarla dövülmesi ile devam eden çarpışma saat 21:00'de duraklar gibi olmuşsa da ağır silah sesleri muhtelif yönlerden halen devam etmektedir.

21.05 SAMİ BEY

Saat 21:30'a kadar apartmanlar boşatılmadığı takdirde berhava edileceği tehdidi Rumlar tarafından savruldu, apartmanların kati olarak boşatılmayacağı bildirildi. Saat 21:00'de duraklar gibi olan ateş derhal şiddetlendi ve bilhassa Baykal Bölgesi ile Karakol Bölgesine sirayet etti. Mevzilerimiz Rum ağır makineli silahlarıyla dövüldü. Karakol Bölgesi, Yeni Liman ve Muhabkab'tan dövüldü.

21.35 BAYKAL

Baykal'dan Osman Caddesi'nin evine iki bazuka atıldı, birisi havadan gitti, diğeri temele isabet etti. Bölgede yaralı yoktur. Saat 21:15'de ateş tekrar duraklar gibi oldu.

21.36 SAKARYA

Karabet'den atılan bazuka mermisi siperle saplandı. Bazuka patlamıştır, fakat yaralı yoktur. Bölge çevresindeki bahçelere Rum askerleri yığıldığını bildirdi.

21.50 BAYKAL

Rumlar Baykal'ın boşaltılmasını istiyor. Bilhassa Yalçın'ın evi talep edilmektedir. Haber Barış Gücü ile gönderilmiştir. Rumların bu hususta verdikleri ultimatom saat 22:00'de sona ermektedir.

22.00 BAYKAL

Herhangi bir hareket yok. Baykal Bölgesi sonuna kadar müdafaa edilecektir.

22.13 BAYKAL

Bu bölgeden alınan mesajda, az önce bazuka Gani'nin evine düşmüştür. Evde tahribat yapmıştır, fakat can kaybı yoktur, çünkü evde birisi bulunmuyordu.

23.15 SAKARYA-KARAKOL

Sakarya ve Karakol'dan bildirildiğine göre 17 kamyon ve 8 adet zırhlı Ayluka semtine gitmişlerdir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

23.20 KARAKOL

Karakol bildirildiğine göre Yeni Şehir bölgesinden çığıllıklar işitilmektedir. Orada iki Türk ailesi kalmaktadır. Orhan Çamaşırıcı ve Hasan Aileleri.

23.25 KARAKOL

Bildirildiğine göre iki Torpidobot Karakol deniz kesimini sarmışlardır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

23.20 KOVAN

Evkaf Apartmanlarından surlar dahiline İsveç askerleri tarafından getirilmişlerdir. Bütün silahları da beraber getirmişlerdir.

23.45 KARAKOL

Bildirildiğine göre Karakol deniz sahilinde 4 adet Rum torpidobotu Karakol'a karşı mevzilenmişlerdir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

05 KASIM 1965

05 Kasım 1965 günü olayları, Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda şu şekilde özetleniyor;

05 Kasım 1965 tarihinde bütün bölgelerde karşılıklı ateş teatisi devam etmiş, öğleden sonra her iki tarafta da ateş hafiflemiştir.

Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre 05 Kasım 1965 günü;

00.30 BAYKAL

Bildirildiğine göre boşalan apartmanlara İsveç askerleri yerleşmişlerdir.

00.30 (B.M.B.G.)

İsveçlilerin bildirdiğine göre Sakarya'da yaralı şahıs İsveç Kampı'nda tedavi altına alınmıştır. Şoku da geçmiş olup durumu daha iyidir. Yalnız ikinci derece kanama var. Yarına kadar seyahat etmesi uygun değildir.

00.32 KARAKOL

Bildirildiğine göre BM Barış Gücü'ne ait zırhlılar Rum barikatlarından geri çevrilmektedir. Mağusa istikametine giden zırhlılara, bu nevi güçlüklerin çıkarılmasının sebebi, Mağusa'ya gelmelerini ve Türk bölgelerine girmelerini önlemekten ibarettir. Sancaktar'a bildirildi.

00.32 (B.M.B.G.)

Sami Bey'in bugün saat 08.00'de saha'dan helikopterle Lefkoşa'ya gitmesi için izin geldi.

00.45 (B.M.B.G.)

İsveçlilerden gelen habere göre İsveç polisi evkaf apartmanından ayrılmış ve orada şimdi yalnız B.G. askeri var. Rumların bu binaya girip girmediklerinin anlaşılmasını, Sami Bey Albay'dan istedi. Gelen cevap Albay şimdi orada yok-2 defa hatırlatıldı, fakat saat 02.00'ye kadar bir şey çıkmadı.

00.50 KARAKOL

Bildirildiğine göre torpidobotlar ışıklarını yakmışlar ve içeriye doğru yol almışlardır.

00.50 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar etrafa bir saat devamlı takviye almışlardır. Şimdi durmuş vaziyettedir.

01.00 (B.M.B.G.)

Silah sesleri işitildi. İsveçlilerden bu hususta cevap bekleniyor.

01.00MAGUSA

Rumlar Mağusa 'ya doğru ateş etmektedirler.

02.15 (B.M.B.G.)

Mesaj; Evkaf Apartments have been inspected after evacuation by Swedish Civilian Police. The inspection of the flat had been.

Evkaf apartmanı tahliye edildikten sonra İsveç Sivil Polisi tarafından teftiş edilmiştir. Apartmanların teftişi umumi olup bu hususta kayıt tutulmuştur. Zarar bulunmamıştır. Anahtarla İsveç sivil polisine teslim edilmiştir. Durumu anlamak maksadıyla Apartman keza Rum polisi tarafından ziyaret edildi. Hiçbir Rum askeri saat 02.10'a kadar evlere girmemiştir.

05.20 KOVAN

Liman'dan Mağusa istikametine ateş açıldı. Yeni Liman'dan Karakol Bölgesi 'ne ateş edildi.

05.20 (B.M.B.G.)

Liman civarında silah sesleri işitildi.

05.30 (B.M.B.G.)

Karakoldaki hamile kadının doğum için Mağusa'ya getirilmesi. İsmi Zübeyda Muzaffer'dir.

05.40 SAKARYA-KOVAN

Sakarya ve Karakol semtleri etrafında çok sayıda Rum askeri bulunduğunu ve faaliyet gösterdiklerini bildirdiler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

05.55 SAKARYA

Bildirildiğine göre Lefkoşa yolundan gelen bir kamyon dolusu Rum askeri Ayluka Rum Okulu'na inmişlerdir. Kamyon geri Lefkoşa yoluna hareket edip uzaklaşmıştır. Anlaşıldığına göre Ayluka İlkokulu, karargah olarak kullanılmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

06.00 (B.M.B.G.)

Karakol'da bir yaralı var. Mağusa'ya getirilmesi. B.G. bakacak. Yaralının adı Emir Hüseyin Mustafa'dır. Ambulans Rum barikatında Çimento Fabrikası yakınında durdurulmuştur. Bu hususta B.G. ile temasa geçildi.

06.05 KARAKOL

Bildirildiğine göre Yeni Liman'dan açılan Rum ateşi sonucu olarak Emir Hüseyin Mustafa adında bir Mücahitimiz karnından yaralanmıştır.

06.10 KARAKOL

Muhabkab'ın ormanından Karakol'a Rumların ateş ettiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

06.15 KARAKOL

Karakol'da yaralanan Mücahitimiz İsveç ambulansı ile Mağusa'ya getirilmiştir.

06.30 KARAKOL

Bildirildiğine göre Hasan Mehmet isimli Mücahitimiz yaralıdır. Mağusa'ya hastahaneye taşınması rica edilir. Bölgede devamlı atış ve ateş var. Yaralı hafif yaralıdır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

06.30 (B.M.B.G.)

Emir Hüseyin Mustafa ağır yaralı. Dikelya'ya götürülmesi için B.G. ile temasa geçildi.

06.35 (B.M.B.G.)

Karakol'da başka bir yaralı var. Ambulans istendi. Tedavi için doğrudan doğruya Dikelya'ya hareket etti.

06.35 KOVAN

Sancaktar 06:35'te Rum ateşine aynı şiddetle ateş edilmesini bildirdi. Karakol'a bildirildi.

06.40 KARAKOL

Bildirildiğine göre hamile kadın doğum yapmıştır.

06.45 (B.M.B.G.)

Mağusa giriş kapısında bir yaralı gelmiş-İçeri alınması için polise bildirildi-Karakol'daki Emir H. Mustafa'dır.

06.45 KOVAN

Baykal'a Rumlar ateş ettiği takdirde ateş edilmesi için Sancaktar, Kovan Bey vasıtası ile emir vermiştir.

06.50 KOVAN

Bütün dış bölgelere Rumlar ateş ettiği takdirde, ateş edilmesi için Sancaktar'ın emri, Kovan Bey vasıtasıyla bildirildi.

07.00 KARAKOL

Hasan Mehmet isimli yaralı, kan kaybettiğinden acilen tedbir alınmasını talep etti. Durum Sancaktar'a bildirildi.

07.05 KARAKOL

Alınan habere göre kamyonlar dolusu Rum askerleri yeni yoldan (Lefkoşa-Mağusa) Ayluka İlkokulu'na varmaktadırlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

07.05 (B.M.B.G.)

Hamile Zübeyde'nin halâ Karakol'da olduğu ve İsveç Sivil Polis Kumandanı'nın kendi arabasıyla nakledileceği haberi alındı. (İki ambulansın 2 ağır yaralıyı taşımakta olduğu için bu tertibat alınmış.)

07.10 KARAKOL

Yaralı Mücahitimizin ambulansa alınıp Karakol'dan Mağusa'ya hareket ettiğini Karakol bildirdi.

07.15 KOVAN

Sancaktar bütün dış bölge yaralıların isimlerini ve yaraları hakkında bilgi istedi.

Karakol'dan:

1.Emir Hüseyin Mustafa

2.Hasan Mehmet Arap

1'inci Mücahitimiz karnından

2'incisi ise kolundan yaralıdır.

Piyade yarasıdır.

Sakarya'dan:

Hasan Emir Ali, piyade ile omuzundan yaralanmıştır.

07.25 BAYKAL-BOĞAZIÇI

Diğer bölgelerden herhangi bir kaybımız veya yaralımızın olmadığı bildirilmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

07.40 (B.M.B.G.)

Karakol'daki kadın Zübeyde Muzaffer Karakol'da doğurmuş. İsveç Kampı doktoru kendisine bakacakmış.

07.45 (B.M.B.G.)

B.G.'nün bildirdiğine göre Lefkoşa'daki Avusturya Hastanesi'nden daha fazla ambulans Mağusa'ya gönderiliyor.

İsveçlilerden gelen habere göre yaralılarımızın biri Mogabgab'ın evinde yerleşen Rumların açtığı ateşle ve diğeri de Polonyalıların barakalarından vuruldu.

07.50 (B.M.B.G.)

Mogabgab'ın evinden Karakol'a bir piyade ile ateş edildiğine dair B.G. bildirdi.

07.55 KARAKOL

Rumların Karakol Kampı'ndan ve Fakirhane'den Karakol'a ateş ettiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

08.00 KOVAN

Bir BM Barış Gücü helikopterinin Sakarya'ya indiği Sancaktarlığa bildirildi. Helikopter saat 08:10'da hareket etti.

08.20 BAYKAL

BM Barış Gücü mensuplarının bazuka tahrip yerlerini tetkik etmekte olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.25 KARAKOL

Fakirhane'den ateş edildiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

08.30 KARAKOL

Muhabkab'ın evinden havan atıldığını bildirdi. Durum aynen Sancaktar'a iletili.

08.32 KOVAN

Sancaktar ateşe ateşle karşılık verilmesini Kovan Bey'e bildirdi. Kovan Bey, Sancaktar'ın emrini aynen dış bölgelere bildirdi.

08.40 KARAKOL

Muhabkap'tan deniz sahilindeki mevzilerimize ateş edilmektedir. Ateşe ateşle mukabele ediliyor.

08.42 KARAKOL

Fakirhane'den Karakol'a ön mevzilerimize ateş edildiğini ve Rumların bazuka atışı için hazırlık yaptıklarını, kasalarla mühimmat indirildiğini Karakol bildirmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

08.45 BAYKAL

Sihhiyecı Raşit'in otomobilini Barış Gücü mensupları Maraş'a doğru götürdüklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.45 (B.M.B.G.)

B.G.'ne göre apartmanlara Rumlar yerleşmemiştir. B.G. binayı emniyet altına almış.

08.53 KOVAN

Sancaktar bütün bölgelerin durumu hakkında bilgi istedi. Dış bölgeler durumlarını söylediler.

08.55 KARAKOL

Karakol, Rumların bazuka atışı için hazırlık yaptıklarını, bazuka yerlerini tesbit ettiklerini bildirdi. (Saat 08:55'te)

Baykal, durumun sakin olduğunu bildirdi.

Sakarya, Rumların ara sıra atış yaptıklarını ve takviye aldıklarını bildirdi.

Durum saat 09:00 Sancaktar'a bildirildi.

Sancaktar boşuna mermi harcanılmamasını, mermilere dikkat edilmesini bildirdi. Bütün dış bölgelere bildirildi.

09.00 (B.M.B.G.)

İsveç Kampı'ndaki hastanede tedavi görmekte olan Kuzucuklu şimdi Sakarya'da sakin yaralının durumunun iyi olduğu bildirilmiştir.

09.05 KARAKOL

Kovan Bey, Karakol'dan son durumla ilgili haberleri istedi. Karakol, Mukabkab'ın evinden aralıklı ateş edildiğini ve Rum ateşine aynen karşılık verildiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.10 KOVAN

Sancaktar, Kovan Bey'e son durum hakkında bütün bölgelerden izahat istenmesini bildirdi. Saat 09:10'da bütün dış bölgelere soruldu.

09.15 (B.M.B.G.)

Sıhhiye müfettişi Ahmet Raşit (Raşit Ahmet) Y 309 plâkalı otomobilinin B.G. tarafından Maraş'a götürüldüğü haberi alındı. B.G.'den anlaşıldığı üzere otomobil sakin bir yere Mr. Lagehorn'un

direktifi üzerine götürüldü. Telsizde yer açıklamak istemedi. Mr. Lagehorn bu hususta Raşit'i şahsen görecekmış.

09.15 KARAKOL

Muhabkab'ın evinden aralıklı olarak ateş edilmekte olduğunu bildirdi.

09.20 SAKARYA

Rumların takviye aldıklarını ve aralıklı ateş ettiklerini bildirdi.

09.20 BAYKAL- BOĞAZIÇI

Durumun sakin olduğunu bildiriyor.

09.30 KARAKOL

Rumların Rum Karakol Kampı önünde toplar yerleştirdiklerini ve ateşin devam ettiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

09.35 SAKARYA

Rumların aralıklı ateş ettiklerini bildiriyor. Sancaktar'a duyuruldu.

09.45 KARAKOL

Rumların Karakol'dan Muhabkab'ın evinde takviye aldıklarını, takviyelerin bazukalı ve brenli olduklarını bildiriyor. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.48 BAYKAL- BOĞAZIÇI

Baykal ve Boğaziçi'nde durumun sakin olduğu bildiriliyor. Sancaktar'a bildirildi.

09.50 KARAKOL

Karadelik ve etraftan aralıklı ateş olduğunu, ateşe karşılık verildiğini, Rumların takviye aldıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

09.57 SAKARYA

Leylek, Karadelik ve diğer Rum mevzilerinden Rumların aralıklı ateş ettiklerini, ateşe karşılık verildiğini, Rumların takviye aldıklarını bildirdi. Durum Kartal'a bildirildi.

10.15 KARAKOL

Karakol, Sakarya'dan aldığı mesajı Kovan Bey'e bildiriyor. Mesajda Karadelik'in evindeki Rum mevzisine Sakarya'nın ateş açması sonunda tam isabet kaydedildiğini, Rumlarda ölü bulunduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

10.20 KOVAN

Sancaktar, Karakol ve Sakarya'dan durumla ilgili haber istemektedir. Kovan Bey, bu iki dış bölgemizden izahat aldı. Karakol, Rum deniz mevzilerinden aralıklı ateş edildiğini bildiriyor.

10.22 KOVAN

Sakarya, Karadelik mevzisinin sustuğunu, diğer Rum mevzilerinden aralıklı ateş olduğunu bildiriyor. Baykal ve Boğaziçi'nde durumun sakin olduğu bildiriliyor. Saat 10.22'de durum Sancaktar'a bildirildi.

10.25 (B.M.B.G.)

Serdarlı Hastanesi için ilaçlar B.G. ile gönderilmek istendi. Bu hususta B.G. nezdinde temasa geçildi.

10.32 KARAKOL

Karakol Rum Kampı yanında bulunan İngiliz evinin yanında bir buldozerin kazı yapmakta olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

10.40 SAKARYA

Rumların Lefkoşa yolu mevzilerinin takviye aldıklarını ve fasılalarla ateş ettiklerini bildiriyor. Kovan Bey durumu Sancaktar'a bildirdi.

10.42 KOVAN

Sancaktar Karakol'da kazı yapan buldozerin roketlerimiz menzili dahilinde olup olmadığını Karakol'a Kovan Bey tarafından sorulmasını emretti.

10.45 KARAKOL

Bildirildiğine göre buldozerin sık ağaçlar içerisinde faaliyet göstermekte ve roketle isabet kaydedilemeyeceğini bildirmektedir. Sancaktar'a bildirildi. Sancaktar mümkün olabilirse buldozer sürücüsünün vurulmasını emretti. Karakol saat 10.48'de sürücünün görünmediğini, vurmanın imkansız olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

10.50 BAYKAL

Mescitteki Rumların mevzilerini genişlettiklerini ve takviye aldıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

10.55 BOĞAZIÇI

Bariş Gücü'nün Rum ve Türk mevzilerinin filme alındıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

10.58 SAKARYA

Karakol vasıtasıyla gönderdiği mesajda Karadelik Rum mevzilerinden ateş edilmediğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.00 KOVAN

Sancaktar Karadelik'e herhangi bir ambulans vs. gelip gelmediğinin araştırılmasını veya orada bulunan vasıtaların neler olduklarının araştırılmasını istedi. Karakol vasıtasıyla Sakarya'dan alınan mesajda oraya herhangi bir ambulans vasıl olmadığını yalnız İngiliz yapısı eski bir tarzan yük otomobili bulunduğunu bildirmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

11.05 BOĞAZIÇI

Türk ve Rum mevzilerini filme alan Barış Gücü otomobilinin numarası 178739 olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.10 KOVAN

Sancaktar, Kovan Bey vasıtasıyla bütün dış bölgelerde ateşkes emrinin bildirilmesini emretti. Saat 11.10'da bütün dış bölgelere bildirildi. 10.12'de

Kovan Bey bütün bölgelerden ateşi kesmelerini, Sancaktar'ın bu emrini bölgelere bildirmiştir.

11.20 SAKARYA

Sancaktar'ın, "Karadelik Rum mevzisi işgal edilebilir mi?" hakkındaki beyanına karşılık, saat 11.20'de verdiği mesajda, Karadelik Rum mevzisinin işgal edilmesi ihtimalinin pek zayıf olduğunu, çünkü Rum zırhlıları ile külliyetli miktarda Rum askerinin karşıda mevzilenmiş olduğunu, mamafih Sancaktar emir verdiği an var güçle emrin yerine getirilmesine çalışılacağı belirtildi. Sancaktar'a ulaştırıldı.

11.20 (B.M.B.G.)

Yeni bir soruşturma neticesinde Evkaf apartmanlarının anahtarları İsvaç sivil polisinin elinde olduğu ve binanın tamamen insanca boş olduğu bildirildi.

11.30 (B.M.B.G.)

B.G. bu akşam Mağusa Kapısı civarında bir Türk'ün vurularak öldürüldüğü veya yaralandığı hakkında bilgi istedi. O civarda hiçbirisinin vurularak öldürülmediği kendilerine bildirildi.

11.30 KARAKOL

Rezvan Cemali adlı Mücahitimizin kör bağırsaktan muzdarip bulunduğunu, gerekenin yapılmasını rica etti. Kartal'a bildirildi.

11.35 BOĞAZIÇI

Kovan Bey'e ateşkes emrinin bütün mevzilerine ulaştırıldığını bildirdi.

14.40 OTHELLO

Othello'dan Kovan Bey'e ulaşan bir habere göre Barış Gücü askerleri Othello'daki mevzimizi ve Mücahitlerimizi aşağıya indirmek istemişlerdir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.45 (B.M.B.G.)

Karakol'da Rezvan Cemali'nin körbarsaktan müzdarip olduğu hakkında Türk Emniyet kuvvetleri bildirmiştir. Bu şahsın tedavisi için

B.G. gerekenin yapılacağını söyledi. İsveç doktoru bu şahsın tedavisine bakmaktadır.

12.20 KARAKOL

Muhabkab'ın evinden Rumların ateş ettiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.30 KOVAN

Kovan Bey, Sancaktar'ın bir emrini dış bölgelere iletmiştir.

Emir şöyledir:

“Ateş mevzilerinize devam ettiği müddetçe siz de karşı taraftan Rum mevzilerine tam isabet edeceğinizi anladığınız an ateş edeceksiniz. Boşuna mermi harcamayacaksınız.”

12.30 (B.M.B.G.)

Othello Kalesi üzerinde bulunan mevzimiz ile ilgili ihtilâf B.G. ile halledildi. Siperler kalacak, merdiven incek ve Mücahitlerimiz istedikleri yerde mevzilenecek.

12.45 (B.M.B.G.)

Perşembe gecesi ile bu saat arasında zayıyatımız şöyledir;

Sakarya'dan bir yaralı İsveç Kampı'nda tedavi görmektedir.

Evkaf apartmanlarından 3 yaralı var, Mağusa Hastanesi'nde tedavi görmektedirler.

Karakol'dan 2 yaralı var; Biri Dikelya'da, diğeri de Mağusa Hastanesi'nde tedavi görmektedir.

12.55 SAKARYA

Sakarya, Karakol vasıtasıyla Kovan Bey'e gönderdiği mesajda Hasan Bey'in gönderdiği eşyaların bitmek üzere olduğunu bildirdi. Mesaj aynen Sancaktar'a bildirildi.

12.55 (B.M.B.G.)

Gazyağı temini meselesi ele alındı. Bu hususta B.G. nezdinde temasa geçildi. B.G.'nün bildirdiğine göre diğer mevzularla birlikte Lefkoşa'da bugün bu mevzular görüşülecektir.

13.00 (B.M.B.G.)

Türk Elektrik Dairesi'nin Rum Elektrik Dairesi'nden yapılan bazı işler için para talebi. Paranın Rum Elektrik Dairesi'nden getirilmesi için B.G.'ne ricada bulunuldu.

13.05 BOĞAZIÇI

Verdiği bir mesajda sakallı bir Rumun, Adamos'un evinin damına çıkan bir Rumun Boğaziçi'ndeki Türk evlerini ve surların resimlerini çektiğini bildirdi. Kartal'a duyuruldu.

13.10 BAYKAL

Bariş Gücü tarafından Maraş'a götürülen Sıhhiyeci Raşid'in otomobilinin şimdi geri evine getirildiğini bildirdi.

13.30 (B.M.B.G.)

Çatoz'a gidecek ilaçlar B.M. mensuplarına teslim edildi.

Telsiz odasında vazifeli İsveçli Lt. Pre Ben ile Othello Kalesi tekrar ziyaret edilerek 12.30'da varılan anlaşma teyid edildi. Bekçinin bulunduğu yerde torbalar indirilmiştir. Mamafih herhangi bir çarpışma vukuunda hemen konacak ve İsveçliler de yardım edecektir.

13.40 KOVAN

Saat 13.40'da durumları sorulan dış bölgelerin vaziyeti şöyle idi. Karakol'da atış yok, fakat durum gergin. Sakarya'da yine atış yok, fakat durum sakin. Baykal ve Boğaziçi'nde durum sakin. Sancaktar'a duyuruldu.

13.55 BOĞAZIÇI

İsveçlilerin kaldığı Salamis Yolu'nda ve Laptalı'ya ait evin boşaldığı bildirildi. Sancaktar'a bildirildi.

13.56 KOVAN-SAKARYA

Fakirhane'den Çifte Mazgal'a bir, Karadelik'den Sakarya'ya 2 el ateş edildiği bildirildi. Sancaktar'a ulaştırıldı.

14.35 KARAKOL

Muhabkab'ın evinden Karakol'a ve Karadelik'in evinden Sakarya'ya Rumların ateş açtığını bildirdi. Keza buldzerin evvelce rapor edilen yerde kazı yaptığı ve sürücüsünün avlandığı bildirildi. Durum Kartal'a bildirildi.

14.45 (B.M.B.G.)

Mağusa'nın su işesi kesildi. Durum B.G.'ne bildirildi. İsveçli Sivil polisler kasabanın muhtelif semtlerini gezerek durumu kendi gözleriyle gördüler.

14.50 (B.M.B.G.)

Tahsin ailesi için tahkikat- İrfan Nadir mahallesinde ikamet etmekte idi.

14.55 KARAKOL

Karakol ve Sakarya'ya Rumların ateş etmediklerini, durumun sakin gördüğünü Karakol bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

15.00 (B.M.B.G.)

Sunday Express ve New York Times gazeteleri muhabiri Mr. Kent daireyi ziyaret etti. Kendisine durum hakkında kısaca bilgi verildi.

15.20 SAKARYA

Verdiği haberde, Rumların Karabet mevzilerinden ateş ettiklerini ve mezkur mevzi ile Karadelik'e asker ve malzeme indirdiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

15.56 SAKARYA

Karakol semtine etraf Rum mevzilerinden ateş açtıklarını ve Karadelik'in evinden de Sakarya'ya ateş ettiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

16.00 (B.M.B.G.)

Bariş Gücü'nün bildirdiğine göre su Mağusa'ya tekrar verildi.

16.05 SAKARYA

Lefkoşa yeni yolundan gelen 40 kişilik bir otomobilin polis refakatinde Ayluka Rum İlkokulu'na gittiğini ve askerlerin oraya indiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.10 KARAKOL

Muhabkab'in evinden Karakol semtine Rumların ateş ettiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

16.30 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar Karabet'ten Türk mevzilerine ateş etmektedirler; keza Karadelik'in evinde darbeli ateş teatisinde bulduklarını bildiriyor. Sancaktar'a bildirildi.

16.45 (B.M.B.G.)

Tevhide Mustafa isimli kadının Salamis yolundan Mağusa'ya gelmesi için B.G. nezdinde daha önce teşebbüse geçilmiştir. Tevhide Mustafa muhafız beklemeden Mağusa'ya gelmiştir. İçeriye giren kadının isim, adres ve nasıl girdiği hakkında B.G. bilgi istemiştir.

İsmi; Tevhide Mustafa, Salamis yolu No.9, içeriye girerken kimseyi görmediğini ve doğruca içeri girdiğini bildirdi. Ne Rum askeri, ne de B.G. askeri görmemiş. Durum B.G.'ne bildirildi. İçeriye takriben 1 saat önce girdi.

17.05 KARAKOL

Verdiği mesajda Karadelik'in evinden ve Çamaşırhane'den Sakarya'ya Rumların ateş etmekte olduklarını bildirdi. Muhabkab'tan Karakol'a atış yapıldığını Karakol keza bildirmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

Karakol ve Sakarya bölgelerine Rumlar ateş etmekte devam ediyorlar. Durum kritik olarak nitelendirilmektedir. Sancaktar'a duyuruldu.

17.30 (B.M.B.G.)

Dış bölgelere gönderilecek 300 battaniye için cevabı B.G. yarın verecektir.

17.40 (B.M.B.G.)

Tahsin ailesi için henüz B.G. araştırma yapamamış. En erken bir zamanda yapacaktır.

18.00 (B.M.B.G.)

2-3 günlük gazete İsmail Bey'in barında duruyormuş. B.G.'den bunların içeriye getirilmesi rica edildi.

18.05 (B.M.B.G.)

Tahsin Bey'in evine gidilip kapısı çalındığı halde kimse cevap vermemiş, ev de karanlıkmış, gidebileceği başka akrabası olup olmadığı sorulup B.G. bildirilmesi için rica edildi.

18.25 BAYKAL

Bildirildiğine göre Orfanidis'in evine bir bazuka alındı ve söz konusu yere BM Barış Gücü'ne ait bir zırhlının yerleştiği ve bir başka Barış Gücü cipinin Karga'dan çıkış yolu üzerine yerleşmiştir. Sancaktar'a bildirildi

18.30 KOVAN

Sancaktar dış bölgeler hakkındaki durumu öğrenmiştir. Sancaktar 19.35'de ateş edilirse hemen kendisine haber verilmesini bildirdi. Emir dış bölgelere bildirilmiştir.

19.45 KOVAN

Sancaktar, bütün dış ve iç bölgelerdeki amele ve memurların yarın işlerine dönmelerini saat 19.45'de bildirdi. Kovan Bey, ilgililere bildirmiştir.

19.50 KOVAN

Sancaktar bütün okulların açılmasını ve Karakol'un ilkokulu ancak müdürle toplantı yaptıktan sonra açılabileceğini bildirdi.

Karakol düşmanın durumu hakkında bilgi verdi. Dış bölgeler sıra ile durumlarını bildirdiler:

Muhabkab'ın ormanda 2 bren, 4 bazuka, deniz mevzilerinde 2'şer bren ve başka otomatik silahlar, Kamp ile Karakol arasında 2 sahra topu ve ağır silahlar vardır. Havan topları ve daha geride brenler vardır. Yeni Liman kapısında devamlı 1 bren vardır. Fırın ve Fakirhane'de olan silahlar tesbit olunamaz. Ayrıca polis damında birçok tip silahlar vardır. Etraftan zırhlı görünmüyor.

Boğaziçi: İpsişi'de ve Demirci'de ağır makineli silahlar vardır.

20.00 (B.M.B.G.)

06.11.65 tarihinde Rum polisi sabah saat 06.30'da Mağusa Kapısı karşısında ve Salâmis yolu üzerinde (bilinmeyen bir noktada) durup araştırma yapacaktır. Bu haber resmi olarak verilmiş değildir.

20.08 SAKARYA

Sakarya: Çarpışma başladığı günden beri Ayluka İlkokulu'nda 15 tane zırhlı ve tepelerde ağır silahlar görülüyor. Bu yerde havan ve sahra topları bulunmaktadır. Karadelik'teki mevzilerde 6 bren ve 20 asker bulunuyor. Karabet'te 2 A-4 ve 3 bazuka ve sair silahlar bulunuyor. Çamaşırhane'de 2 bazuka, 2 A-4 ve 2 bren. Rum ilkokulunda, 2 havan, 2 zırhlı araç ve bren ile piyadeler. Fırın'da 4 bren, 1 ağır makineli. Keza Gardana'nın ve Karadelik'in evinde 2'şer bazuka ve Gardana'nın üst başında 2'şer havan bulunmaktadır. Polis istasyonunda 4 A-4 ve bren vardır.

Baykal: Baykal'daki düşman durumu: İngiliz Mezarlığı'nda ağır silahlar, bazuka ve makineli. Orfanidis'in evinde bazuka ve makineli. Ahmet Çavuş'un evinde bazuka ve ağır makineli. Mesaridis'in hanayda bazuka, ağır makineli. Yer mevzileri-Ayluka İlkokulu'nda 15 zırhlı araç ve 300-500 arası asker vardır.

Durum Sancaktar'a bildirildi.

22.20 KOVAN

Sancaktar bütün bölgelere uyanık ve çok dikkatli bulunmalarını emretti. Durum bölgelere iletilmiştir.

22.40 KOVAN

Kovan Bey, bütün dış bölgelerin durumu hakkında bilgi istedi ve şu neticeye varıldı.

Baykuş Bölgesi'nde hiç bir hadise yok. Durum sakin. Leylek Bölgesi'nde bulunan Çamaşırhane'de büyük faaliyet görülmektedir. Başka bir şey yok. Karga ve Güvercin Bölgesi'nde durum sakin. Bütün bölgelerde saat 24.00'e kadar hiçbir hadise yok, Sancaktar'a duyuruldu.

22.50 KOVAN

Kartal, ikinci bir emre kadar hiçbir kimsenin iş maksadı ile dahi olsa bölgesinden ayrılmaması için Kovan Bey'e direktif verdi. Kovan Bey, yeni talimat verilmeden bölgeden ayrılmamalarını dış bölgelere bildirdi.

Arşivdeki bilgilere göre taraflar arasındaki gerginliği azaltmak maksadıyla her iki taraf ile görüşen BM Barış Gücü Komutanı General Timayya, tarafların tekliflerini ister. Başpiskopos Makarios, Rum tarafının tekliflerini içeren aşağıdaki mektubu 05 Kasım 1965 günü General Timayya'ya gönderir;

Lefkoşa, 05 Kasım 1965

Sayın General Timayya,

Mağusa'da son gelişen durum ile ilgili olarak 03 Kasım 1965 tarihinde sizinle yaptığım toplantıya atfen, kaanatimce oradaki gerginliği hafifletecek ve olayların tekerrürüne mani olacak bazı teklifler yapıyorum:

(a) *Eski Mağusa kasabasının surlar dışındaki bölgede bulunan bütün askeri muhkem mevzilerin, Ada'nın korunması hususunda dış tehditlere karşı halen yapılmış müdafaa mevzileri hariç terk edilmesi ve bozulması,*

(b) *Yukarıda zikredilen bölgenin polis tarafından kontrol edilmesi şüphesi ki Barış Gücü, arzu ettiği takdirde bu kontrollere iltihaka serbesttir.*

(c) Silah taşıyan veya üniforma giyen hiçbir kimsenin Eski Kasaba'dan dışarıya çıkmasına veya içeriye girmesine müsaade edilmeyecektir.

(d) Türklerin hisarlara çıkmalarını menetmek mesuliyetini Barış Gücü üzerine alacak ve herhangi bir zamanda bu şart yerine getirilmeyecek olursa hükümet bu şartın yerine getirilmesi için gereken tedbirleri almak hakkını mçhfuz tutacaktır.

(e) Namık Kemal Okulu tedrisatına devam edebilir. Şu şartla ki bina yalnız okul maksatlarından başka bir maksat için kullanılmayacaktır. Bu şarta riayeti sağlamak amacı ile polis kontrol yapacaktır.

Saygılarımla,
Başpiskopos Makarios

06 -13 KASIM 1965

Türk tarafı da Cumhurbaşkanı Muavini Dr. Fazıl Küçük imzası ile yazılmış aşağıdaki teklif mektubunu, 06 Kasım 1965 günü General Timayya'ya gönderir:

General K.S. Timayya,
Kıbrıs'taki BM Barış Gücü Komutanı,
(Suret)

Sayın General Timayya

06 Kasım 1965

Dün yapmış olduğumuz toplantı konusu olan Mağusa'daki durum, burada gerginliği azaltmak ve çarpışmaların tekerrürünü önlemek için alınacak tedbirler hakkında Türk liderliğinin görüşlerini aşağıda aktarıyorum:

1. Mağusa'daki Rum saldırısı önceden planlanmış olup Mağusa Türk bölgelerini ve Türklerini Rum kontrolü ve tahakkümü altına almayı hedef güden bir saldırıdır. Rumlar, hiçbir tahrikle karşı karşıya gelmeden Mayıs 1964'den beri Mağusa'da yeni mevziler ve tahkimat yapmışlardır. Zamanın BM Barış Gücü Komutanı General Gyni ile taraflar arasında yeni yapılan bu mevzi ve tahkimatın yıkılması için bir anlaşma yapılmasına rağmen, Rumlar bu tahkimatı ve mevzileri yıkacakları yerde anlaşmalar hilafına, Ocak ve Şubat 1965'de yeni mevziler kurmuşlar ve bunu neticesinde patlayıcı bir durum yaratmışlardır. BM Barış Gücü Komutanı'nın gayretleri ve Türklerin soğukkanlılığı yüzünden bu patlayıcı durumun çarpışmalarla neticelenmesi önlenmiştir, (11 Mart 1965 tarih ve s/6228 sayılı Genel Sekreter'in raporunun 21. ve 22.nci sayfaları).

2. Takriben bir ay kadar önce Rumlar yeni mevziler yapmaya ve ayrıca BM Barış Gücü Komutanı'nın tavsiyeleri hilafına Mağusa Türk bölgesinde devriye yapmaya teşebbüs etmişlerdir.

3. 02 Kasım 1965 günü Rumlar, Mağusa Türk bölgelerine, tanklar, zırhlı araçlar ve toplarla hücum etmişlerdir. BM. lere bu hücumları durduracaklarına dair verdikleri sözlere rağmen, Rumlar Mağusa'daki saldırılarını üç gün sürdürdüler. Şimdi bütün TUHK bölgeleri, yeni mevziler ve Türk bölgeleri etrafında yollara barikatlar kurarak Rum askerleri tarafından kuşatılmış bulunmaktadır.

4. Şuna da işaret etmek gerekir ki, 11 Mart 1965 tarihinde yayınlanan Genel Sekreter'in raporunun 40.ncü paragrafında belirtildiği gibi, Rumlar İçişleri Bakanı'nın BM Barış Gücü Kuvvetleri Komutanı'na hitaben yazdığı mektupta Rumların hariçten getirttikleri ağır silahları Kıbrıs Türklerine karşı kullanmayacaklarına dair verdikleri söze rağmen, Mağusa'daki Türklere hücumları ile kendi sözlerini bir kez daha ihlal etmişlerdir.

5. Türkler, Mağusa Türk bölgelerinden çıkıp giremez ve buralara kendi ailelerinin zaruri ihtiyacı olan yiyecek maddelerini dahil sokmaktan men edilmektedirler.

6. Türk liderliğinin Mağusa'daki gerginliği azaltmak ve çarpışmaların tekerrürünü önlemek için teklifleri aşağıda verilmiştir:

a) Türk bölgelerini halen muhasara altında bulunduran bütün Rum birlikleri ve zırhlı araçları geri çekilecek,

b) 02 Kasım 1963 tarihinden sonra Rumlar tarafından işgal edilen Türk ev ve işyerleri tahliye edilerek mal sahibi Türklere iade edilmelidir.

c) Rumlar Kasım 1965'den önceki mevzilerine çekilerek o zamanki statünün zemini sağlanmalıdır.

7. Genel Sekreter'in s/6228 sayılı raporunun 74.ncü sayfasında belirtilmiş olduğu gibi "BM halen Türk bölgelerinin kuvvet zoru ile kontrolüne almak için Rumların bir organı halinde kullanılmaz" şeklindeki ifadesine göre de Türk bölgeleri ve buralardaki halk Rum polisinin kontrolü altına verilemez.

8. Mevzilerin ve tahkimatın kaldırılması, BM ile varılan 15 Mayıs 1964 antlaşmaları esaslarına göre ve Barış Gücü Komutanı General Thimayya'nın teklifleri çerçevesinde yapılmalıdır.

Saygılarımla, (imza)

Dr. Fazıl Küçük
Kıbrıs Cumhuriyeti
Başkan Muavini

06 Kasım 1965 günü olayları, Mağusa Sancaktarlığı'nın Bayraktarlığa gönderdiği raporda şu şekilde özetleniyor;

06-30 Kasım 1965 tarihleri arasında durumda bir yumuşama görülmüştür. Bu devre içinde herhangi bir olay kaydedilmemiştir. Yalnız, karşılıklı mevzilerde bulunulduğundan RMM'lerin sözlü tahrikleri olmuştur.

**Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre
06-13 Kasım 1965 günleri;**

06 Kasım 1965

01.55 KOVAN

Bölgelerde herhangi bir hadise veya değişiklik yoktur. Sancaktar'a bildirildi.

02.45 (B.M.B.G.)

Yüksel Bey, Baykal bölgesinden aldığı bir habere göre İsveç Sivil Polis Kumandanı Lagehorn Baykal bölgesini ziyaret etmiş ve Rum askerlerinin kontrolü altında bulundurulacak bir barikatın Mağusa Kapısı içerisinde yerleştirileceğini söylediğini belirtmiştir. Bu haberin doğru olup olmadığını Selçuk Bey ile Mr Lagehorn'dan araştırmamızı emretti. Telsizle kendisiyle temasa geçtiğimiz Lagehorn Mağusa Kapısı'nın içerisinde Rum askerlerinin kontrolünde bulundurulacak bir barikatın kurulacağını kimseye söylemediğini, hakiki durumun Mağusa Kapısı karşısında işgal edilmiş türbe yakınındaki yolda İsveç polisi ile yalnız Rum polisi bulunacak bir kontrol noktasının 06.30'dan itibaren kurulacağını sarahaten bildirmiştir. Durum Yüksel Bey'e arzedildi ve akşam İsveç Binbaşısı Loricks ile Rum polisinin müşterek himayesinde bir kontrol noktasının kurulmasına muhalefet etmeyeceğini bildirmiştir.

03.00 KOVAN

Bölgelerde herhangi bir hadise olmamıştır. Sancaktar'a bildirildi.

03.45 KARAKOL

Cin'in evi yanında bazı faaliyetlerin olduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

04.55 KOVAN

Sancaktar saat 04.55'de hiçbir kimsenin bölgesinden ayrılmaması için talimat vermiştir. Bölgelere bildirildi.

05.15 (B.M.B.G.)

Liman işçileri ve sair memurlar sur harici işlerine gidemeyeceklerdir. Bu karar Selçuk Bey-Yüksel Bey görüşmesinden sonra alındı.

06.15 KARAKOL

Bildirildiğine göre Cin'in evi önünde indirilen varillerle Rumlar barikat yaptı. Karakol'dan sonra Sakarya da aynen sarılmış bir durumda olduğunu bildirdi.

06.15 (B.M.B.G.)

Dış bölgelere eşya dağıtımı-escort 11.00'de

06.18 SAKARYA

Bildirildiğine göre Yeni Lefkoşa Yolu'ndan gelen bir otobüs dolusu silahlı Rum askeri Ayluka Rum İlkokulu'na inmişlerdir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

06.30 BAYKAL

Bildirildiğine göre Mağusa Kapısı karşısındaki türbelerde bulunan Rum mevzilerinde Rumlar devriye gezmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

06.45 (B.M.B.G.)

Giriş kapısında Rum polisinin kontrol noktasında dört Rum polisi ve iki İsveç polisi bulunmaktadır. Barikat yoktur. Rum polisler yalnız pistol taşımaktadır.

06.50 KOVAN

Sancaktar, Kovan Bey'den son durumla ilgili olarak bilgi istedi. Kovan Bey, karagaha çağrıldı.

06.55 KARAKOL

Cin'in evi karşısındaki barikatta bir polis ve bir askerin bulunduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

06.57 KARAKOL

Karakol, Ayluka istikametinden bir el silah sesi çıktığını rapor etti.

06.58 BAYKAL

Bildirildiğine göre Mağusa Kapısı önündeki polis adedi 5'e yükselmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

07.35 KARAKOL

Bölgeden 3 kişinin müsaadesiz ayrıldıklarını ve Mağusa surlar dahiline girmek üzere hareket ettiklerini bildirdi. Bunlar Musa Ali, Ali Konti ve Hüseyin Horoz'dur. Karakol bunların surlar dahiline sokulmalarını talep etti. Sancaktar'a bildirildi.

07.45 (B.M.B.G.)

Rum polislerinin kapıdan görünmemesi ve Türk vasıtalarını görünen yerde kontrol etmemesi, aksi halde ateş açılacağını B.G.'ne bildirilmesi için emir verildi. B.G.'ne durum bildirildi ve cevap bekleniyor.

08.25 KARAKOL

Mihailidis isimli sivil bir Rum Mogabgab'ın ormanına gelerek Rumlara birşeyler söylediğini, Rum askerlerinin mevzi aldıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

08.45 (B.M.B.G.)

B.M.'in nezareti ve Rum polisi eskort yapmak şartıyla Belediye çöp arabası dışarıya çıkabilir.

08.46 (B.M.B.G.)

Polis Müdürü Selçuk Bey giriş kapısındaki Rum polis kontrol noktası için Mr. Lagehorn'a şartımızı bildirdi. Lagehorn cevaben kapı dışında kontrol olmayacağını söyledi. Salamis yolunda Cin'in evinin yanındaki kontrol noktasında iki B.M. polisi, bir Rum polisi ve iki Rum askeri bulunmaktadır. Orada barikat varillerle olmuştur.

09.00 KOVAN

Kovan Bey dış bölgelerin durumun sakin olduğunu öğrenmiştir. Sancaktar'a duyuruldu.

09.20 BAYKAL

Karga telsiz'e karışan Amerikan şivesi bir telsizden anladıklarını bildirdi. 'Wing Commander' v.s.

10.40 (B.M.B.G.)

Sami Bey Mağusa'ya geldiğinde Futbol Başkanı Mr. Brudd ile Grecian otelinde temasa gelsin.

10.45 (B.M.B.G.)

Baykal'da elektrik tamirâtı için elektrik mühendisi Özada'nın Bnb. Bergfeldt ile temasa geçmesi.

10.55 BAYKAL

Mağusa kapısına bir polis Landroveri ile 5 varil getirildiğini bildirdi. Orada bir polis çavuşu ile 3 polis eri bulunmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.10 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar Karadeliğin mevzilerinden Türk halkına karşı tahrik edici hareketlerde bulunuyorlar. Sancaktar'a bildirildi.

11.05 SAKARYA

Rumların ani olarak mevzi aldıklarını Sakarya bildirmiştir. Sancaktar'a duyuruldu. Sancaktar, bölgelerin etrafındaki askeri durumu öğrenmek için Kovan beye direktif verdi.

11.10 (B.M.B.G.)

Taşıt vasıtalarına B.M. tarafından eskort verilmeyecek, lâkin kontrol noktalarından takip edilecek. Kat'iyen tehlike yoktur. Endişe edilecek bir şey yoktur.

11.20 KARAKOL

Birleşmiş Milletler subayı ile bir Rum subayı Mogabkab'ın evine doğru ilerlemektedirler. Rum sahil mevzileri takviye alıyor. Rumlar mevzilendi.

11.25 SAKARYA

“Rumlar mevzilerine yerleştiler”, “Karabet Rum mevzisi ikmal ve takviye alıyor”.

Yukarıdaki bilgiler Sancaktar'a bildirildi.

11.30 (B.M.B.G.)

Bnb. Loris'in hemen Suriçi'ne gelmesi istenilmiştir. Rumlar giriş kapısında barikat yapmağa çalışıyorlar. Baykal'ın durumu kritik. Sakarya bölgesinde Rum çapulcular tahriklerine devam ediyorlar.

11.30 (B.M.B.G.)

Yüksel Bey'in emri; Mağusa Kapısı'nda ne kontrol ve ne de yol barikadı yapılacak.

11.30 KARAKOL

Rumların Mogabkab'ın evindeki mevzilere girip tam atış vaziyetinde bulduklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

11.31 KOVAN

Sancaktar, Kovan Bey vasıtasıyla Sakarya'nın ateş açmamasını, Rumların kasti tahrik ederek ateş açmamızı istediklerini, bundan ötürü asla ateş açılmaması için mesaj göndermesini bildirdi. Kovan Bey Sakarya'ya söz konusu mesajı iletmiştir.

11.32 KARAKOL

17 Rum askerinin Karakol Yeni Liman'dan Mogabkab'ın evine geçtiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.35 (B.M.B.G.)

Burada vazifeli (BM) tarafından Yüksel Bey'in emri Supt. Lagehorn'a bildirildi.

11.40 KARAKOL

Bir Birleşmiş Milletler arabası ile bir Rum subayının Karakol bölgesine girmek istediğini, fakat Karakol Sorumlusu bu subayı bölgeye sokmadığını bildirdi. Sancaktar durumdan haberdar edildi.

11.45 KOVAN

Kovan bey, Sancaktar'ın mesajını Karakol bölgesine söylemiştir. Rumların tahrik yoluyla ateş etmemizi istediklerini etraflıca anlatmıştır. Çok dikkatli olmalarını bildirdiler.

11.45 (B.M.B.G.)

Vasıtaları olmadığı için dış bölgelere gönderilecek yiyecek arabalarına eskort verilmeyecektir. Vasıta temin edildiğinde eskort verilecektir.

11.50 KARAKOL

Rumların; Mogabkab'ın evine yeni mevziler yaptıklarını bildirdi. Sancaktar haberdar edildi.

11.50 (B.M.B.G.)

Mr. Loris buraya geliyor.

11.52 (B.M.B.G.)

Zarfı göndermek üzere Refet Bey Mağusa Kapısı'na gidip Mr. Bergfeldt'i görmelidir. Zarfı Maraş'a götürüp bazı elektrik malzemesi getirecektir. Ondan sonra Refet Bey Baykal'a gitmeğe gayret edecektir.

11.55 (B.M.B.G.)

Mağusa'da şahıslar veya arabalar kontrol edilecekse ateş açılacak mı? diye B.G. sorusuna cevaben ateş açılacak diye bir şey söylenmediği, sadece ciddi neticeler doğurabileceği ikazında bulunuldu.

12.00 KARAKOL

Karakol daha önce bildirdiği gibi, Karakol semtine gelmek isteyen Rum subayının Mogabkab'ın evinde kaldığını bildirdi.

12.03 (B.M.B.G.)

Alınan bilgiye göre Rumlar yeni limana kum/toprak götürmüşler. B.G. haberdar edildi.

12.18 (B.M.B.G.)

B.G. Sakarya bölgesine gitti. İddia edildiği gibi tahrik edici bir şey bulamamışlar. Rumlar türkü v.s. çağırıyorlarmış. Anlamadıkları için ne çağırdıklarını kestiremiyorlarmış. Sukûnetin muhafazası için aynı B.G. patrolunun gayret edeceğine söz verdiler.

12.20 (B.M.B.G.)

Sakarya'ya ekmek götürecek vasıtalarımızın Mağusa kapısında hazır olmaları ve eskort ile götürülecekleri bildirildi.

12.20 BAYKAL

Muradi'nin evi ve Şel yanı Rum mevzilerine Rum zabıtlardan birisi talimat veriyor ve faaliyet göze çarptığını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.30 (B.M.B.G.)

Rum polisler Mağusa kapısında kurdukları barikatları kaldırdılar.

12.40 KOVAN

Sancaktar dış bölgelerin ruhsatlı arabaları erzak almak için göndermelerini bildirdi. Kovan Bey dış bölgeleri haberdar etti.

12.43 BAYKAL

Mafuta'nın evindeki Mücahitlerimizin resimlerini İsveçlilerin çektiklerini bildirdi. Sancaktara bildirildi.

12.44 BAYKAL

Karga'nın bildirdiğine göre Mağusa'ya girmek isteyen bir İsveç arabasını Rumlar geri çevirdi ve Maraş'a doğru yol aldı. Sancaktar haberdar edildi.

12.46 KARAKOL

Erzak almak için gelecek otomobile müşkilat çıkarıldığından, B.M. Barış Gücü askerleri eskort vermelerini istedi. Durum Sancaktar'a bildirildi ise de, Sancaktar emire göre hareket edilmesini ve otomobilin muhafızsız olarak hemen hareket etmesini emretti. Kovan Bey Karakol'u haberdar etti.

13.00 (B.M.B.G.)

Refet Bey Bergfeldt'i görüp mektubu gönderdi. Elektrik malzemesi getirip Refet Bey'e verecektir.

13.00 BAYKAL

30-40 silahlı Rum askerinin Mağusa Kapısı önündeki türbelere bir kamyondan indiklerini ve orada mevzilendiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

13.25 BAYKAL

Bildirildiğine göre Rum askerleri Maronid'in evinde mevzilendiklerini bildirdi. Aynı anda Makarios 20 muhafızıyla Maraş'tan Salamis yoluna geçti. Durum Sancaktar'a bildirildi.

13.25 (B.M.B.G.)

Apartmanlardan eşyalarını alacak kadınların 5-10 dakikaya kadar Mağusa Kapısı'nda olmaları ve B.G. polisleri refakatinde oraya götürülecekleri bildirildi. Muhtemelen bir Rum polisi de apartmana girebilmiş. Bunun üzerine Salih Bey Rum polisinin apartmanda

kalmaması için teminat istedi ve bu konuda mesulleri ile şahsen görüşmek istedi.

13.30 BAYKAL

Rumların Maronid'in evinde mevzi kazdıklarını ve İngiliz mezarlığına da bazuka ve bazuka mermisi taşıdıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

13.40 BAYKAL

Murad'inin evine 20 kadar Rum askerinin takviye olarak geldiklerini bildirdi. Sancaktarlığa bildirildi.

14.50 SAKARYA

Yeni Lefkoşa yolundan gelen 4 kamyon dolusu Rum askerinin silahlı olarak Ayluka okuluna yerleştiklerini bildirdi. Kartal haberdar edildi.

13.55 (B.M.B.G.)

Sami Beyin saat 17.00'de Mağusa'ya vasıl olacağı B.G. tarafından bildirilir.

14.00 (B.M.B.G.)

İsveç Polis Kumandanı Lagehorn daireye gelerek aşağıdaki mevzular hususunda Selçuk ve Salih Beylerle görüşmüştür.

a) İsveç Polis Kumandanı herkese iyi görünmek istediğini fakat itimatsızlık olursa işlerin yürümeyeceğini ve dün sabahtan itibaren kendisi ile aramızda anlaşmazlık olduğunu belirtti.

b) Saat 21.00'den sonra apartmanlara gittiği zaman apartman sakinlerinin harekete hazır vaziyette dışarıda olduklarını gördüğünü söyledi ve kendilerini zorla içeriye getirmediklerini, kendilerinin orada kalma emri varsa B.G.'ne uyup gelmemeleri icap ettiğini söylediğini bildirdi.

c) Radyo-Telsiz cihazlarının kendisinin keyfi hareketi ile karargâhta bulundurulduğunu ve geri alınacağını belirtti.

d) Rum polislerin karışmaması şartıyla apartman sakinlerinin tekrar evlerine gitmek istediklerinin Rum makamlarına

teklif edilmesi hususundaki isteğimize İsveç polis kumandanı neticeden haberdar edeceğini bildirdi.

e) Mobil'den yakıt getirilmesi hususundaki isteğimize karşılık görüşmeden sonra neticeyi bildireceğini belirtmiştir.

f) Erol Niyazi ve Angastina sahasında kanunsuz avlandıkları için yakalanan 3 Mora'lı Türkün Pazartesi günü Maraş'ta mahkeme huzuruna çıkarılacaklarını.

g) Rum polislerin bu akşam kontrol maksadıyla giriş kapısı yanında yerlerinde kalacakları.

h) Lárnaka yolunda Mafuta'ya ait olup Türkler tarafından alınan evin en erken bir zamanda tahliye edilmediği takdirde Rumların zor kullanarak alacakları B.G. polisi tarafından bildirilmiştir.

14.25 (B.M.B.G.)

Surlar içinden Baykal bölgesine gönderilen yiyecek yüklü bir kamyon hafifçe yoklandıktan sonra hedefine vasıl olmuştur.

15.50 SAKARYA

İsveç kampında kör barsaktan ameliyat olan İzzet Abdullah'ın sıhhi durumunun pek iyi olduğunu bildirdi.

16.00 SAKARYA

Rumların Karabet bahçesinde mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

15.45 KOVAN

Sancaktar Kovan Bey'in bulunduğu yere gelip dış bölgelerle şahsen konuşup izahat almıştır. Saat 16.15'de ayrılmıştır.

Öğrenildiğine göre müsademelerde Rum zayıyatı en az şöyledir;

Sakarya; 1 öldürdü, 4 yaraladı.

Karakol; 3 yaraladı.

15.50 KOVAN

Dış bölgelere ihtiyaçları (erzak) soruldu. Sakarya ihtiyacı olmadığını, Karakol gazyağına ihtiyacı olduğunu; Keza Baykal'ın ihtiyacı olmadığını,

Boğaziçi'nin Patates, Kahve, Kazyağı ve Gaz'a ihtiyaçları olduğunu bildirdiler.

16.08 KARAKOL

Rumların çukur mevkillerine sızmaları ve yerleşmeleri için Mukabkab'ın evinden Karakol mevzilerine doğru yeni üç mevzi yapmakta olduklarını ve mezkur mevzileri dallarla kamufle ettiklerini bildirmektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

16.15 (B.M.B.G.)

a) Surlar içerisine temiz ve kirlı gazyağı giriş kapısında Rum polisleri tarafından kontrol edildikten sonra getirilebilir.

b) Evkaf apartmanlarına geri gitmek isteyen kadınların talebi hususunda görüşmek üzere B.M. kumandanı Lagehorn yarın saat 9.00'da daireye gelecektir.

c) B.M. polisine ait telsizin bu akşam saat 20.00'de kaldırılacağına dair vazifeli İsveç polisine talimat verilmiştir.

16.30 KOVAN

Kovan Bey saat 16.30'da Barış Gücü'ne ait bir helikopterin Cirit sahasına indiğini bildirdi.

16.40 KOVAN

Kovan Bey saat 16.30'da Sahaya inen Barış Gücü helikopterinun saat 16.40'da sahadan ayrıldığını Sancaktar'a bildirdi.

16.45 SAKARYA

Karabet'e bir kamyon dolusu silahlı Rum askerinin indiğini ve Gardananın bahçede Rumların yeni mevziler kazdıklarını bildirdi.

16.48 BAYKAL

Bildirildiğine göre Namık Kemal Lisesi'nden bir el silah sesi işitilmiştir.

16.50 KARAKOL

Karakol'da İngiliz karısının evi yanında Rumların yeni mevziler kazmakta olduklarını ve bu kazıyı iki Rum komutanının idare etmekte olduklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.55 SAKARYA

Verdiği mesajda Sakarya karşısında bulunan ve Bayan Koks'a ait olan eve Rumların mevzi yapmak için faaliyete geçtiklerini, Sakarya sorumlusuna şikayet ettiğini ve Rum faaliyetlerine mani olmak için mezkur eve Birleşmiş Milletler'in yerleşmelerini arzuladığını bildirdi. Kovan Bey, durumu Sancaktar'a bildirdi.

16.58 KARAKOL

Rum Fakirhane mevzileri arka bahçeden takviye aldıklarını bildirdi. Sancaktar haberdar edildi.

17.00 KARAKOL

Rumların silahlı olarak Karakol etrafındaki Rum mevzilerine yerleştiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

17.00 (B.M.B.G.)

Salamis yolu üzerinde ve Sakarya'ya karşı olan Bayan Cox'un bahçesinde Rumların tahkimat kurmak istediklerini Bayan Cox Sakarya Türklerine bildirip yardım istemiştir. Durum B.G. mensuplarına bildirildi.

17.05 KARAKOL

Fakirhaneye bir kamyon dolusu takviye geldiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

17.15 SAKARYA

Bildirdiğine göre Lefkoşa-Mağusa yolundan gelen bir kamyonun Karabet Rum mevzisine 4 büyük kasa indirilmiştir.

17.15 (B.M.B.G.)

Bayan Tailly evine gitmek için eskort istemiştir. Mağusa Kapısı'nda beklemektedir. Yollarda vazifeli İsveç polisleri bulunduğundan eskort verilmedi.

17.25 KOVAN

Kovan Bey Sancaktar'ın talimatı gereğince dış bölgelerdeki gelişmelerin-düşman askeri durum ve kıpırdamalarını-erken öğrenmek istediğini dış bölgelere bildirdi. Vaziyet bundan evvel rapor edildiği gibi olduğunu bildirdi. Vaziyet Sancaktar'a duyuruldu.

17.30 KOVAN

Kovan Bey, Rumların Fakirhane ile Yeni Liman arasındaki araziye mevzi yaptıklarını Sancaktar'a bildirdi. Söz konusu mevziler halkımızın Sakarya ile Karakol'a giden toprak yolun yanındadır.

17.35 SAKARYA

Öğrenildiğine göre iki polis otomobilinden irili ufaklı kasalar Gardana'nın Rum mevzilerine indirilmiştir. Sancaktar'a duyuruldu.

18.10 SAKARYA

Bildirildiğine göre Stamadu'nun evinde-okulun karşısındaki bahçede, Sakarya İlkokulu'ndan 25 metre ötede bulunan bir motor odası ile bitişik iki ayrı odaya Rum askerleri yerleşti. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

18.20 KARAKOL

Bildirildiğine göre, her çarpışmada olduğu gibi, bu akşam da Fakirhane'de bütün ışıklar sönmüştür. Bir çarpışma beklenebilir. Sancaktar'a bildirildi.

18.20 SAKARYA

Sakarya'nın 18.20'de bildirildiğine göre, Hulusi'nin evindeki mevzimizin yanındaki Rum bahçelerinde Rumlar kazı yapmaktadırlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

18.28 BAYKAL

Bildirildiğine göre Fatma Mustafa Şemmedi ile diğer bir hasta, Melek Fahri yardım beklemektedir. 1'inci hasta ağırdır, 2'incisine ise iğnelerin yapılması icap etmektedir. 2'inci hastaya iğneler yapıldıktan sonra evine dönecektir. Sancaktar'a bildirildi

19.00 BAYKAL

Bildirildiğine göre Muradi'nin evi ile Zelos'un evine Rumlar yeni mevziler yapmaktadırlar. Sancaktar'a duyuruldu.

19.00 (B.M.B.G.)

Tehlikeli doğum için Mağusalı bir hanım Lefkoşa'ya götürülmesi için B.G.'den ambulans istendi ve hemen tedarik edildi.

19.10 (B.M.B.G.)

Baykal sakinlerinden Melek Fahri ile Fatma Şemmedi'nin hasta oldukları bildirildi. İsveç doktoru görüp hastalıkları mühim ise Mağusa'ya nakledilecektir.

19.30 KARAKOL

Karadelik'in evi ile Cin'in evi arasında Rumların yeni mevziler yapmakta olduklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

19.43 KARAKOL

Bildirildiğine göre Mukabkab'ın evindeki ormanda ağaçlar kesilmektedir; Bununla da Rumların yeni mevziler yapmakta olduğu anlaşılmaktadır. Sancaktar'a duyuruldu.

19.43 KOVAN

Kovan Bey dış bölgelerin durumları hakkında bilgi almıştır. Durumda herhangi bir değişikliğin yer almadığı bildirildi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

19.45 BAYKAL

Müteaddit taleplere rağmen, Baykal'da bulunan hastaları B.M. Barış Gücü ambulansı almamıştır. Hastanın durumu kritikleşmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

20.04 BAYKAL

Hasta kadının ambulans tarafından alındığı ve işneleri yapılması icap eden hastayı almadığı Kovan Bey'e bildirdi.

20.38 BAYKAL

Bildirildiğine göre Rumlar Şeker Sigorta tabelasının hemen yanında ve Karga mevzisinin karşısında mevzi yapmaktadırlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

20.50 KARAKOL

Cin'in evi ile Karadelik'in evi arasına Rumların mevzi yapmaya devam ettiklerini bildirdi. Sakarya durumunda bir değişikliğin olmadığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

21.20 SAKARYA

Cin'in evindeki eşyaların kırıldığını ve bölgeden kazma sesleri işitildiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

21.35 BAYKAL

Muradi'nin evi ile Baykal mevzisi arasına bir İsveç zırhlısının geldiğini ve Şeker Sigorta tabelası yanındaki Rum mevzi kazısının muvakkaten durduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

21.37 KARAKOL

Mevzilerimizle deniz sahilindeki İngiliz evinin yanına Rumların mevzi yapmakta olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

21.39 SAKARYA

Durumun normal olduğunu, yalnız Cin'in evi ile Karadelik'in evi arasındaki mevkide Rumların kazı yapmalarının devam ettiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

21.40 BOĞAZIÇI

Durumda hiçbir değişikliğin olmadığını bildirdi.

21.50 SANTRAL

Santral'dan Kovan Bey'in Otelloya gitmesi arzu ediliyor. Mühim bir mesele vardır. Kovan Bey telsizden ayrılamayacağından gidemeyeceğini, mümkünse Sancaktar'ın tetkik etmesini bildirdi. Sancaktar konuyu arzu etti. Yapılan araştırmada Otello Burcu'nun tam altında kazı sesleri geldiği öğrenildi. Sancaktar'a bildirildi.

22.00 BAYKAL

2 İsveç zırhlısının ev karşısında durduğunu, bir müddet sonra bir tanesinin ayrıldığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

22.45 BAYKAL

Karakol istikametinden bir maytap atıldığını bildirdi. Karakol bunun Karakol Rum Kampı'ndan atıldığını, turuncu renkte olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

22.57 BAYKAL

Şeker Sigorta yanındaki Rum mevzisinin kazımına başlandığını bildirdi. Baykal İsveç Birliği'ne ait, biri küçük diğeri büyük iki zırhlının bölgede devriye gezdiklerini bildiriyor. Baykal İsveç askerlerinin Şeker Sigorta yanındaki Rum mevzisi kazısına müdahale ettiklerini ve Rumların kaçtığını bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

23.15 BAYKAL

Barış Gücü'nün bölgede devriye gezmekte olduğunu bildirdi. İşitilen bir infilakın ise, bir eksoz sesi olduğunu keza ilave etti.

23.16 ÇİFTE MAZGAL

Çifte Mazgal mevzisinden Kovan Bey'e bildirildiğine göre Karakol ve Sakarya'ya giden toprak yoldan yani Yeni Liman ile Fakirhane arasındaki bölgede 5 kişi dolaşmaktadır ve bunlar büyük bir ihtimalle tel çekmeleridir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

23.20 BAYKAL

Rumların 5 No.lu mevzimize sızmak istediklerini bildirdi. Sancaktar mevzimize sızmaya ve girmeye teşebbüs edilirse ateş açılmasını bildirdi.

23.30 BAYKAL

Şeker Sigorta tabelası yanındaki yeni kazılan Rum mevzisinde kazının başladığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi. Sancaktar gereken işlemin ve izlenimin yapıldığını bildirdi.

23.50 KARAKOL

Yenişehir'den Yeni Liman'a yeşil renkte bir maytap atıldığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

23.55 BAYKAL

Şeker Sigorta yanındaki Rum mevzisinde Rumlarla İsveç askerleri münakaşa etmektedirler. Bölge Komutanı durumu kritik olarak gördüğünü bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

07 KASIM 1965

00.15 BAYKAL

Rumların Şeker Sigorta yanındaki mevziyi bitirmek üzere olduklarını ve Rumların mezkur mevziye yerleşmek üzere olduklarını, Sancaktar'ın talimatını beklediklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a ulaştırıldı.

00.25 KOVAN

Sancaktar Kovan Bey vasıtasıyla Rumların Türk mevzilerine girdikleri takdirde ateş açılmasını bildirdi.

00.30 KOVAN

Kovan Bey dış bölgelerin durumlarını sordu. Durumun sakin olduğunu bildirdiler. Sancaktar'a ulaştırıldı.

01.05 KOVAN

Sancaktar Kovan Bey vasıtasıyla Baykal'a verdiği emirde, 10-15 adım Türk mevzilerine yaklaşan Rumlara Rumca ve İngilizce durmaları için çağrılması, durup kaçarlarsa ateş edilmesini, yaklaşıp veya ateş ederlerse, ateş edilmesini bildirdi.

01.30 KOVAN

Dış bölgeleri (Kovan Bey) kontrol etmiştir. Durum normaldir. Sancaktar'a bildirildi.

02.45 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etmiştir. Durum normaldir. Sancaktar'a bildirildi.

02.50 BAYKAL

Şeker Sigorta Tabelası yanındaki Rum mevzisine ağır makineli indirildiğini ve mezkur mevzinin birkaç metre gerisine bir Yunan subayı nezaretinde başka bir mevzi kazılmakta olduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

03.45 KOVAN

Kovan Bey dış bölgelerin durumunu sordu. Dış bölgeler durumun sakin olduğunu bildirdiler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

04.35 SAKARYA

Kardana'nın bahçeye bir kamyon dolusu silahlı askerin geldiğini, başka herhangi bir faaliyetin tesbit edilmediğini bildirdi. Diğer bölgelerin de durumu normal olduğu öğrenilmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

05.00 BAYKAL

Şeker Sigorta tabelasının arka kısmında mevzi yapıldığını ve Rumların bu mevzide faaliyette olduklarını bildirdi.

05.00 BAYKAL

Buna rağmen Türk Mücahitleri, apteshanenin yanına ve daha öteye, Baykal'ın selameti için mevziler yapmakta olduklarını Baykal mesajında belirtti. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

05.45 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etmiştir. Hiçbir hadise rapor edilmemiştir. Durumun sakin olduğu Sancaktar'a bildirildi.

05.50 ÇİFTE MAZGAL

Çifte Mazgal mevzisinden bildirildiğine göre Rumlar akşam Fakirhane ile Yeni Liman bölgesinde –Fakirhane'den Yeni Liman'a kadar dikenli tel çekildiğini ve akşamki faaaliyetin bu bölgede bundan ibaret olduğunu.

06.25 SAKARYA

Karabet Rum mevzilerinden 2 el silah sesi çıktığını, bu seslerin av tüfeği olduğunu ve kuşlara atıldığını bildirdi.

06.40 SAKARYA

Bildirildiğine göre saat 24.00'den şimdiye kadar lâmbretta motorlarla teker teker Maraş'tan Karakol'a Rum Kampı'na telsizleriyle Rumlar gitmektedirler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

06.50 BAYKAL

Muradi'nin evinden kaza ile bir mermi (silah) patladığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

07.30 SAKARYA

Bildirildiğine göre Karadelik'in bahçesinde Rumlar Batı ve Doğu'dan portakal ağaçlarını kesmektedirler. Bu mevziler Hulusi'nin eve karşı

yapılmaktadır. Sakarya buna benzer bir Rum bahçesinin mani olan ağaçlarının kesilmesi için müsaade istemektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

07.40 BOĞAZIÇI

Bildirildiğine göre Rumlar İpsişi'nin evi önünde kum torbası doldurmaktadırlar. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

08.20 BAYKAL

Burhan Nalbantoğlu'nun eski evinin önüne yeni mevzi yapıp, oraya Türk bayrağı çekildiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

08.20 SAKARYA

Şifre ile pil istediğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

08.35 KARAKOL

Barış Gücü Cin'in evinde bulunan Rum askerlerine bir kasa verdiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.40 BAYKAL

Baykal sorumlusunun Mağusa surlar dahiline girip konuşmak istediğini, bu sebepten izin istediğini bildirdi.

08.47 BAYKAL

30 Rum askerinin silahlı olarak ve takviye maksadıyla 2'nci türbeden 1'inciye geçtiklerini bildirdi. Rum askerleri sürünerek geçmişlerdir. Sancaktar'a duyuruldu.

08.50 BAYKAL

Rumların Mağusa Kapısı önüne getirdikleri varillerle barikat yapma ihtimali olduğunu bildirdi. Baykal, keza, dün gece kazılan mevzinin boş olduğunu bildirdi.

08.50 (B.M.B.G.)

Barış Gücü'nün bildirdiğine göre Lefkoşa'dan Mağusa'ya gelecek olan yiyecek yüklü kamyon konvoyu Lefkoşa dışında durdurulmuştur.

Kat'i sebep bilinmemekle beraber giriş kapısındaki gergin durum sebep olarak tahmin edilmektedir.

08.55 (B.M.B.G.)

Evkaf apartmanlarından giyecek almak için kadınlara escort istendi.

09.00 (B.M.B.G.)

Sami Bey İsveç Kampı'ndan yüksek rütbeli bir subayın dairemize acilen gelmesini istedi.

09.00 BAYKAL

Konyakçı Enver ile hanımının Mağusa Kapısı'nu çıkışlarında yoklandıklarını ve kadının çantasının dahi yoklandığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

09.00 SAKARYA

Bildiridiğine göre Rumlar Çamaşırhane ile Yeni Şehir arasındaki Narlık mevkiye mevzi yapmaktadırlar. Oraya varan B.M. ile anlaşmazlık olduğunu ve münakaşa ettiklerini keza Sakarya ilave etmektedir.

09.05 (B.M.B.G.)

Alınan malûmata göre çakıl yüklü bir Rum kamyonu giriş kapısı dışında durmuş. Durum B.M. bildirilerek, kamyonun oradan ayrıldığı sonradan B.G. tarafından bildirildi.

09.10 (B.M.B.G.)

Alınan habere göre başta Maj. Lonik olmak üzere B.G. mensupları giriş kapısı dışındaki yeni mevzilerimizin resimlerini almaya gittiler. Sami Bey durumu dairemizdeki subaya protesto etti ve aynı subay durumu tetkik için oraya gitti.

09.10 BAYKAL

Mağusa'ya girmek isteyen Ermeni Mustafa ile Melek hanım Mağusa kapısı önünde Rumlar tarafından yoklanmışlardır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.15 (B.M.B.G.)

B.G.'nün bildirisine göre İsveç polis kumandanı ile Maj. Loniks Mağusa Kapısı'na gelmişlerdir.

09.25 BAYKAL

Çeşitli milletlere ait gazeteciler Mağusa Kapısı önünde toplanmışlardır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.25 (B.M.B.G.)

B.G. Rumların Fakirhane ile Yeni Liman arasına kompresör getirdiklerini bildirmiştir. Durum Sami Bey'e duyuruldu.

09.30 (B.M.B.G.)

Sakarya yanındaki B.G. polisi Yenikapı dışında bilinmeyen bir yerde buldozer bulunduğunu bildirdiler.

09.43 SAKARYA

Rumların Kardana, Narlık ve Karadelik'le Cin'in evi arasındaki mevzilerinde faaliyet gösterdiklerini bildirmektedir. Rumlar Kardana mevzilerinden Türk ailelere ait tavukları hava tüfeği ile öldürmektedirler. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

09.45 KARAKOL

Rumların Yeni Liman, Mukabkab ve İngiliz evi yanına yeni mevziler kurmakta devam ettiklerini bildirdi. Durum Kartal'a bildirildi.

09.45 (B.M.B.G.)

Sami Bey şifahen Mr. Lorix ile Supt. Lagehohen'a şahsen B.G. mensupları ile fotoğrafların mevzilerimizin resimlerini çekemeyeceklerini söylemiştir.

09.50 SAKARYA

Amerikan Televizyon ekibi resim çekmek için müsaade istediklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi. Sancaktar, film ekibinin içeriye girmemek şartı ile film çekebileceklerini bildirdi. Sakarya saat 10.00'da Amerikan Televizyon ekibinin hasarı tespit etmek istediklerini, bundan dolayı iç kısımlara girmeleri gerektiğini bildirdi. Bu hususta emir beklediğini ilave etti. Sancaktar, film ekibinin hasarı tespit etmek için (filmle) ancak hasar yerine götürülebileceklerini bildirdi. Sakarya'ya bildirildi.

09.55 (B.M.B.G.)

Fakirhanenin kuzeyinde ve yeni Liman yolunda Rumların 2 mevzi kazdıklarını B.G.'den öğrenilmiştir.

10.00 (B.M.B.G.)

B.G. polisi Yenikapı dışındaki bölgede buldozer bulamamıştır.

10.05 KARAKOL

Mukabkab'ın ormanından ve Yeni Liman bölgesinden bölgemize karşı Rumlar yeni mevziler kazdıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.10 KOVAN

Kovan Bey, Sancaktar'a Rumların Fakirhane'den Yeni Liman'a telefon teli döşediklerini ve bir buldozerin Polonyalıların barakalarındaki boş varilleri doldurduğunu bildirdi.

10.15 KOVAN

Sancaktar, Fakirhane ve Yeni Liman bölgesinin tarassut altına alınmasını emretti ve gelişmelerin iletilmesini bildirdi.

Buldozerin Polonyalıların barakalarındaki boş varilleri doldurmaya devam ettiğini, Mağusa-Yeni Liman arasında dikenli tel döşendiğini Kovan Bey Sancaktar'a bildirmiştir.

10.18 SAKARYA

Hulus'un mevzilerine çok yakın mevziler Rumlar tarafından hazırlanmaktadır. Mevzilerin çok tehlikeli olduğu bildirildi.

10.25 (B.M.B.G.)

Lefkoşa'dan gelmekte olan gıda konvoyu Mağusa'ya yaklaşmaktadır.

10.28 KARAKOL

300 metre ileride bir zırhlı ile bir Landroverin mevzi aldığı, bunların Karakol Rum Kampı ile Karakol arasında olduklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.30 KOVAN

Sancaktar Karakol'un sorduğu Emir Hüseyin Mustafa ile ilgili haberi bildirdi. Mezkur yaralı Mücahidimizin Dikelya'da olduğunu ve 2-3 güne kadar taburcu edileceğini bildirmiştir. Karakol'a haber verildi.

10.35 (B.M.B.G.)

Rum fotoğrafçı ile askerleri giriş kapısı dışındaki yeni mevziye yaklaşarak resim çekmek için Mücahitlerimizin açığa çıkmaları için bağırırmakta ve sövmektedirler.

10.40 (B.M.B.G.)

Gıda konvoyu 4 mil kontrol noktasını geçerek Mağusa'ya hareket etti.

10.45 KARAKOL

Rumların Mukabkab'ın evine 2 otomobil boş varil boşalttıklarını bildirdi.

10.50 KOVAN

Sancaktar, Boğaziçi Bölgesi için istenilen yiyecekler için tertibat alındığını bildirdi.

10.55 SAKARYA

Lefkoşa yolundan 4 kamyonun Mağusa istikametine B.M. Barış Gücü refakatinde geçtiğini ve bunların Raşit Cafer'e ait oldukları takdirde bildirilmesini arzu etti. Sancaktar'a bildirildi.

10.55 (B.M.B.G.)

Gıda konvoyu Mağusa'ya 400 metre yaklaşmıştır.

10.58 BOĞAZIÇI

Bahsi geçen 4 kamyonun Türklere ait olduğunu ve yiyecek ihtiva ettiklerini bildirdi. Bunların Ahmet Raşit'e ve Lefkoşalılara ait oldukları tespit edildi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.05 BOĞAZIÇI

4 kamyonu ek olarak Ali Raci'ye ait bir van otomobilin de geldiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.08 BAYKAL

Barış Gücü refakatinde apartmanlara giden şahıslar-Türk Kadınları-eşya alıp İsveç kamyonuna yükletip Mağusa'ya hareket ettiler. Sancaktar'a bildirildi.

11.10 BAYKAL

İkinci İsveç kamyonununun apartmanlara eşya yüklemeğe geldiğini bildirdi.

11.12 SAKARYA

Kardana'nın bahçesinden Karakol'a bakan yol boyunca Rumların yeni mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.15 (B.M.B.G.)

Bay Gani'nin dükkanına gidip oradan eşya almak istediği B.G.ne bildirilmiştir. Barış Gücü Gani'nin giriş kapısına giderek Mr. Lagehon'dan ne yapacağını öğrenebileceğini bildirmiştir.

11.20 (B.M.B.G.)

B.M. gıda konvoyunun 5-10 dakika içinde giriş kapısına vasıl olacağını bildirmiştir.

11.30 KARAKOL

Mugabgab Ormanı'nda bir kamyonun boş varil boşalttığını bildirdi; Keza 3 sivil Rumun bir şeyler konuştuklarını ve Türk mevzilerini işaret ettiklerini bildirdi.

11.40 (B.M.B.G.)

B.G. Fakirhane'den bir el tabanca sesi işitildiğini bildirmiştir.

11.50 (B.M.B.G.)

Gıda konvoyunun giriş kapısına girmek için Lârnaka yolundan hareket ettiklerini B.G. bildirmiştir.

11.50 BOĞAZIÇI

4 Türk kamyonunun ve bir van arabanın Mağusa surlar dahiline girdiğini bildirdi.

11.55 KOVAN

Kovan Bey sayısı 6 kadar olan yüksek rütbeli sivil Rum subaylarının Fakirhane'ye çıktıklarını ve oradan, Karakol ve Surlar içini işaret ettiklerini Sancaktar'a bildirdi.

12.00 KARAKOL

Karadelik'in evindeki Rum mevzilerine Rumların kasalar indirdiklerini bildirmiştir. Sancaktar'a duyuruldu.

12.00 (B.M.B.G.)

Lefkoşa'dan gelen gıda konvoyu Surlar içi'ne girmiştir.

12.00 (B.M.B.G.)

Dış bölgelere gidecek gıda konvoyu hareket etti.

12.05 BAYKAL

Şeker Sigorta yanındaki yeni Rum mevzisinin B.M. Barış Gücü askerleri tarafından yıkılmakta olduğunu bildirdi. Orada bulunan Rum polisi de mevzinin fotosunu çektiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

12.10 BAYKAL

Şeker Sigorta tabelasının yanındaki ikinci yeni Rum mevzisinin de Barış Gücü askerleri tarafından yıkılmakta olduğunu bildirdi. Orada bulunan 1 Rum polisi B.G. askerleri ile konuşmaktadır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.12 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar Kardana'nın evine bir sivil taksi ile mühimmat kasaları indirmektedirler. Sancaktar'a bildirildi.

12.13 (B.M.B.G.)

Evkaf apartmanlarından eşyalarını almaya giden kadınlar bu anda geri dönmüşlerdir.

12.15 (B.M.B.G.)

Yiyecek eşyası taşıyan Türk konvoyu Mağusa giriş kapısındaki kontrol noktasından geçti.

12.15 KOVAN

Kovan Bey Sancaktar'a Fakirhane'deki sivil subayların Yeni Liman ve Mugabgab'a gittiklerini ve oradakilere birşeyler konuştuktan sonra Rum askerlerin mevzi aldıklarını bildirdi.

12.20 BAYKAL

Şeker Sigorta yanında yıkılmış olan Rum mevzilerde bulunan Rum subaylar da ordan ayrıldılar.

12.50 KOVAN

Sakarya'dan vurulan tavukların sayısı istendi. Sakarya bunların adedinin mahalle içerisinde 4 olduğunu, bahçelerde vurulan tavukların adedinin bilinmediğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

13.05 BOĞAZIÇI

Ayşe Hasan adlı bir kadının bölgede bulunan oğluna çorap götürürken Rumlar tarafından durdurulduğu ve çorapların Rum polisi tarafından alındığını bildirdi.

13.25 KARAKOL

Amerikan Televizyon ekibinin bölgede film çekmek istediklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi. Merkezden gereken izin verilmedi.

13.30 SAKARYA

'Daily Express' gazetesinin 2 muhabiri Mağusa'ya girmek istediklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu. Gazetecilerin Mağusa Kapısı'na gelmelerini bildirdi.

13.45 KARAKOL

Fakirhane'ye 20-30 adet silahlı Rum askerinin girdiğini bildirdi.

13.46 SAKARYA

Sakarya'nın iâşe listesi Sancaktar'a bildirildi.

14.00 (B.M.B.G.)

Mr. Logehan Dikelya'ya götürdüğü kız çocuğunu tekrar Sakarya'ya götürüyor. (Barış Gücü bildiriyor). Çocuk difteri hastalığına tutulmuş zannedildiği için Dikelya'ya götürülmüştür. Fakat sadece bademcikleri rahatsızmış.

14.04 BAYKAL

8 Araba dolusu İsveç askerinin Maraş'a futbola gittiklerini bildirdi.

14.05 SAKARYA

50 adet Librium Rop ile 30 adet çadır gönderilmesini bildirdi.

14.10 (B.M.B.G.)

Karakol ve Sakarya petrol tevzii hususunda Barış Gücü'ne Sami Bey sözlü direktif vererek; gün aşırı Sakarya ve Karakol'dan gazyağı almak için Karpaz yolundan gelip gidecek olan gazyağı arabasının B.G. mensupları tarafından gözetlenmesi istenilmiştir. B.G. durumu ilgililere duyurmuştur.

14.25 (B.M.B.G.)

Sami Bey hastane oksijen tüplerinin doldurulup bize getirilmesi için B.G. ekonomik servisine müracaat etmiştir.

14.35 (B.M.B.G.)

Gazyağı arabası giriş kapısına vasıl olmuştur. (B.G. tarafından bildirilmiştir.)

14.40 (B.M.B.G.)

Apartmanlardan eşyalarını Mağusa'ya getirmek üzere olan Gani kontrol noktasında Rum polisi tarafından durdurularak adamların apartmanlardan bir şey almasının mümkün olmadığı kendisine bildirilmiştir. Bay Lagehon meseleyi Rumlara şikayet etmiş, netice almadığı için Merkez B.G.'ne müracaat etmiştir.

14.47 KOVAN

Sancaktar Lambasuyucu Emirali'nin Yeni Liman Yolu ile lambasuyu almak için Salamis yoluna Mobil İstasyonu'na gitmesi için emir verdi. Karakol'a aynen iletildi.

14.20 KARAKOL

Mücahitlerden birisinin ayağına bıçak saplandığını ve tetanoz iğnesine lüzum görüldüğünü bildirdi. Sancaktar, tetanoz iğnesinin güçlüğünden ötürü yaranın kanayıp akmasını tavsiye etti. Durum Karakol'a bildirildi.

14.45 BOĞAZIÇI

250 adet torba istediğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15.00 (B.M.B.G.)

Gani'nin dükkanına gitmesine Rumlar tarafından izin verilmiş ve dükkanına gitmiştir. (Barış Gücü bildirmiştir.)

15.05 (B.M.B.G.)

Merkez Barış Gücü, giriş kapısındaki mevzimizi kaldırıp kaldırmayacağımızı sormuş, Sami Bey de red cevabı vermiştir.

15.05 KARAKOL

Lâmbasuyucunun Mobil Benzin İstasyonu'na gittiğini, istasyonun kapalı bulunduğunu, 4 KL'lık lâmbasuyunun bir Rum istasyonundan satın alınıp bölgeye döndüğünü bildirdi. Sancaktar saat 15.10'da Mobil İstasyonu'nun açıldığını ve lâmbasuyu alınması için gidilebileceğini bildirdi. Karakol'a bildirildi.

15.15 KOVAN

Sancaktar Karga'ya erzak arabasını göndermesi için emir verdi.

15.45 BAYKAL

Mağusa Kapısı dışındaki türbeye bren ve mühimmat getirildiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

15.50 BAYKAL

Bir grup İsveç ve Kanadalı subayların sorumludan Mafuta'nın evleri hakkında bilgi istediklerini, sorumlu ise bu hanenin müdafaa maksadıyla işgal edildiğini bildirdi. Subayların ayrıldıklarını belirtti.

16.00 (B.M.B.G.)

Mr. Laeghon'nun bildirdiğine göre Karakol'daki hasta kız bebekle ayağından yaralı Mustafa'nın tedavisi için İsveç Alayı'na bağlı doktor oraya gidecektir.

16.10 SAKARYA

Okulda kazı yapılırken Amianto su borusunun patladığını, su akıttığını ve yardım istediğini bildirdi.

16.20 (B.M.B.G.)

Hastahanemizin oksijen ihtiyacını halletmek için bir İsveç doktoru giriş kapısına geldi. (Barış Gücü bildirmiştir.)

16.30 KARAKOL

Fakirhane içerisine giden bir arabadan inen ikisi sivil biri asker 3 kişi Karakol taraflarını gözetlediklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

16.45 (B.M.B.G.)

İsveç Alayı'ndan 5 yük kamyonu, apartmanlardaki eşyaları getirmek üzere yola çıkmıştır.

17.10 KARAKOL

Daha önce bildirilen şahsın ayağı şişmektedir. Gerekenin yapılmasının rica olunduğunu bildirdi.

17.10 (B.M.B.G.)

Barış Gücü'nün bildirdiğine göre apartmanlardan üç (eşya yüklü) kamyon giriş kapısına hareket etti. Kamyonların saat 06.00'dan önce içeride olacağı bildirildi.

17.12 SAKARYA

Erzağın Sakarya'ya vardığı Kartal'a bildirildi.

17.20 KOVAN

Sancaktar, ayağı yaralı şahsın İsveç doktoru tarafından ziyaret edileceğini bildirdi. T.C. Daireleri Çekleri ilişkide formaları imzalandıktan sonra geri verileceği dış bölgelere bildirildi.

17.25 (B.M.B.G.)

Barış Gücü, İsveç doktorunun Karakol'a vasıl olduğunu bildirmiştir. (Doktorun kamptan 04.45'de ayrıldığı belirtilmiştir.)

17.35 (B.M.B.G.)

İsveç doktoru 2 boş tüpü alıp Mağusa'dan ayrılmıştır. (Polisimizin bilgisine göre.)

17.40 BAYKAL

İngiliz mezarlığında Rumların faaliyette olduklarını, mevzi kazdıklarını ve ek kuvvet almakta olduklarına inanılmaktadır. Sancaktar'a bildirildi.

17.48 KOVAN

Sancaktar, İngiliz mezarlığındaki Baykal Raporu hakkında izlenim ve takiplerin bildirilmesini emretti. Emir Baykal'a bildirildi.

17.50 SAKARYA

Polis İstasyonu (SALAMİS) yanından iki el silah sesi çıktığını ve tam bu anda bir sivil taksinin oradan geçmekte olduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

17.52 BAYKAL

MAHİ'de, Türkler tarafından vurulduğu iddia edilen Hüseyin Mustafa hakkındaki haberleri Kovan Bey'e bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

17.55 (B.M.B.G.)

Elde edilen bilgiye göre Rumlar İngiliz mezarlığı civarında hendek kazıyorlar. Bundan hemen vazgeçilmediği takdirde mukabil tedbirler alınacağının bildirilmesini istedik.

18.18 KOVAN

Sancaktar, Karakol'da yaralı emniyet mensubu hakkında bilgi istedi. Sancaktar'a İsveç doktorunun vasıl olmadığı bildirildi. B.M. Barış Gücü nezdinde teşebbüse geçileceğini Sancaktar'a bildirildi.

18.20 KOVAN

Sancaktar, Baykal'dan, İngiliz Mezarlığındaki Rum faaliyetlerinden bilgi istedi. Baykal'a duyuruldu.

18.40 (B.M.B.G.)

Evkaf apartmanlarından eşyalarını almaya gidenler geri gelmiştir. İngiliz mezarlığı civarında Rumların hendek kazma meselesinin cevabı alınmadığından tekrar soruldu.

18.55 SAKARYA

Karabet'e ve Narlık Rum mevzilerine kasalar indirildiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

19.01 KARAKOL

Rumların Mugabgab'ın Mağusa'ya taraf yönde Rumların dört yeni mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

19.25 BAYKAL

Mağusa Kapısı'nın sol tarafına mevzi yapıldığını, mevkinin kanepelerin yanında Liman yolunun sol tarafında olduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

19.25 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı dışındaki mevzilerimizin geri çekilmesi için Merkezden herhangi bir emir aldığımızı B.G. bize sordu. Böyle bir emir alınmadığını kendilerine bildirdik.

19.30 (B.M.B.G.)

Mağusa kapısı civarında Mücahitlerimiz bir Rum polisini yakalamışlar, B.G. onu geri almış ve oraya zırhlı araçlar götürdüler. Biz de Rumların yeni mevzi yapmamalarını B.G'den Rumlara bildirilmesini istedik.

19.55 (B.M.B.G.)

İngiliz mezarlığında Rumların kazmaya başladıkları mevzilerin durumunu B.G.'den tekrar sorduk. Bilmediklerini söylediler.

19.56 (B.M.B.G.)

Rum polisinin B.G. Sivil Polisi tarafından geri alındığı bildirildi. B.G. durumun yeni çarpışmalara yol açabileceğini söylüyorlar.

19.59 KARAKOL

Mugabgab'ın Ormanı'nda Rumların doğu mevzilerimize 150 metre mesafede yeni mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

20.00 (B.M.B.G.)

Mr. Lagohan Kuzey kapıdan bize geliyor.

20.12 (B.M.B.G.)

Mr. Lagohan gelip Sami Bey'le görüştü. General Grivas'tan gelen bir mesajı verdi. Bu mesaja göre Türkler Mağusa Kapısı'ndaki yeni mevzilerini B.G.'ne bıraktıkları takdirde Rumlar Mağusa Kapısı karşısındaki mevzilerinden çekileceklermiş. Bu mesaj yazılı olarak istendi. Her ne kadar Mr. Lagohan tarafından yazılı olarak verilmişse de B.G. askeri kumandanının tasdiki istendi. Alınır alınmaz bu teklif tarafımızdan tezekkür edilecektir. 22.20'de Mr. Lagohan ayrıldı.)

20.43 KOVAN

Sancaktar, Şahin vasıtasıyla bütün dış bölgelere bu andan itibaren gözcülerin dikkatli olmalarını, düşmanın yeni mevzilerini ve değişikliklerini hemen bildirmelerini söyledi. Dış bölgelere duyuruldu.

20.20 SAKARYA

Karpaz yolunun 2 saatten beri işlemediğini, bu yolda sessizlik ve hareketsizliğin hakim olduğunu bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

20.43 KARAKOL

17 adet Rum askerinin silahlı olarak Mugabgab'ın evinden Yeni Liman'a ve oradan da Fakirhane'ye geçmekte olduklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

20.53 KARAKOL

Rum askerlerinin toplu halde Mugabgab'tan Yeni Liman'a ve oradan da Mugabgab'a geçmekte olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

21.15 BAYKAL

5 no.lu bitişiğindeki Rum mevzii Rumlar tarafından terk edildiğini bildirdi.

21.45 BAYKAL

İsveç kampında bir telaştan sonra 6 İsveç askerinin bir zırhlıya atlayarak Salamis yoluna geçtiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

21.50 SAKARYA

Lefkoşa yolundan geçen 7 kamyon dolusu Rum askerinin Maraş'a doğru gittiklerini ve Kardana'nın evine inen 4 Rum askerinin acele olarak eve girdiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

21.52 KARAKOL

Rumların Mugabgab'ın evi yanına mevzi kazdıklarını bildirdi.

22.10 (B.M.B.G.)

Rumlar Fakirhane ile yeni Liman arasına tel çekiyorlar. Bunu B.G. bildirerek Merkezden izahını ve durdurulmasını istedik.

22.11 (B.M.B.G.)

7 Kamyon Rum askeri Karakol ile Sakarya arasına geliyor. Durum B.G.'ne bildirildi ve izahı istendi. Boğaz bölgesinde de Rum askerleri arasında bir kaynaşma var. Durum B.G.'ne bildirildi.

22.22 (B.M.B.G.)

B.G. Lefkoşa'dan aldığı bir mesaja göre B.G. liderleri ile Lefkoşa'daki Türk liderler Mağusa kapısı dışındaki mevzilerin boşaltılıp B.G.'ne teslimi için anlaşmaya varılmış. Bizden geri çekilmemizi istediler. Red ettik.

22.30 (B.M.B.G.)

B.G.'ne göre liderlerimizden Mağusa Kapısı dışındaki mevziler hakkında bir mesaj gelecekmış. Bekliyoruz.

22.55 BAYKAL

İsveç Komutanı İğahon bu akşam çarpışma çıkabileceğini bildirdi. Bu şahsın söyledikleri ekseriyetle doğru çıkarmış. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

23.00 SAKARYA

İzzet Abdullah'ın İsveç Kampı'nda körbarsaktan ameliyat olduğunu, durumunun iyi olduğunu bildirdi. Sancaktar, Baykal bölgesinin torba ihtiyacını sordu. Baykal, Güvercin dahil ihtiyacın 500 adet olduğunu bildirdi.

23.05 (B.M.B.G.)

4 Rum polisi Mağusa kapısındaki mevzilerimize silahlı olarak gelmişler. Durum B.G. polisine bildirilerek oradan uzaklaştırılması istendi. B.G. Rumların silahsız ve Türk kesiminde olmadığını iddia ediyor.

23.10 (B.M.B.G.)

4 Rum polisinin Türk kesiminden derhal ayrılmadıkları takdirde vukubulacak herhangi bir hadiseden sorumlu olmayacağımızı B.G.'ne ihtar ettik.

23.18 BAYKAL

Su Deposu yanına mevzi yapıldığını ve muhtemelen Rumların yapmakta olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

23.22 (B.M.B.G.)

B.G. Mağusa Kapısı'nda Rum polislerinin bulunmadığını bildirdi.

23.30 SAKARYA

Sakarya, saat 23.30'da verdiği haberde Rumların Lefkoşa'dan gelen otomobilleri göl tarafına yönelttiklerini ve Mağusa'dan gelenleri de Yeni İzmir yoluyla göl tarafına yönelttiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

23.50 BOĞAZIÇI

Boğaziçi saat 23.50'de Su Deposu yanında kıpırdamalar olduğunu bildirdi. Sancaktar izlenip rapor edilmesini bildirdi.

23.55 SAKARYA

Sakarya, saat 23.55'de 500 adet torba, 100 adet battaniye ve 12 adet çadıra ihtiyacı olduğunu bildirmektedir. Sancaktar'a duyuruldu.

08 KASIM 1965

01.15 KOVAN

Kovan Bey saat 01.15'de Dış Bölgeleri kontrol etti. Hadise olmadığı bildirildi.

03.05 KOVAN

Kovan Bey saat 03.05'de dış bölgeleri kontrol etti. Hiçbir hadise olmadığı bildirildi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

05.55 KOVAN

Sancaktar, saat 05.55'de erzak almak için bölgelerin otomobil göndermelerini bildirdi.

06.55 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı dışındaki Türk mevzileri önüne bir B.G. zırhlısı durdu ve Rum polisleri de arkasında saklı duruyorlar. Durum B.G.'ne söylendi ve Türk mevzilerine yaklaştıkları takdirde mesuliyet kabul edilmeyeceği bildirildi.

07.00 BAYKAL

Baykal, saat 07.00'de bir land-rover'in Larnaka-Salamis yolu kavşağında durup gelen giden arabalara bir şeyler söylediğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

07.20 (B.M.B.G.)

B.G. bildirdiğine göre 2 silahlı Türk dışarıdan yoklanmadan (Rum polisi tarafından) içeriye geldiler.

07.30 BAYKAL

Baykal'ın saat 07.30'da bildirdiğine göre Mağusa'dan çıkan 2 kişi Rum polisler tarafından yoklanmak istendiklerini, fakat bu iki şahıs yoklanmayı reddettiklerini, yine de hafif bir yoklanmaya tabi tutulduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

08.12 KOVAN

Sancaktar saat 08.12'de dış bölgelerle temasa geçmiştir. Dış bölgelerin sakin olduğunu durumda hiçbir değişikliğin yer almadığını bildirdi; Yalnız Karakol saat 08.23'de mevzilerine doğru 2 el ateş açıldığını bildirdi.

08.20 (B.M.B.G.)

B.G.'ne kati olarak mevzilerimize yaklaşmamaları bildirilmiştir.

09.00 (B.M.B.G.)

Mağusa'daki postanın gönderilmesi ve dıştan gelecek olan postanın alınması için B.G. Merkezine talimat verilmiştir.

09.20 (B.M.B.G.)

Sami Bey B.M.'ne kendisinden izin alınmadan ve idaremizi haberdar etmeden hiçbir surette mevzilerimizin ziyaret edilmemesini Mr. Ronex'e bildirmiştir.

09.25 KARAKOL

Karakol saat 09.25'de durumun sakin olduğunu bildirdi.

09.40 KARAKOL

Karakol saat 09.40'da Rumların deniz mevzilerimize 150 metre ötede mevzi kazdıklarını bildirdi. Keza Mogabgab'ın Ormanı'nda 200 metre ötede üç yeni mevzi kazıldığını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

09.45 BAYKAL

Baykal'dan saat 09.45'de bildirildiğine göre Namık Kemal Lisesi arkasında Rumlar yeni yer mevzileri kazmaktadır. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

09.50 (B.M.B.G.)

B.G. polisinden Ahmet Karadelik'in taksisinin evinin yanından alınıp Mağusa'ya getirilmesi; NAAFI memurlarının çeklerinin getirilmesi; P.W.D'de çalışanların paralarının getirilmesi istenilmiştir.

10.05 KOVAN

Kovan Bey saat 10.05'de Yeni Liman yönünden Karakol'a karşı hakim bir yere Rumların yeni mevziler kazdıklarını bildirdi. Karakol ve Sancaktar'a duyuruldu.

Kovan Bey Sancaktar'a Ahmet Sami Bey'in Barış Gücü Subayı ile birlikte yeni yapılan ve Karakol'dan 50 metre uzakta olan Rum mevzisine gelmedikleri bildirdi.

10.20 (B.M.B.G.)

Rumların Karakol'da yapmakta oldukları yeni mevziler hakkında B.G.'ne bilgi verilmiştir.

10.30 BAYKAL

Baykal, Kovan Bey'e saat 10.30'da Namık Kemal Lisesi ile İsveç Birliği Kampı arasında Rumların kazdığı mevziyi sağlamlaştırdıklarını, betona benzer bir şey döktüklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu. Baykal saat 10.45'de yine Rumların bu yerde faaliyet gösterdiklerini ve bazı Rum subayların hazır bulduklarını bildirdi.

10.35 (B.M.B.G.)

Namık Kemal Lisesi ve mezarlık tarafında yeniden kazımına başlanan siperler hakkında Sami Bey B.G.'nün dikkatini çekmiştir.

10.45 (B.M.B.G.)

Gen. Timayya Mağusa'yı ziyaret ettiğinden Sami Bey'in kendisi ile Sakarya ve Karakolu ziyaret etmesini rica etmiştir.

10.55 KARAKOL

Karakol saat 10.55'de hiç parası ve ekmeği olmayan Mücahitlerin bulunduğunu ve bakkalların veresiye vermediklerinden açıklıkla karşı karşıya olduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.00 SAKARYA

Sakarya saat 11.00'de orada 35 ihtiyaçlı ailenin bulunduğunu, bunların Kızılay yardımından geçindiklerini, eldeki Kızılay yardımının tükendiğini, ailelerin durumlarının ne olacağını bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

11.05 SAKARYA

Sakarya saat 11.05'de Lefkoşa'dan Mağusa'ya iki asker refakatinde bir Rum otomobilin kasa dolu olduğu halde Karabet'de durakladıktan sonra geçtiğini bildirdi.

11.10 KARAKOL

Karakol saat 11.10'da bölgesinde Kızılay yardımından geçinen 56 fakir ailenin bulunduğunu ve bunların erkeklerin hep mevzilerde bulduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu. Sancaktar Kızılay yardımı ile ilgili haberin verileceğini bildirdi.

11.30 BAYKAL

Baykal saat 11.30'da 20 kadar Rum askerinin Namık Kemal Lisesi arkasındaki yeni Rum mevzilerine yerleştiklerini bildirdi.

11.35 BAYKAL

Baykal saat 11.35'de Okul ile apartman arasındaki mevkiye Rumların 3 beton mevzisi daha yaptıklarını bildirdi.

Keza Maliyeci Nevzat Bey'i Shell'de otururken gördüklerini ve sorulduğunda izinli olduğunu kendilerine söylediğini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

11.40 SAKARYA

Sakarya saat 11.40'da Karabet'in iki yan tarafına Rumların yeni mevzi yapmağa devam ettiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

11.45 BAYKAL

Baykal saat 11.45'de 3 tanesi subay olmak üzere 30 Rum polisinin Mağusa kapısında olduklarını ve girip çıkanları yokladıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a ulaştırıldı.

11.45 (B.M.B.G.)

Gen. Timayya Karargâh'a gelerek Sami Bey' le görüştü ve saat 11.55'de Sami Bey'le karargâhtan ayrıldı.

11.48 KOVAN

Sancaktar saat 11.48'de Shell'de bulunan Maliyeci Nevzat'ın derhal zorla kaldırılmasını bildirdi. Baykal'a bildirildi. Baykal mezkur şahsın karargâhta bulunduğunu ve elinde müsteşarlıktan izin kağıdı bulunduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

Sancaktar Baykal'a saat 11.53'de verdiği emirle Nevzat Maliyeci'nin izin kağıdının iptal edilmesini bildirdi.

11.53 KOVAN

Kovan Bey bu şahsın çok şüpheli olduğunu bildirdi. Sancaktar Kovan Bey'i aradı. Kovan Bey Sancaktar'la görüşmeye gitti.

12.00 (B.M.B.G.)

Apartmanlardan eşyalarını almak isteyen Özel Mustafa'nın arzusu B.G. Polis Merkezi'ne bildirilerek yardım istendi.

12.00 BAYKAL

Baykal saat 12.00'de Muradi'nin evine 3 sivil şahsın geldiğini, orada konuşup bir şeyler işaret ettiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

12.35 KOVAN

Kovan Bey saat 12.35'de Hasan Kabadayı'nın Baykal'dan hiç bir kimsenin gelmemesine dair emrini Baykal'a ilettili.

13.05 KOVAN

Sancaktar Kovan Bey'e Kızılay yardımının alınması için kamyon gönderilmesini bildirdi. Kovan Bey dış bölgelere bildirdi.

13.05 (B.M.B.G.)

General Timayya gelip gittikten sonra Rumlar yine Mağusa Kapısı'nda mevzi kazmaya başladılar. Durum B.G.'ne bildirildi.

13.15 KOVAN

Kovan Bey, Fakirhane-Yeni Liman arasında bulunan boş arazideki çukurdan çıkan Rum askerlerin, Karakol'dan gelenleri veya Karakol'a gidenleri geri çevirdiğini bildirdi (Sancaktar'a).

13.20 (B.M.B.G.)

Fakirhane yanında Karakol'dan gelen yaya Türklerin silahlı Rum askerleri tarafından Mağusa'ya gelmeleri men edilmiş olduğundan durum B.G.'ne bildirilmiştir.

13.30 (B.M.B.G.)

B.G.'de burada vazifeli şahıs şahsen gelip bu durumu gözleri ile müşahade etmiştir. Kendisi yine bizzat B.G.'ne raporunu sunmuştur.

13.45 (B.M.B.G.)

Ali Özel, apartmana gidip eşyalarını alması için B.G.'den istediği arzu yerine getirildi. B.G. Mağusa Kapısı'nda bekliyor.

13.55 (B.M.B.G.)

Rumların ve Timayya'nın verdiği söze rağmen Rumlar yine Namık Kemal Lisesi arkasında büyük mevziler kazmaya başlamışlardır. Sami Bey, durumun buradaki mesul B.G. kumandanına bildirilmesini istedi. Hemen bunun durdurulması, aksi halde Türklerin de mühim yerlerde mevzi kazacaklarını keza bildirilmesini istedi. Durum aynen B.G.kumandanına bildirildi. Kumandan Haruguist'tir.

14.05 (B.M.B.G.)

Sami Bey'in bildirdiğine göre giriş kapısının karşısındaki küçük türbe Rumlar tarafından yıkılmaktadır. Durum B.G.'ne bildirildi.

14.15 (B.M.B.G.)

Karakol ile Rum Kampı arasındaki İngiliz evinde Rumlar mevzi kazmağa başlamıştır. B.G.'ne durum bildirildi.

14.15 KARAKOL

Alınan bir mesaja göre Karakol Rum Kampı ile Karakol'da bulunan İngiliz evi arasındaki mevkiye Rumlar yeni mevzi kazmaktadırlar.

14.20 KARAKOL

Mukabgab'daki Rumlar Mücahitlerimize 'saatiniz gelmiştir' gibi tahrik edici sözleri söylediklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

14.20 (B.M.B.G.)

Karakol kıyısında Rumların mevzi kazmakta oldukları B.G.'ne Sami Bey tarafından bildirilmiştir.

14.35 KARAKOL

Bir vatandaşımızın Karakol-Mağusa toprak yolunda tel örgüler yanında Rumlar tarafından geri çevrildiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

14.40 (B.M.B.G.)

B.G. Karakol'da Rumların mevzi kazmadığını bildirmiştir.

14.45 (B.M.B.G.)

Sami Bey'in bildirdiğine göre Rumlar Karakol halkının Mağusa'ya gelmelerine engel olmaktadırlar. Rumlar hareketlerinde ısrar edecek olurlarsa aradaki telleri keseceğimiz B.G.'ne bildirilmiştir.

15.00 KOVAN

Kovan Bey saat 15.00'de toprak yoldan Karakol'a gitmekte olan 6 vatandaşımızın Rumlar tarafından geri çevrildiklerini Sancaktar'a bildirdi. Soydaşlarımız geçmekte ısrar etmişler ve Barış Gücü askerleri oraya gitmiştir. Sancaktar Sami Bey'in meseleyi ele aldığı bildirildi.

15.10 (B.M.B.G.)

Karakola gitmek isteyen 6 Türk Fakirhane önündeki Rum barikatında durdurularak geçmelerine mani olunmaktadır. Durum B.G.'ne iletilmiştir. B.G.'nin oraya polis gönderdiği öğrenilmiştir. Olayı takip

etmeye giden telsizdeki Mortensen 6 Türkün geçmesine Rumların engel olmakta olduklarını görmüş ve durumu takip etmeğe başlamıştır.

15.15 KOVAN

Kovan Bey saat 15.15'de Polonyalıların barakaları yanına Rumların bir 81 mm.lik havan yerleştirdiklerini Sancaktar'a bildirdi.

15.25 KOVAN

Sancaktar bundan böyle bölgedeki Mücahitlerin gelişi güzel bölgeden ayrılmamalarını Kovan Bey'e bütün bölgelere bildirmesi için emir verdi. Bölgelere bildirildi.

15.30 KOVAN

Fakirhane yanından geçen Mücahitlerimiz Karakol'a gitmek için dikenli tellere vardıklarında evvelce bildirildiği gibi Rumlar tarafından alıkonmuşlardır. İsveçliler duruma müdahale etmişler ve geçebileceklerini söylediler. Rumlar ise geçtikleri takdirde vurulacaklarını-geçeni vuracaklarını-bildirdiler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

Daha sonra saat 15.38'de İsveç askerleri oradan ayrıldılar, vatandaşlarımız orada hâlâ beklemektedirler. Sancaktar'a duyuruldu. Saat 16.15'de vatandaşlarımız geri Mağusa'ya dönmek mecburiyetinde kaldılar.

16.25 (B.M.B.G.)

6 Türk'ün barikattan geri çevrildiği B.G.'ne bildirilmiştir.

16.30 (B.M.B.G.)

Okul ile BM kampı arasında Rumların yeni mevziler yapmakta oldukları B.G.'ne bildirilmiştir.

16.55 SAKARYA

İki telefon teknisyeninin Karadelik'in evi ile polis istasyonu arasına telefon hattı çektiklerini bildirdi. Sancaktar izlenimlerin bildirilmesini emretti. Sakarya'ya bildirildi.

17.00 (B.M.B.G.)

B.G.'nün bildirdiğine göre bugün saat 17.30'da B.G. Merkezinin yazılı bir mesajı Ahmet Sami Bey'e getirilecektir.

17.05 KOVAN

Sancaktar saat 17.05'de Kovan Bey'e bütün bölgelere ilk atışı bizim yapmayacağımızın bildirilmesini emretti. Bütün bölgelere aynen iletilmiştir ve her hangi bir müsademe anında ilk atışı bizim yapmayacağımız bildirildi.

17.20 BOĞAZIÇI

Salamis yolunda bulunan ve Orfanidis'e ait olan eve çok sayıda Rum askeri yerleştiğini ve bölgenin tehlikeye düştüğünü bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

17.30 (B.M.B.G.)

Saat 05.00'de bildirilen mesaj yazılı olarak B.G. Kumandanı tarafından karargâha getirilmiştir.

17.30 KOVAN

Kovan Bey saat 17.30'da Fakirhane ile Yeni Liman arasında bulunan çukurda Rumların takviye aldıklarını Sancaktar'a bildirdi.

17.50 BAYKAL

Tüccar Kutup'un evini İngiliz ailesi boşalttığından, Karga oraya yerleşmek istediğini bildirdi. Sancaktar Sorumluyu içeri çağırdı.

18.10 (B.M.B.G.)

Sami Bey'in B.G.'ne verdiği bilgiye göre gönderilen mesajı almış bulunuyoruz, fakat Rumlar Canbulat Kapısı'na doğru delik açmağa başlamışlardır. Eğer bu durdurulmazsa bizim de mukabele edeceğimiz bildirilmiştir.

18.15 KOVAN

Salamis yolundan gelen 2 kamyon Fakirhane'nin ve Çifte Mazgal'ın arasındaki asfalt yola taş boşaltmışlardır ve asfalt yol geçilemeyecek durumdadır. Durum Sancaktar'a bildirildi. Saat 18.28'de Rumlar iki şahıs göndererek taşları yolun içine yaymalarına devam etmektedirler.

18.20 (B.M.B.G.)

Yenikapı ile Fakirhane'den gelen yolların kavşak noktalarına Rumlar 2 kamyon çakıl dökmüşlerdir. Durum Sami Bey tarafından B.G.'ne bildirilmiştir.

18.30 KOVAN

Kovan Bey Rumların Fakirhane önüne ve Çifte Mazgalın tahminen 75 metre ötesine yeni mevzi kazdıklarını Sancaktar'a bildirdi.

18.40 (B.M.B.G.)

Rumların apartmanları işgal ederek orada mevzi kazmağa başlamaları B.M.'ne duyurulmuştur.

18.45 (B.M.B.G.)

Mr. Lorex'in Sami Bey'le görüşmek üzere saat 20.00'de karargâha gelmesi istenmiştir.

18.52 BOĞAZIÇI

Taş yüklü bir otomobilin (kamyonun) su deposu yoluna gittiğini ve asfalt üzerine taşları boşalttığını ve İpsişiri'nin evinden çıkıp söz konusu yer tetkik eden şahsın tekrar İpsişiri'nin evine döndüğünü bildirdi.

19.15 (B.M.B.G.)

Mr. Lorex Sami Bey'in arzusu üzerine saat 20.00'de karargâha geleceğini bildirmiştir.

19.17 KARAKOL

Karakol Rum Kampı'nda bağırmanın duyulduğunu bildirdi. Sancaktar izlenmesini bildirdi. Daha sonra askerlerin bir yerden bir yere geçerken bağırdukları bildirildi.

19.25 KOVAN

Sancaktar saat 19.25'de Fakirhane önündeki kazı hakkında bilgi istedi. Kovan Bey kazma ameliyesinin şimdilik durduğunu bildirdi.

20.20 (B.M.B.G.)

BG.'nün bildirdiğine göre B.M. Rumların apartmanları boşaltmalarını istemiş ve Rumlar da emre uyarak orayı boşaltmışlardır.

20.20 KOVAN

Kovan Bey bütün bölgelerin durumunu sordu. Durumun sakin olduğu rapor edildi. Sancaktar'a bildirildi.

20.30 KOVAN

Kovan Bey Fakirhane ile yeni Liman arasındaki dikenli tellerin kuvvetlendirildiği Sancaktar'a bildirildi.

21.00 BAYKAL

Rum askerlerinin İsveç Kampı arkasındaki bölgeye mevzi kazdıklarını bildirdi. Daha sonra İsveçlilerin kazı yerine ışık yönelttiklerini ve kazının durduğunu, fakat saat 21.21'de kazının tekrar başladığını bildiriyor. Bu mevzi Namık Kemal Lisesi ile İsveç Kampı arasındadır. Sancaktar'a bildirildi.

21.30 BAYKAL

Süleyman'ın kullandığı makineli ile müsadememin 2'nci gecesinde Muradi'nin evinde bulunan 2 Rumun öldürüldüğünü ve bunların bir Er ile bir Onbaşının olduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

21.45 KARAKOL

Papaz hücumbotunun şu anda Mugabgab'ınm evi karşısında olduğunu bildirdi.

21.50 KOVAN

Sancaktar hücumbotun seyir yönünü ve nereden geldiğini sordu. Boğaz'dan gelip yine Boğaz'a gitmekte olduğunu Karakol bildirdi. Sancaktar devamlı izlenmesini bildirdi.

22.15 KARAKOL

Torpidobotun ışsız olduğunu ve Karakol Rum Kampı'nın karşısında demirlediğini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

22.20 KOVAN

Mücahitlerimiz hendekten öteye Fakirhane bölgesine karşı dört yeni mevzi kazmaktadırlar.

22.35 KOVAN

Kovan Bey 'Demetrios' tipi bir deniz vasıtasının Boğaz'a doğru seyrettiğini Sancaktar'a bildirdi.

09 KASIM 1965

00.25 KARAKOL

Salamis yolundan Karakol Rum Kampı'na ışsız bazı arabaların geçtiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

00.25 (B.M.B.G.)

Rum askeri makamları B.G. aracılığıyla Mücahitlerimizin Yenikapı dışında ve o bölgede yeni mevziler hazırlamalarını protesto etmişlerdir. Sami Bey cevap olarak Rumlar yeni mevziler hazırladıkça ve yeni mevzilerinden çekilmedikleri takdirde bizim de tedbir almak

mecburiyetinde olduğumuzu bildirmiştir. Aynı konuda bizden cevap isteyen Lefkoşa'daki B.G. merkezine ise Rumların yeni mevzi yapmalarına karşı yaptığımız protestolara kulak asmadıkları, Rumlar durduğu takdirde bizim de duracağımız bildirilmiştir.

00.35 BAYKAL

Bir el silah sesinin Namık Kemal Lisesi ile apartmanlar arasında işitildiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

00.40 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etmiştir. Bölgelerin sakin olduğunu bildirdiler. Sancaktar'a bildirildi.

01.00 BAYKAL

Bir polis otomobilinin (van) ve bir polis land-roverinin Maraş'tan Karpaz yoluna geçtiklerini ve saat 01.40'da geri döndüklerini bildirdi.

02.00 (B.M.B.G.)

Sakarya'da kanaması olan hamile kadının Mağusa Memleket Hastahanesi'ne B.G. ambulansı ile getirilmesi için B.M. müracaat edilmiştir.

03.10 BOĞAZIÇI

Rumlar Orfomidis'in evine mevzi yaptıklarını Kovan Bey'e bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

03.15 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etmiştir. Hiçbir hadisesin rapor edilmediğini Sancaktar'a bildirdi.

04.00 (B.M.B.G.)

Rumların Salamis yolundaki Boğaziçi'nde mevzi hazırladıkları B.G'ne bildirilmiştir.

06.00 (B.M.B.G.)

Saat 02.00'de mevzubahis edilen kadının Lefkoşa'ya götürüldüğü öğrenilmiştir.

07.00 SAKARYA

Bildirildiğine göre Karadelik'in evi karşısında bulunan ve Türkler tarafından işletilen bir benzin istasyonuna 2 silahlı Rum askerinin geldiğini ve bir müddet araştırma yaptıktan sonra geri Karadelik'in evine gittiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

08.00 KOVAN

Sancaktar'ın emriyle Fakirhane Güneyindeki asfalt yollara dökülen taşlar Mücahitlerimiz tarafından temizlenmektedir.

08.05 BOĞAZIÇI

Gilda'nın evi karşısındaki Orfamidis'in evine Rum askerleri nöbete başladıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

08.10 (B.M.B.G.)

Sami Bey Rum askerlerinin apartmanlardan ayrılmadığını söyledi.

08.10 KARAKOL

Bölgeye portakal getirmeye giden Hasanagi, Salamis yolundaki barikatta durdurulduğunu ve bir Rum polis refakatinde Maraş'a doğru gittiğini bildirmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

08.15 KARAKOL

Buldozer yüklü bir otomobilin Karakol Rum Kampı'na gittiğini bildirdi. Sancaktar hazır olduğundan durumu şahsen izledi.

08.20 SAKARYA

Üç kamyon dolusu silahlı Rum askerinin Lefkoşa yolu üzerinden Maraş'a geçtiklerini bildirdi. Sancaktar şahsen izlemiştir.

08.30 KOVAN

Sancaktarımız dış bölgelerle temas etmiştir. Durumun sakin ve moralin gayet yüksek olduğu bildirilmiştir.

Sakarya mühimmat istediğini bildirdi. İlgilere duyuruldu.

08.45 SAKARYA

Karadelik'in evi önünde Rumların yeni mevzi kazdıklarını, evin dibinde bulunan ve yol kenarına yakın barakayı Rumların yıktıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

08.54 (B.M.B.G.)

B.G. bildirdiğine göre Evkaf apartmanlarında Rum askeri yoktur. Sadece mevzi vardır.

09.35 KARAKOL

Tam teçhizatlı bir cip dolusu Rum askerinin Karadelik'in Rum mevzisine gittiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

09.45 BOĞAZIÇI

Rumların Gilda'nın evi yanındaki Orfamidis'in evine mevzi yaptıklarını ve oraya Rum bayrağını çektiklerini bildirdi

10.00 SAKARYA

Şifreli bir mesajında şöyle dedi;

KARAKOL, MEVZİLERİNİ KARADELİK'İN VE KOS'UN BAHÇESİNE DOĞRU UZATSIN ONLARI SIKIŞTIRALIM. BİZ BUNU YAPMADIĞIMIZ TAKDİRDE ONLAR YAPACAK VE KARAKOLLA İRTİBATIMIZ KESİLECEK. RUMLAR İSTEDİKLERİ TAKVİYİYİ ALABİLECEKLER, ZOR DURUMA DÜŞECEYİK. MÜMKÜNSE KARAKOLA TAKVİYE VERİLSİN. Sancaktar'a duyuruldu.

10.45 KARAKOL

Oradaki Bariş Gücü Kumandanı Fakirhane-Yeni Liman arasındaki toprak yoldan geçilmesini, Rumların müdahale edip etmediklerinin denenmesini bildirmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.50 KOVAN

Dülger Hüseyin Emirzade isimli vatandaşımız Karakol'a gitmek için arabası ile toprak yola vardı. Ve dikenli tele yetişir yetişmez Rum askerleri müdahale edip geri çevirmek istediler. Hendek ötesindeki Mücahitlerimiz silahlı olarak o mevkiye yetiştiler ve vatandaşımızın öte tarafa geçmesini temin için ısrar ettiler. Bunu gören Rumlar "Be kardeşim ne yapabiliriz bu emirdir, bırakırsak sonra bizi vururlar, bizde kabahat yok" sözleriyle karşılık verdiler. BM Barış Gücü askerleri oraya yetiştiler, fakat Rumlar mani olmakta devam ettiler. Çok geçmeden Mücahitlerimiz aldıkları emir üzerine geri mevzilerine döndüler. Barış Gücü askerleri ile vatandaşlarımız yeri terk ettiler. Sancaktar'a duyuruldu.

10.55 BAYKAL

Barış Gücü askerlerinin Baykal Türk mevzilerini tetkik etmekte olduklarını bildirdi.

11.15 SAKARYA

Rumların Karadelik'le Cin'in evi mevzisine irtibat hendeği kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.23 BAYKAL

No.5 mevzimizin karşısındaki terkedilmiş Rum mevzisine Rumların tekrar yerleştiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.25 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı ile Şimal Kapısı civarındaki Rum mevzilerini teftiş etmek maksadıyla General Timayya'nın İsveç Kampı'na helikopterle vasıl olduğu B.G.tarafından bildirildi.

11.35 (B.M.B.G.)

B.G.'den, NAAFI ve PWD'de çalışanların çekleri hakkında bilgi istendi. (Dün '08.11.65' çeklerin getirilmesi istenmişti.)

11.40 BAYKAL

Rumlar tarafından mevzi olarak kullanılan Adnan Çavuş'un evine Rum subaylar gelip, tetkik ettiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

11.43 BAYKAL

Tahminen 12 ecnebi gazete muhabininin Mağusa Kapısı'nda olduklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

11.50 KOVAN

Kovan Bey Barış Gücü ile birlikte Yorgacis'in bazı diğer sivil giyinmiş şahıslar ve Timayya ile Fakirhane-Yeni Liman bölgesindeki toprak yolda bulduklarını ve dikenli tel yanındaki yolda konuştuklarını Sancaktar'a bildirdi.

12.00 BAYKAL

Barış Gücü Komutanı Thimayya ile birlikte Yorgacis'in Namık Kemal okulunda bulduklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

12.45 (B.M.B.G.)

Maaşların dağıtılması hususunda B.G.'den istenen yardımın müzakereler bitmeden yapılamayacağı bildirildi. Durumu Sami Bey'e de bildirmişler.

13.10 (B.M.B.G.)

Rumların Çifte Mazgal ile Su deposu arasındaki dış bölgede iki hendek kazmağa başladıkları B.G. ve Sami Bey tarafından bildirildi.

13.18 SAKARYA

Bir otomobil dolusu silahlı Rum askerinin Gardana'nın evine indiklerini bildirdi. Keza bu otomobilden boş varil de indirildiğini Sakarya bildirmektedir.

13.30 (B.M.B.G.)

Rumlar yukarıda adı geçen yerden ayrıldılar. Durum B.G.'ne bildirildi.

13.30 KOVAN

Saat 13.30'da Baykal'la Sancaktar görüşeceğinden, Baykal'ın Surlar dahiline gelmesini Kovan Bey saat 13.30'da bildirdi.

13.45 BAYKAL

Bir otomobil (Kamyon) dolusu Rum askerinin Maraş'a doğru geçtiklerini bildirdi.

13.47 KARAKOL

2 Kamyon dolusu Rum askerinin Karakol Rum Kampı'na geçtiklerini bildirdi.

14.45 KOVAN

Kovan Bey Rum askerlerinin Fakirhane karşısındaki boş arazide ve Çifte Mazgal'a karşı mevzi kazmağa başladıklarını Sancaktar'a bildirdi.

14.48 SAKARYA

Gardana'nın evinde 11 Rum askerinin bölgeye karşı mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

14.50 SAKARYA

Gardana'nın evinden Koks'un bahçesine doğru olan asfalt yol boyunca Rumların boş varilleri doldurduklarını ve mezkûr yere dizdiklerini bildirdi. Sancaktar'a haber verildi.

14.50 (B.M.B.G.)

B.G.'ne Rumların Fakirhane yanında ve Sakarya'da yeni mevziler yaptıkları bildirildi.

15.25 (B.M.B.G.)

NAAFI'de çalışanların çeklerinin alınabilmesi için (B.G.) hazırlanan tasdikname B.G'ne verildi.

15.30 KARAKOL

Rumların Fakirhane yanındaki bahçeye mevzi kazdıklarını ve Mugabgab'ın evini çevreleyen tellerin 10 metre ilerisine giderek Mağusa tarafına-mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

15.45 KOVAN

Sancaktar ve Elçilik mensupları Çifte Mazgal burcuna geldiler ve etrafi seyrettikten sonra ayrılmışlardır.

16.30 BAYKAL

Apartmanlarla okul arasına gelen bazı yüksek Rum subaylarının haritalar üzerinde bir şeyler izlemekte olduklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.30 (B.M.B.G.)

10 Kasım dolayısıyla bayrakların yarıya ineceği ve merasimlerin yer alacağı B.G.'ne bildirildi.

Ayrıca beklenen raporun Lefkoşa'ya gönderildiği cevabın muhtemelen oradan verileceği B.G.'ne bildirildi.

16.31 (B.M.B.G.)

Rumlar Yeni Liman'daki yerlerinden iskeleye doğru hendek açıyorlar. Durum B.G.'ne bildirildi.

16.55 Kovan

Kovan Bey Sakarya ve Karakol bölgeleri ile temasa geçmiştir. Durumlarının sakin olduğu bildirilmiştir.

17.00 BAYKAL

Adnan Çavuş'un evlerinin arka kısmında, ve Baykal'a hakim bir yerde Rumların mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

17.05 (B.M.B.G.)

Rumlar Baykal'da hendek kazmağa başladılar. Durum B.G.'ne bildirildi.

17.15 (B.M.B.G.)

Dr. Ali Bey bir hastamıza gerekli bazı ilaçların tedariki için B.G'den yardım istedi.

17.30 BAYKAL

Muradi'nin evinden kazaen patladığı tahmin edilen ve mevzilerimize karşı olmayan iki silah atışının işitildiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

18.45 (B.M.B.G.)

Mağusa giriş kapısı dışında bulunan iki mevzimizin önünde duran polislerimize Rum polislerinin çok yaklaşarak sövdükleri Türk polis subayı Ali F. Bey tarafından bildirildi ve B.G. vasıtasıyla şikayet edildi.

19.05 KOVAN

Kovan Bey 5 çapulcu Rum askerinin Çifte Mazgal'ın karşısındaki köprüünün köşesine-asfalt yol kenarına mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

19.15 (B.M.B.G.)

Rumların Fakirhane civarında dört yol kavşağındaki köprüye çok yakın bir yerde yeni mevzi yapımına başladıkları haber alındı. Bundan vazgeçilmediği takdirde hemen mukabil tedbir alacağımız B.G. kanalıyla bildirildi.

19.45 KOVAN

Sancaktar yeni kazılan ve Fakirhane ile Çifte Mazgal arasında olan bu yeni mevzi hakkında Kovan Bey'den bilgi istedi. Gerekli bilgiler verildi.

19.05 SAKARYA

Rumların Karadelik'in evinin sol köşesine ikinci bir mevzi kazdıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

20.15 (B.M.B.G.)

Rumlar hendek kazmalarını durdurmadıklarından durum B.G.'ne ikinci defa bildirildi.

21.05 (B.M.B.G.)

Rumlar Yeni Liman'da bulunan tuvalet binasının üzerine mevzi yapıyorlar. Durum B.G.'ne bildirildi.

21.45 KOVAN

Kovan Bey Yeni Liman helâları üzerine Rumların kum torbaları yerleştirdiklerini, bununla da Rumların orasını mevzi yaptıklarını Sancaktar'a bildirdi.

21.30 BAYKAL

Namık Kemal Lisesi ile mezarlık arasındaki toprak yolda Rumların mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

22.10 (B.M.B.G.)

Durumu ciddi olan bir hastamızın Lefkoşa'ya nakli için B.G.'ne bildirildi. B.G. ambulans ve bir doktor gönderdi.

22.25 BAYKAL

Baykal'ın verdiği haberde de görüldüğü gibi inşaattan biraz aşağıda surlar yanında mevzi kazılmaktadır. Bu mevzilerimizin daha sonra Barış Gücü tarafından yıktırıldığı öğrenilmiştir.

22.45 (B.M.B.G.)

Rumlar İş Bulma Dairesi'nin karşısına hendekler kazmağa başladılar Durum B.G.'ne bildirilerek protesto edildi.

22.48 (B.M.B.G.)

Rumlar Rum Hastahanesi karşısında mevzi yapmakta olduğumuzu B.G.'ne bildirerek protesto ettiler. Durum bize bildirildi. B.G.'ne göre 20-30 kişi kazmakta imiş.

21.50 BAYKAL

Baykal'ın bildirdiğine göre limanımıza gelecek olan Kızılay yardımının boşaltılması için, Türk işçilerin limanda çalıştırılmamasını Rumların Maraş'taki toplantıda karar aldıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

23.10

Kovan Bey Hendek dışı Mücahitlerimize Çifte Mazgal'dan seslendi ve serbestçe dolaşan Rumlara karşı uyanık olmalarını tembih etti.

23.15

İnşaat Dairesi karşısına yapılan yeni mevzi yanına 2 İsveç zırhlıları geldi. Sancaktar'a duyuruldu.

10 KASIM 1965

İrtibatı kesilmiş Sakarya ve diğer dış bölgelerimizin ebedi Şef Atatürk'ün ölümü münasebetiyle aşağıdaki mesajları alınmıştır;

SAKARYA;

Ölmez Atatürk Sakarya'da Türkün yokluklar içerisinde neler yapabileceğini ispat ettin. Sen ölmedin, emrinizdeyiz ve yine Sakarya'da Kıbrıs Türkünün zaferini göreceğiz.

KARAKOL;

Yüce Atamız Türk'e mücadeleyi ve hürriyeti sen öğrettin. Kıbrıs'taki hürriyet mücadelemizi senden ilham alarak yapıyoruz. Biz Karakol Mücahitleri senin izinde yürüyecek ve Makarios'a Türk'e karşı gelmenin ne

demek olduğunu öğreteceğiz. Bu kuvvet ve kudreti damarlarımızdaki asil kanda buluyoruz. Ne Mutlu Türküm Diyene...

BAYKAL;

Kurşun sesleri arasında gök gözlü kahramandan kuvvet alan Mücahitlerimiz Büyük Önder Atatürk'ün manevi huzurunda eğilirken Anıt Tepeye yeni bir Zafer Takı dikilmesi konusunda kararlı ve azimli olduklarını haykırırlar.

Baykal Mücahitleri

BOĞAZIÇI;

O büyük insan, o Ulu Önder kalbimizde, hafızamızda ve bütün dimağımızda olmasaydı gavur sürüleri arasında iki yıllık direnme gücünü kendimizde bulabilirmiydik. Ne Mutlu Boğaziçi Mücahitlerine ki Atasının gösterdiği kahramanlık yolunda sebatla ilerlemektedir.

00.50 BAYKAL

İnşaatın önünde yapılan mevzilere bir İsveç zırhlısının gelip yerleştiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

00.55 (B.M.B.G.)

B.G. devredilme mevzi. Rumlar kendi mevzilerinden çekilmedikleri takdirde geri alacağımızı bildirdik.

03.15 KOVAN

Dış bölgelerle temasa geçen Kovan Bey dış bölgelerin sakin olduğunu Sancaktar'a bildirdi.

07.20 KOVAN

Sancaktar saat 07.20'de bütün dış bölgelerdeki bayrakların yarıya indirmelerini bildirdi. Durum dış bölgelere bildirildi.

08.05 SAKARYA

5 kamyon dolusu teçhizatlı Rum askerlerinin Lefkoşa yolundan Maraş'a geçtiklerini bildirdi.

08.50 (B.M.B.G.)

Köylere yapılacak çek tevziatı hakkında B.G.'den müsbet veya menfi bir cevap istendi.

09.00 KOVAN

Kovan Bey, Karakol'dan Mağusa'ya ve Mağusa'dan Karakol'a gitmek isteyen iki vatandaşımızın geri döndürüldüğünü; ve ısrarlarına rağmen Rum askerlerinin tellerden geçmemeleri için kendilerine ihtar ettiğini Sancaktar'a duyurmuştur.

09.30 BOĞAZIÇI

Bölgeye gelen Barış Gücü askerlerinin ve polislerinin Türk ve Rum evlerine atılan kurşun yerlerini tesbit ettiklerini bildirdi.

09.45 KARAKOL

Leylek ile aramızdaki mevzilerin takviyesi ve o bölgede yapılan mevzilerin kuvvetlendirilmesi için on sten ve iki brene ihtiyacım vardır. Leylekle aramızdaki irtibatın kesilmemesi için ileri mevzilerin yapılması şarttır. Bunun için de silahlar ile en az on kişilik takviyeye ihtiyacım vardır. Eğer mümkünse gerekenin yapılması rica olunur. Sancaktar'a duyuruldu.

09.45 (B.M.B.G.)

B.G. Polis Müfettişi, Mr. Flog'un telsiz odasını ziyaret etti.

09.55 (B.M.B.G.)

Banka müdürünün para bozdurmak maksadıyla Maraş'ta Barclays Bank'a gitmesi icap ettiğinden B.G. eskortu istendi. (Sami Bey istemiştir.)

10.30 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı'ndaki Rum polisleri Türk mevzilerine yanaşarak tahrik edici sözler sarf ettiler ve buna son verilmesi için Sami Bey B.G.'ne müracaat etti.

10.35 KOVAN

Kovan Bey yüksek rütbeli olduklarına inanılan bazı sivillerin Fakirhane'nin durumunu tetkik etmekte olduklarını Sancaktar'a bildirildi.

10.50 SAKARYA

Yürüyemeyen Bingül Sait isimli 6 yaşındaki bir çocuğun Türkiye'ye gitmek için Kızılay'dan izni olduğunu ve gelecek olan Kızılay gemisi ile seyahat etmek istediğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.00 BAYKAL

Surlar dahilinden dışa çıktığını ve Shell benzin istasyonuna bazı şahısların gittiklerini, Rumlarla temas ettiklerini, mümkünse bu gibi hareketlerin önlenmesini talep etmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

11.10 SAKARYA

Rumların Karadelik'in evi yanına mevzi yapmakta devam ettiklerini ve Cin'in evi yanına inen 4 Rumun Cin'in evinden Karadelik'e sırma (elektrik) çektiklerini bildirdi.

10.56 (B.M.B.G.)

Barclays Bankası'na gidilmesi için istenen eskorta B.G. cevaben Rum polisi ile temasa geçeceklerini ve tekrar haber verecekleri bildirildi.

11.15 (B.M.B.G.)

Sami Bey'in verdiği bilgiye göre Rumların Sakarya bölgesinde Çamaşırhane yanında yeni hendekler çıkarmağa başladıklarını B.G. bildirildi.

11.16 (B.M.B.G.)

Sami Bey bankaya gitme işinin Rum polisine bildirilmemesi ve bugün mümkün olmadığı takdirde 11.11.65 günü sabah saat 09.50'de aynı maksat için eskort verilmesini istedi.

11.35 KOVAN

Kovan Bey 7 Rum polisinin ev ev dolaşıp Rum ailelerine bir şeyler söylediklerini Sancaktar'a bildirdi. (Yeni İzmir bölgesinde)

11.35 SAKARYA

Karadelik ve Gardana Rum mevzilerine çok sayıda asker geldiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

12.20 (B.M.B.G.)

Rum polislerinin tekrar mevzilerimize yanaşarak tahrik edici sözler sarfettikleri Emniyet Müdürlüğü tarafından bildirilir. Durum B.G.'ne bildirildi.

12.50 KARAKOL

Rumların Mugabgab'daki mevzilerine ağır silah ve mühimmat indirdiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

13.00 (B.M.B.G.)

B.G. Karargahı'ndan bildirildiğine göre Lefkoşa'dan bazı gazeteciler gelmiş ve Sami Bey'le görüşmek istiyorlarmış. Sami Bey cevaben, ... müdürünün refakatinde Suriçi'ne girebileceklerini ve Suriçi'nde bir gezi yapabileceklerini bildirilir.

13.15 (B.M.B.G.)

Rezvan Cemali adında 25 yaşlarında bir vatandaşımız takriben 11.45'de Karakol bölgesine giderken Salamis yolu üzerinde Rum polisleri tarafından yakalanmıştır. Durum B.G. ile Sami Bey'e bildirildi.

13.24 (B.M.B.G.)

Numan Bey Rezvan Cemali'nin serbest bırakıldığını ve yeri olan Karakol'a gitmiş olduğunu bildirdi. Bu bilgi B.G. ile Sami Bey'e de iletildi.

13.30 KOVAN

Sancaktar, Rezvan Cemali isimli şahsı Rumlar tutukladıktan sonra serbest bıraktıklarını ve bölgeye döneceğini bildirdi. Kovan Bey Karakol'a bildirdi. Kovan Bey Yorgacis'in Rum Komiserlik Dairesi'ndeki bir toplantıya başkanlık yaptığını Sancaktar'a bildirdi. (Barış Gücü'nden öğrenildi.)

14.10 KOVAN

Sancaktar, hiçbir yeni mevzinin, tahrikin ve ileri çıkışların yapılmamasını ve bu gibi hareketlerden kaçınılmasını bütün dış bölgelere bildirdi.

14.30 (B.M.B.G.)

a) Emniyet Müdürlüğü'nden bildirildiğine göre Rumlar apartman kapılarını zorlamaktadırlar. Durum B.G. vazifelisine bildirilmiştir.

b) 11.11.65'de vasıl olacak Kızılay yardımı hususunda B.G. ekonomi mesulünün daireye gelip görüşülmesi.

c) Mağusa Kapısı'ndaki Rum polisler devamlı tahrik edici sözler sarf ettiklerinden B.G. mensubu Major Lorix'in daireye gelmesi.

14.45 (B.M.B.G.)

Emniyet Müdürlüğü'nden bildirildiğine göre Rumlar apartmana zorla girmişler ve orada bulunan eşyaları kaldırıyorlar. Durum Sami Bey tarafından vazifeli B.G. mesulüne bildirildi ve B.G. mensubu hemen oraya gitti.

15.10 BAYKAL

Maliyeci Nevzat'ın seyahat izninin iptal edilmesine rağmen bu an Shell benzin istasyonuna gelen bir Rum taksisine atlayıp Lefkoşa'ya hareket ettiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

Baykal daha sonra Nevzat Bey'in 09.11.1965 tarihli bir izin verekasını bıraktığını Kovan Bey'e bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

15.12 (B.M.B.G.)

Karargâhta vazifeli B.G. memuru tahkikattan döndükten sonra apartmanlardan 7 Rum askerinin eşya çalıp koyunlarına koyarak kaçtıklarını Mr. Loboş'un kendisine söylediğini bildirdi.

15.20 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı'ndaki Rum polislerinin Türk mevzilerine geldikleri ve Türklerin oradan ayrılmaları hususunda tazyik yaptıklarını Sami Bey B.G. vazifeli subayına bildirdi ve hemen oraya gidip buna bir son vermeleri aksi takdirde iptida silah dipçığı ile kendilerini uzaklaştırmağa olmadığı takdirde atış açılacağını Rumlara bildirilmesi istendi ve B.G. subayı hemen hareket etti.

15.20 BAYKAL

Rum Enformasyon azılı elemanlarından ve EOKA'cılarında Kokos isimli şahsın Shell benzin istasyonu karşısında bulunduğunu ve bölgeyi tetkik ettiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

15.30 (B.M.B.G.)

Sami Bey telsizde yaptığı konuşmadan sonra Gani'nin dükkanının da açıldığını ve alâkadarın bulunup oraya gönderilmesini emretti.

15.40 (B.M.B.G.)

Karârgahta vazifeli subay tahkikat yapıp döndükten ve oradaki Rum çavuşu ile temasa geldikten sonra Rum çavuşunun orda bulunan herkesin serbest olduğunu ve hiçbir müdahalede bulunmayacağı cevabını verdiğini bildirdi. Bunun üzerine durumun daha yüksek makama duyurulmasını Sami Bey B.G.'den istemiştir.

15.40 KARAKOL

Fırın karşısındaki boş araziye Rumların yapı malzemesi indirdiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirdi.

15.55 BAYKAL

İki İsveçli subayın Adnan Çavuş'un evinde yapılan yeni Rum mevzisine gittiklerini ve orada Rumlarla konuştuktan sonra geri kamplarına döndüklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.20 (B.M.B.G.)

Emniyet Müdürlüğü'nden bildirildiğine göre Mağusa Kapısı'ndaki Rum polislerinin sayısının çoğaldığı ve iki Türk polisinin etrafını sardıkları ve orada vazife yapmamaları hususunda ısrar etmektedirler. Buna kati surette bir son verilmesini Sami Bey karargâhta vazifeli subaya bildirdi, aksi takdirde vahim neticeler doğuracağını ve bundan B.G.'nün ve Rumların mesül tutulacağı ayrıca bildirdi ve mesaj 16.30'da gönderilmiştir.

16.23 KARAKOL

30 silahlı Rum askerinin Mugabgab'da mevzilendiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.35 (B.M.B.G.)

Necmi Bey tarafından bildirildiğine göre Rumlar hastahane ve nörlerin kaldığı binanın üst kısmına ağır bir top (Geri tepmesiz) yerleştirmişlerdir. Durum B.G. subayına iletilmiştir.

16.55 (B.M.B.G.)

Mağusa Kapısı'ndaki durumun gittikçe kötüleşmekte olduğu Emniyet Müdürlüğü'nden bildirildi. Ve vazifeli B.G. subayı vaka mahalline hemen hareket etti.

17.00 (B.M.B.G.)

Sami Bey Mağusa Kapısı'na giderek Rum polislerinin geri yerlerine çekilmeleri hususunda 2nci Bölük'ün Binbaşısına talimat verdi ve bunu halledeceği hususunda B.G. Binbaşısı söz verdi.

17.10 (B.M.B.G.)

B.G. vazifeli subayın bildirdiğine göre Mustafa Semmedi'nin karısının ameliyat oldu, fakat kati neticeyi yarım saat zarfında bildireceklerdir.

18.00 (B.M.B.G.)

Fakirhane'de kazıya başladılar, kazı durmazsa hastahane bölgesinde akşam teslim ettiğimiz mevzilerin iadesini isteyeceğimiz B.G.'ne Sami Bey bildirdi.

18.00 KOVAN

Sancaktar bütün bölgelerde bulunan Türk Cemaat Daireleri memurlarının 11.11.1965 tarihinde vazifelerine başlayacaklarını bildirdi.

18.05 KOVAN

Kovan Bey Rum askerlerinin Fakirhane yanında asfalt yol kenarında yeni mevzi kazmağa başladıklarını Sancaktar'a bildirdi. Bu mevzi Çifte Mazgal karşısında, ön mevzilerimizin tahminen 45 metre ötesindedir.

17.55 KARAKOL

Rumların deniz tarafındaki mevzilerimizin 150 metre yakınına yaklaşip küfür savurdıklarını bildirdi. Sancaktar karşılık verilmemesini ve Mücahitlerimizin soğukkanlı olmalarını Kovan Bey vasıtasıyla bildirdi. Bütün bölgelere duyuruldu.

18.15 KOVAN

Rumların Fakirhane önünde yaptıkları ve kazmakta oldukları yeni mevzide bir İsveç arabası durdu. İsveçliler münakaşa etmeğe başladılar; buna rağmen kazı devam etti. İsveç askerleri daha fazla müdahale etmeden oradan ayrıldılar.

18.30 KOVAN

Kovan Bey bütün dış bölgelerin durumlarını sordu. Sakarya, Baykal ve Boğaziçi durumun sakin olduğunu, Karakol ise Mogabgab'ın evi yanında Rumların mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

18.40 (B.M.B.G.)

Fakirhane'de ve Mogabgab'a ait evin yanında Rumlar kazı yaptıklarını Sami Bey B.G. vazifeli subayına bildirdi.

19.25 (B.M.B.G.)

B.G.'ne ait İsvaçiler arabalarıyla hisar altındaki yolda dolaşmak istediler. Yol, tarafımızdan kesik olduğundan yoldan geçmemeleri için kendilerine tavsiye edilmiştir. Başka hiçbirinin geçmemesi için B.G.'ne bildirilmiştir.

19.30 KOVAN

Haberlerden öğrenildiğine göre daha önce geleceği bildirilen Kızılay gemisi bazı teknik sebeplerden ötürü gelemeyecektir.

19.45 (B.M.B.G.)

Barış Gücü'ne ait polisler surlar dışında bulunan hendeklere Land Rover ile girmek istediler, Yeni kapı tarafından; Fakat men edildiler. Bu hususta B.G. vazifeli subayına bildirilip, gitmemelerini çünkü kendileri için tehlikeli olduğu söylenmiştir. Bu husus Polis Kumandanı Selçuk Bey tarafından bildirilmiştir.

20.00 (B.M.B.G.)

B.G.'den (vazifeli subaydan) öğrenildiğine göre B.G. askerlerine öyle bir emrin verilmediğini Merkezi karargâhlarından bildirilmiştir.

20.05 (B.M.B.G.)

Şimdi öğrendiğimize göre hendeği B.G.'ne ait polisler değil, askerler kontrol etmek isterlermiş. Fakat mani olundular. Bu husus B.G. ait vazifeli subaya tekrar bildirildi.

20.15 KOVAN

Sancaktar dış bölgelerle konuşmuştur.

Baykal; Rumların Shell'deki basınçlı su musluğunu açtıklarını ve çıkan sedadan faydalanarak gizlice öte yanda mevzi kazdıklarını bildirdi.

Boğaziçi; Durumun sakin olduğunu bildirdi.

Karakol; Rumların Mogabgab'da mevzi kazdıklarını ve küfürler savurduklarını bildirdi.

20.20 (B.M.B.G.)

Baykal'dan alınan habere göre Rumlar Lârnaka yolundaki Shell petrol istasyonu yanında mevzi kazmaktadır. Kazı seslerinin işitilmemesi için Rumlar oradaki çeşmeyi açık ve akar şekilde kullanıyorlar. Bu husus B.G. vazifeli subayına bildirilmiştir.

20.35 (B.M.B.G.)

Rumlar Fakirhane yanında mevzi kazmaya devam ediyorlar. Rumlar mevzi kazmayı durdurmazlarsa bizim de mevzi kazmağa başlayacağımız B.G. vazifeli subayına bildirildi.

20.40 (B.M.B.G.)

Barış Gücü surlar dışındaki hendekleri patro²⁵ yapmaları için müracaatta bulundular. Bu hususta kaza sorumlusunun direktifi beklenmektedir.

21.00 (B.M.B.G.)

Barış Gücü'nün hendeklerde patrol yapmaması için kaza sorumlusundan gereken emir verilmiştir. B.G. vazifeli subayı bu hususta ısrar etmektedir ve bizleri mesul tutacağını da ayrıca bildirmiştir ve bize bunu yazılı olarak vermiştir.

21.15 (B.M.B.G.)

Kaza sorumlusu daha sonra B.G. askerlerinin hendekte de patrol yapmasına muvafakat etmiştir. B.G. vazifeli subayına bu husus bildirilmiştir.

21.20 (B.M.B.G.)

Baykal bölgesinin bildirdiğine göre İngiliz mezarlığı içerisinde bazı sesler gelmektedir. B.G. vazifeli subayına bu durum bildirilmiştir.

---

²⁵ Askeri Devriye.

21.35 (B.M.B.G.)

Fakirhane meselesi için B.G. vazifeli subayına ..... tarafından yazılı olarak verilmiştir. Bu hususta kendilerine 10 dakika mühlet verilmiştir ve cevap beklenmektedir.

22.30 KOVAN

*Sancaktar, vazifeli Barış Gücü askerlerine müdahale edilmemesini bildirdi. Saat 22.30'da Necmi Bey'e bildirildi. (Vazifeli Petek Bey)
Kovan Bey saat 06.00'da gitmiş olduğu toplantıdan saat 11.45'de ayrılmıştır. Toplantı mezkûr saatte sona ermiştir.*

22.30 (B.M.B.G.)

B.G. vazifeli subayı tarafından bize verilen malumata göre B.G. askerleri surlar dışındaki hendeği patrol yapmaları için gittiklerinde oradaki Mücahitlerimiz kendilerine mani olmuşlardır. Bu hususta durum bize iletildiği, orada bulunan Mücahitlere B.G. askerlerinin geçmeleri için gereken emir verilmiştir.

22.50 (B.M.B.G.)

B.G. vazifeli subayından öğrenildiğine göre B.G. askerleri surlar dışındaki hendeklerin etrafını patrol etmişlerdir ve hiçbir mania ile karşılaşmamışlardır.

23.25 (B.M.B.G.)

B.G. vazifeli subayından öğrenildiğine göre fakirhanedeki mevzi kazılması hususunda bir faaliyet görülmemiştir. Bizim askerlerimiz öğleden sonra Canbulat Kapısı'nın Kuzey kısmına mevzi yaptıklarını ayrıca koordinat S.5649-6285'de yol barikatı ve Baykal bölgesine daha fazla mevzi yaptığımızı bildirdiler.

11 KASIM 1965

00.20 (B.M.B.G.)

Bariş Gücü vazifeli subayın verdiği malumata göre İngiliz mezarlığında hiçbir faaliyetin olmadığını söyledi.

02.00 KOVAN

Kovan Bey bütün bölgeleri kontrol etmiştir. Durum sakindir. Sancaktar'a duyuruldu.

08.50 KOVAN

Kovan Bey Yeni Liman kapısının sol tarafında bulunan 81 mm.lik havan mevzisinde Rumların betondan bir şeyler yaptıklarını Sancaktar'a bildirdi.

09.00 (B.M.B.G.)

Rumların Yeni Liman'ın giriş kısmında bulunan toprak yığınları üzerinde (çimento) beton bloklarla mevzi yapmakta oldukları B.G.'ne iletilmiş ve durdurulması için müracaatta bulunulmuştur.

09.05 KOVAN

Çifte Mazgal ile Fakirhane arasında bulunan Rum mevzisindeki Rumlar, Mücahitlerimizin söz atmalarına karşılık; "Bize ne söversiniz, anamız size ne yaptı, Papaza sövünüz" demişlerdir. Sancaktar'a duyuruldu.

09.15 SAKARYA

Rumların Karadelik'in evi arkasına mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

09.15 (B.M.B.G.)

Bugün iki ölü'nün gömülmesi için surlar dışında bulunan mezarlıkta çukurların çıkarılmak istendiği ve öğle üzeri cenazelerin mezarlığa götürülüp gömülecekleri B.G. mensuplarına bildirilmiştir.

09.45 SAKARYA

11 No.lu mevzi yanına Rumların yeni bir mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

10.00 KARAKOL

Rumların Mogabgab'da mevzi kazdıklarını ve küfürler savurduklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi. Soğukkanlı davranılmasını Kovan Bey Karakol'a bildirildi.

10.15 SAKARYA

Rumların Narlık denilen bölgede mevzi kazdıklarını bildirdi.

10.25 (B.M.B.G.)

Aşağıdaki hususlar B.G.'ne bildirilerek gereken önleyici tedbirlerin alınması istenilmiştir.

- a) Merhum A.Karadelik'in evinde mevzi kuran Rumların o civardaki Türklere söverek, tahriklerde bulunmaları,
- b) Çamaşırhane yanındaki nar ağaçları arasında Rumların yeni mevziler kurmaları,
- c) Muakkab'ın evinde Karakol'a karşı yeni mevziler hazırlanması.

10.30 (B.M.B.G.)

Su dairesinin hesaplarının Maraş Su Dairesi'nden Mağusa Kapısı'na getirilmesi ile apartman sakinlerinin evlerine giderek oradaki eşyalarını Surlar içine taşımaları hususunda Barış Gücü'nün yardımları talep olunmuştur.

11.00 (B.M.B.G.)

B.G.'ne müracaat edilerek Mr. Lorex'in, Sakarya'daki bazı yerlerin ziyaret edilmesi için karargâhta Sami Bey'le buluşması istenilmiştir.

11.10 (B.M.B.G.)

Maraş'taki Barclays Bankası'na gitmek için B.G.'nün yardımını isteyen bankacılara, sivil vasıta temin ettikleri takdirde İsveç polislerinin eskortluk yapabileceği bildirilmiştir.

11.15 (B.M.B.G.)

Barış Gücü ögle üzeri yapılması kararlaştırılan cenaze törenine gözcülük yapacağını bildirmiştir.

11.25 (B.M.B.G.)

Sami Bey, kendisi ile Sakarya bölgesini ziyaret edecek olan Mr. Lorex'in mümkünse 5-10 dakikaya kadar Karargâha gelmesini, gelemeyeceği takdirde ise saat 13.00 ile 13.15 arasında gelmesini istemiştir.

12.00 (B.M.B.G.)

B.G., Mr. Rolex'in meşgul olması dolayısıyla yardımcısının Sami Bey'le Sakarya'ya gidebileceğini bildirmiştir.

12.05 SAKARYA

3 yıldızlı bir Rum subayının Gardana'nın evine girdiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

12.45 BAYKAL

Adnan Çavuş'un evindeki Rum mevzisine giden bir Rum subayı tetkikte bulundu ve oraya bir askerinin hazır ol vaziyette sitenle durmakta olduğunu bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

12.55 KOVAN

Kovan Bey Polonyalıların Barakaları önündeki Rum mevzilerine Rumların Kraliyet Rum bayrağını çektiklerini Sancaktar'a bildirdi.

13.20 BAYKAL

Birleşmiş Milletlere ait bir zırhlı içerisinde 20 kadar teçhizatlı İsveç askerinin İngiliz mezarlığına doğru geçtiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

14.20 (B.M.B.G.)

Merkez B.G., Sami Bey'e sunulan "Askerden tecrit" plânının cevaplandırılmasını istemiştir.

14.45 SAKARYA

Rumların Karabet'in önündeki bahçe yanına bölgeye karşı yeni mevziler kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

14.55 SAKARYA

Rumların Cin'in evinde delikler açtıklarını, bunların 3 no.lu mevzimize karşı ateş etmek için yapıldığını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

15.15 (B.M.B.G.)

Sami Bey yukarıda cevaplandırılması istenilen plân hakkında herhangi bir bilgisi olmadığını, B.G.'nün bize 08.11.65'den sonra herhangi bir "askerden tecrit" plânı sunmadığını bildirmiştir.

15.17 (B.M.B.G.)

Yukarıdaki plân hususunda karargâhımızda vazifeli İsveç subayı merkezlerinden malûmat istemiştir.

15.50 (B.M.B.G.)

B.G. genel olarak Mağusa çıkmazının Dr. Küçük'le bu saatlerde müzakere edilmekte olduğunu bu şekilde herhangi bir harekette bulunulmasını(?) ve giriş kapısı plânı hakkında Sami Bey'in B.G.'ne cevap vermesini talep etmiştir.

Sami Bey ise genel konular hakkındaki plân Lefkoşa'da görüşülmekte olduğu için giriş kapısı plânına cevap verilmeyeceğini bildirmiştir.

16.05 SAKARYA

Rumların bir Land-Rover içerisinde bir bren ile kasaya benzeyen ve battaniyeye sarılı birşeyleri Karadelik'in evine indirdiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

16.40 KARAKOL

Rumların Yeni Liman'dan Mogabgab'a giden yola yakın çukurlara mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

16.40 (B.M.B.G.)

Yeni Liman'dan Karakol bölgesine giden Rumların mevzilerimize karşı yeni siperler kazmakta oldukları B.G.'ne bildirilmiş ve yer haritada kendilerine gösterilmiştir.

17.20 (B.M.B.G.)

4 Rum kadının ellerinde çantalar olduğu halde evkaf apartmanlarına girdikleri görülmüştür. Herhangi bir hırsızlığı önlemek için durum B.G.'ne bildirilmiştir.

17.35 (B.M.B.G.)

B.G. polisi apartmanlara gitmiş, fakat hiçbir şahsa veya kadına rastlamamış.

17.35 KOVAN

Sancaktar, gümrükte çalışanların, gümrük hammallarının, A no.lu istivadorların, A no.lu Gordon amelelerinin ve traktör sürücülerinin sabah saat 07.00'de Halk evinde toplanmalarını bildirdi. Kovan Bey saat 17.35'de bütün dış bölgelere bildirdi.

18.35 KOVAN

Kovan Bey Fakirhane'nin önünde, avluda, Yeni Liman'a bakan kısımda, Rumların yeni mevzi kazdıklarını Sancaktar'a bildirdi.

18.40 (B.M.B.G.)

Rumların Fakirhane yanında Mağusa'ya karşı mevziler kazdıkları B.G.'ne bildirilmiştir.

18.40 SAKARYA

Rumların Karadelik'in arka kısmındaki havuzun yanına mevzi kazdıklarını ve ağaç kestiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

19.00 KOVAN

Kovan Bey Rumların Fakirhane ile Yeni Liman arasındaki bölgede dış mevzilerimizin 2'ncisine karşı olan mevziyi kazdıklarını ve tel örgüleri takviye ettikleri saat 19.00'da Sancaktar'a bildirdi.

19.05 (B.M.B.G.)

Rumların Yeni Kapı karşılarındaki tarlada mevzi kazmaları B.G.'ne bildirildi.

19.45 KARAKOL

Rumların Fakirhane ile bölge arasında ve Karakol mevzimizin 65 metre güneyine yeni mevzi kazdıklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu. Karakol daha sonra Rumların Yeni Liman ile Mogabgab arasındaki bölgede kazı yaptıklarını ve mezkûr bölgede faaliyette bulduklarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

19.55 (B.M.B.G.)

Muakkab'ın evinin avlusunda ve Karakol ile Fakirhane arasında Rumların yeni mevziler kazdığı B.G.'ne bildirildi.

20.10 KOVAN

Çifte Mazgal'a gelen bir İsveç subayına Kovan Bey tel örgülerin Rumlar tarafından takviye edildiğini ve kazı yapıldığını bildirdi. Tel örgüleri çeken Rumları İsveç subayı bizzat izledikten sonra ayrılmıştır.

20.35 (B.M.B.G.)

Baykal bölgesindeki Shell benzin istasyonu yanında hususi evlere de Rumlar mevzi yapmaktadırlar. Durum B.G.'ne bildirilmiştir.

21.00 (B.M.B.G.)

Cevap olarak Rumlar Hanay'daki Türk mevzilerinin yıkılmasını istemiştir.

21.30 KOVAN

Kovan Bey dış mevzilerin durumlarını sordu. Sükûnet olduğu bildirildi. Rumların bazı bölgelerde küfürler savurdıkları bildirildi. Kovan Bey Rumların savurdıkları küfürleri bizzat izlemiş ve durumu Sancaktar'a bildirmiştir. Küfürleri savuranlara karşılık vermeyen Mücahitlerimiz soğukkanlılıklarını muhafaza etmişlerdir.

23.45 (B.M.B.G.)

B.G.'den bildirildiğine göre Fakirhane ile Yeni Liman arasındaki arsayı Rumlar "Mayın" döşemektedirler. Sami Bey'e bildirildi ve derhal duruma müdahale edilmesi B.G.'den istendi. Bu bilgiyi B.G. verirken Rumların bu durumunu Merkeze bildirdiklerini ve Rumlara da protesto ettiklerini ve Rumlardan bunun "askeri sırlardır" diye bir cevap aldığı keza bildirmiştir.

Halkın buralara girmemesi için B.G. yarın ikaz mahiyetinde oraya tabelâlar koyacakmış.

12 KASIM 1965

01.10 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etmiştir. Durumun sakin olduğu bildirildi. Sancaktar'a bildirildi.

02.00 (B.M.B.G.)

Mevzubahis bölgeye mayın döşemekten Rumların vazgeçip geçmediği tekrar B.G.'den soruldu.

02.08 (B.M.B.G.)

Devam edip etmedikleri teyid edilemedi.

03.40 SAKARYA

Çamaşırhane'deki Rumların Mücahitlerimize küfrettiklerini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

04.45 SAKARYA

Yeni İzmir İlkokulu karşısındaki Rum mevzilerinden kazı sesleri geldiğini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

06.50 KARAKOL

Bir İsveç subayının, toprak yolunun-Fakirhane-Yeni Liman Bölgesi-bazı kısımlarının mayınlanmış olduğunu bildirerek, sabahleyin Liman'a gitmek için oradan geçecek liman işçilerinin dikkatli olmalarını bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

07.15 (B.M.B.G.)

Rumların Liman'dan mevzilerimize lâstikle demir parçaları atmaları B.G.'ne bildirilmiştir. Bazı proplemlerin kendisi ile görüşülmesi için Mr. Lorex saat 08.30'da karargâha davet edilmiştir.

07.35 (B.M.B.G.)

Mr. Lorex saat 07.45'de Sami Bey'i ziyaret edecek.

07.50 KOVAN

Kovan Bey Fakirhane toprak yoluna bir kamyonun barikat teli indirdiğini bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

07.30 KOVAN

Liman işçilerinin ve memurlarının işlerine döndükleri ve çalışmaya başladıkları bildirildi.

09.35 KOVAN

Papaz hücumbotları (2 tane) Boğaz istikametinden Liman'a ve oradan da dalgakıran boyunca Maraş'a doğru seyretmektedirler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.13 SAKARYA

Karadelik'in Rum mevzilerindeki Rumlar kuş lastiğiyle no.11 mevzimize taş attıklarını bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.18 KARAKOL

Karakol Rum Kampı'ndan 7 el silah sesi işitildiğini bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

10.30 (B.M.B.G.)

Barclays Bank'a gidip çek bozmak için B.G.'den eskort istendi. Eskortun 11.00'de verileceğini söyledi.

10.30 (B.M.B.G.)

Sakarya'da Rumlar buldukları mevzilerden Türk mevzilerine sapan (Lâstik) ile taş atıyorlar. Durum B.G.'ne bildirildi.

10.35 (B.M.B.G.)

Krikya köyünde bulunan işçiler Mağusa'dan direktif almadıkça işlerine dönmeyeceklerini, Avgalida'daki Türk sakinlerinin de yiyeceği ihtiyaçları olduğu B.G. vasıtasıyla bize bildirildi.

11.35 SAKARYA

Bildirildiğine gören Rumlar Gardana'nın ikinci katına, Sakarya bölgesine hakim mevziler yapmaktadırlar. Sancaktar'a duyuruldu.

11.40 (B.M.B.G.)

Gardana bahçesinde mevcut bina üzerine Rumlar yeni mevzi yapıyorlar. Durum B.G.'ne bildirildi.

13.18 KARAKOL

Rumların hurmalar yanındaki mevzilerine, bir kamyon dolusu bidon indirdiklerini bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

14.35 (B.M.B.G.)

Canbulat Kapısı'nda bulunan Türk polisinin bildirdiğine göre Liman'da bulunan Rum polisler Canbulat Kapısı'nda vazifeli Türk polislerine küfretmekte ve el işaretleriyle tahrik etmektedirler. Durum B.G.'ne bildirilmiştir.

15.20 SAKARYA

Rumların Gardana'nın evinde mevzilendiklerini ve Gardana'nın evindeki duvarlarını delerek mevzi yaptıklarını bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

19.25 SAKARYA

Çamaşırhane'nin sol tarafına Rumların mevzi kazdıklarını bildirmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

20.00 KOVAN

Şahin Bey dış bölgelerden şu neticeyi almıştır.

Baykal ve Boğaziçi'deki durum sakin.

Sakarya'da sükûnet hüküm sürmesine rağmen Paralimli'nin nar bahçesine Rumlar yeni mevzi kazarlar.

Karakol'da da sükûnet hüküm sürmesine rağmen Mugabgab'ın evinin önünde deniz sahilinden kazma sesleri gelmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

20.55 KARAKOL

Rumların İngiliz'in evi yanında boş bidonları doldurarak denize doğru mevkiyi kesmekte olduklarını Karakol bildirdi. Sancaktar'a duyuruldu.

21.00 (B.M.B.G.)

Rumlar Yeni Liman'da birşeyler yapıyorlar ve yaptıkları B.G.'den soruldu. Alınan cevapta hiçbir şey yapılmadığı bildirildi.

24.00 KOVAN

Kovan Bey bütün dış bölgeleri yokladı. Bölgelerde sükûnet hüküm sürmektedir. Sancaktar'a bildirildi. Yalnız Sakarya'da Karadelik'in evi ile Cin'in evi arasında kazma sesi işitilir.

13 KASIM 1965

13 Kasım 1965 tarihinde Kızılay yardımı getiren gemi Mağusa Limanı'na varmıştır.

Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre 13-15 Kasım 1965 günleri;

13 KASIM 1965

00.35 BAYKAL

Adnan Çavuş'un evindeki Rumlar Mücahitlerimize küfür ediyorlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

01.30 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol edip bölgelerde durumun sakin, yalnız Karakol Rum Kampı'nda yüksek sesler işitilmektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

03.30 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol edip bölgelerde durumun sakin olduğunu Sancaktar'a bildirdi.

04.00 BAYKAL

Dimitra yolundan gelen bir arabaya Barnasu yanından iki el ateş edilmiştir. Durum Sancaktar'a bildirilmiştir.

04.20 BAYKAL

Aşağı Maraş istikametinden 3 el silah sesi işitildi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

04.23 SAKARYA

Karabet'in tarafından 2 el silah sesi işitildi. Hemen akabinde 2 el silah sesi daha işitildi, fakat bu silah sesleri av tüfeği olduğu anlaşılmaktadır. Sancaktar'a bildirildi.

05.00 KOVAN

Kovan Bey dış bölgeleri kontrol etti. Bütün bölgelerde sükûnet devam etmektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

06.30 KOVAN

Sancaktar bildiriyor. Kovan Bey'e saat 09.00'da bir kamyon gönderilsin. (Kızılay'a) Karakol Fakirleri için yiyecek ve giyecek alınacak.

06.40 KOVAN

Kovan Bey bütün bölgeleri kontrol edip sükûnet içinde olduklarını Sancaktar'a bildirdi.

08.00 KOVAN

Sancaktarlıktan verilen şu bilgiyi Kovan Bey aynen Sakarya ve Karakol'a iletti.

"Yukarıda ismi geçen bölgelere bulunan fakir Mücahitlerin isimlerini adres ve aile efradını bir liste halinde en erken bir zamanda Refah Dairesi'ne

gönderiniz. Bu yapacağınız listelerde gümrük hammalları, askeri polisler, askeri işçiler, Liman A numaralı ameleler bulunmamalıdır.”

08.40 (B.M.B.G.)

İşçilerin ödenekleri hakkında görüşmek üzere Mr. G.Svenson'un bugün müsteşarlığa gelmesi için B.G. vasıtasıyla kendisine bildirilmiştir.

09.35 (B.M.B.G.)

Mr. G.Svenson durumdan haberdar edildi, fakat ne zaman geleceğine dair bilgi verilmedi.

09.50 KARAKOL

Vatandaşlarımızın Fakirhane-Yeni Liman arasındaki toprak yoldan geçtiklerini ve geçişin devam etmekte olduğunu bildirmiştir. Kovan Bey ise Karakol'a vatandaşların toprak yoldan geçmeleri için çaba göstermelerini bunun Rumları yumuşatıp engellemelerinin önüne geçilebileceğini belirtti.

10.20 (B.M.B.G.)

Limanda Rumlardan Türklere yapılan tahrik çoğaldığından Sami Bey'le görüşmek üzere Mr. Lorex'in hemen müsteşarlığa gelmesi B.G. vazifeli subayından istenmiştir.

10.30 (B.M.B.G.)

Mr. Lorex bugün saat 12.00'de müsteşarlığa gelecek ve Limanda Türklere yapılan tahrik hakkında Sami Bey'le görüşecek.

10.35 KOVAN

Sancaktar dış bölgelere gönderilen yiyeceklerin karşılığının gönderilmesini bildirdi. Kovan Bey dış bölgelere bildirdi.

12.00 (B.M.B.G.)

Mr. Lorex Sami Bey'le limandaki tahrik hususunda görüşmek üzere müsteşarlığa gelmiştir.

12.05 KOVAN

Kovan Bey Surlar dahiline Baykal'dan gelmiştir. Kovan Bey mezkûr bölgeyi ziyaret etmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

12.40 KOVAN

Sancaktar, Sakarya bölgesinden Mağusa'ya kadınların serbestçe gelmesini bildirdi. Sakarya'ya duyuruldu.

13.08 KARAKOL

Mogabgab'ın evindeki bir Rum çapulcu mevzisinden çıkararak "adamsan gel bu bombayı al" diyerek bir el bombasını dışarıya koymuştur. Tahriklere Mücahitler karşılık vermiyor. Sancaktar'a duyuruldu.

15.00 KOVAN

Kovan Bey Kızılay'ı getiren geminin 1'inci Nişan'a yanaştığını ve Liman'a yön aldığını Sancaktar'a bildirdi.

15.10 KARAKOL

Rumların Mogabgab bölgesinde mevzilendiklerini bildirmiştir.

15.10 (B.M.B.G.)

Türklerin köylerinden ayrılmamaları hususunda Sami Bey'in vermiş olduğu 03.11.65 tarihli emirname köylere iletilmiştir. Şimdi köylerinden ayrılabilmeleri hususunda yine Sami Bey'in yazılı emrini istiyorlar. Çünkü B.G.'ne itimatları olmadığı B.G. karargâhından bildiriliyor.

15.30 (B.M.B.G.)

Yeni İzmir'deki Rum okulunun pencerelerinin söküldüğü ve Rumların mevzi yapmakta oldukları Sami Bey tarafından B.G. vazifeli subayına bildirilmiştir.

15.30 KOVAN

Mehmet Kaptanoğlu gemisi Kızılay eşyaları ile yüklü olduğu halde Liman'a girmiştir ve demirlemiştir.

16.00 BAYKAL

İki sivil ile bir Rum polisin İsmail'in damadı Antonio'nun evine gittiklerini ve ellerinde kağıt kalemle birşeyler not ettiklerini bildirdi. Durum Sancaktar'a duyuruldu.

16.30 KARAKOL

Hurmalar yanındaki Rum mevzilerine bir kamyon dolusu boş bidon indirilmiştir. Sancaktar'a duyuruldu.

16.30 AKASYA

Akasya 16.30'da bölge doktoruna ihtiyaç duyulduğundan, doktorun bölgeye gitmesini arzu etmektedir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

16.40 (B.M.B.G.)

Liman'da çalışmakta olan Salih Dukko isminde bir Türk işçisinin Rum polisleri tarafından yoklanıp Marin polisine götürüldüğü B.G. vazifeli subaya Numan Bey tarafından bildirildi.

16.45 (B.M.B.G.)

Yukarıda ismi geçen şahsın serbest bırakıldığı Sami Bey tarafından bildirilmiştir.

18.20 BAYKAL

Adnan Çavuş'un evindeki Rumların bölgedeki vatandaşlarımıza küfredmekte olduklarını bildirdi. Mücahitlerimiz soğukkanlı ve karşılık vermemektedirler. Sancaktar'a bildirildi.

18.25 SAKARYA

No.11 mevzimizle Karadelik'in evi arasındaki kamışları Rumlar kesmekte ve mevzi hazırlamaktadırlar. Sancaktar'a bildirildi.

22.05 KOVAN

Kovan Bey bütün peteklerin karargâhlarını teftiş etmek için Kovan karargâhından ayrıldı. Durum Sancaktar'a bildirildi.

23.00 KOVAN

Kovan Bey bütün dış bölgeleri telsile alıp bütün bölgelerde sükûnet hüküm sürmekte olduğunu Sancaktar'a bildirdi.

23.50 KOVAN

Kovan Bey bütün dış bölgelerle temasa geçip herhangi bir fevkalâde durum olmadığını Sancaktar'a bildirdi.

14 KASIM 1965

00.35 KARAKOL

Mugabgab tarafından kazı sesi geldiğini, fakat bunun yeni mevzi yapımı olmayıp eskilerin takviyesi olduğunu bildirdi. Durum Sancaktar'a bildirildi.

02.30 KOVAN

Bütün dış bölgelerle temasa geçildi ve durumun sakin olduğu öğrenildi. Keyfiyet Sancaktar'a iletildi.

03.45 KOVAN

Bütün dış bölgelerle temasa geçildi ve vaziyetin normal olduğu öğrenildi. Durum Sancaktar'a iletildi.

05.30 KOVAN

Bütün dış bölgelerin durumlarının sakin olduğu sağlanan temas neticesinde öğrenildi. Durum Sancaktar'a iletildi.

08.05 (B.M.B.G.)

Eski limanın işbaşı yapmak için beklemekte olan Türklerin Maraş'taki bir binaya götürülüp orada çek edilmeleri Rumlar tarafından istenilmektedir. Durum B.G.'ne bildirilmiştir.

08.10 (B.M.B.G.)

Merhum Ahmet Ratib'in evinde Rumların akşamdan beri mevzi yapmakta oldukları, B.G.'ne bildirilerek, bunun derhal durdurulması, durdurulamadığı takdirde bizim gidip oradaki mevzileri yıkacağımız Sami Bey tarafından B.G.'ne bildirilmiştir.

08.10 MENEKŞE

Menekşe'nin bildirdiğine göre deniz sahiline yakın yere dün götürülen boş bidonların doldurulmasına başlanmıştır Bu yer Polonyalıların kaldığı bina ile Karakol Rum Kampı arasında ve denize yakındır. Durum Sancaktar'a iletildi

08.20 (B.M.B.G.)

Rumların B.G'nün 208 numaralı mevzileri yanına getirdikleri varillerle yeni mevzi hattı yaptıklarını Sami Bey B.G.'ne şikayet etmiştir. Ayrıca İsveç Alayı'ndan mesul herhangi bir subayın karargâha gelerek kendisi ile görüşmesini istemiştir.

10.00 (B.M.B.G.)

B.G. yapılan tahkikat neticesinde Liman'da herhangi bir Türk'ün Rumlar tarafından tevkif edilmediğini bildirmiştir.

11.50 SAKARYA

Kovan Bey'e bildirildiğine göre Karadelik'in evine bir kamyon dolusu tam teçhizatlı çapulcu asker gelmiştir. Sancaktar'a bildirildi.

12.55 (B.M.B.G.)

Rumlar Salamis yolunda bulunan bir fırın üzerine mevzi yapıyorlar. B.G. durumdan haberdar edilmiştir. B.G. tarafından yapılan tahkikat neticesinde o bölgede bir şey yapılmadığı anlaşılmıştır.

14.30 KARAKOL

Kovan Bey'e bildirildiğine göre Karakol'dan Mağusa'ya gelirken Fakirhane önünden geçmeye zorlanan kadınlarımıza orada bulunan Rum askerleri küfürler savurup terbiyesizce hareketlerde bulunmaktadırlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

19.50 KOVAN

Kovan Bey bütün bölgeleri aradı. Bütün dış bölgelerde sükûnet sürmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

20.05 SAKARYA

Şu anda Cin'in evinin önünde kazma sesleri işitilmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

20.30 BAYKAL

Sabah saat 07.00'de Liman'da çalışmak için bölgeyi terk eden 5 numaralı mevzi Mücahitlerinden Cahit Ahmet şu ana kadar bölgeye dönmemiştir. Sancaktar'a bildirildi.

21.00 KOVAN

Polis vasıtasıyla Cahit Ahmet surlar içinden Baykal'a gönderilmiştir. Durum Sancaktar'a bildirildi.

15 -30 KASIM 1965

Dr. Küçük, Barış Gücü Komutanı General Thimayya'ya 06 Kasım 1965 tarihinde gönderdiği mektuba ilave olarak, 15 Kasım 1965 tarihinde bir mektup daha göndererek gerginliği azaltacak tedbirlerle ilgili görüşlerini iletir;

*General K.S. Thimayya,
Kıbrıs'taki BM Barış Gücü Komutanı
Lefkoşa*

Sayın General

15 Kasım 1965

Mağusa Bölgesindeki durum üzerine yapmış olduğumuz müzakereler konusunda, gerginliği azaltmak, cemaatler arası çatışmayı ve savaşın tekrerrürünü önlemede pratik yardımı olacağına inandığım aşağıdaki teklifleri yazılı olarak tarafınıza bildirmeyi uygun gördüm. Göreceğiniz gibi önerilerim, sizlerin yapmış olduğu tekliflerden pek fazla farklı değildir. Sadece bazıları yeniden gözden geçirilerek daha teferruatlı bir şekilde yazılmış ve ileride herhangi bir yanlış yorumlama ve anlaşmazlığın çıkması önlenmiştir.

Bu teklifleri yapmama sevk eden nedenlerden bir tanesi de, bir kere daha Türk liderliğinin, BM'in Ada'da çarpışmaların tekrerrürünü önlemek ve gerginliği azaltmak gayretlerine daima yardımcı olduğu gibi yine yardımcı olmak arzusunda olduğunun belirtilmesine bilmem lüzum var mı?

Rum tarafının sadece Güvenlik Konseyi kararlarını değil, aynı zamanda mahallinde varılan antlaşmaları maksatlı olarak ihlal etmiş olduğu malumunuzdur. Bütün bunları hatırd tutarak, antlaşmanın tatbik edileceğibölgenin özellikle tam tarifini yapmak lüzumunu hissettim. Hiç şüphesiz, amacı gerginliği azaltmak ve cemaatlerarası çarpışmaların

tekerrürünü önlemek olan bu antlaşma üzerinde mutabakata varıldığı takdirde sadece bahse konu bölge içinde tatbik edilecektir.

Yukarıdaki bütün hususlar hatırdta tutularak, tarafınızdan tasvip edileceğine inandığım aşağıdaki teklifleri yapmaktayım.

a) Mağusa Surlar dışındaki bütün tahkim edilmiş mevzilerin kaldırılması ve silahlı şahıslara bu bölgenin yasaklanması, şöyle ki:

(i) Türk polisi, Türklere meskun bölgelerde nizam ve asayişini sağlamak üzere vazifesine devam edecektir.

(ii) Ana caddeler hariç olmak üzere hiçbir Rumun (polis ve diğer şahıslar) tamamen Türklere meskun olan bölgelere girişine müsaade edilmeyecektir.

b) Yeni tahkim edilmiş mevziler kurulmayacaktır.

c) Mağusa'nın Kuzeyinde bulunan Karaolos sahilindeki beş adet savunma mevzisi işgal edilmeyecek ve sadece Barış Gücü tarafından devriye edilecektir.

d) Namık Kemal Lisesi ve Evkaf Binası sıra ile sadece eğitim ve ikamet maksatları için kullanılması,

e) 02 Kasım 1965 tarihinden beri Rumlar tarafından işgal edilen yerlerden Rumların çekilerek bu yerlerin kanuni sahiplerine teslim edilmesi,

f) Namık Kemal Lisesi bitişiğinde bulunan tekke ile aynı bölgedeki Türk mezarlığından Rumların çekilerek buraların sıra ile Türklere tarafından dini ziyaretler ve ölüleri gömmek maksatları için kullanılmasının temini,

g) Rum Silahlı Kuvvetlerinin Pilot Kulesi, Gümrük Kulesi ve Canbulat Kapısı karşısında bulunan Bahriye mevziindeki yerlerden çekilmesi ve buralardaki tahkimatın kaldırılması şartı ile Mağusa Surlar üzerinde bulunan Türk mevzileri yıkılacak ve Kıbrıs Türk silahlı personeli halen işgal ettikleri mevzilerden çekilecektir.

h) Bölgedeki bütün yol barikatları kaldırılarak sivillerin araştırılmasına son verilecektir. (Türklere barikat kurarak sivil araştırmaya tabi tutamadığı cihetle bu Rumlarla ilgilidir.)

i) Bölgede gerek Rum, gerekse Türklere tarafından yeni hiçbir polis karakolu kurulmayacaktır.

Bölgenin Tanımı:

“Bölge” tabiri bu tekliflerde, Mağusa Surlar dışında Türklerle meskun olan bölge ile 400 metre çapında daire içinde kalacak olan ve Rumlar tarafından kontrol edilmekte olan bölge dahil olmak üzere bölgeyi tarif eder.

Eminim ki sizlerle yukarıdaki tekliflerin kısa bir zaman içinde tatbiki mümkün olmayacaktır. Bundan dolayı, sıra ile ve derhal tatbikini arzulamaya beraber, Pratik ve mümkün olmasını sağlamak için aşağıdaki nizam içinde tatbik edilmesini teklif etmekteyim.

Birinci : Ek'teki haritada A olarak işaretlenen bölgede,

İkinci : “ “ B “ “ “

Üçüncü : “ “ C “ “ “

Dördüncü : “ “ D “ “ “

(Bu bölgeler, gerek Surlar üzeri, gerekse Surlar dışı bölgelerini ihtiva etmektedir.)

Müzakerelerimizde belirtildiği gibi bahse konu bölgenin devriyesi BM Barış Gücü tarafından yapılacaktır. Ayrıca BM Barış Gücü, anlaşmanın her iki taraf tarafından tatbik edilmesini sağlayacak ve bunu tespit edecektir. Bundan da başka, ileride Rumların bu bölgeye yapacağı muhtemel bir hücumu karşı bölgeyi savunma sorumluluğu BM Barış Gücü'ne ait olacaktır. Bir başka ifadeyle, BM Barış Gücü bölgede kalmakta olan Türklerin hayat, mal ve güvenliğini muhafaza etmek hususunu taahhüt edecektir.

Derin saygılarımın kabulünü rica ederim.

Saygılarımla

Dr. Fazıl Küçük
Kıbrıs Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı Muavini

**Sancaktarlık Ceridesi ile BG görevlisinin telsizindeki tutanaklara göre
15-30 Kasım 1965 günleri;**

15 KASIM 1965

00.15 KOVAN

Kovan Bey bölgelerle irtibat kurarak durumlarının sakin olduğunu öğrendi. Ve durumu Sancaktar'a bildirdi. (Sakarya ile Boğaziçi'ni telsizle bulmakta güçlük çekildi.)

00.40 (B.M.B.G.)

Rumlar, asfalttan Mogabgab'ın evine giden yolun giriş noktasında mevzi yapıyorlar. B.G. durumdan haberdar edilmiştir. Bölgeye giden bir İsvaç devriye kolu orada bir şey olmadığını bildirmiştir.

03.00 (B.M.B.G.)

Rumlar, Lárnaka yolunda Shell petrol istasyonundan sonra bulunan Muradi'nin evinin damında yeni mevziler yapmaktadırlar. B.G.durumdan haberdar edilmiştir.

05.00 KARAKOL

Bildirdiğine göre Rumlar Yeni Liman yolundan Mogabgab'a giriş yerine dönüşte yeni mevzi yapıyorlar, bu mevzi barakalara çok yakındır. Durum Sancaktar'a bildirildi.

02.45 BAYKAL

Öğrenildiğine göre Rumlar Muradi'nin evinin damına yeni mevzi yapıyorlar. Durum Sancaktar'a iletildi.

07.30 KOVAN

Kovan Bey bütün bölgelerle irtibat kurarak, bütün dış bölgelerde sükûnet sürmekte olduğunu bildirdi.

07.50 SAKARYA

Sakarya'da iki Mücahit arkadaş vardır. Bir tanesinin avucunda mevzi kazarken tahta parçası girdi. Buradaki doktor müdahale edemezmiş. Cerrah istemiş. Diğerinin dişi ağrıyormuş, diş doktoruna ihtiyaç varmış. Bu iki Mücahit Mağusa'ya gelemezmiş. Sorumlu Şerif Ali Çavuş'a öyle demiş. Durum müsteşara bildirildi, Sancaktar'a bildirilsin diye.

08.00 KOVAN

Sakarya'da bulunan iki rahatsız arkadaş küçük bir araba ile Mağusa'ya gelsinler. Gereken yapılsın. Durum Sakarya'ya bildirildi.

07.45 SAKARYA

Rumlar Kardana'nın bahçesine Sakarya'ya karşı mevzi kazıyorlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

09.15 (B.M.B.G.)

Akli muvazenesi tamam olmayan bir Rum Yeni Kapı'ya gelmiştir. Onu oradan uzaklaştırmak için B.G.'ne ricada bulunulmuştur.

14.00 (B.M.B.G.)

Telefonlar çalışmağa başladı ve B.G. telsizi kaldırıldı.

18.25 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar onbir numaralı mevzi karşısındaki ve Karadelik'in bahçesini çevreleyen kamışları-Karakol'a taraf kesmektedirler. Durum Sancaktar'a bildirildi.

19.10 BOĞAZIÇI

Bildirildiğine göre Salamis yolundaki Orfanidis'in evi civarındaki ışıklar sönmüştür. Rumlar Orfanidis'in evi arkasındaki bahçe içine mevzi yapmaktadırlar. Işıkların kasten söndürüldüğüne inanılmaktadır. Durum Sancaktar'a iletildi.

19.20 BAYKAL

Bildirildiğine göre dört İsveçli subay Antoni'nin evinin yanındaki evi icar ettiklerini ve evin boşaltılmasını istediler. Ev son zamanlarda mevzi yapılmıştır. Bölge sorumlusu durumu o anda görüşemeyeceğini söyleyince İsveçli subaylar oradan ayrıldılar. Durum Sancaktar'a iletildi.

19.55 KARAKOL

Bildirildiğine göre Rumlar denizle İngiliz evi arasındaki sahada Karakol'a karşı yeni mevzi yapıyorlar. Durum Sancaktar'a iletildi.

20.45 SAKARYA

Bildirildiğine göre Rumlar Gardana'nın evinde kazı yapıyorlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

21.50 KARAKOL

Bildirildiğine göre bölgenin cereyanı tamamıyla kesilmiştir.

22.30 BAYKAL

Bildirildiğine göre Mehmet Sönmez bölgeye gitmemiştir. Durum Sancaktar'a iletildi.

16 KASIM 1965

08.00 KARAKOL

SAKARYA

Bildirildiğine göre sekiz kamyon dolusu silahlı Rum askeri Maraş'a geçmişlerdir. Sancaktar'a bildirildi. Baykal ve Boğaziçi'de hiçbir vukuat yoktur.

20.20 SAKARYA

Bildirildiğine göre Karadelik'in evine yerleşen Rumlar oradaki Türk mevzilerini taşladılar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

17 KASIM 1965

07.30 KOVAN

Bütün bölgelerde durumun normal olduğu bildirilmiştir. Durum Sancak Karargâhına iletilmiştir.

18 KASIM 1965

Hiçbir vukuat mevcut değildir.

19 KASIM 1965

17.30 KARAKOL

Gelen haberde bir askeri kamyon Fakirhane'ye kasalar indiriyormuş.

20 KASIM 1965

10.00 KARAKOL

Alınan bir habere göre Mogabgab'ın evinin önünde bulunan Rum mevzisi bozularak şimdi daha ötede Karakol'a daha yakın bir yerde yeni bir mevzi yapılmaktadır. Durum Barış Gücü'ne bildirilerek bu hususta müdahalesi istendi.

11.45

Ali Rezvan tarafından bildirildiğine göre Rumlar Fakirhane'nin avlusu dışında Çifte Mazgallar'a karşı bir yer mevzisi ve Fakirhane barikatının yanında başka bir yer mevzisi yapmaktadırlar. Durum Barış Gücü'ne bildirilmiştir.

16.20

Ali İsmail Seyis ile Ahmet Ali isminde iki Türk'ün Mağusa Kapısı'ndan geçerken orada durmakta olan bir Rum polisinin yüzüne sigaralarının dumanını üfleyerek tacizlik yarattıkları Türk Emniyet Müdürlüğü tarafından

bildirilmiştir. Durum Kovan Bey tarafından Sancaktar'a bildirilmiştir. Ali İsmail Seyis Boğaziçi Bölgesinde asker olup, her iki şahıs bu aksi nahos hareketlerinden dolayı cezalandırılacaktır.

17.00

İsveç Vazife Amiri telefon ederek gerek dün akşam ve gerekse bugün Mağusa Kapısı civarında ve muhtelif başka yerlerde mevzilerimizi yükselterek islah etmeğe çalıştığımızı bildirmiştir. Bu gibi hareketlerden kaçınmamızı istedi. Başka mevzi yapmadığımız kendisine bildirilmiştir. Sancaktar'a da durum arzedilmiştir.

17.30 OTHELLO

Vazifeli bulunan Mustafa Mehmet telefon ederek Mağusa gümrüğüne ait bir romorkörün (Zetkraft) zincir yüklü olarak Limasol'a gitmek için Liman'dan ayrıldığını bildirmiştir.

18.45 GOLDEN SANDS

Orada vazife gören İsveç Lt. Oldhon Karargâh'a gelerek Fakirhane civarında bulunan iki mevzimiz arasında hendek kazmakta olduğumuzu bildirmiştir. Durum Sancaktar'a arzedilmiştir. Bu işin derhal durdurulmasını emrettiler. Barış Gücü mensubu bu durumdan haberdar edilmiştir.

20.00

İsveç Binbaşısı Loricha Pazar günü (Yarın) saat 16.00'da Sami Bey ile şahsen görüşmek istediğini İsveç Vazife Amiri vasıtasıyla bildirmiştir.

20.10

Sancaktar, Fakirhane civarında Rumlar tarafından mevzi yapma işinin hemen durmasını, aksi halde bizim de yeni mevziler yapmağa başlayacağımızın İsveç Vazife Amiri'ne bildirilerek bu hususta müdahalesi istendi.

20.20 SAKARYA

Bildirildiğine göre akşam üzeri Mağusa Limanı'ndan ayrılan Romorkörün Limasol yakınında bulunan Moni köyüne gidecektir. Bu haberi Liman'da çalışan bir Türk işçisi Rum Liman mensuplarından işitmiştir.

21 KASIM 1965

02.40 KARAKOL

Bildirildiğine göre Rum askerleri Şehit Karadelik'in bahçesinde mevzi yapmaktadırlar. Bu hususta gereken tedbirin alınması için Barış Gücü'ne ricada bulunulmuştur.

04.00 BAYKAL

Verilen bir habere göre Rum çapulcuları İngiliz mezarlığında bulunan mevzilerinden Baykal'daki 9 No.lu mevzimizi sık sık taşlamaktadırlar. Durum Barış Gücü'ne bildirilmiştir.

04.40 BAYKAL

Bildirildiğine göre Namık Kemal Lisesi binasından olduğu tahmin edilen bir silah sesi işitilmiştir. Bunun kazaen vukubulduğu tahmin edilmektedir.

05.00 BOĞAZIÇI

Verilen bir habere göre Demirci'nin hanayında bulunan çapulcular surlara doğru bakarak surlar üzerinde bulunan Mücahitlerimize küfretmektedirler.

06.00 BAYKAL

Bildirildiğine göre Barnasos Rum mevzilerinden havaya bir el silah atılmıştır. Bunun kazaen olduğu tahmin edilmektedir.

08.45 AKKULE

Dış mevzilerden bildirildiğine göre iki askeri kamyon çapulcu dolu ve silahlı, Salamis yolundan Maraş'a geçtiler.

11.00 Dış mevzilerin bildirdiğine göre yukarıda belirtilen kamyonlara ilaveten bir Land-Rover çapulcu dolu silahlı Maraş'tan geri Salamis yoluna geçtiler.

17.10 BAYKAL

Bildirildiğine göre Barnason tarafından dokuz el tek tek silah sesleri işitildi.

17.13 BAYKAL

Bildirildiğine göre Barnason tarafından gelen silah sesleri devam etmektedir.

22 KASIM 1965

00.50 BAYKAL

Dr. Burhan Nalbantoğlu portakal bahçeliğinde kamışlıklar gerisinden Rumca seslerin geldiği bildirilmiştir. Durum tahkik edilmektedir.

08.20 AKKKULE

Silahlı olup olmadıkları tesbit edilemeyen 3 kamyon dolusu Rum askeri Salamis yolundan Maraş istikametine geçmiştir. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

09.35 ARSLANLI

Bir Rum askeri land-roveri Yeni Liman'dan Eski Liman'a, içerisinde 2 silahlı askerle geçti. Aynı saatte bir askeri kamyon içerisinde 15 silahlı Rum askeri daha Yeni Liman'dan Eski Liman'a geçti.

10.25 AKKULE

Boğaziçi bölgesinde mevzilenmiş bulunan Rum askerleri İpsişi'nin evinden, Surlar dışı Su Deposu yanında bulunan mevzideki Mücahitlere Bren tipi silah göstererek küfür ettiler. Sancaktar'a bildirildi.

11.20 ÇİFTEMAZGAL

Karakol ile Boğaz arasındaki araziden top sesleri gelmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

11.22 ÇİFTEMAZGAL

Fakirhane'de mevzilenmiş Rum askerleri Çiftemazgal'a karşı Barış Gücü zırhlısı önüne yer mevzisi yapıyorlar. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

12.45 AKKULE

Rumlar Boğaziçi'nde bulunan Türk Mobil benzin deposu yanında Boğaziçi ve Surlara karşı ateş açabilecek yeni bir yer mevzisi yapıyorlar. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

14.15 BOĞAZIÇI VE ÇİFTE MAZGAL

Bu bölgelerde yapılan yer mevzilerinin tanzimi halen devam ediyor. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

14.25 BAYKAL

Muradi'nin evinde bulunan Rum askerleri kazaen bir piyade mermisi patlattılar. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

15.25 AKKULE

Eski Namık Kemal Lisesi ve türbe kısımlarında mevzilenmiş bulunan Rumların sayısı her günküden çok daha fazla olduğu göze çarpmakta ve aynı zamanda mevzilerine yerleşmiş olup etrafta görünmüyorlar. Bu durum şüpheyi çektiğinden o bölgedeki kımıldamaların titizlikle izlenmesi için Petek Beyi'ne talimat verildi. Sancaktar ve Sami Bey'e bildirilmiştir.

15.50 KARARGÂH

Görevli inzibatın tespit ettiğine göre Barış Gücü'ne ait 178742 numaralı Volvo Araba ile Barış Gücüne ait bir Çavuş Namık Kemal Lisesi'nde yapılan eğitimi bir kaç defa (4) yirmi dakika ara ile izlediğini bildirmiştir. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirilmiştir.

17.20 BAYKAL

Mezarlık tarafından tabanca olduğuna inanılan 2 el silah sesi işitilmiştir. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

17.25 AKKULE

Papazın C.R.3 Numaralı uçağı Maraş istikametinden Karakol'a doğru Mağusa üzerinden uçmuştur. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

17.45 KARAKOL

Mugabgab'ın ormanından bazı kazma sesleri geldiğini fakat katiyetle Rumların ne yaptıkları tesbit edilemiyor. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

18.40 KOVAN

İç ve dış peteklere şu mesaj telsizle dış'a, şifaen iç'e bildirildi. "Rumlar, Maraş, Golden Sands bölgesinde 23.11.1965 saat 03.00 ve 09.00'da dinamit patlatacak ve tatbikat yapacaklardır." Sami Bey bildirdi. Sancaktar'a bildirildi.

19.15 KARAKOL

Rumlar KARAKOL Rum Kampı ile Türk kesimi arasında bulunan İngiliz karısının evinden denize doğru 50 metre mesafede Karakol mevzimize paralel yeni mevzi kazmaktadır. Bizim mevzilerle kazı yerinin mesafesi 150 metredir. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

20.45 AKKULE

Maraş'tan Salamis yoluna bir kamyon içerisinde bir buldozer geçirdiler. Sancaktar'a bildirilmiştir.

23.55 BAYKAL

Naim Bey'in evinde bulunan mevzimizi Rumlar taşlamışlardır. Bu mevzinin yakınında Rum mevzisi vardır.

23 KASIM 1965

00.20 BAYKAL

Naim Bey'in evinde bulan mevzimiz 30 dakikadan beri devamlı olarak hem kuş lastiği ve hem de elle atılmak suretiyle taşlanmaktadır. Büyük taşlar da

atılıyor. Bu taşlar tuğlacının ve eski Adnan Çavuş'un evinde mevzilenmiş bulunan Rum çapulcular tarafından atılmaktadır. Durum İstihbarat vasıtasıyla Barış Gücü'ne iletildi.

08.20 KARAKOL

Karakol ile kamp arasında bulunan deniz sahilinde hurmalar yanındaki 2 mevzinin (Rum) etrafı bidonlarla çevrilerek bidonlar toprak doldurulmaktadır. Sancaktar'a bildirildi.

11.10 YENİKAPI

Salamis istikametinden infilak sesleri işitildi. Bu infilâkler uzaktan gelmektedir. Sancaktar'a bildirildi.

14.10 OTHELLO

Arslanlı karargâhından bildirildiğine göre orada yapılmakta olan duvarın yapımına İsveçli bir subay mani olmaya çalıştı. Durum Sancaktar'a ve Sami Bey'e iletildi. Duvarın yapımı için direktif verildi.

16.15 AKKULE

Akkule'den bildirildiğine göre Rumlar askeri kamyonlarla Maraş'tan Salamis yoluna bidon, çakıl ve lâmarına taşımaktadırlar.

16.20 AKKULE

Rumların okula telefon koymak için faaliyet gösterdiği görülmüştür.

19.15 BAYKAL

Muradi'nin evindeki Rum mevzisinden o civardaki mevzilerimize taş atılıyor. Sancaktar'a ve Salih Başman'a bildirildi.

19.50 OTHELLO

Daha kaldırılması kararlaştırılan ve kaldırılan merdiven yine yerine kondu ve İsveçliler bu merdiven vasıtasıyla Othello'daki mevzilerine çıkıp iniyorlar. Merdiven saat 19.00'da kondu. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

24 KASIM 1965

01.45 YENİKAPI

Fakirhane önünde mevzilenmiş olan çapulcular oradaki Mücahitlere küfrediyorlar: Tahriklere kapılmamaları yeniden hatırlatıldı.

08.05 YENİKAPI

Yeni Liman'daki eskiden Polonyalıların kaldığı barakalardan bir el silah sesi işitildi. Haberi Karakol teyid etmişti

10.45 BAYKAL

Baykal'ın bildirdiğine göre saat 10.10'da 2 Rum askeri Baykal'daki İsveç Kampı'na giderek birkaç İsveç askeri ile beraber okula doğru yürüdüler.

14.45 OTHELLO

Arslanlı Petek Beyi'nin bildirdiğine göre bir Barış Gücü askeri Othello'daki mevzilerimizin krokisini çizmektedir. Durumu anlamak maksadıyla Polis Müfettişi Ali Fındık oraya gitmiştir. Ali Fındık'ın ifadesine göre İsveçli asker bu krokiyi yırtmıştır. Ali Fındık krokiyi istemişse de İsveç askeri onu vermeden yırtmıştır. Sancaktar'a ve Sami Bey'e bildirildi.

15.30 BOĞAZIÇI

Boğaziçi tarafından bildirildiğine göre Barış Gücü'ne mensup yüksek rütbeli subaylar Boğaziçi'ndeki Türk ve Rum mevzilerinin krokisini yapmaktadırlar.

15.30 BAYKAL

Baykal bölgesi mensubu Erdoğan Mustafa'nın bildirdiğine göre Barış Gücü'ne mensup yüksek rütbeli subaylar İsveç polis kumandan Lagerhorn, İsveç Birinci Kumpanya Komutanı, Yardımcısı ve 4 yüksek rütbeli subay aşığıda izah edilen faaliyetlerde bulunmuşlardır.

1. *Salamis-Lárnaka yolu kavşağının üst başında bulunan İsveç nöbetçi klübesini ve civardaki araziye tetkik ettiler.*

2. Adnan Çavuş'un eski evinde bulunan Rum mevzisi ile Ertuğrul Veli'nin evinde bulunan Türk mevzisi arasında olan mesafeyi ölçtüler. Bu iki mevzi arasında olan araziyi de tetkik ettiler.

3. Namık Bey'in eski evinin önünden geçerek yeni yolun ucuna kadar gittiler. Orada hayli zaman durdular, araziyi tetkik ettiler.

4. Numan Bey'in eski evinin önünde durdular ve binayı tetkik ettiler.

5. Maronid'in binasına kadar yaya yürüdüler ve oradaki araziyi tetkik ettiler.

6. Ayluka yolu boyunda ve 5 No.lu mevzimizin önünden yaya olarak geri döndüler.

17.00 ARSLANLI

Othello'dan bildirildiğine göre, Barış Gücü Othello Burcu'ndan limana ip uzatarak geceleyin bu ipi inip çıkmak için kullanıyorlar: Bu ipin hemen kaldırılması için Barış Gücü mes'ullerine ricada bulunulmuştur.

18.05 BAYKAL

Bildirildiğine göre bir İsveçli Çavuş bölgedeki mevzilerimizi gezip görmek istedi. Fakat böyle bir gezmenin gece mümkün olmadığı kendilerine izah edildi ve memnun olarak bölgeden ayrıldı.

19.40 BAYKAL

Ekmekçiler halka verilen ekmek fişlerini kabul etmiyor. Tahkiki.

20.40 AKKULE

Mağusa Kapısı karşısında bulunan ve Rumlar tarafından mevzi olarak kullanılan türbede bu akşam ilk defa olarak ışık yanıyor: Türbeden apartmanlar ile okula giden telefon hattı da görülmüştür.

20.50 KARAKOL

Karakol'dan bildirildiğine göre Sakarya ile Karakol arasındaki bölgede mevcut tellerde bir temas olup ışıklar sönüp yanıyor. Elektrik mühendisi Refet bey mahallinde tetkikat yapıp muakkaten arıza giderilmiştir. Münasip bir zamanda tam tamirat yapılması icap edecektir. Bunu elektrik mühendisi deruhte etmiştir.

25 KASIM 1965

07.15 YENİKAPI

Bildirildiğine göre Rumlar Çiftemazgal'daki birinci mevzimizin karşısına Yeni İzmir ile hisar yolları kavşağı yanında kum torbası ve taşlarla takviyeli yeni bir mevzi yapmışlardır.

12.30 KARAKOL

Mugabgab'ın evindeki mevzilerde olan Rumlar çukurlarda oturan Türklerin köpeklerini zehirleyip öldürüyorlar. Akşamdan bu ana kadar 6 adet köpek zehirlenerek öldürülmüştür.

20.20 CANBOLAT

Liman içerisindeki bazı ışıkların söndüğü öğrenildi. Canbolat ve Arslanlı peteklerine durumun tetkik edilmesini ve nöbetçilerin daha dikkatli olmalarını sağlamalarını nöbetçi amiri bildirmiştir.

22.20 CANBOLAT

Liman içerisindeki Askeri Liman'dan çapulcuların bazı mermi kasalarını Marin Karakolu'na aktardıkları Canbolat'tan tesbit edilmiştir.

23.10 KARARGÂH

Liman durumu ile ilgili verilen bilginin esaslı tahkiki istendi. Neticede Marin Karakolu'na indirildiği bildirilen kasaların oradaki nöbetçilerin ısınması için tahta kasalar olduğu anlaşılmıştır.

26.11.1965

06.00 AKKULE

Nöbetçi Petek Beyi'nden alınan bir bilgiye göre İsveç Barış Gücü'ne ait 6 adet zırhlı araç önde ve geride 2 Landroverin refakatinde Lârnaka yolunu takiben Baykal'daki kamplarından ayrılmışlardır.

06.30 YENİKAPI

Yenikapı dış mevzilerinin 5 No.suna Barış Gücü girip tetkik etmek istemiş, Mücahitlerimiz tarafından red edilmiştir.

09.45 BAYKAL

Saat 09.15'de ellerinde uçaktan çekilmiş Baykal mevzilerinin resimleri olduğu halde 6 İsveçli subay Baykal mevzilerini tetkik ediyorlar.

10.40 KARARGÂH

Hüseyin Kâzım'dan öğrenildiğine göre Aydın Hüdaverdi Osman, kendisi Rumlara sığınmış olduğunu Hüseyin'e bildirdi. Tahkik edilmek üzere Rumlara kaçanın kardeşi Haşim Liman'a gönderildi, fakat kimseyi bulamadı. Kovan Bey durumu Sancaktar'a bildirdi.

17.05 ARSLANLI

İsmail Salih'in verdiği bilgiye göre 2 İsveçli asker mevziler yanında şüpheli olarak dolaştılar ve ayrıca delhizleri de aradılar. Sami Bey'e bildirildi.

19.25 BAYKAL

Baykal'dan bildirildiğine göre Rumlar Muradi'nin evinden Osman Cade'nin evindeki mevimize büyük büyük taşlar atıyorlarmış.

19.25 YENİKAPI

Çiftemazgal'in dışındaki son mevzinin karşısında bulunan Rum mevzisinin 5-10 metre bizim mevziye doğru irtibat hendeği kazdıkları tesbit edilmiştir. Durum Barış Gücü'ne bildirildi.

20.35 BARIŞ GÜCÜ

Barış Gücü'nün bildirdiğine göre Fakirhane'nin yanında herhangi bir mevzi kazılmıyormuş. Orada yalnız 2 Milli Muhafız askeri duruyormuş.

20.35 BAYKAL

Baykal'ın bildirdiğine göre Blokcunun evindeki Rumlar evlerini terk ettiler. Shell istasyonunda yanan ışıklar söndürüldü. Müsademe anında da bu

ışıklar söndürülüyordu. Muradi'nin evindeki garaj kapıları açıldı. Müsademe anında bu yine aynı şekilde yapılıyordu. Telsizin açık kalması için Baykal'a bildirildi. Sancaktar'a bu hususta bilgi verildi.

21.20 ÇİFTEMAZGAL

Görevlilerin bildirdiklerine göre Rumlar Fakirhane'de mevzi kazmasına başladılar. Durum Sancaktar'a bildirildi. Barış Gücü olaydan haberdar edildi. Eğer kazmakta devam ederlerse bizim de kazacağımız bildirildi.

22.15 ÇİFTEMAZGAL

Fakirhane'deki kazı işi durmuştur.

27 KASIM 1965

02.05 BAYKAL-BOĞAZIÇI

Bölgelerde durum sakin.

02.23 BAYKAL

Naim Bey'in evindeki mevziye bir tek üç darbe olarak otomatik ateş edilmiştir. Olayın tahkiki bildirildi.

03.10 BAYKAL

Bölge lideri tahkikatını yapmış olup Sami Bey'in Karargâh'a gelmekte olduğunu bildirdi. Sami Bey 03.15'de Karargâh'a geldi ve şu bilgiyi verdi. Saat 02.23'de Naim Bey'in evi önünden geçen toprak yoldan gelen bir şüpheli arabaya "Dur-Halt-işareti" verildi. Araba durmadı: Mücahit piyade ile bir el ihtar atışı yapmıştır. Bu sırada etraftaki Rum mevzilerinden otomatik ateş başlamıştır. Mevzimiz yanından geçen şüpheli araba atış sonucu durdu, içerisinden sarhoş bir kadın ve 2 İsveçli subay indi. Yaralanan yoktur. Bölge lideri bütün namluları ve mermileri kontrol etti. Yalnız bir mücahidin bir mermisi eksik ve piyadenin namlusu kirliydi. Teferruatlı bilgiyi Erdoğan daha sonra getirecektir. 03:45'de bölge liderinin bildirdiğine göre 5 numaralı mevzi Rumlar tarafından taşlanmakta ve ağır küfürlere maruz kalmaktadır. Bu arada Rumlar şöyle diyorlardı

“Eğer hazır iseniz gelin başlatalım”. Verilen emirlere göre Mücahitler bu tahrikleri soğuk kanlılıkla karşılamaktadırlar. Barış Gücü'ne bildirildi.

04.00 BAYKAL

İsveç polislerinin yapmış olduğu tahkikat neticesi Rumlar bren tipi silahla Muradi'nin evinden Baykal'a 3 darbe gelişi güzel uzun atış yaptıklarını itiraf etmişlerdir. Atış neticesi yedinci mevzi olan İzzi Türkel'in evinin damı üzerinde bulunan su deposu isabet almıştır. İsveç Polis Kumandanı ve Bölge lideri Erdoğan tahkikat neticesi bazı kurşunları su deposu içerisinde bulmuşlardır. Bu kurşunlar Barış Gücü Kumandanı'na verilmiştir. Daha sonra Sancaktar'a bilgi verilmiştir.

05.15 AKKULE

Namık Bey'in bildirdiğine göre Mağusa Kapısı dışında görevli bulunan Türk polisler Rum askerleri tarafından taş yağmuruna tutulmuşlardır. Yaralanan yoktur. Aynı zamanda Rumlar silahlarını Türk polislerine çevirerek mekanizmaları oynatmaktadırlar. Sami Bey'e bildirildi.

15.00 YENİKAPI

Emniyet Müdürü maçın resimlerini çekmek isteyen bir İsveçli'ye müsaade verilip verilmediğini sordu. İzin verilmediği bildirildi.

15.50 BAYKAL

Baykal'dan bildirildiğine göre Kamer Hanım'ın evi tarafından 5 numaralı mevziye gitmek isteyen bir mücahidin 5 numaralı mevzi karşısındaki Rum mevzisinden çıkan çapulcular önünü keserek onu silahla tehdit ettiler.

11.30 BAYKAL

Karakol veya Sakarya istikametinden olduğu tahmin edilen bir el silah sesi duyduklarını bildirdi. Yapılan tahkikatta Yeni Kapı Peteği'nde vazifeli Mehmet Beyaz isimli Mücahidin devriyeye çıkmak için sten silahını kurarken kazaen patlamıştır. Yaralanan yoktur.

20.50 Kovan Bey, Serdar tarafından verilen talimatı iç ve dış peteklere iletildiğini bildirmiştir.

21.00 BOĞAZIÇI

Rumlar Orfanidis'in evine takviye götürmüşler ve binanın duvarlarına delik açmaktadırlar. Durum Barış Gücü'ne bildirildi.

29 KASIM 1965

05.00 BAYKAL

Namık Kemal Lisesi'nden olduğu inanılan bir el silah sesi işitilmiştir. Durum Barış Gücü'ne bildirilmiştir.

10.00 KARAKOL

Bildirildiğine göre Rumlar Karakol'da Kâzım'ın evlerine doğru mevzi kazıyorlar.

18.00 AKKULE

Maraş istikametinden 15 el silah sesi işitildi

19.55 KARAKOL

Kamp istikametinden bir el silah sesi işitildi.

30 KASIM 1965

10.50 BAYKAL

Papazın CR.3 Numaralı uçağı Türk mevzileri üzerinden çok alçak uçarak resimler çekti. Sancaktarlığa iletildi.

14.30 AKKULE

Mağusa giriş kapısındaki Rum polisleri aynı yerde bulunan Türk polislerine küfrediyorlar. Durum Sancaktar'a bildirildi.

18.50 ÇİFTEMAZGAL

Sakarya tarafından bir el silah sesi işitilmiştir.

SAKARYA OLAYLARININ ANLAŞMA SÜRECİ

Mağusa hadiselerinin başladığı 2 Kasım 1965 tarihinden itibaren durumun normale dönmesi ve hadiselerin genişlememesi için taraflar arasında yazışmalar, müzakereler ve teklifler yapılmış ve Dr. Küçük'ün 06 ve 15 Kasım 1965 tarihli mektuplarına, Barış Gücü Komutanı General Thimayya 06 Aralık 1965 tarihinde iki mektupla cevap vermiş ve yapılacak anlaşmanın koşullarını belirterek, anlaşmayı açıklamadan önce Dr. Küçük'ün onayını almak istemiştir. General Thimayya'nın mektupları şunları içermektedir:

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KUVVETİ, KIBRIS

*Ekselans Dr. F. Küçük
Cumhurbaşkanı Muavini,
Lefkoşa*

06 Aralık 1965

Ekselans,

Mağusa bölgesindeki durumla ilgili 06 ve 15 Kasım 1965 tarihli mektuplarınız için size teşekkür etmeme müsaade buyurmanızı rica ederim.

Söz konusu bölgeyi ziyaret ettikten ve de hükümet yetkilileri ile danışmalarda bulduktan sonra gerginliği yatıştırmaya ve cemaatlararası sürtüşmelere ve yeniden çarpışmalara engel olmaya yönelik aşağıdaki tedbirlerin derhal alınması gerektiğine inanmaktayım:

(a) Limanda bulunan ve limanın emniyeti için gerekli yer mevzileri müstesna, tarihi Mağusa kasabasının surları dışındaki bütün müstahkem mevzilerin kaldırılması,

(b) Yukarıda (a)'da bahsi geçen bölgenin, (i) polisler ve (ii) normal askeri trafik müstesna, sivil şahıslara yasaklanması,

(c) Mağusa'nın Kuzeyindeki Karakolos sahilinde bulunan beş müdafaa mevziinde personel bulundurulmaması,

(d) Namık Kemal Okulu, Evkaf Binası ve türbenin sıra ile eğitim, ikametgah ve dini maksatlar için Kıbrıslı Türkler tarafından kullanılması,

- (e) Kıbrıslı Türklerin hisarlar üzerindeki mevcut mevzilerinden çekilmeleri ve oradaki silahlı mevzilerin yıkılması,
- (f) Söz konusu bölgedeki bütün yol barikatlarının kaldırılması ve sivillerin genişgüzel yoklanmaktan vazgeçilmesi.
- (g) Onayınızın alınması üzerine, Barış Gücü yetkilerinin müsaade ettiği azami derecede ve Kıbrıs'taki BM Barış Gücü'nün fonksiyon ve faaliyeti ile ilgili olarak Genel Sekreter tarafından verilen direktifler (s/5653) gereğince anahtar yukarıda verilen aranjmanın uygulanmasını sağlayacaktır.
- (h) Yukarıda verilen tekliflerin tasvibinize mazhar olacağını umarım.
- (i) Ekselanslarından en derin saygularımın kabulünü rica ederim.

*K.S. Thimayya, General
Kıbrıs'taki BM Barış Gücü Komutanı*

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KUVVETİ, KIBRIS

*Ekselans Dr. F. Küçük
Cumhurbaşkan Muavini,
Lefkoşa*

06 Aralık 1965

Kişiyeye Özel ve Gizli

Ekselans,

Eski Mağusa Kasabası'nın Surlar dışında kalan bölgelerde mevcut durumu düzeltmeye yönelik tedbirlerle ilgili 06 Aralık 1965 tarihli mektubuma atfen, silahsız sivillerin serbest hareket etmelerine halel

gelmemesi şartıyla, sözkonusu bölgenin devriye faaliyetlerinin münhasıran Barış Gücü tarafından deruhte edileceğini şimdi arz etmek isterim. Bu bölge, müstahkem mevzilerin kaldırıldığı bölge ile tamamen Türklerle meskun bölgeyi ve iki mıntıka arasında kalan yerleri kapsayacaktır.

Barış Gücü, bu devriye gezme sorumluluğunu kabul ederken “Yeniden savaşın başlamasını önlemek üzere bütün imkanlarını kullanacaktır” şeklinde verilen emirlere uygun olarak ve bölgedeki gerginliği hafifletmeyi amaçlamaktadır.

Barış Gücü, Kıbrıs Hükümeti’nden aldığı sözlü teminata göre hali hazırdaki tertibat gereğince belirlenen bölgede, daha evvel askeri yer olarak kullanılmakta olan Fakirhane’de kurulacak polis karakolu hariç, yeni polis karakollarının kurulmayacağını Ekselanslarına bildirir. Müstahkem mevzilerin kaldırıldığı bölgede ve tamamen Türklerle meskun bölgelerin ve bu iki mıntıka arasındaki yerlerdeki polislerin çok dikkatli olmaları ve hatta cemaatlerarası hadiselerle sebebiyet verecek davranışlardan sakınmaları için, Hükümet kendi polislerine ayrıca direktif vermeye hazır olduğunu bildirmiştir.

En yüksek hürmet ve temennilerimin kabulünü rica ederim, Ekselans.

*K.S. Thimayya, General
Kıbrıs’taki Birleşmiş Milletler
Barış Gücü Komutanı*

Dr. Fazıl Küçük, bu mektuplara 07 Aralık 1965 tarihinde verdiği aşağıda belirtilen cevabi mektubunda, General Thimayya’nın tekliflerini tasvip ettiğini ve bunların çerçevesinde, anlaşmaların tatbik edilmesini sağlamak ve müşahade edilmesine müsaade edilmesini temin amacı ile Mağusa’nın mahalli Türk liderliğine gerekli talimatı vereceğini, ancak ileride meydana gelebilecek anlaşmazlıkları önlemek amacı ile anlaşmaya varılan konuların belirtilmesinde yarar gördüğünü ifade eder;

*General K.S. Thimayya,
Kıbrıs'taki BM Barış Gücü Komutanı
Lefkoşa*

*No.3/64/7
Kişiyeye Özel ve Gizli*

07 Aralık 1965

Sayın General

Mağusa'da cemaatlerarası çarpışmayı ve çarpışmanın tekerrürünü önlemek amacı ile gerginliği önleyici olarak teklif edilen tedbirler hakkında göndermiş olduğunuz 06 Aralık 1965 tarihli iki adet mektubunuza teşekkür ederim.

İlgili mektuplarınızda bahsetmiş olduğunuz tedbirlerin alınmasında sizlere sözlü olarak belirtmiş olduğum gibi amacım ve samimi arzum, BM Barış Gücü ile işbirliği yapmak ve yardımcı olmaktır. Bundan dolayı, tekliflerinizi tasvip eder ve bunların çerçevesinde, anlaşmaların tatbik edilmesini sağlamak ve müşahade edilmesine müsaade edilmesini temin amacı ile Mağusa'nın mahalli Türk liderliğine gerekli talimatı vereceğim.

Mamañih ileride vuku bulacak anlaşmazlıkları önlemek amacı ile tartışmalarımız sırasında meydana çıkan ve benim anladığımız göre anlaşmaya vardığımız aşağıdaki noktaları da belirtmekte fayda mülahaza etmekteyim.

(a) Liman'da bulunan yer mevzileri, gümrük ve pilot kulelerde halen bulunan ve yere indirilmesi öngörülen mevziler demektir. Yerde, gerek bu iki kulenin dibinde, gerekse limanın başka noktalarında tahkimat ve mevzi yapılmasına müsaade edilmeyecektir. Liman bölgesindeki mevcut personelden gayri başka personelin limanda üslendirilmesine müsaade edilmeyecektir. Denizcilik mevki (Limandaki) olduğu gibi muhafaza edilecek, fakat normal polis maksatlarından gayri herhangi bir gaye için kullanılmasına müsaade edilmeyecektir. Gümrük Kulesi'ne Barış Gücü askerleri yerleştirilecek ve bunlar Liman bölgesinde antlaşmanın tatbik edilip edilmediğini müşahade edecek ve aynı zamanda buradan Türklere

karşı herhangi bir tahrik hareketinde bulunup bulunulmadığını takip edecektir.

(b) Rum polisinin Türklerle meskun bölgelere (mahallere) girişine müsaade edilmeyecek ve askeri vasıtaların geçişi sadece anayollara münhasır kalacaktır ve sadece anayollardan geçişlerine müsaade edilecektir.

(c) Fakirhane'deki askeri mevzi kaldırılacak ve buraya sayısı 6-10 polisi geçmeyen bir polis noktası kurulacak ve BM Barış Gücü Fakirhane'de bir gözetleme noktası bulundurmaya devam edecektir.

(d) Polisler sadece tabanca gibi şahsi silahlar taşıyabilecektir.

(e) Türk kesiminde Rumlar tarafından işgal edilen bütün Türk yerleri, Türk mezarlığı da dahil olmak üzere, tahliye edilerek mal sahipleri olan Türklere ve Türk liderliğine teslim edilmelidir.

(f) Silahsız ve sivil Türklerin Suriçi şehire giriş ve çıkışları, sivillerin aynı zamanda surlara çıkışı anlaşmalarla men edilmemelidir.

(g) Surlar dışındaki Türk bölgeleri ile Suriçi Türk bölgesine giriş ve çıkışlarda Türkler hiçbir suretle Rum polisi tarafından araştırılmayacaktır.

(h) BM Barış Gücü anlaşmanın tatbikini üzerine alacak ve s/5653 sayılı raporun (c) paragrafında öngörüldüğü üzere gerektiği takdirde anlaşmayı ihlal edecek olan tarafa karşı kuvvet kullanmakta asla tereddüt etmeyecektir.

Saygılarımla

Dr. Fazıl Küçük
Kıbrıs Cumhuriyeti
Cumhurbaşkanı Muavini

BM Barış Gücü Komutanı General Thimayya 08 Aralık 1965 tarihinde Dr. Fazıl Küçük'e yazdığı aşağıdaki mektupla, ilgili konularda karşılıklı olarak anlaşmalarını bir kez daha teyit etmiştir;

KIBRIS'TAKİ BİLEŞMİŞ MİLLETLER BARIŞ GÜCÜ, LEFKOŞA

*Ekselans Dr. F. Küçük
Cumhurbaşkan Muavini,
Lefkoşa*

08 Aralık 1965

Kişiyeye Özel ve Gizli

Ekselans,

Mağusa'da halen mevcut olan durumu düzeltmeye matuf tedbirler hususundaki 07 Aralık tarihli kişiyeye özel ve gizli mektubunuzun alınmış olduğunu bildirmek isterim.

06 Aralık tarihli mektuplarımda ileri sürülen teklifleri kabul ettiğiniz ve Mağusa'daki Türk liderliğine bu düzenlemenin uygulanması ve ona riayet edilmesi hususunda gerekli talimatı vereceğiniz not edilmiştir.

Ekselansları mektubunuzun (a)-(h) paragraflarında ileri sürülen hususlara gelince, 06 Aralık tarihli mektuplarımda sıra ile belirtilen tedbirlerin mana ve maksatlarının tamamen açık olduğu kanaatindeyim. Bu tedbirlerin uygulanışındaki teferruat mevcut düzenlemenin ruhu içerisinde uygulanacaktır ve meydana gelmesi muhtemel herhangi bir müşkülât, bu sorunlar meydana geldikçe ele alınacaktır.

Ekselansınızdan en derin saygılarımla kabulünü rica ederim.

*K.S. Thimayya,
General
Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler
Barış Gücü Komutanı*

Sonuç olarak 02 Kasım 1965'de başlayan olaylarla ilgili olarak taraflar arasında yapılan görüşmeler, yazışmalar ve teklifler sonucunda bir anlaşmaya varılmış ve bu anlaşmanın uygulanması için Mağusa Mahalli Türk Yönetimi olan Mağusa Sancaktarlığı'na Dr. Fazıl Küçük tarafından bir talimat mektubu gönderilmiştir. Aynı zamanda anlaşmanın maddelerini de içeren talimat şu şekildedir;

*Ekselans Dr. F. Küçük
Cumhurbaşkan Muavini,
Lefkoşa*

07 Aralık 1965

Mağusa Sancaktarı:

1. Mağusa'daki durum hakkında Ankaranın tasvibi ile hazırlanan antlaşmanın esasları aşağıya çıkarılmıştır;

a. Namık Kemal Lisesi, Evkaf Binası, türbe ve Türk mezarlığı Rumlar tarafından tamamen bölge olarak terk edilecek, bu yerler Türkler tarafından eğitim, ikamet, dini maksatlar için kullanılacak, bu binalarda hiçbir surette silahlı Türk bulunmayacaktır.

b. Fakirhane altında on kişilik Rum polisi tarafından karakul yapılacak, BM Barış Gücü de bulunacak,

c. Bütün yol barikatları kaldırılacak,

d. Yeni Liman'daki beş Rum beton mevziinde hiçbir Rum personel bulunmayacak,

e. Eski Liman'daki gümrük ve pilot kuleleri üzerinde bulunan mevziler yıkılacak ve bu yerlere BM Barış Gücü yerleştirilecek, fakat bu binaların zemin katında Rum polis bulunacak. (Not: Bu suretle bu kulelerin surlar dahiline ateş imkanı ortadan kalkmış oluyordu.)

f. Marin Karakolu şimdiki halini muhafaza edecek, fakat bu bina limandaki normal polis görevleri için kullanılacak.

g. Surlar içi veya Surlar dışındaki tamamen Türkler tarafından meskun mahallere Rum polisi giremeyecek.

h. Larnaka ve Salamis ana yolları, normal askeri trafik ve Rum polisinden başka silahlı şahısların trafiğine yasaktır.

i. Fakirhane hariç, bölgede Rumlar tarafından yeni polis istasyonu kurulmayacak,

j. Surlar içi ile Türk bölgeleri arasında seyahat eden sivil şahıslar Rum polisi tarafından katiyen yoklanmayacak.

k. Bütün bölgelerin ve bu anlaşmanın tatbikatını BM Barış Gücü devriye yaparak kontrol edecek.

l. Surlar içi ve Surlar dışındaki Türk semtlerine müessir ateş mesafesinde bulunan bütün Rum mevzileri (arazide ve binalarda) tamamen kaldırılacak.

m. Türk bölgelerine yapılacak itam taarruzuna veya Türklerin Rumlara yapacağı taarruzlara BM Barış Gücü mani olacak, gerekirse kuvvet kullanacak.

n. Surlar önündeki bütün Türk mevzileri kaldırılacak ve hisarlar üzerinde silahlı şahıs bulunmayacak.

(Not: Turist gibi veya aşıkane gibi münasebetler maskesi altında genç veya yaşlı, sivil veya silahsız Türkler gözetleme maksadıyla, fakat kendilerini Rumlara göstermeden hisarların muayyen yerlerinde bulunabilirler. Dikkat bu not, Bayraktarlığın takdiri ve BM'in müsamaha göstereceği husustur.)

o. Türk bölgelerinde Türk polisi vazife yapacaktır.

p. Rum polisler tabanca gibi şahsi silahlar taşıyacaktır.

1. Yukarıda açıklanan hususlar henüz imzalanmadı, fakat mutabakata varılmıştır. Bu esaslar hiçbir zaman radyo ve basında açıklanmayacaktır. Türk bölgeleri tarafından Rum mevzilerini ve Türk bölgelerindeki Türk mevzilerinin yerini General Thimayya ve BM yetkili komutanları gezerek tespit edeceklerdir. Müteakiben mevzilerin kaldırılması sağlanacaktır.

2. Bu talimat yalnız önbilgi olarak size verilmiştir. 08 Aralık günü Mithat Berberoğlu Mağusa'ya helikopterle gelecek, bu talimat esasları dahilinde sizinle görüşecektir. Ümit Süleyman'la evvelce temaslarınız malumdur. Hasta olduğu için onun yerine M. Berberoğlu gelecektir.

Surlar üzerindeki ve Surlar dışındaki mahallerde mevzilerin kaldırılması ile kum torbalarının ziyan edilmemesi ve bu mevzilerin süratle işgali için gerekli tertibatın alınması önemlidir. Mevzilerin savunma durumuna göre Surlar dahilinde ve Surlar dışındaki mahallerde silahların ve mühimmatın muhafaza ve görünmeyecek yerlerde bulundurulması ve bakımı önem kazanıyor.

Bu hususları elde ettiğimiz kıymetli tecrübelerinize göre takdir ederek düzenleyeceğinize kani bulunmakta ve müsterih olmuştum. Mithat Berberoğlu ile antlaşmalar hususunda teferruatlı olarak görüşebilirsiniz. Başarılar diler, gözlerinizden öperim.

By.

Sancaktarlık Ceridesinde yer alan ifadelere göre anlaşma şu hususları kapsıyordu:

Namık Kemal Lisesi, Apartmanlar, türbe ve Türk mezarlığı tamamen bölge olarak Rumlar tarafından terkedilecek ve bu yerler Türkler tarafından eğitim, ikametgah ve dini maksatlar için kullanılacak, bu bina ve yerlerde hiçbir silahlı Türk bulundurulmayacaktır.

Fakirhane binası 6-10 kişilik personel (polis) tarafından polis karakolu şekline sokulacak; Birleşmiş Milletler bu karakolda gözlemci bulunduracaktır.

Bütün yol barikatları kaldırılacak; Yeni Liman'daki Rumların beton mevzilerinde hiçbir personel bulundurulmayacaktır.

Eski Liman'daki Gümrük ve Pilot kuleleri üzerinde bulunan mevziler yıkılacak ve bu yerlere BM askerleri yerleşecektir. Fakat bu binaların zemin katlarında Rum polisi bulunabilecektir. Bu suretle bu kulelerden surlar dahiline ateş etme imkanı ortadan kalkacaktır.

Marin karakolu şimdiki durumunu muhafaza edecek, fakat bu bina limandaki normal polis görevleri için kullanılacaktır.

Surlar dahili veya surlar dışındaki tamamen Türkler tarafından meskun mahallere Rum polisleri girmeyecektir.

Larnaka ve Salamis anayollarını, normal, askeri trafik ve Rum polisinden başka silahlı şahısların trafiğine yasak olacaktır.

Fakirhane hariç, bölgede Rumlar tarafından yeni polis karakolları kurulmayacaktır.

Surlar dahili ile Türk bölgeleri arasında seyahat eden sivil şahıslar Rum polisi tarafından katiyen yoklanmayacaktır.

Bütün bölgelerin ve anlaşmaların tatbikatını Birleşmiş Milletler personeli devriye yaparak kontrol edecektir. Bölgede bulunan bütün Rum mevzileri (arazide ve binalarda) tamamen kaldırılacaktır.

Türk bölgelerine yapılacak Rum taarruzuna veya Türklerin Rumlara yapacağı taarruzlara BM askerleri mani olacak, gerekirse kuvvet kullanacaktır.

Surlar önündeki bütün Türk mevzileri kaldırılacak ve hisarlar üzerinde silahlı şahıslar bulunmayacaktır. Türk bölgelerinde, Türk polisi görev yapacaktır. Rum polisler tabanca gibi şahsi silahlarını taşıyabilecektir.

Anlaşma metinleri incelendiğinde görüleceği gibi askeri bakımdan kullanılabilir yerler, Rumlar ve Türkler için dış bölgelerdeki yerler kapatılıyor, Sur üzerinde mevzii yapmak ve gözetleme yasaklanıyordu. Barış Gücü her yere girip bütün faaliyetleri kontrol etmek hakkına sahip oluyordu.

Bu anlaşmalardan sonra Sur dışında Türkler ve Rumlardan inşa edilen bütün mevziler Barış Gücü tarafından tahrip edilmiştir. Sur dışı Türk bölgeleri silah ve askerden arınmıştır. Bunun yerine buralarda, emniyet ve asayiş görevi için özel tedbirler alınmış, personel sivil ve silahsız olarak görev yapmaya başlamıştır.

MAĞUSA SANCAĞI'NIN YENİDEN TEŞKİLATLANMASI (ARALIK 1965)

Hadiselerin yatışmasından ve anlaşmaya varılmasından sonra birlik, kurum ve karargahların askeri esaslara göre reorganizasyonuna gidilmiş, eğitimlerin daha randımanlı olabilmesi ve daimi bir hazır kıtanın bulundurulması amacı ile 27 Aralık 1965 tarihinde Eğitim Bölüğü teşkil ve faaliyete geçirilmiştir. Sancak birliklerinin Aralık 1965 tarihinde yapılan bu teşkilatlanması aşağıdaki şekilde olmuştur.

Bu teşkilatlanmaya göre daha önce Kovan, Petek ve Oğul olan birlik isimleri Grup, Bölük ve Manga şeklini almıştır.

Sancak Karargahı

Eğitim Bölüğü (Devamlı kışlada kalan ve her gün eğitime çıkan maaşlı personelden teşekkül etmekte idi.)

İzci Bölüğü (Namık Kemal Lisesi Öğretmen ve öğrencileri ile apartmanlar bölgesi halkından teşekkül etmekte idi.)

Emniyet Müdürlüğü

İnzibat Takımı

MERKEZ GRUBU (1'nci Grup)

Grup (Kovan) Karargahı

Sabotör ekibi

Akkule Bölüğü

Yenikapı Bölüğü

Arslanlı Bölüğü

Canbulat Bölüğü

Baykal Bölüğü

Boğaziçi Takımı

Sakarya Bölüğü

Karakol Bölüğü

VADİLİ GRUBU (2'nci Grup)

Vadili Bölüğü

Turunçlu Takımı

İnönü Bölüğü

Köprülü Takımı

SERDARLI GRUBU (3'üncü Grup)
Serdarlı Bölüğü
Gönendere Bölüğü
Ergenekon Takımı
Sütlüce Bölüğü
Çamlıca Takımı
Nergisli Takımı
ATLILAR GRUBU (4'üncü Grup)
Atlılar Mangası
Muratağa Mangası
Sandallar Mangası
MALLIDAĞ GRUBU (5'nci Grup)
Mallıdağ Takımı
Arıdamı Takımı
Çınarlı Takımı
ALTINOVA GRUBU (6'ncı Grup)
Altınova Bölüğü
Boğaziçi Takımı
ERGAZİ GRUBU (7'nci Grup)
Ergazi Bölüğü
Topçuköy Takımı
Kurtuluş Takımı
MEHMETÇİK GRUBU (8'nci Grup)
Mehmetçik Bölüğü
Kilitkaya Bölüğü
Büyükkonuk Takımı
Sazlıköy Takımı
Balalan Takımı
Yedikonuk Takımı
Zeybekköy Mangası
KALEBURNU GRUBU (9'ncü Grup)
Kaleburnu Bölüğü
Avtepe Bölüğü
Kuruova Takımı

Sancağın yeniden organizasyonu neticesi eğitim faaliyetlerine plânlı bir şekilde yeniden başlanmıştır. Eğitimler, Eğitim Bölüğü'nde yapılmış ve köylerde eğitimci olarak kullanılmak üzere personel yetiştirilmiştir.

01 OCAK 1966 - 31 ARALIK 1966 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Ocak 1966 içinde irtibat, sevk ve idare kolaylığı bakımından Topçuköy Takımı 7'nci Grup'tan alınarak 6'ncı Grup'a, Kilitkaya Bölüğü 8'nci Grup'tan alınarak 7'nci Grup'a bağlanmıştır.

08 Ocak 1966 tarihinde bölge halkının tedavilerinin yapılması ve kritik durumda kullanılması için şimdiye kadar küçük ve yetersiz bir binada faaliyet gösteren Mağusa Hastanesi'nin Suriçi'nde inşasına başlanmıştır ve 01 Ekim 1966 tarihinde tamamlanarak törenle hizmete açılmıştır. İnşaat, Mücahit emeği ve halkın maddi yardımları ile gerçekleştirilmiştir..

Sancak karargah, kurum ve teşekkülleri için devamlı talimatlar hazırlanmış ve talimatlarda gösterilen faaliyetlerin icrasına geçilmiştir. Bu cümleden olmak üzere köy birliklerinden eğitim için merkeze getirilen personel ile 27 Mart tarihinde baskın, 22 Mart 1966 tarihinde Eğitim Bölüğü'ne, 26-27 Mart gecesi yine Eğitim Bölüğü'ne alârm tatbikatları yaptırılmıştır.

30 Mart 1966 tarihinde Mutlu Bey Sancaktar yardımcısı ve D-3 sorumlusu görevi ile Mağusa'ya gelmiştir.

23 Nisan 1966 tarihinde Rumlar, Tirmen köyünü Vitsada köyüne bağlayacak Gönendere ile Serdarlı arazisinden geçecek olan bir yolun yapımına başlamışlardır. Yolun, Tirmen Rumlarının daha kısa mesafe katederek Lefkoşa'ya gitmelerini temin etmek maksadı ile açılmakta olduğu iddia edilmişse de hakiki gayenin Türk kontrolü altındaki bu bölgelerin ikiye ayrılmasına ve irtibatlarının kesilmesine matuf olduğu açıkça görülmekte idi. Bunu takdir eden bölge Mücahitleri (3'ncü Grup Serdarlı) derhal etki göstererek Türk arsasında olmak üzere Tirmen Rum köyünün güneyinde 11 adet mevzi inşa ederek buralara yerleştiler.

Durumun gerginleşmesi üzerine Barış Gücü ... Nisan 1966 tarihinde bölgede devriye hizmetlerine başladı. 05 Mayıs 1966 tarihinde Barış Gücü devriye hizmetlerine ilaveten her iki taraf mevzileri arasında gözcü postaları yerleştirdi.

20 Mayıs 1966 tarihine kadar gerginlik devam etmiş, bu tarihte RMM'lerin Türk mevzilerine ateş açmaları ile gerginlik had safhaya varmıştır. Ateşe Mücahitler karşılık vermemişlerdir. Herhangi bir zayıf kaydedilmemiştir.

Bu hadiseden sonra sevk ve idarenin daha iyi yönetilmesi, savunmanın daha iyi yapılmasını temin gayesi ile merkezde görev yapmakta olan Hasan Bayraktar Bey Serdarlı bölgesine gönderilmiştir.

Durumla ilgili olarak taraflar arasında müzakereler sürdürülmüş ve bir anlaşmaya varılmıştır. Anlaşmaya göre Rumlar yol yapımından vazgeçmişler Mücahitler de ..... dışında kalan mevzilerini boşaltmışlardır.

19 Ağustos 1966 tarihinde ve saat 17.30'da Sancak merkezinde, daha önce kurulmuş olan Sivil Savunma Teşkilatı'nın etkinliğini arttırmak, halka durum icabında nasıl hareket edeceğini öğretmek maksadı ile bir Sivil Savunma Tatbikatı icra edilmiştir.

30 Ağustos 1966 günü Zafer Bayramı, yapılan askeri geçit töreni ve Mücahitlerin silahlı gösterileri ile kutlanmıştır.

15, 16 ve 17 Eylül tarihlerinde RMM'ler karakol sahilinde silahsız bölge üzerinde, Mağusa anlaşmalarına aykırı olarak kıyı bölgesini birkaç saat işgal etmişler ve daha sonra Barış Gücü aracılığıyla geri çekilmişlerdir. Şimdiki durumda sahil personelden tecrit edilmiştir. Yalnız B.G. askerleri o bölgede yeni bir gözetleme postası ihdas etmişlerdir.

Eğitim Bölük Komutanlığı görevi ifa etmekte olan Hasan Kabadayı Eylül 1966 yılı sonunda görev süresini tamamlayarak ayrılmıştır.

SOLDAN SAĞA ÖĞRETMEN DİNDER O. RAİF (EĞİTİM BÖLÜĞÜ TK. KİMYA) - MERHUM ALBAY HASAN KABADAYI - MÜF. CELAL ÖNEN - P. GEN. MD. YAMIK BİRGEN - BAŞ. MÜF. ALİ FİNDIK - P. GEN. MD. YRD. MUMTAZ KAYMAZ.

30 Eylül 1966 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri Karakol bölgesinde yapılmıştır.

29 Ekim 1966 tarihinde Canbulat Stadı'nda Cumhuriyet Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

27 Aralık 1966 tarihinde ATATÜRK'ün Ankara'ya gelişinin yıldönümü dolayısıyla Mücahitler ve öğrenciler arasında geleneksel ATATÜRK koşuları düzenlenmiş ve derece alanlara kupalar verilmiştir.

01 OCAK 1967 - 31 ARALIK 1967 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

01 Ekim 1965 tarihinde Sancaktarlık görevini ifaya başlayan Yüksel Özen Bey 19 Mart 1967 tarihinde görev süresini tamamlayarak ayrıldığından onun yerine kısa bir devre Mutlu Bey, Sancaktarlık görevini 14 Nisan 1967 tarihine kadar vekaleten yürütmüş ve görevi aynı tarihte yeni gelen Bulut Bey'e devretmiştir. Eğitim Bölük Komutanlığı'na ise Hasan Kabadayı ayrıldıktan sonra 1 Ekim 1967 tarihinde Kartal Bey atanmıştır.

30 Mart 1967 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

23 Nisan 1967 tarihinde Ulusal Egemenlik ve ocuk Bayramı kutlama törenleri yapılmıştır.

19 Mayıs 1967 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

27 Mayıs 1967 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

E. Tüm. a.đm. SAİM TEZCAN - SAHNEKİTAR Alb. İSMET DUMAN
M.K. lise müdürü OZMEN KASIOĞLU 19 MAYIS TÖRENİNDE
ĞRENLERİN BAYRAMIYI KUTLAR KİM.

SOLDAKİ SAĞAN N.K.İ.S.İ.Ş. M.D. ALİ BİNÇER - AHMET SAMİ TOPRAK
SAYGILAR İÇMİT OSMAN BELİDİYE BİK. E.Ş. M. A. BİRGE
O.S. HİKMET MÜDÜR - KAYMAKAM N. M. B. B. S. M.
19 MAYIS TÖRENLERİNDE.
M. F. A. S. M. (E) TÜM. F. S. S. M. T. E. Z. C. M.

19 Haziran 1967 tarihinde bakımsız bir vaziyette olan Canbulat Paşa Türbesi'nin onarılması ve yanına bir müze inşasına başlanmış ve inşaat 01 Ağustos 1968 tarihinde törenlerle, Mağusa'nın fethi yıldönümünde hizmete açılmıştır. İnşaat, Mücahitlerin emeği ve maddi yardımları ile gerçekleştirilmiştir.

12 Temmuz 1967 gecesi RMM'ler Mağusa'nın Sakarya bölgesine ateş açmışlardır. Görevli Mücahitler ateşe mukabele etmemiş, Barış Gücü aracılığıyla bölgede aynı gece sükûnete avdet edilmiştir.

15 Ağustos 1967 tarihinde 8 hanelik göçmen evi inşaatına Mağusa Suriçi bölgesinde başlanmıştır. Mücahitlerin el emeği ile yürütülen inşaat 19 Ekim 1968 tarihinde tamamlanmış, binalar göçmen ailelerine törenle teslim edilmiştir.

1967 Mayıs ayı içinde Türkiye'ye burslu olarak yüksek tahsile gidecek lise mezunu Mücahitler toplu olarak terhis edilmişlerdir.

30 Eylül 1967 tarihinde Sancaktar Yardımcılığı ile D-3 sorumluluğu görevini tamamlayan Mutlu Bey ayrılmış ve 01 Ekim 1967 tarihinde gelen Faruk Bey boşalan yere atanmıştır. 1965 yılından beri Mağusa ve Serdarlı'da görev yapmakta olan Hasan Bayraktar Eylül 1967 tarihinde görev süresini tamamlayarak ayrılmıştır.

30 Eylül 1967 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

12 Ekim 1967 tarihinde Mücahitlere bir gazino kazandırmak amacıyla Otello Mücahitler Gazinosu'nun inşasına başlanmıştır. İnşaat, Mücahitlerin el emeği ve düzenledikleri eğlence geceleri hasılatından elde edilen gelirle yapılmıştır. Gazino inşaatı 27 Nisan 1968 tarihinde tamamlanmıştır.

30 Ağustos 1967 tarihinde Zafer Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

29 Ekim 1967 tarihinde Cumhuriyet Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

10 Kasım 1967 tarihinde ATATÜRK'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla anma törenleri düzenlenmiştir.

Geçitkale ve Boğaziçi olaylarından dolayı 23 Kasım 1967 tarihinde bütün Sancak birlikleri takviyeli alârm durumu getirilmişlerdir. Alârm durumu 16 Ocak 1968 tarihine kadar devam etmiş ve birlikler seferi yerlerinde bu tarihe kadar kalmışlardır.

BAYKAL BÖLGESİNDEKİ TÜRKLERİN 1974'DE SURİÇİ'NE GEÇİŞİNİ SAĞLAYAN TÜNELİN AÇILMASI²⁶

Ekim 1964 yılında Gazimağusa Sancağı'na TMT kurucusu Dr. Burhan Nalbantoğlu'nun Serdar, Mustafa Uzun (Yüksel Hoca)'un da Sancaktar olarak atanmaları ile birlikte Sancak Sorumluluk Bölgesinde bir hastahane yapımı için çalışmalar başlar. Bu çalışmalar esnasında Mimar Osman Saner'e, Dr. Burhan Nalbantoğlu'nun kız kardeşi olan Şükriye Hanım'ın Baykal'daki evinin bahçesinden Surlar içerisindeki hendeğe çıkacak bir tünelin planlarının çizimi talimatı verilir. Bugün Anıt Çarşısı olarak bilinen çarşının arkasından başlayarak, Akkule yakınlarındaki hendeğe kadar uzanan tünelin planlarının hazırlanması ile tünelin Rum ve Barış Gücü'nden gizlenerek kazımı altı ayda tamamlanır.

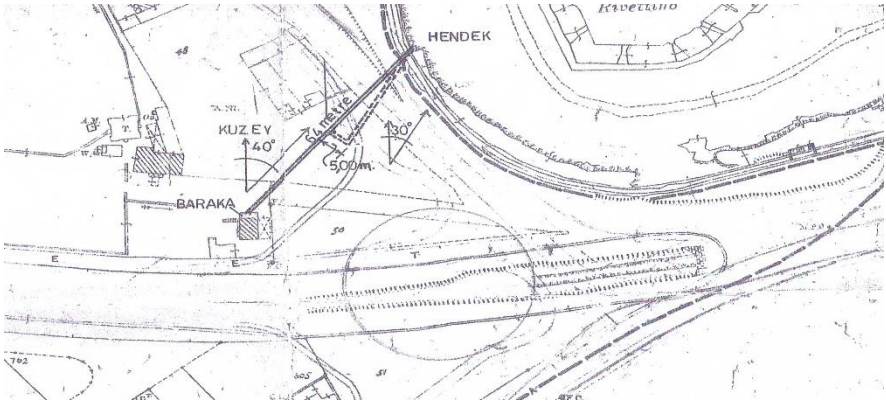

---

²⁶ Hilmi Kılıgın'ın özel arşivindeki notlar ve tünelin mimarı Osman Saner ile 16 Haziran 2020 tarihinde DAÜ ATAUM Ofisin'nde yapılan görüşmenin ses kaydı dökümünden çıkarılmıştır.

Rumların o tarihlerde Türklere karşı malzeme ambargosu vardır. Gazimağusa'da Canbulat Kapısı civarında bir Rum tüccara ait olan ve kilitleri devamlı olarak BM Barış Gücü'nün kontrolü altında bulunan bir kereste ambarı vardır. Tünel kazımı ve Gazimağusa Hastahane yapımı için kerestelerin alınmasına karar verilir. Ve bir gece Mehmet Koruk, İsmail Koruk, Mehmet Eyüpoğlu, Burhan Nalbantoğlu ve Osman Saner bu ambara gizlice girerler. Bu yer bitişiğinde Türklerin Kızılay erzak ambarı yer almaktadır ve iki ambar arasında biriktikten örülüp kapatılmış bir kapı bulunmaktaydı. Bu kapı açılarak kereste ambarına girilir. Keresteler kamyonla koyularak Gazimağusa İnşaat Dairesi'nin ambarına taşınır. Ambar kısa sürede Barış Gücü'ne fark ettirilmeden boşaltılır. Ambardan alınan keresteler ihtiyaç oldukça parça parça tünel yapımı için götürülür. Kazma çalışmaları bahçenin doğusunda bulunan barakanın içinden başlar. Rumlar görmesin diye her taraf kamufle edilir. Yol boyunca yetişen kamışlıklar da kamufle amacıyla kullanılır.

Tünelin gizliliğine o kadar önem verilir ki, evli olmasına rağmen mimar Saner'in eşinin bile tünelden haberi yoktur. Tünel kazımı yapan Sultan Kıraner, Hasan Nihat Ahoğlu, Mürsel Tevfik, Selim Seler, İlker Kemal, Emcet Yangıncı, İbrahim Hasan, Osman Yak, Tünay Kemal, Mustafa Çeto, Erdal Yanardağ, Süleyman Hüseyin ve Türkay Cemal ve bahçe sahibi Şükriye Hanım'a yemin ettirilir. Daha sonra zamanla başka şahısların da tünel kazım işine katıldığı iddia edilmektedir. Kazım işi 24 saat esasına göre sürdürülür. Çıkan topraklar kamufle edilerek bahçeye yaymak suretiyle

dağıtılır. Fakat bir gün Barış Gücü ansızın bahçeye gelir ve araştırma yapar. Toprağı taze görünce nereden çıkartıldığını sorar. Şükriye Hanım “Kuyudan çıkarıldı” şeklinde cevaplar ve tehlike atlatılır. Tünelin Baykal Bölgesindeki giriş kısmı, Şükriye Hanım’ın bahçesindeki iki katlı küçük garajın içinden başlar. Daha sonra Polis Karakolu olarak kullanılmış olan bu bina, günümüzde Gazimağusa Anıt Çarşısı’nın tam arkasına düşmektedir. Ancak, bu tarihi önemi bulunan bina, maalesef günümüze kadar muhafaza edilememiş ve yıktırılmıştır.

Kazı çalışmalarında yer yer kum çıkar ve çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalınır. Sonradan engeller ile atlatılır. Yön konusunu Osman Saner pusula ile çözümler. Şükriye Hanım’ın evinden alınan elektrik ile tünelin içi aydınlatılır. Tünelin başlangıç noktası kuzey ile 40 derecelik bir açı yapmaktadır. Tabanı 3X3 metre eninde ve beş metre derinliktedir. Beş metre derinliğe merdivenle inilmektedir. Bu derinlik, çıkılması hedeflenen hendek içerisindeki noktadan daha alt seviyededir. Bunu yapmaktaki amaç, tünelin üzerindeki toprak tabakasını kalın bırakarak olası bir çöküntüyü önlemektir. Tünelin giriş kısmındaki bölümden sonraki kısmı, bir metre genişliğinde ve iki metre yüksekliktedir. Tünel üzerinde üç metre kalınlığında bir toprak tabakası bırakılmıştır.

Tünelin mimarı Osman Saner, her çalışmadan önce gelip pusula yardımı ile hangi yöne doğru kazmaları gerektiğini göstermekteydi. Bir sapma mevcutsa onu düzeltmekteydi. Kazma çalışmaları ilerledikçe keresteler ile tünel askıya alınmaktaydı. Böylece tünelin dayanma gücü artırılmakta ve olası bir geçişi güvenli bir hale getirmekteydi. Uzunluğu yaklaşık 64 metre olan tünelin kazı işlemlerinin başlangıcında, yaklaşık 3,5 metre ilerledikten sonra bir engel ile karşılaşılır. Kazıldıkça yumuşak kum tabakası çıkar ve kum akıntısı ile karşılaşılır. Çalışmalar durdurulur. Mimar Saner bu akıntıyla uğraşmaktansa kazı yönünü değiştirmeye karar verir ve Güneydoğu istikametine dönülerek beş metre aynı yöne doğru kazı yapılır. Beş metreden sonra tekrar hedeflenen nokta istikametine dönülür ve kazıya devam edilir. Böylece kum akıntısı engeli aşılmış olur.

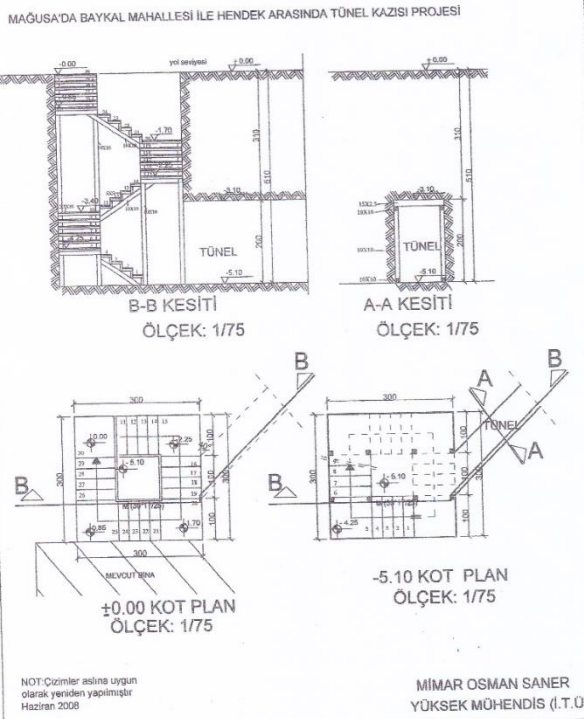
Hendek duvarına yaklaşıldığı zaman Rum Telefon Dairesi’nin, kazıya dik istikamette telefon kablosu geçirmek için çalışmalar yaptığı görüldü. Fakat

derin kazı yapmadıklarından tünelin üst kısmında herhangi bir etki olmamıştır. Anayol geçilip hendek duvarına yaklaşıldığı zaman hendek seviyesine çıkmak için tünelin tabanı yükseltilmiştir. Kazı çalışmaları bitirilen tünelin hendeğe açılan kısmı tam olarak bitirilmemiş, sadece 30 cm. lik bir oyuk açılmış ve oraya tuzaklar kurulmuştur.

Tünel Kazımında Çalışanların Listesi:

1. Sultan Kıraner	7. Osman Yak
2. Mürsel Tevfik	8. Selim Seler
3. İlker Kemal	9. Emcet
4. Yangıncı İbrahim	10. Tünay Kemal
5. Mustafa Çeto	11. Erdal Yanardağ
6. Süleyman Hüseyin	12. Türkay Cemal

01 OCAK 1968 - 31 ARALIK 1968 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

2 Mart 1968 tarihinde Suriçi'nde Manganın Çekilmesi tatbikatı yapılmıştır.

18 Mart 1968 tarihinde Çanakkale Zaferi'nin yıldönümü dolayısıyla anma törenleri ve konferans düzenlenmiştir.

29 Mart 1968 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri düzenlenmiştir.

31 Mart 1968 tarihinde Tayfun Bey, 3'ncü Grup (Serdarlı) Komutanlığı'na atanmış ve bu görevde 29 Eylül 1969 tarihine kadar kalmıştır.

01 Nisan 1968 tarihinde Mağusa Suriçi'nde Şehitler Abidesi'nin inşasına başlanmış ve inşaat, mücahidin el emeği ve maddi katkısı ile tamamlanarak 01 Ağustos 1968 tarihinde, Mağusa'nın Türkler tarafından fethinin yıldönümünde törenle hizmete açılmıştır.

06 Nisan 1968 tarihinde Mağusa halkının denizden istifadesini sağlamak maksadı ile Karakol Türk bölgesinde Piyale Paşa plajının inşaatına başlanmış ve 31 Mayıs 1968 tarihinde tamamlanarak merasimle hizmete açılmıştır.

23 Nisan 1968 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

19 Mayıs 1968 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenleri düzenlenmiştir.

27 Mayıs 1968 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

20 Haziran 1968 tarihinde Bayraktarlık emri ile Mağusa Sancağı yeniden reorganizasyona tabi tutulmuş ve buna göre ödeneksiz görev yapan bütün Mücahitler terhis edilerek kadroda yalnız ödenekli Mücahitler bırakılmıştır.

Bu yeni kuruluşa göre Sancak birlikleri aşağıdaki şekilde teşkilatlandırılmışlardır:

1. Sancak Karagahı ve Servis Bölüğü
2. Merkez Taburu (3 Bölüklü)
3. İnzibat Takımı
4. Karakol Bölüğü
5. Sakarya Bölüğü
6. Baykal Bölüğü
7. Serdarlı Taburu
  - a. Serdarlı Bölüğü
  - b. Ergenekon Takımı
  - c. Gönendere Bölüğü
  - d. Çamlıca Takımı
  - e. Sütlüce Bölüğü
  - f. Nergisli Takımı
  - g. Vadili Bölüğü
  - h. Köprü Takımı
  - i. Turunçlu Mangası
  - j. İnönü Bölüğü
  - k. Mallıdağ Bölüğü
  - l. Çınarlı Takımı
  - m. Arıdamı Takımı
8. Altınova Bölüğü
  - a. Topçuköy Takımı
  - b. Boğaziçi Takımı
9. MEHMETÇİK TABURU
  - a. Mehmetçik Bölüğü
  - b. Ergazi Bölüğü
  - c. Kilitkaya Takımı
  - d. Kurtuluş Takımı
  - e. Balalan Bölüğü

- f. Büyükkonuk Takımı
- g. Yedikonuk Takımı
- h. Sazlıköy Takımı
- ı. Zeybekköy Mangası
- j. Avtepe Bölüğü
- k. Kuruova Takımı
- l. Kaleburnu Bölüğü

01 Ağustos 1968 tarihinde Mağusa'nın Türkler tarafından fethinin yıldönümü törenlerle kutlanmıştır.

30 Ağustos 1968 tarihinde Zafer Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

29 Eylül 1968 tarihinde görev sürelerini tamamlayan Sancaktar Bulut Bey, Merkez Tabur Komutanı Kartal Bey ve Sancak Dal-3 sorumlusu Faruk Bey ayrılmışlardır. Sancaktarlık görevini geçici olarak 12 Ağustos 1968 tarihinde Mağusa'ya Sancaktar Yardımcısı olarak atanan Cihat Bey, 3 Eylül 1968 tarihinde devralmıştır. 3 Ekim 1968 tarihine kadar bu görevde kalan Cihat Bey, yeni Sancaktar Mustafa Bey'in gelmesi ile vekaleten yürütmekte olduğu bu görevi Mustafa Bey'e teslim ederek kendisi Merkez Tabur Komutanlığı görevini uhdesine almıştır.

30 Eylül 1968 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğinin karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

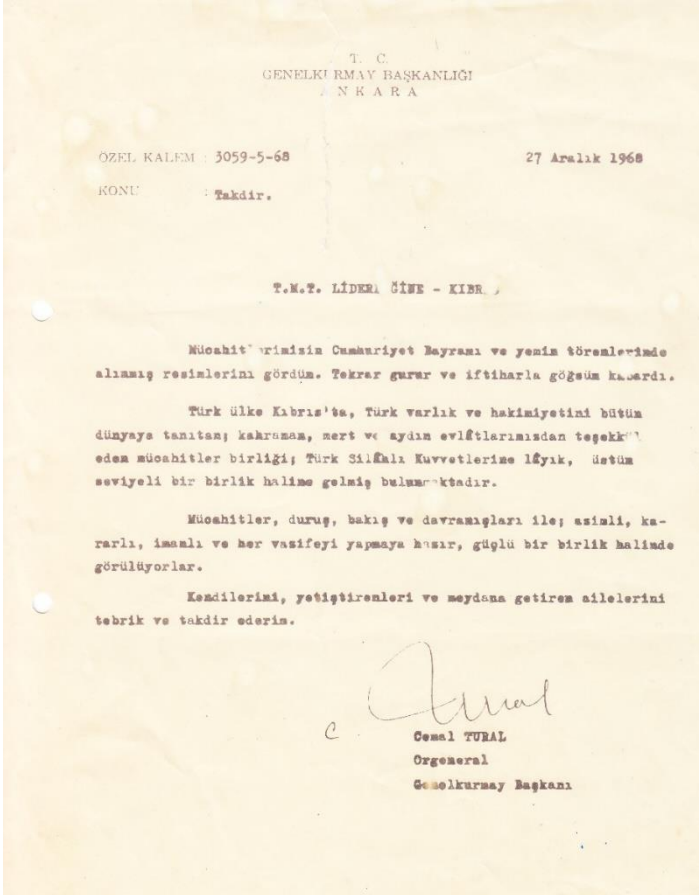
03 Ekim 1968 tarihinde Mehmetçik Tabur Komutanlığı'na muvazzaf subay olan Mehmet Bey atanmıştır.

29 Ekim 1968 tarihinde Cumhuriyet Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

Burslu olarak yüksek tahsile gidecek olan lise mezunu Mücahitler 30 Ekim 1968 tarihinde toplu olarak terhis edilmişlerdir.

10 Kasım 1968 tarihinde Atatürk'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla anma törenleri düzenlenmiştir.

27 Aralık 1968 tarihinde Atatürk'ün Ankara'ya gidişinin yıldönümü dolayısıyla geleneksel Atatürk koşuları düzenlenmiştir.

**TMT Liderliği'ne TC Genelkurmay Başkanı Tarafından Verilen
Takdir Belgesi**

01 OCAK 1969 - 31 ARALIK 1969 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

10 Ocak 1969 tarihine Kızılay Derneği Başkanı Rıza Çerçel Mağusa Sancak Bölgesi'ni ziyaret etmiştir.

28 Ocak 1969 tarihinde Şehitleri Anma Töreni düzenlenmiştir.

Merkez Tabur Komutanlığı görevi ifa etmekte olan Cihat Bey görev süresini tamamlayarak 14 Mart 1969 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılmıştır.

31 Mart 1969 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı Değiştirme Birliği'ni karşılama ve uğurlama töreni yapılmıştır.

02 Nisan 1969 tarihinde Mağusa Sancağı'na gelen Nuri Bey Merkez Tabur Komutanlığı görevine atanmıştır.

23 Nisan 1969 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'nı kutlama törenleri yapılmıştır.

03 Ekim 1968 tarihinde Sancaktarlık görevine başlayan Mustafa Bey 25 Nisan 1969 tarihinde Sancaktarlık görevini Yaşar Bey'e (Alb. Muharrem Okanlar) devrederek Mağusa Sancağı'ndan ayrılmıştır.

SANCAKTAR ALB. MUHARREM
OKANLAR SAKKAK KH. - TB VE POLİS
SB. İYAR İLE BİRLİKTE

06 Mayıs 1969 tarihinde Kızılay yardımını getiren Aldemir gemisi Mağusa Limanı'na varış olmuştur.

15 Mayıs 1969 tarihinde Hava Şehitlerini anma törenleri düzenlenmiştir.

19 Mayıs 1969 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı'nı kutlama törenleri yapılmıştır.

27 Mayıs 1969 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı kutlama törenleri yapılmıştır.

01 Ağustos 1969 tarihinde Mağusa'nın Türkler tarafından fethi ve TMT'nin kuruluş yıldönümü kutlanmıştır.

30 Ağustos 1969 tarihinde Zafer Bayramı törenleri yapılmıştır.

Dr. F. KÜSÜK, R. R. DEMETAS, T. C. ELÇİLİK TEMSİLİ
MAĞUSA SANCAĞI ZİYARET TÖRENİNDE

Yüksek tahsile gidecek olan 73 lise mezunu öğrenci Mücahit, 1 Eylül 1969 tarihinde toplu olarak terhis edilmişlerdir.

Serdarlı Taburu 1 Eylül 1969 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılarak müstakil bir Sancak şeklinde teşkilatlandırılmıştır. Bu duruma göre Mağusa Sancağı'nın kuruluşu aşağıdaki şekli almıştır.

1. Sancak Karargahı ve Servis Bölüğü
2. Merkez Taburu
3. İnzibat Takımı
4. Karakol Bölüğü

5. Sakarya Bölüğü
6. Baykal Bölüğü
7. Altınova Bölüğü
  - a. Topçuköy Takımı
  - b. Boğaziçi Takımı
8. Mehmetçik Taburu
  - a. Mehmetçik Bölüğü
  - b. Ergazi Bölüğü
  - c. Kilitkaya Takımı
  - d. Kurtuluş Takımı
  - e. Balaban Bölüğü
  - f. Büyükkonuk Takımı
  - g. Yedikonuk Takımı
  - h. Sazlıköy Takımı
  - ı. Zeybekköy Mangası
  - i. Avtepe Bölüğü
  - j. Kuruova Takımı
  - k. Kaleburnu Bölüğü

MERKEZ Tbl. MERASİM BÖLÜĞÜ BAYRAK
TÖRENİNDEN.

30 Eylül 1969 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama t6reni yapılmıştır.

29 Ekim 1969 tarihinde Cumhuriyet Bayramı kutlama t6renleri yapılmıştır.

01 Kasım 1969 tarihinde Namık Kemal Lisesi son sınıf 6ęrencisi olan 60 kişi 6ęrenci M6cahitliğe alınmıştır.

10 Kasım 1969 tarihinde Atat6rk'6n 6l6m yıld6n6m6 dolayısıyla anma t6renleri yapılmıştır.

M6cahitliğe alınmak i7in m6racaat eden 61 kişi, 01 Aralık 1969 tarihinde alınmışlar ve 05 Ocak 1970 tarihinden itibaren 5 hafta s6reli temel eğitime başlamışlardır. Temel eğitim, 13 şubat 1970 tarihinde yapılan yemin merasimi ile sona ermiştir.

27 Aralık 1969 tarihinde Atat6rk'6n Ankara'ya gelişinin yıld6n6m6 dolayısıyla M6cahitler ve 6ęrenciler arasında Atat6rk koşuları d6zenlenmiştir.

01 OCAK 1970 - 31 ARALIK 1970 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

01 Ocak 1970 tarihinde, M6cahitliğe kaydolmak i7in m6raacat eden 30 personel, 5 hafta s6reli temel eğitime başlamışlardır. Eğitimler 06 Mart 1970 tarihinde yapılan yemin merasimi ile sona ermiştir.

Mehmet7ik Tabur Komutanlığı g6revini yapmakta olan Mehmet Bey g6rev s6resini tamamlayarak 25 Mart 1970 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır. Yeni Sancaktar gelene kadar Merkez Tabur Komutanlığı g6revini ifa etmekte olan Nuri Bey bu g6revi vekaleten y6r6tmeye başlamıştır.

31 Mart 1970 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama t6renleri yapılmıştır.

03 Nisan 1970 tarihinde Mağusa'ya gelen Nihat Bey (Alb. Kazım Doğan), bu görevi vekaleten yürütmekte olan Nuri Bey'den devralmıştır. Mehmet Bey'in ayrılmasıyla boşalan Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevine 03 Nisan 1970 tarihinde gelen Zafer Bey devralmıştır.

RESİMDE SOLDAN SAĞA
MAGOSA KAYMAKAMI İS-
MET BESİM-MAGOSA SAN-
CAKTARI ALB.KAZIM DO-
ĞAN-MAGOSA SERDARI DR.
HASAN GUVENER.(TUMU DE
BU GÜNKÜ DÜNYADAN GOÇ
ETMİŞLER.TABUR KI ME-
TİN GÜNER.SEHIT EŞİ
HASAN BARBAÇOLLI'NIN
EŞİ AYŞEN HANIMLA
KONUŞURKEN.

23 Nisan 1970 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

01 Mayıs 1970 tarihinde Korgeneral Vehbi Ergün Bey Sancak bölgesini ziyaret etmiş ve birlikleri denetlemiştir. Karargahta bu münasebetle brifing

düzenlenmiştir. Gelişinde olduğu gibi ayrılışında da askeri tören yapılmıştır. Öğle yemeğini Sancak'da aldıktan sonra öğleden sonra Mağusa'dan ayrılmıştır.

19 Mayıs 1970 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı kutlama törenleri yapılmıştır.

27 Mayıs 1970 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

24-26 Temmuz 1970 tarihleri arasında Bayraktar Yardımcısı Muzaffer Bey, Bayraktarlık D-7 Sorumlusu Oğuz Bey ve Bayraktarlık D-2 Sorumlusu Galip Bey Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmişlerdir.

MAĞUSA SANCAĞI MUKELLEF MUCAHİTLERİ SANCAKTAR ALB. KAZIM DOĞAN DENETLERKEN YIL 1971

01 Ağustos 1970 tarihinde Bayraktarlık D-3 Sorumlusu Mete Bey, Lefkoşa Sancağı D-3 Sorumlusu İbrahim Bey ve Boğaz Sancağı'ndan Vahit Bey, Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmişlerdir.

30 Ağustos 1970 tarihinde Zafer Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

13 Eylül 1970 tarihinde, Merkez Tabur Komutanlığı görevi yapmakta olan Nuri.....'ın görevini devralmıştır.

Yüksek tahsile gidecek olan lise mezunları ile mukavele süreleri sona eren gönüllü ücretli Mücahitler 15 Eylül 1970 tarihinde toplu olarak terhis edilmişlerdir.

28 Eylül 1970 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevi icra etmekte olan Zafer Bey Lefkoşa'ya atandığından, 1 Ekim 1970 tarihinde Mehmetçik'ten ayrılmış ve

atandığı göreve gitmiştir. Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevini 3 Ekim 1970 tarihinde Mahir Bey gelerek devralmıştır.

07 Ekim 1970 tarihinde ve saat 10.00'da Büyükkonuk'tan Ay Tatro Rum köyüne gitmekte olan iki Rum polisi Zeybekköy'den geçmekte oldukları bir sırada görevli Mücahit tarafından geçmelerinin yasak olduğu kendilerine söylenmiş ve aralarında ufak bir münakaşa olmuştur. Bunu müteakip görevli Mücahit o gün için geçmelerine müsaade etmiştir.

Olayın aydınlığa kavuşması ve normal usulün ne olduğu öğrenilmesi için Barış Gücü, Rum yönetiminden polisin geçişlerine ara vermesini temin etmiştir. Bu süre içerisinde taraflar arasında Barış Gücü aracılığıyla müzakerelere başlanmıştır.

20 Ekim 1970 tarihinde, Rum polisinin geçişine engel olmaya çalışan Mücahit, Büyükkonuk köyüne gittiğinde Rum polisi tarafından tutuklanmış ve Rum mahkemesi huzuruna çıkarılarak 20 sterlin para cezasına çarptırılmıştır.

Rum polisinin 29 ve 30 Ekim 1970 tarihlerinde takviyeli olarak Zeybekköy'ü devriye edeceğinin öğrenilmesi üzerine Sazlıköy Takımı'ndan bir mangalık bir kuvvet, Zeybekköy'ü takviye için intikal ettirilmiştir. Barış Gücü bölgede emniyet tedbirleri almış ve köyde bir gözetleme postası kurmuştur. Bölgede gergin bir hava esmekte idi.

30 Ekim 1970 tarihinde Rum polisi Büyükkonuk istikametinden gelerek köy dışındaki yoldan Patriç Rum köyü istikametine gitmiştir. Geçiş tamamen köy dışından yapılmıştır. Bu geçiş esnasında bir Rum gazeteci geçişi izlemek maksadıyla bölgeye gelmiştir.

Müzakereler üst kademede devam ederken Rum polisinin 03 Kasım 1970 tarihinde Zeybekköy'den tekrar geçeceği öğrenildiğinden Zeybekköy, Sazlıköy takımından bir mangalık kuvvet ile takviye edilmişti. Takviyeden maksat, Rum polisinin köy içinden geçmesine mani olmaktı. Köy içinden geçiş tahakkuk etmemiştir.

14 Kasım 1970 günü Barış Gücü merkezi karargahından bir subay, Dış Münasebetler Üyeliği'nden bir temsilci mahalli tahkikat yapmışlardır. Bu görüşmede Sancak'tan bir müşahit hazır bulunmuştur.

18 Kasım 1970 tarihinde Türk Yönetimi, Rum Yönetimi ve Barış Gücü yetkilileri arasında sürdürülmekte olan müzakereler semeresini vermiş ve bir anlaşmaya varılmıştır. Buna göre:

1. Köy Dışından Geçiş:

a. Büyükkonuk'tan gelen ve Zeybekköy dışından geçerek Patriç Rum köyü istikametinde giden yoldan haftada bir defa geçilecek.

b. Büyükkonuğu Ay.Totro'ya bağlayan ve Zeybekköy kenarından geçen yoldan ayda bir veya senede 12 defa geçilecek.

2. Köy İçini Ziyaret:

a. Bunun da tamamen ziyaret şeklinde olması kaydıyla senede 6 veya iki ayda bir olmak üzere geçilecektir.

b. Geçiş ve ziyaretlerde Rum polisi silah gösterisi yapmayacak, geçişler vazife ifası niteliği taşımayacak, bundan böyle herhangi bir konuda presedan yapılmayacak, geçişler daha önceden Rum polisi tarafından Barış Gücü postasına haber verilecek ve BG şartlara riayeti takip edecektir.

c. Anlaşmalar yetkili şahıslar dışında kimseye (Gazeteci veya diplomatlara) açıklanmayacaktır.

Bu anlaşmaya göre ilk geçişler köy dışındaki yoldan, anlaşmanın yapılmasından bir hafta sonra başlayacak, köy kenarından geçiş Aralık 1970 ayının son haftasında başlayacaktır.

Ayrıca muhtelif geçiş ve ziyaret sayıları avaraj olup, bir yılda muayyen sayılar aşılmamak kaydıyla ziyaret ve geçişler muntazam fasılalarla yapılabilecektir.

29 Ekim 1970 tarihinde Cumhuriyet Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

10 Kasım 1970 tarihinde Atatürk'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla anma törenleri düzenlenmiştir.

11 ve 12 Kasım 1970 tarihlerinde Bayraktarlık D-2 ve D-3 sorumluları Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmişlerdir.

08 Aralık 1970 tarihinde Bayraktar Bey Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiştir.

27 Aralık 1970 tarihinde geleneksel Atatürk koşuları yapılmıştır.

01 OCAK 1971 - 31 ARALIK 1971 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

26 Ocak 1971 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Maslahatgüzarı Asaf İnhan, Yunanistan ve Kıbrıs Masası Şefi Kamuran Acet ve Tuncer Bey Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmişlerdir. Gelişlerinde olduğu gibi ayrılışlarında da askeri törenle karşılanmışlardır.

Üniformalı Turk. Alb. İbrahim Coşkun, LİDE'ERİMİZ
DR. F. KÜŞÜK SAĞLIKÇIAR KAZIM DOĞAN SAĞLIK
MÜC. İEFTİS EDERKED

1954 doğumlu 68 personel 12 Şubat 1971 tarihinde mükellefiyet yolu ile Mücahitliğe alınmışlardır. Bunlar mükellefiyet yolu ile hizmete çağrılan ilk personeldir. Bu mükellefler 22 Şubat 1971 tarihinde Sancak Merkezi'nde 8 hafta süreli temel eğitime alınmışlardır. 20 Nisan 1971 tarihinde temel eğitimlerini tamamlamışlar ve yemin merasimini müteakip görev yapacakları birliklere dağıtımları yapılmıştır.

Merkez Tabur Komutanlığı görevi ifa etmekte olan Yüksel Bey (Alb. Mustafa Uzun), görev süresini doldurarak 25 Şubat 1971 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

SANCAKTAAR MUSTAFA UZUN - Alb. HİKMETİ MUTER
SANCAK İSTİSARATI'na AHMET SAMİ YERLİKARI RÖLÜK
MÜCAMİTİLERİ İLE KAYRANIASKUDA.

26 Şubat 1971 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

Yüksel Bey'in ayrılmasıyla boşalan Merkez Tabur Komutanlığı görevine 3 Mart 1971 tarihinde Osman Nihat Bey atanmıştır.

Kendilerine iş bulan gönüllü ücretli Mücahitler toplu olarak 31 Mart 1971 tarihinde terhis edilmişlerdir.

23 Nisan 1971 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlama törenleri yapılmıştır.

15 Mayıs 1971 tarihinde Hava Şehitlerini Anma törenleri yapılmıştır.

19 Mayıs 1971 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

25 Mayıs 1971 tarihinde Baykal Türk Bölgesine yanlışlıkla giren 3 RMM askeri görevli Mücahitler tarafından tutuklanarak silahtan tecrit edilmişlerdir. Beraberlerinde bulunan silahları ile, Mağusa'dan Lefkoşa'ya götürmekte oldukları kurye çantasına el konulmuştur. RMM ordusunun tehdit savurması üzerine bölgede emniyet tertibatı alan Barış Gücü özellikle kurye çantasının iadesi için ısrar etmiştir. Daha sonra 3 RMM ordusu askeri ile yoklamaya tabi tutulan kurye çantası bir tutanakla Barış Gücü'ne teslim edilmiştir. Beraberlerinde bulunan silah ve mühimmata el konmuş ve iade edilmemiştir.

27 Mayıs 1971 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

14 Mayıs 1971 tarihinde, Bayraktarlığa yapılan kuruluş değişikliği teklifi uygun görülmüş ve 25 Mayıs 1971 tarihli bir emirle sevk ve idare kolaylığı bakımı ndan Sazlıköy'ün Bölük Merkezi olması emredilmiştir. Daha önce Bölük Merkezi olan Balaban ise müstakil bir takım halinde Mehmetçik Taburu'na bağlanmıştır. Bu duruma göre Mehmetçik Taburu'nun kuruluşu aşağıdaki şekli almıştır:

Mehmetçik Tabur Kuruluş

1. Mehmetçik Bölüğü
2. Ergazi Bölüğü
3. Kilitkaya Takımı
4. Kurtuluş Takımı

5. Balaban Takımı
6. Sazlıköy Bölüğü
7. Büyükkonuk Takımı
8. Yedikonuk Takımı
9. Zeybekköy Mangası
10. Avtepe Bölüğü
11. Kuruova Takımı

1952-1953 doğumlu mükellefler 15 Haziran 1971 tarihinde mükellefiyetlerini yapmak üzere celbedilmişlerdir. Bu personel 05 Temmuz 1971 tarihinde 8 hafta süreli temel eğitime başlamışlar ve 28 Ağustos 1971 tarihinde temel eğitimlerini tamamlamışlardır.

Mukavele süreleri sona eren gönüllü ücretli Mücahitlerden 28 kişi 15 Temmuz 1971 tarihinde terhis edilmişlerdir.

01 Ağustos 1971 tarihinde Mağusa'nın Türkler tarafından fethinin 400. Yıldönümü ve TMT'nin kuruluş yıldönümü, her senekinden farklı olarak daha parlak törenlerle kutlanmıştır. Fethin 400.yıldönümü dolayısıyla Mağusa'yı çevreleyen hendek, aylarca süren bir çalışma neticesi, festival sahası olarak tanzim edilmiştir. İçerisine pavyonlar ve eğlence yerleri inşa edilmiş ve festival bir ay süreyle açık kalmıştır.

15 Ağustos 1971 tarihinde kendi imkanları ile yüksek tahsile gidecek olan lise mezunu Mücahitler terhis edilmişlerdir.

26 Ağustos 1971 tarihinde Maarif Anaokulu'nun törenle temeli atılmıştır.

30 Ağustos 1971 tarihinde Zafer Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

Sancaktarlık görevini tamamlayan Nihat Bey 25 Eylül 1971 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır. Sancaktarlık görevini Merkez Tabur Komutanı Osman Nihat Bey vekaleten yürütmeye başlamış ve 28 Eylül 1971 tarihinde Mağusa Sancağı'na gelen Bayraktarlık D-8 Sorumlusu Erhan Bey'e bu görevi devretmiştir. Erhan Bey Sancaktarlık görevini 3 Ekim 1971 tarihine kadar vekaleten yürütmüştür.

Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevini yapmakta olan Mahir Bey görev süresini tamamlayarak 20 Eylül 1971 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

28 Eylül 1971 tarihinde Mağusa'da bir çocuk yurdu inşasına başlanmıştır.

29 Eylül 1971 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

Sancaktarlık görevini vekaleten yürütmekte olan Erhan Bey, bu görevi 3 Ekim 1971 tarihinde Sancaktar olarak atanan Arif Edip Bey'e devrederek Mağusa Sancağı'ndan ayrılmıştır. Mahir Bey'in ayrılması ile boşalan Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevine ise Nafi Yılmaz Bey 3 Ekim 1971 tarihinde atanmış ve aynı tarihte görevine başlamıştır.

SOLDAN SAĞA SİVİL ERTUĞRUL HASİPOĞLU-MERHUM ALBAY MUSTAFA DEDEOĞLU-DAL-I
KEMAL PEHLİVAN-DAL-3 YRD. İSMAYIL KORUK-SANCAKTAR MERHUM ALB. EDİP TUNA.
D-I YRD. AHMET SEVİNÇ-ŞEHİT TK. K'NI MUSTAFA KURTULUŞ-Tb. KH. İST. SB. AHMET BAYSAL
İRTA SIRA SOLDAN SAĞA İSTİHKÂM TK. K'NI SADI BİRAN-DESDEK BL. K'NI ÜTİM. TULİV
ATAMER-MALİVE SUBAYI HASAN KESKİN-DAL-4 RAMADAN BAYSAL-D-I YRD. AHMET ÖZEMİR.
YZB. MUSTAFA TUNÇERGİL-YZB. OSMAN ÜNCÜ.

30 Eylül 1971 tarihinde mukavele süreleri dolan 28 gönüllü ücretli Mücahit terhis edilmiş ve terhis belgeleri törenle kendilerine verilmiştir.

Bayraktarlık emri ile, Sancak birliklerini yeni bir teşkilata sokan kadro ve kuruluşların uygulanmasına 1 Eylül 1971 tarihinden itibaren başlanmıştır. Bu duruma göre Sancak birliklerinin yeni kuruluşu aşağıdaki şekli almıştır.

1. Sancak Karargahı ve Servis Bölüğü
2. İnzibat Takımı
3. Merkez Taburu
4. Destek Bölüğü
5. Emniyet Müdürlüğü
6. Canpolat Radyosu
7. Sivil Savunma Teşkilatı
8. Karakol Bölüğü
9. Sakarya Bölüğü
10. Baykal Bölüğü
11. Mehmetçik Taburu
  - a. Mehmetçik Bölüğü
  - b. Sazlıköy Bölüğü
    - (1) Büyükkonuk Takımı
    - (2) Yedikonuk Takımı
    - (3) Zeybekköy Mangası
  - c. Balalan Takımı
  - d. Avtepe Bölüğü
  - e. Kuruova Takımı
  - f. Kaleburnu Bölüğü
12. Ergazi Taburu
  - a. Ergazi Bölüğü
    - (1) Kilitkaya Takımı
    - (2) Kurtuluş Takımı
  - b. Altınova Bölüğü
    - (1) Topçuköy Takımı
    - (2) Boğaziçi Takımı

31 Ekim 1971 tarihinde, yüksek tahsile gidecek olan 32 öğrenci Mücahit ile mukavele süreleri sona eren 24 gönüllü ücretli Mücahit terhis edilmişlerdir.

10 Kasım 1971 tarihinde Atatürk'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla anma törenleri yapılmıştır.

29 Kasım 1971 tarihinde, 1951 doğumlu 31 personel, mükellefiyetini yapmak üzere celp edilmişlerdir. Celp edilen personel 06 Aralık 1971 tarihinde sekiz hafta süreli temel eğitime başlamışlar ve 29 Ocak 1972 tarihinde eğitimlerini tamamlamışlardır. Merkezde arazi noksanlığı nedeniyle muharebe eğitimi yapma zorluğundan bu Mücahitler muharebe eğitimlerini sivil kıyafetli olarak gittikleri Mehmetçik Tabur Merkezi'nde 03-17 Şubat 1972 tarihleri arasında yapmışlardır.

40 gönüllü ücretli Mücahit mukavele süreleri dolduğundan 30 Kasım 1971 tarihinde terhis edilmişlerdir.

17 Aralık 1971 tarihinde TC Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Orhan Bey Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiştir.

27 Aralık 1971 tarihinde geleneksel Atatürk koşuları yapılmıştır.

01 OCAK 1972 - 31 ARALIK 1972 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

15 Ocak 1972 tarihinde, Mehmetçik Tabur merkezinde Mücahit emeği ve bölge halkının maddi katkısı ile Atatürk büstü, gazino ve park inşaatına başlanmıştır. İnşaat 13 Mayıs 1972 tarihinde tamamlanarak merasimle açılışı yapılmıştır.

Kurtuluş köyünde bir takım karargahı inşasına 18 Ocak 1972 tarihinde başlanmıştır.

23 Şubat 1972 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

Merkez Tabur Komutanlığı görevi ifa etmekte olan Osman Nihat Bey Serdarlı Sancağı'na atandığından yeni görevine başlamak üzere 3 Mart 1972 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

Merkez Tabur Komutanlığı görevine yeni gelen Hamit Mustafa Bey 2 Mart 1972 tarihinde görevine başlamıştır.

Serdarlı Sancağı'nda görev yapmakta olan Mevlüt Davut Bey 2 Mart 1972 tarihinde Mağusa Sancağı D-3 Sorumluluğu görevine atanmıştır.

Yeni kuruluşa göre tabor halinde teşkilatlandırılan Ergazi'ye 2 Mart 1972 tarihinde Hasan Güngör Bey, Tabur Komutanı olarak atanmıştır.

01 Nisan 1972 tarihinde Mehmetçik'te karargah ve kışla inşaatına, 20 Nisan 1972 tarihinde Topçuköy, Avtepe, Kilitkaya köylerinde ise karargah inşaatlarına başlanmıştır.

23 Nisan 1972 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

02 Mayıs 1972 tarihinde Adalet Partisi milletvekili İsmet Sezgin Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiştir.

03 Mayıs 1972 tarihinde Kızılay Genel Başkanı Prof. Dr. Recai Ergüder Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiştir.

15 Mayıs 1972 tarihinde Hava Şehitlerini Anma törenleri yapılmıştır.

19 Mayıs 1972 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

27 Mayıs 1972 tarihinde Hürriyet ve Anayasa bayramı törenlerle kutlanmıştır.

26 Haziran 1972 tarihinde 5'li görüşmelerdeki Türkiye temsilcisi Prof. Dr. O. Aldıkaçtı Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiştir.

1940-1944 doğumlu serbest meslek sahibi mükellefler 10 Temmuz 1972 tarihinde Mücahitliğe alınmışlardır. Bu mükellefler 13 kişi olup Temmuz ve Ağustos aylarının 2'nci ve 4'ncü haftalarında eğitime tabi tutulduktan sonra serbest bırakılmışlardır.

Haziran ve Temmuz 1972 aylarında Rum polisi birkaç defa müsaade almadan Topçuköy'e girmek istemiş, girişte görevli Mücahitler tarafından mevcut emirler gereğince girişine müsaade edilmeyerek geri çevrilmişlerdir. Konu, 24 Temmuz 1972 tarihinde yer alan Barış Gücü toplantısında ele alınmıştır. Barış Gücü'ne, müsaade almadan Rum polisinin köye giremeyeceği anlatılmıştır. Barış Gücü ise geçmişte birçok defa Rum polisinin bu köye girdiğini iddia etmiştir.

Barış Gücü, bölgede herhangi bir hadisenin olmaması için köy dışına bir gözcü postası yerleştirmiştir.

Üst kademedeki ve Sancak seviyesinde taraflar arasında Barış Gücü kanalı ile yürütülen müzakereler aşağıdaki şekilde bir anlaşmaya varılmasını sağlamıştır.

- a. Barikatta görevli Mücahitlerden müsaade aldıktan sonra Rum polisi Topçuköy'den geçebilecektir.
- b. Rum polisi geliş ve gidişlerde köyde mevcut iki yoldan (Asfalt ve toprak) istediğini kullanabilecektir.
- c. Rum polisi hiçbir şart altında köy içinde durmayacaktır.

26 Temmuz 1972 tarihinde Kaleburnu köyünde bir karargah inşaatı ve Atatürk büstü dikilmesine başlanmıştır.

01 Ağustos 1972 tarihinde Mağusa'nın Türkler tarafından fethinin yıldönümü törenlerle kutlanmıştır.

01 Ağustos 1972 tarihinde 43 gönüllü ücretli Mücahit kendi istekleri ile terhis edilmişlerdir.

30 Ağustos 1972 tarihinde Zafer Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

31 Ağustos 1972 tarihinde 45 gönüllü ücretli Mücahit terhis edilmiştir.

1945-1949 doğumlu serbest meslek sahibi mükellefler 04 Eylül 1972 tarihinde Mücahitliğe celp edilmişlerdir. Bu mükellefler Eylül ve Ekim aylarında 2'nci ve 4'ncü haftalar eğitime tabi tutulduktan sonra serbest bırakılmışlardır.

14 Eylül 1972 tarihinde Altınova köyünde karargah binası inşaatına başlanmıştır.

Yüksek tahsile gidecek olan 17 lise mezunu mükellef Mücahit 15 Eylül 1972 tarihinde terhis edilmişlerdir.

Sancak D-3 Sorumluluğu görevi ifa etmekte olan Mevlüt Davut Bey görev süresini tamamlayarak 21 Eylül 1972 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

01-15 Eylül 1972 tarihleri arasında Mağusa surlarını çevreleyen hendek içinde Mağusa Festivali düzenlenmiştir.

26 Eylül 1972 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

02 Ekim 1972 tarihinde muvazzaf subay Ali Metin, Süleyman Mustafa, Osman Bayram ve Kirman Yılmaz Mağusa Sancağı'nda göreve başlamışlardır. Bunlardan Ali Metin Bey Sancaktar Yardımcısı, Süleyman Mustafa Sancak D-3 Sorumlusu, Osman Bayram Bey Altınova Bölge Komutanı ve Kirman Yılmaz Bey Kaleburnu Bölge Komutanlığı görevlerine atanmışlardır. Altınova ve Kaleburnu bölgelerine ilk defa muvazzaf subay verilmiştir.

07 Ekim 1972 tarihinde, inşaatları tamamlanan Topçuköy Takım Karargahı, Avtepe Bölük Karargahı, Kurtuluş Takım Karargahı ve Mehmetçik Tabur Karargahı ile kışla binalarının açılışları törenle yapılmıştır.

2 yıllık mükellefiyetlik süresini tamamlayan 26 Mücahit 15 Ekim 1972 tarihinde tarihinde terhis edilmişlerdir.

29 Ekim 1972 tarihinde Cumhuriyet Bayramını kutlama törenleri yapılmıştır.

10 Kasım 1972 tarihinde Atatürk'ün ölüm yıldönümü dolayısıyla anma törenleri düzenlenmiştir.

1955 doğumlu 98 mükellef 15 Kasım 1972 tarihinde celp usulü ile Mücahitliğe alınmışlardır. Bu mükellefler 21 Kasım 1972 tarihinden itibaren 8 hafta süreli temel eğitime başlamışlardır. Mükellefler muharebe eğitimlerini iki grup halinde ve birer hafta süreyle sivil olarak Mehmetçik'e intikal ettirilerek yapmışlardır.

Mükellefleri eğitimi 12 Ocak 1972 tarihinde sona ermiş ve dağıtımları yapılmıştır.

25 Kasım 1972 tarihinde Ergazi Tabur Karargah binası inşaatına başlanmıştır.

01 Aralık 1972 tarihinde Sazlıköy Bölük Karargahı binası inşaatına başlanmıştır.

21-27 Aralık 1972 tarihleri arasında Mücadele ve Şehitler Haftası dolayısıyla anma törenleri düzenlenmiştir.

27 Aralık 1972 tarihinde geleneksel Atatürk koşuları düzenlenmiştir.

01 OCAK 1973 - 31 ARALIK 1973 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Sancaktar Yardımcılığı görevi ifa etmekte olan Ali Metin Bey, Lefkoşa'ya atandığından 15 Ocak 1973 tarihinde Mağusa'dan ayrılmıştır.

10 Şubat 1973 tarihinde, inşaatları tamamlanan Kaleburnu ve Altınova Bölük Karargah binalarının açılışı törenle yapılmıştır.

Sancaktarlık görevi ifa etmekte olan Arif Edip ve Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevinde bulunan Nafi Yılmaz hizmet sürelerini tamamlayarak 21 Şubat 1973 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılmışlardır. 21 Şubat 1973 tarihinde Sancaktarlık görevini Ergazi Tabur Komutanı Hasan Güngör Bey vekaleten yürütmeye başlamıştır.

27 Şubat 1973 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliği karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

03 Mart 1973 tarihinde Kemal Servet Bey Sancaktarlık, Lütfi Reşat Bey de Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevlerini devralmışlardır.

03 Mart 1973 tarihinde inşaatları tamamlanan Ergazi Tabur Karargah binası ile Sazlıköy Bölük Karargah binaları hizmete açılmıştır.

18 Mart 1973 tarihinde Çanakkale Şehitlerini Anma törenleri düzenlenmiştir.

23 Nisan 1973 tarihinde Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı günü törenle kutlanmıştır.

15 Mayıs 1973 tarihinde Hava Şehitlerini Anma töreni düzenlenmiştir.

19 Mayıs 1973 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

27 Mayıs 1973 tarihinde Hürriyet ve Anayasa Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

29 Mayıs 1973 tarihlerinde Bayraktar Bey Mağusa Sancağı'nı ziyaret etmiş ve geceleyin verilen kokteyle katılmıştır.

02 Haziran 1973 tarihinde Bayraktar Bey Mağusa Sancağı'na gelerek Sancak birliklerini ziyaret etmiş ve denetlemiştir.

30 Temmuz 1973 tarihinden itibaren Kaleburnu Bölük, Avtepe Takım olmak üzere kadro değişikliğine uğramış ve Kuruova Takımı da dahil, Mehmetçik Taburu'na bağlanmışlardır.

01 Ağustos 1973 tarihinde Mağusa'nın Türkler tarafından fethinin 402 nci ve TMT'nin kuruluşunun 15 nci yıldönümleri törenlerle kutlanmıştır. Aynı gün 12 gün süreli Mağusa Festivali'nin de Hendek'te açılış töreni yapılmıştır.

11 Ağustos 1973 tarihinde Bayraktar Bey Sancak Karargahı'nda Sancak dallarının sunduğu brifingi almıştır.

1949 ve daha yaşlı serbest meslek sahibi 28 Mücahit Temmuz ve Ağustos aylarının 2 ve 4'ncü haftalarında eğitime tabi tutulmuş, 25 Ağustos 1973 günü yapılan and içme töreninden sonra serbest bırakılmışlardır.

30 Ağustos 1973 tarihinde, Zafer Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

03 Eylül 1973 tarihinde Ergazi'de Atatürk Büstü törenle açılmıştır.

Merkez Tabur Komutanı Hamit Mustafa Bey, Bağlı Birlikler Komutanı ve Sancak D-3'ü Süleyman Mustafa Bey ile Ergazi Tabur Komutanlığı görevini ifa etmekte olan Hasan Güngör Bey görev sürelerini tamamlayarak 17 Eylül 1973 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılmışlardır.

Aynı tarihte Ergazi Taburu lağvedilip, Ergazi Bölüğü olarak Mehmetçik Taburu'na bağlanmıştır. Altınova Bölük Komutanı Osman Bayram Bey 17 Eylül 1973 tarihinden itibaren Bölük Komutanı olarak Ergazi'de göreve başlamıştır.

Altınova Bölüğü ile Topçuköy ve Boğaziçi Takımları, yine 17 Eylül 1973 tarihinden itibaren Mağusa Sancak kuruluşundan alınarak Serdarlı Sancağı'na verilmişlerdir.

25 Eylül 1973 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliği karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

Bayraktarlık emir ile, 17 Eylül 1973 tarihinden itibaren Mağusa Sancağı yeni kuruluşu şu şekildedir:

1. Sancak Karargahı ve Karargah Servis Bölüğü
2. İnzibat Takımı
3. Merkez Taburu
4. Destek Bölüğü
5. Baykal Bölüğü
6. Sakarya Bölüğü
7. Karakol Bölüğü
8. Sivil Savunma Teşkilatı
9. Emniyet Bölüğü
10. Canbulat Radyosu
11. Mehmetçik Taburu
  - a. Mehmetçik Bölüğü
  - b. Balalan Takımı
  - c. Kaleburnu Bölüğü
    - (1) Avtepe Takımı
    - (2) Kuruova Takımı
  - d. Ergazi Bölüğü
    - (1) Kilitkaya Takımı
    - (2) Kurtuluş Takımı
  - e. Sazlıköy Bölüğü
    - (1) Büyükkonuk Takımı
    - (2) Yedikonuk Takımı
    - (3) Zeybekköy Mangası

28 Eylül 1973 tarihinde Ali Melih Bey Sancak D-3, Sadi Oğuz Bey de Merkez Tabur Komutanlığı görevini devralmışlardır.

24 Ekim 1973 tarihinde Balalan'da Atatürk büstü ve karargah binalarının; Mağusa'da, Yeni Kapı'daki Atatürk büstü, Nadir Çocuk Yurdu, Halkevi'nde G.S. ve K.İ.D. Mağusa Kütüphanesi ile Karakol'da ilkokul binalarının açılış törenleri, Kıbrıs Türk Yönetimi Başkanı ve Cumhurbaşkanı Muavini Sayın Rauf Denктаş'ın da iştirakleriyle yapılmıştır.

29 Ekim 1973 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti'nin 50. Kuruluş yıldönümü parlak törenlerle kutlanmıştır.

04 Kasım 1973 tarihinde Bayraktar Bey, Kaleburnu, Mehmetçik ve Mağusa'yı ziyaret etmiştir.

10 Kasım 1973 tarihinde Büyük Atatürk, ölümünün 35'nci yıldönümünde törenlerle anılmıştır.

1956 doğumlu 92 mükellef, 12 Kasım 1973 tarihinde celp usulü ile Mücahitliğe alınmışlardır. Bu mükellefler, 19 Kasım 1973 tarihinden itibaren Mehmetçik'te 8 hafta süreli temel eğitime tabi tutulmuşlardır.

1949 ve daha yaşlı serbest meslek sahibi 14 mükellef, 19 Kasım 1973 tarihinde Mücahitliğe celbedilmişlerdir.

01 Aralık 1973 tarihinde Mağusa Sancak Karargahı yeni binasının temeli atılmıştır.

Temel eğitimlerini tamamlayan mükellef Mücahitlerin, 15 Aralık 1973 günü Mehmetçik'de yemin merasimleri yapılmıştır. Merasimde Bayraktar Bey de bulunmuştur.

19 Kasım 1973 tarihinde Mücahitliğe celbedilen 1949 ve daha yaşlı mükelleflerin 15 Aralık 1973 tarihinde eğitimleri sona ermiş ve yemin merasiminden sonra serbest bırakılmışlardır.

21 Aralık 1973 tarihinde Şehitler Abidesi'nde yapılan törenle Mücadele ve Şehitler Haftası açılmıştır. Hafta 27 Aralık 1973 tarihine kadar devam etmiş ve hafta müddetince mücadeleyi dile getiren çeşitli programlar düzenlenmiştir.

01 OCAK 1974 - 29 MAYIS 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Mükellefiyet sürelerini tamamlayan 53 Mücahit 09 Ocak 1974 tarihinde toplu olarak terhis edilmişlerdir.

MUSTAFA METİN GÜNER, O BİR TEKTİ FAKAT KALEMİ ÖRDUYA BEDELİ.
YAZDIĞI YOHUMLAR, CAFER ELBİN TARAFINDAN ÖYLE BİR OKUNUR DU Kİ
ETHİLENMİYEN İNSAN KALMAZDI. 28 OCAK 1974 GÜNÜ G. GRIVAS LİMASOLDA
GİZLENDİĞİ YERDE ÖLDÜ. M. METİN GÜNER GRIVASIN ZEHİRLENDİĞİNİ ÖNE
SÜRÜNCE, DEFNE DİLDİĞİ MEZARDAN ÇIKARILIP YENİDEN OTOPSİSİ YAPILDI.
20 TEMMUZ BARİS HAREKATI İLE BAYRAK RADYODAN YAPILAN YAYINLAR
RUMLARIN, RMM'LERİN SİLÂH BRAMMALARINA TESLİM OLMALARINA TÜRKE
KARŞI KOYMA CESARETİNİ ÖNLERDEN ALDI.

09 Şubat 1974 tarihinde Bayraktar Bey Mağusa ve Mehmetçik'i ziyaret etmiştir.

26 Şubat'ta görev süresini tamamlayarak Ada'dan ayrılacak olan Kaleburnu Bölük Komutanı Kirman Yılmaz Bey'in yerine, Merkez Tabur Komutanı Sadi Oğuz Bey 14 Şubat 1974'de Kaleburnu'na gitmiş ve görevi vekaleten devralmıştır.

Görev sürelerini tamamlayan Kaleburnu Bölük Komutanı Kirman Yılmaz Bey ile Ergazi Bölük Komutanı Osman Bayram Bey 18 Şubat 1974 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılmışlardır.

26 Şubat 1974 tarihinde Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı değiştirme birliğini karşılama ve uğurlama törenleri yapılmıştır.

28 Şubat 1974 tarihinde Sancak D-3'ü Ali Melih Bey başka bir göreve atandığından Sancak'tan ayrılmıştır.

01 Mart 1974 tarihinde Bedirhan Aydemir Bey Sancak D-3, Mustafa Atıla Bey Kaleburnu Bölük Komutanı, Ekrem Ferhat Bey de Ergazi Bölük Komutanı olarak Sancağımızda göreve başlamışlardır.

18 Mart 1974 tarihinde Çanakkale Şehitlerini Anma törenleri düzenlenmiştir.

01 Nisan 1974 tarihinde 2'nci İnönü Zaferi kutlama törenleri yapılmıştır.

16 Nisan 1974 tarihinde Mehmetçik Tabur Karargahı ek tesislerinin açılış töreni yapılmıştır.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı günü törenlerle kutlanmıştır.

15 Mayıs 1974 tarihinde Hava Şehitleri Anma törenleri yapılmıştır.

Eski Dışişleri Bakanı ve Adalet Partisi milletvekillerinden İhsan Sabri Çağlayangil başkanlığında bir heyet 17 Mayıs 1974 tarihinde Mağusa'yı ziyaret etmiştir.

19 Mayıs 1974 tarihinde Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

27 Mayıs 1974 tarihinde Hürriyet ve Anayasa bayramı törenlerle kutlanmıştır.

29 MAYIS 1974 - 31 ARALIK 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Türkiye ile Yunanistan arasında, Kıt'a Sahanlığı konusunda doğan antlaşmazlık sonucu **29 Mayıs 1974 tarihinde, saat 23.30'da Bayraktarlık Karargâhı'ndan alınan mesaj** ile *“Sancak birlikleri 30 Mayıs 1974 saat 01.00'den itibaren askeri teyakkuz durumuna geçirilmiştir.”*

Alınan emre göre, tedbirler gizlice ve karşı tarafa hissettirmeden alınacak ve uygulanacaktır.

Bu emir bir şeylerin olacağını haberi idi. Ama nerede, ne zaman, nasıl bir hadise çıkacaktı? Toplum halen mevcut imkanları ile mi savaşacak, yoksa Türkiye gelecek miydi? Türkiye nasıl gelir? “Biz kendi yağımızla kendimizi kavuracak hale gelelim ve süratle hazırlanalım” diyerek eldeki imkanları en iyi nasıl kullanırız düşüncesi ile ciddi bir şekilde ve hemen yarın harbe girilecek gibi hazırlığa başlandı.

Lefkoşa'dan aldığımız emirleri tatbik etmeye çalışırken bir taraftan da yabancı radyo ve gazete haberleri dinleniyor, değerlendiriliyordu. Çıkan netice, Rum kesiminde çıkacak olan hadise kargaşasında henüz bir birlik beraberlik sağlanamamıştı.

Nitekim 03 Haziran 1974 günü saat 13.30'da Lefkoşa'dan şöyle bir emir daha aldık;

“EOKA-B örgütünün Türklerin tahkimat durumu, ateş ve personel gücü, Türklerle ilgili her çeşit bilginin toplanması için personeline emir verdiği,

Yunanistan'la Türkiye arasında çıkacak bir savaşta Makarios'un Yunanistan'ı desteklemeyi reddettiğini, adada Türklere karşı EOKA'cıların savaşacağı ve hazırlıklı bulunulmasını istediği, öğrenilmiştir. Yukarıdaki konularda müteyakkız bulunulacak. Rumların tahriklerine kapılmayacaktır.”

Bu arada Yunanistan'daki siyasi hava iyice bozulmuş, buna paralel olarak da Adadaki Rumlar arasındaki karışıklık had safhaya gelmiştir. Her gün çeşitli yerlerde sabotajlar oluyor, devlete ait binalar, polis karakolları, liman depoları havaya uçurulmaktadır. Halk hayatından hiç memnun değildir ve Türk bölgelerine sığınanlar gün geçtikçe artmaktadır.

06 Haziran 1974 günü saat 16.00'da Bayraktarlık'tan alınan emir;

“Kıbrıslı Rumlar ve Yunan Cunta idaresi arasındaki artan gerginliğin sonunda meydana gelebilecek bazı çatışmaların Türk toplumuna sıçramasına karşı müteyakkız bulunulacak ve gereken tedbirler alınacaktır.”

Lefkoşa, hadiseleri anında haber alıp değerlendiriyor ve hemen bizleri uyarıyordu. **Nitekim 22 Haziran 1974 günü saat 22.30'da Lefkoşa (Bayraktarlık) şu emri verdi:**

“1. Rum yedek polislerinden kaçak bazı Rumların Türk bölgelerine sığınmaya ve Türk bölgelerine saklanmaya teşebbüs ettikleri öğrenilmiştir. Bu gibi şahısların şimdilik Türk bölgelerine saklanmalarına ve Türk bölgelerine sığınmalarına müsaade edilmeyecektir. Bu gibi hareketlerle sığınmak isteyen Rumlar ikaz edilerek önlenerek ve bu şahıslara kolaylık gösterilmeyecektir.

2. Türk bölgeleri etrafına sığınmak isteyen ve sığınan Rumlarla, Rum yedek polisleri arasında çıkması muhtemel herhangi bir olaya Türk toplumunun karıştırılmaması için gereken tedbirler alınacaktır.”

Alınan tedbirlere, çatışmamak için gösterilen gayretlere rağmen, Rumların tahrikleri bitmiyordu. Öyle oldu ki limanda veya diğer Rum müesseselerindeki Türk işçilerine küfür ediliyor, dayak atılıyor, gelip durumu anlatanlara *“Aman mutedil olunuz, kavga gürültü çıkarmayınız, her şeyin zamanı gelince sizlere söylenecektir”* tavsiyesi veriliyordu. Bu

tavsiyeler ciddiye alınıyor ve harfiyen uygulanıyordu Ancak durum gün geçtikçe kötüleşti ve Rumlar fırsat buldukça Türkleri öldürmeye başladılar.

22 Haziran 1974 günü saat 22.00'da Lefkoşa'dan şu emri aldık;

“Akdoğan köyü merasında bir çoban, Girne sahilinde yaşlı bir Türk kadın ölü olarak bulunmuştur. Her iki hadisenin de Rumlar tarafından işlenmiş olması ihtimali vardır. Bu bakımdan tarla, mera ve kırdaki işi olan Türk çiftçi ve çobanının buralara yalnız gitmemelerini, gidecekleri yeri ve dönüş saatleri hakkında köy sorumlularına bilgi vermeleri, geceleyin bu gibi yerlerde kalmamaları konusunda ikaz edilmeleri sağlanacaktır.”

Artık Rum kesimi barut fıçısına dönmüştü. Yunanistan'da da durum karışmıştı ve Makarios Yunanistan'a güvenmiyor. Türkiye'nin müdahalesinden çekiniyordu.

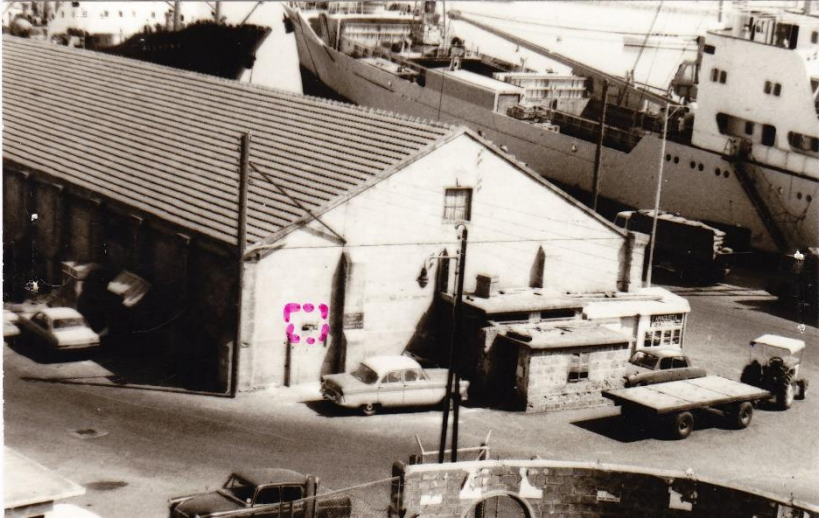
KIBRIS RURLARI 1973 YILINDA G.GRIVASIN EOKA-B TEROR
ORGUTU ILE IC CATISMALARA DEVAM EDERKEN TURKLERIN
MUHTEML HERHANGI BIR HAREKATINA KARSI DA TEDBIR ALMAYA
BASLADILAR.BU GUNKU YENI IZMIR ISIKLAR KAVSAGINDAKI BINADA
UST KATTA INSA EDILEN KUM TORBALARDAN MEVZININ DISA ACILAN
ATIS BOSLUGU.RESIMLER 28.6.74 TARIHINDE SAAT 14.30 CEKILMISTIR.

26 Haziran 1974 günü saat 16.00'da Lefkoşa (Bayraktarlık), şu şekilde bir uyarıda bulundu:

"Kıbrıs Rum Halkı arasındaki son olaylar ve Makarios'la Yunanistan Cunta idaresi arasındaki artan gerginlik sonunda meydana gelebilecek bazı çatışmaların Türk toplumuna sıçraması veya Rumlar arasında Milli cephe yaratmak için Rumların Türklere saldırımları ihtimaline karşı müteyakkız bulunulacak."

CAMBULAT KAPISINDAN LIMANA GIRERKEN GUMRUK AMBARLARININ KOSESINE
AÇILAN MAKİNELİ TUFEK MEVZİİNİN BOSLUĞU GÖRÜLMEKTEDİR.

Bu arada görev süresini tamamlayarak Ada'dan ayrılacak olan Sayın Bayraktar 06 Temmuz 1974 tarihinde Sancağımıza bir veda ziyaretinde bulunmuştur.

15 Temmuz 1974 tarihinde RMM'nin Makarios'a karşı darbe hareketinde bulunduğu açıklandı.

15 Temmuz 1974 günü saat 09.20’de alınan emirde:

“15 Temmuz günü Rum Radyosu Milli Marşlar çalmaya başladı. Makarios’a karşı RMMO tarafından darbe yapıldığı ve Makarios’un öldürüldüğü açıklandı.

Bütün birlikler 15 Temmuz 1974 günü saat 09.30’dan itibaren takviyeli alarma geçirilecek, mevziler işgal edilecektir. Türk bölgeleri taarruza maruz kalmadıkça ateş açılmayacaktır. Misilleme planlarının uygulanmasına hazır olunacak, Lefkoşa’dan gelecek emre göre hareket edilecektir.” ifadeleri yer almaktadır.

Mağusa Sancağı’na bağlı birliklerin 15 Temmuz 1974 saat 09.30’dan itibaren takviyeli alarma geçmesine müteakip her bölük kendi bölgesinde hazırlıklara başlamıştır. Yapılan hazırlıklar Barış Gücü tarafından engellenmeye çalışılmıştır.

15 Temmuz 1974 günü Mağusa Sancağı’nde yaşanan olaylar şu şekildedir;

09.30- Bayraktarlık’tan gelen bu emir üzerine Mağusa Sancağı’na bağlı bütün birlikler 15 Temmuz 1974 saat 09.30’dan itibaren takviyeli alarma sokulmuşlardır.

Rum işyerlerinde çalışan sivil Türkler işyerlerini terkederek bölgelerine dönmüşlerdir.

10.06 – Rum kuvvetleri, Maraş Rum Polis karakolunun işgali için 2,5 Mil kampından (Akyar Doğusu) Maraş’a birlik gönderdiler.

15 TEMMUZ 1974 TARİHİNDE MAĞUSA'DA RUM POLİS MÜDÜRÜ
KUMANDAN FESSAS, 1. NOLU YÜKSEK ASKERİ
K'NI ALBAY ALEKSANDROS HAMANTO PULLOS.

10.07 – itibariyle Makarios taraftarları Maraş Rum Polis Karakolu'nda, RMMO İhtiyat birlikleri de Dimitru Kampı'nda (Gülseren Kışlası) toplanmaya başladılar.

11.11 – Maraş'ta 100 kadar Grivas taraftarı Rum, Yunanistan lehine nümayiş yaptılar.

11.15 - Bölgemize sığınan Rumlar kabul edilmeyerek, Barış Gücü'ne teslim edildiler.

11.20 – Trikomo (İskele)'da RMMO'nun hâkim olduğu tespit edildi.

12.07 – Mağusa-Lefkoşa, Mağusa-Larnaka ve Mağusa-Karpaz yollarına RMMO tarafından barikatlar kuruldu.

15 Temmuz 1974'teki darbe sonrası Rum devriyeleri.

12.20 – Maraş Rum polisini savunan Makarioscular ve polisler ile RMMO mensupları arasında çatışma başladı. Maraş polisi, RMMO tarafından 4 adet T-34 tankı ve 3 adet B.T.R. personel taşıyıcı kariyer ile sarılmış olup teslim zorlanmaktadır.

12.40 – Salamis yolu – Karakol kavşağına ve Yenişehir bölgesine Rumlar barikat kurarak seyrüseferdeki araçları aramaya başladılar.

13.25 – Karakol Kampı (Gülseren Kışlası)'ndan çıkan 3 adet tank 2 adet kamyon (asker dolu), 1 adet Landrover Yenişehir'e geçti.

13.30 – 2 tank, 1 kariyer, 2 kamyon ve 1 Landrover Dimitru (Gülseren Kışlası) Kampı'ndan Ayluka istikametine intikale başladı.

14.35 – RMMO bölge komutanı Barış Gücü'ne verdiği bilgide, Türklerin Mağusa surları üzerinde tertiplendiklerini, Türklerin karışmamalarını, alınan tedbirlerin kendi iç sorunları ile ilgili olduğunu bildirmiştir.

15.18 – Rum radyosu Nikos Sampson'un Kıbrıs Reiscumhuru ilan edildiğini açıkladı.

16.00 – Maraş Rum polislerine teslim olmaları için Maraş Rum polislerine son ihtar yapıldı. Bunlardan bir kısmı Namık Kemal Lisesi'ne sığınmak istediler. Silahlarını teslim etmedikleri için geri gönderildiler.

BAYKAL BÖLÜĞÜ'NE SIĞINAN RUMLAR

15 Temmuz 1974 tarihinde 3 Yedek Polis Baykal Bölük Karargâhı'na sığındılar. (Saat 21.20'de Barış Gücü'ne teslim edildiler.)

Baykal Bölüğü'ne Sığınan üç Yedek Rum Polisi ve bir Sivil Rum'un Kimlik Bilgileri:

1. Andreas Haralambus: Tera Baf doğumlu. 23 yaşında. Yedek Polis. İki Aydan beridir Mağusa polisinde görev yapmaktadır.
2. Andreas İstilyanu: Hulu Baf doğumlu. 20 yaşında. Bir seneden beri yedek polislik yapmaktadır. İki aydan beridir Mağusa polisinde görev yapmaktadır.
3. Stelyos Bodamiris: Hloraga Baf doğumlu. 20 yaşında. Bir senedir yedek polislik yapmaktadır. İki aydan beridir Mağusa polisinde görev yapmaktadır.
4. Natanayi Lugas: Kasaba Baf doğumludur. Halen Yeni İzmir'de ikamet etmektedir. Sivildir. Sabahleyin polise giderek silah almış ve bilahare diğer üç polis arkadaşıyla kaçmıştır.

ΔΗΛΩΣΗ

Εμείς, Η ειωθηνόμενοι Ανδreas Χαράλαμους,
Ανδreas Στυλιανου, Ναθαναήλ Λούκα και Στελιος Πωταμάρης
Δηλώνουμε ότι δεν επικουρήσαμε ούτε από τους
Βόσκους άλλα ούτε και από την Τουρική Αστυνομία,
αντιθέτως μας υποστήριξαν και μας προσέφεραν
αναβάσματα και όλα δωρεάν το όσον εξητάμεν
Σίμασε εφχαριστούμενοι από την Τουρική Αστυνομία

- 1
- 2
- 3
- 4

15/7/1974.

Baykal Bölüğü'ne Sığınan Dört Rum'un BM Barış Gücü'ne Teslim Edilirken Kendilerine İmzalatılan Beyanname:

BEYANNAME

Biz aşağıda imza sahipleri Andreas Haralambus, Andreas Stilyanu, Natania Luka ve Stelyos Potamaris beyan ederiz ki, ne sivil, ne de Türk polislerinden herhangi bir kötü muamele görmediğimizi; buna karşılık bize iyi davranılarak, bize meşrubat ve ne istedikse takdim ettiler. Türk polisinden memnunuz.

1. Andreas Haralambus
2. Andreas Stilyanu
3. Natania Luka
4. Stelyos Potamaris

15/7/1974

Bu dört şahıs Makarios'a bağlı yedek kuvvetler polis teşkilatı mensuplarıdır. 15 Temmuz tarihinde EOKA-B darbesiyle can korkusu yüzünden ellerindeki Kaleşnikof silahları ile Baykal Türk kesimine teslim oldular.

Rumlar arasındaki bu iç çatışmadan rahatsız olan ve ilk anda Enosis'in gerçekleştiği teşhisi ile TMT, Türk toplumunun can ve mal güvenliği için Anavatan Türkiye'den gelecek tedbirleri 20 Temmuz sabahına kadar Allaha dua ederek bekledi²⁷.

16.30 – Maraş Rum Polisi, Rum Hastanesi, RMMO'nun eline geçti. Salamis ve Marin Polis Karakolları da teslim oldular. Buralarda herhangi bir atış veya çarpışma olmadı.

23.20 – Birinci Yüksek Askeri Taktik Komutanlığı(Y.A.T.K.) karargâhında 100 kadar Rum silah altına alınarak giydirildi ve teçhiz edildiler.

16 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

16 Temmuz 1974'de Bayraktarlık'tan gelen emre göre, mevziler takviye edilecek, bölgeye düşecek mermilere cevap verilmeyecektir.

00.31 – Maraş ve Paralimni köyleri istikametinden silah ve infilak sesleri işitildi.

07.20 – Rum polisleri Mağusa Canbulat Kapısı'na gelerek sigara, ekme ve çocukları için süt istediler. İstedikleri yiyecek, içecekler temin edilerek polislere verildi.

07.21 – Dimitru (Gülseren Kışlası) Kampı'nda kompresörler çalışmaya başladı Rumların mevzi kazdıkları tahmin edilmektedir.

---

²⁷ Beyanname sonrasındaki yorumlar, Hilmi Kılıgın'a aittir. TBG.

Rum polislerine ekmek ve su verilen Canbulat Kapısı

15

Temmuz 1974'teki darbe sonrası Rum devriyeleri.

08.35 - Dimitru Kampı'ndan 4 adet 85 mm.lik Tanksavar topu Mağusa-Lefkoşa yeni yolunu takiben Lefkoşa istikametinde bölgeden ayrıldı.

08.40 – Bölgede EOKA'cılar yarı resmi üniformalı olarak, araçlarla silahlı devriye nöbetine başladılar.

09.00 – Lefkoşa'dan Dikmen'e 2 adet 100 mm.lik, 1adet 8.76 mm.lik top getirildi.

09.45 – Mağusa'dan Lefkoşa'ya 200 silahlı asker gönderildi.

11.30 – Maraş Rum Hastanesi'nden Kıbrıs Cumhuriyeti Bayrağı indirilerek parçalandı.

13.00 – Yalusa (Yeni Erenköy) Polis karakolu personeli, Yeşilköy' e gelerek teslim oldular.

13.20 – Karakol Kampı'ndan Piyale Paşa Plajı'na (Gülseren Askeri Gazinosu) bir el ateş edildi.

15.15 – Yollarda bir Rum katliamına maruz kalırlar endişesi ile köylerine gönderilemeyen, 8 otobüs Sur içerisinde bekledikleri yerlerden ayrılarak, Yenikapı'dan köylerine sevk edildiler.

16.35 – Maraş'tan Larnaka istikametinde gitmekte olan RMMO'na ait Landrover içinde devriye görevi yapan erler, Baykal Türk bölgesi hizasında havaya ateş ettiler.

16.40 – Salamis yolundaki RMMO barikatından, Sakarya bölgesi içerisine Bren otomatik tüfekle ateş edildi.

21.50 – Mağusa Sancağı, Rumlardan daha önce sipariş verip de alınamayan unu alabilmek için, Barış Gücü'ne, Rumlardan müsaade almaları için müracaat etmiştir.

21.59 – RMMO İrtibat Subayı Spartiodes, Surlar dışında Makarioscuların dolaştırılacağını, fakat Türklere yönelik herhangi bir faaliyet olmayacağını bildirdi.

17 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

17 Temmuz 1974 tarihinde Sancak Karargahı seferi yerine intikal etmiştir. Yedek Mücahitler askere alınmışlardır.

07.40 – Baykal içinden, EN 842 plaka numaralı bir taksi içerisinde 4 silahlı RMMO geçmiş, bu durum Barış Gücü nezdinde protesto edilmiştir.

09.06 – Barış Gücü, Mağusa Sancağı'na, Canbulat Burcu üzerinde üniformalı Mücahitler olduğunu şikâyet etti.

Türk Mücahitleri mevzide

10.10 – Rum tarafında çalışan Türk işçilerinin işlerine gitmemeleri emredildi.

11.00 - BBC haberlerinde “Makarios Londra yolunda. Güvenlik Konseyi Kıbrıs konusunda görüşmüştür. Makarios’un Konsey’de konuşması beklenmektedir. Lefkoşa’da 20 ölü ve 100 yaralı. RMMO saat 14.00’e kadar silah ve mühimmatın teslimini emretti. Başpiskopos Makarios Kıbrıs’ı terk etti.

14.05 - Sakarya’da Karadelik’in Kuzey ve Güneyinde mevzi yapıldığına dair Rumlar, Barış Gücü’ne şikâyetle bulundular.

16.00 - Barış Gücü Akkule üzerinde makineli tüfek oluşunu protesto etti.

21.00 - Barış Gücü, Rumların “Türkler, Rumlar arasındaki durumdan faydalanmaya çalışmasınlar ve genişlemeye yeltenmesinler” diye ihtarda bulduklarını bildirdi.

22.58 – Namık Kemal Lisesi’nin futbol sahası yanındaki Gina’nın bahçesine (Namık Kemal Lisesi Batısı) silahlı 8 RMMO askeri girdi.

17 Temmuz 1974 tarihinde saat 23.00’de Lefkoşa (Bayraktarlık)’dan şu emir alındı;

“1. Yunan alayı değiştirme birliği “Hatisda” gemisi ile Limasol veya Mağusa’dan değiştirmenin yapılacağı öğrenilmiştir. Durum yakından izlenecek.

2. Rum işyerlerinde çalışanlar, iş yerlerine gönderilmeyecek, sadece mahsuru olmayanlarla istihbarat elemanı olarak çalışanlar gönderilecektir.”

18 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI’NDA YAŞANAN OLAYLAR

00.45 – Seyahatin serbest oluşundan istifade edilerek, düşman durumunun tespitine çalışılıyor.

05.55 – Yenişehir istikametinden 5 el silah sesi işitildi.

08.00 – Türk işçileri limana gönderildi.

08.05 – Barış Gücü Sakarya’da iki üniformalı Mücahit olduğunu protesto etti.

16.50 – RMMO bütün ihtiyat kuvveti subaylarına Lefkoşa’da Yunan Alayı karşısındaki kulüplerinde askeri üniforma giymiş olarak süratle toplanmaları için çağrıda bulunuldu. Bunu birkaç defa tekrarladılar.

17.00 –Cumhurbaşkanlığı Dairesi’nden yapılan açıklamada, hapiste bulunan bütün tutukluların serbest bırakıldıklarını ve hepsinin sıhhat ve afiyette oldukları duyuruldu.

Bütün bu gelişmeler ışığında görülüyor ki Kıbrıs’taki yeni cunta duruma hâkim olmuş, ihtiyat subaylarını silâh altına alıyor, birçok yerlerde ihtiyat erlerini de giydiliyor, aklar çıkartıyor taraftarlarını çoğaltıyordu. Bunları tamamladıktan sonra sıra adadaki Türklere gelecekti.

Barış Gücü’nün protestoları karşısında Lefkoşa (Bayraktarlık)’nın, Mağusa Sancağı’na verdiği emir;

“1. Bölgenizde yeni mevzilerin yapılması anlaşmalara aykırıdır. Bazı bölgelerde Mücahitlere nöbet tutturulması ve silahların mevzilendirilmesi hususunda Barış Gücü tarafından devamlı şikâyette bulunmaktadır.

2. Bu gibi ihtilaflar mahallen halledilecektir.

3. Bu faaliyetler gizlice ve uygun tedbirler alınarak yürütülecektir.”

Bu emir karşısında Mağusa Sancağı’nın teklifi şöyle olmuştur.

“1. Verilen emre uygun olarak tedbirler artırılmış, mevziler silah ve personel ile takviye edilmiştir.

2. Anlaşmalara uyulduğu takdirde bütün mevzilerin boşaltılması, bölgelerin savunmasız bırakılması gerekmektedir. Bunun uygun olamayacağını.

3. Şikâyet edilen mevziler yeniden yapılmamış, mevcutlar takviye edilerek onarılmıştır.”

19 Temmuz 1974 saat 00.05’de Lefkoşa (Bayraktarlık) konu ile ilgili şu emri vermiştir;

“1. Barış Gücü yalnız Mağusa’daki tedbirleri protesto ettiğine göre yaptığınız işte ve aldığınız tedbirlerde bir yanlışlık var.

2. 19 Temmuz günü Yunan Alayı’nun değiştirmesi olacağından, Barış Gücü’nün üzerinde ısrarla durduğu Surla ilgili durum halledilecek, bunun dışındaki mevziler muhafaza edilecek, Barış Gücü ikna edilecektir.”

19 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI’NDA YAŞANAN OLAYLAR

07.23 – Üzerinde EOKA ve ENOSİS ibareleri yazılı olduğu halde mavi renkli sivil bir araba, Sakarya-Karakol-Baykal ana yollarında devriye görevi yapmaktadır.

10.30 – Merkez Taburu’nun önündeki kapalı liman kapılarından Rum polislerinin Sur içerisine taş attıkları ve yoldan geçenlere küfürler ettikleri tespit edilmiştir.

19 Temmuz 1974 saat 23.00’de Lefkoşa (Bayraktarlık)’dan şu emir alındı;

“1. Aşağıda belirtilen hazırlıklar tam ve gizlilik içerisinde yapılacak yalnız görevlilerin, kendilerine ait kısımları bilecekleri şekilde yürütülecektir.

2. Genel alarma geçiş ve muharebe planlarının uygulanması için gerekli hazırlıklar yapılacaktır.

3. Muharebe planının uygulanmasında bilhassa aşağıdaki hususlara dikkat edilecek ve RMMO 'nun indirme bölgelerine kuvvet kaydırması, tahrip, sabotaj ve pusu ile önlenecektir.

a. Bölgenizdeki mevcut düşman kuvvetinin tespit edilmesi, çıkarma ve indirme bölgelerine kuvvet kaydırması, tahrip, sabotaj ve pusu ile önlenecektir.

b. Düşman uçaksavar silahları ve mümkün olan önemli hedeflerine taarruz teşebbüsleri, yol kapamaları, engel, tahrip ve sabotajlar için hazırlıklar gizlice tamamlanacaktır.

4. Yedek Mücahitler göreve çağırılacak:

a. Birliklerin seferi mevcutları tamamlanacak.

b. Sefer mevcudundan fazla olanlar, personel ikmalinde, sivil savunma hizmetlerinde kullanılacaktır.

5. Bütün piyade silahları, ağır silahlar ve tanksavar silahları depolardan çıkarılacak, plandaki yerlerinde kullanılmaya hazır duruma getirilecektir.

6. Müşterek muhabere planları emirle yürürlüğe girecektir.

7. Emrin alınıp anlaşıldığı bildirilecektir.”

Ast birliklerin ilgili kısımlarına şu emir gönderilmiştir;

“1. Bu gecedan itibaren bütün personel serbest bırakılmayacak. İkinci bir emre kadar geceyi birliklerinde geçireceklerdir.

2. Kilit ve kılavuz personel kartları Sancaktarlıkça gönderilmezse, tespit edilen personele tasdikli kartlarını doldurunuz.

3. Mağusa Canbulat Radyosu devamlı yayın yapacaktır. Duyulma derecesini bildiriniz.”

20 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR - BİRİNCİ MUTLU BARIŞ HAREKATI

03.00- Türkiye asayışı sağlamak ve Kıbrıs Türkünü hürriyete kavuşturmak için Girne sahillerinden Ada'ya çıkarma yapmıştır. Sancak birlikleri de 03.00'dan itibaren genel alarma geçirilmişlerdir.

Mağusa Sancağı Sancak Karargâhı Binası

Mağusa Sancağı savunma muharebesi için şu şekilde tertiplenmiştir, Mağusa Merkez Taburu Mağusa Surlarıçi bölgesinde, Mehmetçik Taburu (Mehmetçik Bölüğü, Ergazi Bölüğü, Kaleburnu Bölüğü) kendi bölgesinde savunma tedbiri almıştır.

Mağusa Surlarıçi bölgesinde Merkez Taburu, Tabur Karargâhı ve İhtiyat Bölüğü ile üç piyade bölüğü, birinci Piyade Bölüğü Akkule ile Çifte Mazgal eski hastane arası, İkinci Piyade Bölüğü (Yenikapı Bölüğü), Çifte Mazgallar Doğusu Othello Kalesi arası, Üçüncü Piyade Bölüğü (Canbulat Bölüğü) Othello Kalesi ve Akkule arasında, Surlar dışında ise Baykal Bölgesinde bir

takım, Namık Kemal Lisesinde bir takım ve Boğaziçi Mahallesi'nde bir takım ile Baykal Bölüğü, Sakarya Bölgesinde Sakarya Bölüğü, Karakol'da ise Karakol Bölüğü olacak şekilde tertiplenmiştir.

Surlar içerisindeki Merkez Taburu'na bağlı Surlariçi Bölükleri (Akkule, Yenikapı, Canbulat ve İhtiyat Bölükleri) savunma için tertiplenmiştir ve Surlar üzerinde tahkimata başlamışlardır. Aynı zamanda Surlar dışında olan Baykal, Sakarya ve Karakol bölükleri de savunma harekâtı için hazırlıklarına son hızla devam etmişlerdir.

1. Baykal Bölüğü:

Baykal Bölüğü Teğmen Ahmet Sevinç komutasında 15 Temmuz 1974'ten itibaren seferberliğini tamamlamış ve çepeçevre savunma için tertiplenmiştir. 20 Temmuz sabahı tüm Mücahitler 15 Temmuz – 20 Temmuz 1974 tarihleri arasında BM Barış Gücü'nden gizlice doldurulan kum torbalarını açığa çıkarmış ve Baykal bölgesini savunmak için mevzi hazırlıklarını tamamlamıştır.

Baykal Bölüğü Doğu'dan Batı'ya Mücahit Takım Komutanı Mustafa Kurtuluş komutasında bir Takım, Namık Kemal Lisesi bölgesinde, bir Takımı, Mağusa Larnaka yolu üzerinde Güneye karşı, Boğaziçi Mahallesi bölgesinde ise Sakarya ve Karakol Güneyinde Yeni İzmir bölgesinde bulunan RMMO'nun İhtiyat Taburu'na karşı çepeçevre

Baykal Bölük Karargahı

savunma için tertiplenmiştir. Her Mücahitin mevzi yaptığı kendi evi bölgesinde ailesi ile birlikte savunma hazırlıkları yapılmıştır.

2. Sakarya Bölüğü

Sakarya Bölüğü Üsteğmen Kadir Bayraktar komutasında 15 Temmuz 1974'ten itibaren seferberliğini tamamladı ve çepeçevre savunma için tertiplendi. 20 Temmuz sabahı tüm Mücahitler BM Barış Gücü'nden gizli olarak doldurulan kum torbalarını açığa çıkarmış ve Sakarya bölgesini savunmak maksadıyla hazırlıklarını tamamlamıştır. Sivil halk kendi evinde ve evlerinin en emniyetli odalarında (ortada) saklanmıştır. RMMO'nun Dimitru (Gülseren Kışlası) Kampı'nda bulunan kuvvetlerinin bir kısmı Sakarya bölgesine taarruz etmiş ve çetin muharebeler olmuştur. Aynı zamanda Bayraktarlık'tan *"Mağusa Sancağı tarafından çıkarma bölgesine düşmanın kuvvet takviye etmesini engellemek maksadıyla her türlü tedbir*

Sakarya Bölük Karargahı alınacaktır" emri verilmişti. Düşmanın intikal yolu üzerinde bulunan Sakarya Bölüğü ateşleri ile düşman intikallerini aksatmaya başlamıştır.

3. Karakol Bölüğü

Karakol Bölüğü, Bülent Selent komutasında 15 Temmuz 1974 sabahından itibaren seferberliğini tamamlamış, yasak olması nedeniyle savunma mevzii hazırlıklarını gizlice sürdürmüştür. Karakol bölüğü üç kritik bölgeden oluşmaktaydı. Birinci bölge Doğu istikametinde Karakol bölgesinin Güney doğusundan Kuzey batı bölgesini (Dimitru Kampı'mı) gözetleyen ve savunma mevzileri bulunan Barbaros mevzii, ikinci bölge Kuzey batıdan Güney batı bölgesini gözetleyen Fatih mevzii, üçüncü bölge ise Güney batıdan Güney doğuya Sakarya bölgesi istikametinde gözetleme yapılan Akmanlar mevzii bölgesidir. 20 Temmuz 1974 sabahı tüm Mücahitler mevzilenmiş, silah altına alınmış, sivil halk (kadın, çocuk) sabah erkenden bölgede bulunan önceden hazırlanmış sığınaklara girmiş ve emniyete alınmıştır.

Karakol Bölük Karargahı

03.05 – Rum araçlarının Mağusa- Karpaz yolunda keşif faaliyetleri başladı.

05.00- Sivil halk, Canbulat Radyosu aracılığıyla sığınaklara sokulmuştur.

05.00 – Bayrak Radyosu’ndan Denктаş’ın şu mesajı duyuldu:

“Sevgili, Kahraman, Fedakâr Kıbrıs Türkü!”

11 yıldır Kıbrıs’ta insan şeref ve haysiyeti ile yaşamak, can ve mal emniyetimizi koruduğuna inandığımız, anlaşmalarla meydana gelmiş olan Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’nin varlığını korumak için her şeyinizi ortaya koydunuz. Tüm halklarımızın bağımsızlığın koruyucusu ve garantörü Anavatanımıza güven ve inanç içinde tarihi ve şerefli bir mukavemet mücadelesi verdiniz. Bugün, bu anda Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs’ın her yanında, havadan ve denizden çıkarma yapmaktadır. Gazanız mübarek olsun.

Sevgili kardeşlerim! Söyleyeceklerimi iyi dinleyiniz ve bunlara harfiyen riayet ediniz. Türk Silahlı Kuvvetlerinin bugün başlatmış olduğu harekât bağımsızlığımızın garantörü olarak 1960 anlaşmalarının Anavatanımız Türkiye ‘ye vermiş olduğu meşru hak ve yetkilere dayanmaktadır. Bu bir istila değildir. Kıbrıs’ın bağımsızlığını, ülke bütünlüğünü ve güvenliğini yeniden tesis etmek için girişilen ve sadece bu gayeye matuf sınırlı bir polis harekâtıdır.

Bu mücadelede, devamlı surette dost geçinmek istediğimiz ve bağımsızlığımızın müşterek koruyucusu olan Rum toplumuna karşı girişilmiş bir harekât değildir. Tam aksine, hak ve hürriyetleri, Yunanistan’daki Cunta adına ellerinden zorbalık ve silah zoru ile alınmış Rum Halkını meşru hak ve hürriyetlerine kavuşturmak, başlarına konmuş olan Cunta yanlılarını bertaraf etmek ve meşru hükümeti kurmaktır.

Bu nedenle Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerinin ve Mücahitlerimizin bu meşru harekâtı devam ederken, nerede olursanız olunuz Rumlara karşı herhangi bir saldırıda veya nümayışte bulunmamanızı ve kendinizi koruyucu tedbirler ötesinde herhangi bir tedbire tevessül etmemenizi

içtenlikle rica ederim. Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyetinin egemenliğini, toprak bütünlüğünün koruyucusu olarak Kahraman Türk Silahlı Kuvvetlerini aziz vatan topraklarında kucaklamanın bir asırlık hasreti gidermenin sevinci ve mutluluğu içindeyiz. Hepimizin vazifesi, bu harekâtı hedefinden saptırmamak, kan akmasını önlemek, bir an evvel Kıbrıs'a barışı getirmektir. Bu nedenle harekât devam ettiği müddetçe polisimizin, Mücahitlerimizin, askeri komutanlarımızın görevini kolaylaştıracak şekilde hareket ediniz. Hiçbir şart altında sokaklara, açık yerlere çıkmayınız. Evlerinizde kalınız. Çocuklarınızı bodrum zemin katlarda muhafaza ediniz. Silah sesleri neydi diye açığa fırlamayınız. Sabırlı olunuz. Harekâtın zaferle bitmesini bekleyiniz. Hepimize bu günleri gösteren ulu Tanrıya dua ediniz ve yeni tebligatımızı bekleyiniz. Tanrı, Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri mensuplarına ve onların ayrılmaz bir parçası olan Mücahit ordumuza kuvvet bahşetsin. Zaferler nasibiylesin. Zafer haktan yanadır. Zafer 11 yıl büyük adaletsizliğe, haksızlığa maruz kalan tüm Kıbrıslıdır...”

06.00 – Radyoda Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Harekâtı ve Türkiye'nin bu harekâtı niçin başlattığını şöyle izah ediyordu.

“Türk Silahlı Kuvvetlerinin Kıbrıs'ta indirme ve çıkarma hareketi başlamış bulunuyor. Allah milletimize, bütün Kıbrıslılara ve insanlığa hayırlı kılsın. Bu şekilde insanlığa ve barışa büyük bir hizmette bulunmuş olacağımıza inanıyoruz. Öyle umarım ki kuvvetlerimize ateş açılmaz ve kanlı bir çatışmaya yol açılmaz. Biz aslında, savaş için değil, barış için ve yalnız Türklere değil Rumlara da barış getirmek için adaya gidiyoruz. Bu karara ancak bütün diplomatik, politik yolları denedikten sonra, mecbur kalarak vardık. Bütün dost memleketlere bu adada son zamanlarda yakın çağrıda bulunduğumuz dost ve mütefiklerimiz Amerika'ya ve İngiltere'ye meselenin müdahalesiz halledilmesi için gösterdikleri iyi niyetli cabalar için şükranlarımı belirtmeyi borç bilirim. Eğer bu çabalar sonuç vermediyse, elbette bunun sorumlusu bu iyi niyetli gayretleri gösteren devletler değildir. Tekrar bu harekâtın insanlığa, milletimize ve bütün Kıbrıslılara hayırlı olmasını dilerim.

Allahın, milletimizi ve bütün insanlığı felaketlerden korumasını dilerim.”

Bayraktarlık'tan Sancaktarlık'lara “ateş gelmeden karşı ateş edilmeyecektir” şeklinde kesin emir verilmiştir.

06.15 – Boğaz Deniz Üssündeki bir gemiden tahliye yapılmaktadır. (Bu gemi 19 Temmuz günü Yunan değiştirme birliğini alıp Yunanistan'a götürecek gemiydi ve Rumlar askerleri Yunanistan'a değil tekrar adaya indiriyorlardı.)

07.00 – 900'den fazla tahmin edilen silahlı Rum askeri, Mağusa'dan Lefkoşa'ya gönderildi. Rum kesiminde bir kaynaşma var. Siviller sağa sola koşuyor, Karakol Kampı'na araçlarla ve yaya gitmeye çalışıyorlar.

07.50 – Rumlar, Barış Gücü'ne “*Maraş'tan Karakol Kampına yedek kuvvetlerini sevk edeceklerini, yolda onlara dokunmamamızı istediklerini*” söylediler.

Kendilerine “*Karakol Kampına gidecek olan Rumların bizim bölgemizden geçirilmeyeceği*” bildirildi. Bir taktik aldatma olması için sivil araçların teşkil ettiği bu konvoy için RMMO. K. lığı kadın ve çocukların bölge dışına yollandığını iddia etti. Mücahitler, “*O halde konvoyu arayalım ve geçsin*” dediler. Fakat konvoy süratlenerek bölgeyi zorla geçmeye çalıştı.

Bunun üzerine konvoyu durdurmak için Mağusa'daki bütün birliklere “Ateş serbest” emri verildi. Düşman konvoyu Mağusa kalesinin dışındaki Sakarya Bölüğü'nün etkin ateşi altında bir hayli zayıyat verdi. Konvoy dağıldı ve RMMO bir süre sonra taarruza başladı.

08.40 – Boğaz Deniz Üssü üzerinde uçan uçaklara, uçaksavar silahları ile ateş edilmektedir.

08.50 – Boğaz Deniz Üssünde tahliyesi tamamlayan gemi, üstten ayrıldı.

08.51 – Karakol Kampı (Gülseren Kışlası)'ndan Rumlar, Türk kesimine ateş etmeye başladılar.

08.55 – Üst Komutanlıktan, “*Rumların takviye kuvvetlerinin gelişini önlemek için tedbirler alınması*” emri geldi. Bu emir Sakarya, Karakol, Baykal bölükleri ile diğer birliklere de ulaştırıldı.

10.05 – Çatışma başlamıştır. İlk karşılıklı ateş Karakol’da bilahare bütün bölgeler düşmanla müsademeye başlamıştır.

10.20 – Namık Kemal Lisesi’nin güneyinde bulunan Rum polisinden okul ve apartmanlara ateş edilmeye başlandı.

10.26 – Namık Kemal Lisesi’nde iki yaralı olduğu haberi alındı. Maraş bölgesinden RMMO bir tabur kadar kuvvetle Namık Kemal Lisesi istikametinde taarruza başladı. Bu taburun bir bölüğü Mağusa Limanı bölgesinde konuşlanmıştı. RMMO’nun tanklarla takviyeli bu taburu, Baykal Bölüğü’nün Namık Kemal Lisesi’nde bulunan takımını kuşattı.

10.30 – RMMO’nun Maraş’ta bulunan taburu saat 10.30’da aynı bölgeden taarruzunu şiddetlendirdi. Kaleye girmek üzere, 2 Piyade Bölüğü ve 1 Tank Takımı kadar kuvvetle Mağusa Sur Kapısı’na dayandı ve buradaki Mücahitler mevzilerden boşaltıldı. Kaleye giren köprüyü, Akkule bölgesindeki mücahitler ateş altında tutuyordu ve düşmanın Surlar içine girişini engellemek amacıyla emirle köprüye tahrip kalıbı kondu ve duraklamadan istifade ile öndeki tank, roketatar ile paletinden vuruldu ve harekâttan menedildi. Diğer iki tank sis mermileri ile mevzileri körlettiler. Sis altında, toplanabilen kuvvetlerle kapıdaki tıkama mevzileri işgal

edildi. Sngler takıldı ve ggs ggse muharebe için hazırlık yapıldı. Ancak düşman açılan ateşlerden Mağusa Surları'na giremedi ve getirdiği bir tank kurtarıcısı ile vurulan tankları çekerek mevzilerimiz önünden geri çekilmeğe başladı, düşman ateşle takip edildi.

10.35 – Dimitru Kampı (Gülseren Kışlası)'ndan çıkan 3 tank, 1 zırhlı araç Karakol bölgesine ateş ediyor. Bu ateş karşısında Mücahitler hâkim ve sağlam binalara çekilmiş, bölgenin komutanı Teğmen Bülent Selen, Bölük avuşu ile birlikte yardım alma maksadıyla Mağusa Surlar içine gitmiş ve bir daha geriye dönmemiştir. Mücahitler bölgede ferdi olarak ve başlarında bulunan Mücahit takım çavuşları ile muharebeye devam etmiş, Dimitru Kampı'na (Gülseren Kışlası) gelen seferi RMMO askerlerinin intikali esnasında ateş açılmış ve düzenleri bozulmuştur.

10.55 – Karakol Bölgesi'ndeki Barış Gücü, şiddetli çarpışmalar neticesinde gözetleme yerinden ayrıldı.

10.58 – Türk bölgelerinde sular kesildi.

11.05 – Rumlar, Mağusa'nın Güney batısında bulunan Türk mezarlığının içerisine mevzilendi.

11.20 – Rumlar, Ayluka (Çanakkale Mahallesi)'dan Sakarya'ya ateş ediyorlar.

11.23 – Rumlar, Karakol bölgesini tank ve zırhlı araçlarla sardılar.

11.30 – Komutanlık, çıkan fırsatlardan yararlanarak, genişleme ve misilleme planlarının uygulanması için ayrıca emir beklenmemesini emretti. Bu sırada Rumlar, Baykal Bölgesi birliklerini takviye etmeye başladılar.

11.47 – Rumlar, ateşkes istediler, şartlarının ne olduğu soruldu.

11.50 – Rumlar, Namık Kemal Lisesi’ne Yunan Bayrağını çektiler.

11.56 – Barış Gücü, Rumların ateş kes için şu teklifini getirdi;
“Türkler dış bölgelerinden çekilsinler”.

12.05 – Barış Gücü’ne *“Rumlar, eski yerlerine çekilirlerse ancak o zaman ateşkes olur, yoksa sonuna kadar savaşağız”* cevabı verildi.

12.06 – Sakarya’ya havan mermileri düşmeye devam etti.

12.17 – Namık Kemal Lisesi yanında bulunan apartmanlardaki halkın çekilmesini desteklemek üzere gönderilen takımın komutanı Mustafa Kurtuluş yaralandı. Sur dışında yolun kenarında yatıyor. Çok kan kaybediyor, acilen Sur içine taşınması gerekli. Bu konuda Barış Gücü’ne Sancak tarafından yapılan müracaata cevap alınmadı. Rumlar müsaade etmedi. Barış Gücü de bir şey yapamadı ve Mustafa Kurtuluş kan kaybından şehit oldu.

Takımın Baykal Bölüğü ile irtibatının kesilmesi ve takımın etkisiz hale gelmesi üzerine Mağusa Sancaktarı Sur içinden derhal bir takım kadar kuvvetle Namık Kemal Lisesi'ne mahdut hedefli bir taarruz yapılması ve orada bulunan Mücahitler ile Evkaf Apartmanlarında bulunan yüz elli kişilik kadın ve çocukların Surlar içine alınması emrini verdi. Mağusa Sancağı harekât esnasında Surlar dışında ilk ve son olarak düşman üzerine mahdut hedefli bir taarruz harekâtı gerçekleştirmiştir. Mahdut hedefli taarruzu yapmak üzere emir alan Mücahit Komutanı Enver Ali Barsakcıoğlu bu görevi kahraman Mücahitleri ile birlikte üstlenmiştir.

Mücahit Komutanı Enver Ali Barsakcıoğlu bir takım kadar kuvveti ile kaleden çıkarak kendinden ateş gücü ve kuvvet bakımından üstün olan ve bölgeyi ele geçiren RMMO kuvvetlerine karşı mahdut hedefli taarruzu gerçekleştirmiş, Namık Kemal Lisesi'nde kalan Mücahitleri ve Lise yanındaki apartmanlarda bulunan yüz elli kişiden oluşan sivil halkı kurtarmış ve Surlar İçi'ne çekmeyi başarmıştır. Mücahit Takım Komutanı Enver Ali Barsakcıoğlu kolundan yaralanmasına rağmen bu görevi kahraman Mücahitleri ile beraber başarı ile yerine getirmiştir. Bu harekatta, Canbulat Bölüğü ve Akkule Bölüğü Mücahitlerinin Akkule Surları üzerinden yaptığı destek atışı da büyük yarar sağlamıştır.

Bu muharebe esnasında RMMO'dan bu bölgeye gelen bir Binbaşı ve on dört er etkisiz hale getirilmiştir.

MAGOSA DEVLET HASTAHANESİ KARSISINDAKİ EVKAF APARTMANLARI
20 TEM 74 TARİHİNDE RMM BİRLİKLERİNDE İSTILA EDİLEREK BAZI
DAİRELER YAKILDI. BİNAYA AÇILAN ATISLARDA BİNA ÜZERİNDEKİ
MERMİ İZLERİ GÖRÜLMEKTEDİR.

12.30 – Barış Gücü “*Rumlar önce ateşkes olsun, sonra görüşme yapalım*” diyorlar, diye Rumların teklifini getirdi.

12.45 – Barış Gücü Sakarya ve Karakol'dan ayrıldı.

12.45 – Mahdut hedefli taarruz neticesinde Namık Kemal Lisesi yanında bulunan apartmanlardaki ailelerin hepsinin gelip gelmediğini öğrenmek için yapılan tetkikte, bütün ailelerin gelmiş olduğunu öğrenildi.

12.46 – Rumlar Ayluka (Çanakkale Mahallesi) bölgesinden Sakarya Türk kesimine şiddetli ateşe başladılar.

12.50 – Barış Gücü “*Rumların, dış bölgelerdeki halkın Surların içine alınmasını istediklerini*” bildirdi.

13.00 – Rumların bu isteğine daha önceki cevaptan başka cevap olmadığı bildirildi.

Yoğun düşman ateş ve hücumuna uğrayan Namık Kemal Lisesi ve apartmanlardan saat 13.00’de önce sivil halk, sonra da Mücahitler geri çekildiler.

14.12 – Akkule üzerine 4 adet havan mermisi düştü.

14.17 – Surların dışındaki hendekte yangın çıktı.

15.30 – Karakol bölgesinde ateş durdu. 2 kadın 1 erkek olmak üzere 3 şehidimiz var.

18.30 – Mehmetçik Taburu, dün akşam (19 Temmuz 1974) Boğaz Deniz Üssü’ne gelen geminin ve iki hücumbotun halen Boğaz Deniz Üssü’nde olduklarını bildirdi.

20.00 - Karşılıklı ateş gün boyunca devam etmiş, fakat dış bölge halkının paniğe kapılması ve cephane durumu da göz önüne alınarak saat 20.00’de Rumların teklif ettiği ateş kes kabul edilmek mecburiyetinde kalmıştır. Bazı Türk yaralıların Rum Seferi Hastanesi’ne kaldırıldığı öğrenildi.

SAKARYA, BAYKAL VE KARAKOL BÖLÜKLERİNİN SURİÇİ’NE ÇEKİLMESİ

20 Temmuz tarihinde saat 10.20’de Magusa Sancak Sorumluluk Bölgesi, bölgedeki 1. Askeri Yüksek Rum Milli Muhafız Tugayı’na bağlı 201. ve 336. Piyade Taburları, 173. Tanksavar Tb., 199. Uçaksavar Tb. Eğitim Tb. Personeli ve 1. Keşif Bl. nün Sakarya, Karakol ve Baykal’a Suriçi ile birlikte saldırması sonucu, Sakarya ve Karakol Bölgesi, gece karanlığından

yararlanarak, Baykal Bölgesindeki 1500 civarındaki kadın, erkek, çocuk ve Mücahitler tünelden salimen Suriçi'ne alınmışlardır. Karakol saat 22.00'de, Baykal 21 Temmuz saat 01.00'de, Sakarya 21 Temmuz saat 03.30'da tahliye edilmiştir.

Az sayıda aile ve Mücahit çekilme olanağı bulamadıklarından bölgelerde mahsur kalmışlar, bilahare birkaçı Suriçi'ne sığınabilmiş, diğerleri düşman tarafından esir alınmışlardır.

Sakarya Bölüğü'nün Suriçi'ne Çekilişi

Sakarya Bölüğü'nün Suriçi'ne çekilişini, Sakarya Bölük Komutanı Üsteğmen Kadir Bayraktar anlatıyor;

“15 Temmuz 1974 tarihinde Yunan darbesiyle seferberlik durumu ilan edildi. 57 kişilik Bölük mevcudu 215'e çıkarıldı. Sakarya'yı çepeçevre saran savunma amaçlı mevziler yapıldı. İrtibat hendekleri kazıldı, mevcut mazgallar temizlendi. Avcı boy çukurları kazıldı. Bu durum Barış Gücü gözetlemesiyle tespit edildi ve Mağusa Sancaktarlığı nezdinde protesto edildi. Sancaktar Sakarya bölgesine geldi ve hazırlıkların Barış Gücü'ne gösterilmeyecek şekilde devam etmesini emretti. 20 Temmuz Barış Harekatı'nın başlamasıyla RMMO Girne bölgesine takviye konvoyları göndermeğe başladı. Mağusa bölgesinde ilk ateş emrini Tabur komutanının onayını alarak verdim. Emri vermemle birlikte yoğun bir çatışma başladı. RMMO birlikleri Mağusa-Lefkoşa yolunu kullanarak konvoylar halinde Girne bölgesine intikal etmeye başladılar. Müteakiben bölgemiz yoğun havan atışlarına maruz kaldı. Havan ve top atışları altında karşılık vermeğe çalıştık. Bir kaç defa Yenişehir cephesinden taarruza teşebbüs ettiler. Kooperatif ambarlarının arkasında RMMO tankları sabit halde durarak 'kule mevziinden' ateş ettiler. Kısa süreli bir karışıklık yaşandı ve kısmen Sakarya içlerine çekildik. Sabah 03.00 civarında Teğmen Kazım And komutasında ihtiyat takımı oluşturuldu. Boşalan mevzileri tekrar işgal ettik ve savunmaya devam ettik. Gece karanlıkla beraber atış azaldı. Birlik ve Komutanlık arasındaki telli ve telsiz irtibat tamamen kesildi. İrtibatı Barış Gücü Karargahı'ndan yazılı mektupla sağladık. Gece saat 22.30 sıralarında Komutanlık bize bölgeyi tahliye etme emrini verdi. Ben de düşman durumu hakkında bilgi istedim. Keşif kolu çıkarmamı ve ona göre harekatı düzenlememi ve planlamayı kendimin yapması istendi. Bu arada Mağusa'nın Baykal ve Karakol mahallelerinin tahliye edildiğini ve

sabahleyin 21 Temmuz sabahı RMMO'nun her cepheden Sakarya'ya taarruz edeceği bilgisini aldık. Bunun üzerine Takım komutanlarını topladım. Sakarya'nın Mağusa Suriçi'ne tahliye edilmesi konusunu görüştük. Yakın muharebe silahlarından oluşan bir takım oluşturarak Selçuk Akmanlar komutasında bir keşif kolu oluşturduk. Mağusa istikametinde takip edecekleri güzergahı tespit ettim. Bu güzergahta düşmanla çatışma olmadıkça kesinlikle ateş açılmayacağı emrini verdim. Takriben yarım saat sonra bu güzergahta düşman olmadığı tespit edildikten sonra Keşif Takımı'nın öncülüğünde yaşlı, çocuk ve kadınları toparlayarak halkı emniyetli bir şekilde öncü, artçı ve yanlardan korumalarla Mağusa'ya sevkettik. Hemen akabinde silahlı mücahitlerimizi mevzilerden topladık. Sivil halkın arkasında muharebe düzeninde Mağusa'ya intikal ettik. Hiçbir düşman unsuruyla karşılaşmadık, ateş yemedik, hiçbir kimsenin burnu kanamadı. Hala anlamış değilim intikal esnasında bize neden ateş etmediler? Sabahleyin geçtiğimiz yerlerden ateş edilmeye başlandı. Sakarya'da yaşanan çatışmalarda dört şehit, bir kayıp verilmiş ve 9 kişi de yaralanmıştır. Mağusa Suriçi'ne intikal ettiğimizde Komutanlık, Çiftmazgal bölgesinin savunması sorumluluğunu benim bölüğüme verdi. Sivil halkı Çiftmazgal'ın içine yerleştirdik. 20 Temmuz Barış Harekatı'nın ikinci günü sabahın ilk saatlerinde geçtiğimiz yerlerde mevzilenmiş RMMO'nun havan ateşleri sonucu 5 mücahit burada şehit oldular.”

Karakol Bölüğü'nün Suriçi'ne Çekilişi

Karakol bölüğü başlangıçta komutanları olmamasına rağmen düşmana karşı koyduysa da akşama doğru mühimmat sıkıntısı ve düşmanın yoğun baskısı neticesinde savunmasını güçlkle devam ettirdiğinden çekilmek zorunda kalmıştır. Mücahitler çatışmaya ve Mağusa Surlar içine

ferdi olarak çekilmeye devam etmişlerdir. Sivil halk ve bir kısım Mücahit gece saat 20.00'da intikalle Mağusa Surlar içine çekilmiştir.

Karakol Bölüğü ve sivil halk Mağusa'ya girerken Yenikapı Burcundan gelen sivilleri düşman sanan Surlar içi Mücahitleri ateş etmeye başlamışlardır. Gelen halk ve Mücahitler yere yatmış, ancak bu esnada siviller arasında bulunan bir kız çocuğu ayağından vurulmuştur. Surlar içine giren halk bölgede bulunan mağaralara yerleştirilmiştir. Mücahitler diğer bölüklere dağıtılıp yeni bölüklerinde görevlerine devam etmişlerdir.

Baykal Bölüğü'nün Suriçi'ne Çekilişi

Baykal Bölüğü, 1967 yılında yapılan tünelden Suriçi'ne giriş yapmıştır.

Tünel, yapımını müteakip hiçbir bakıma tabi tutulmamıştır. Tünelin hendeğe açılan kısmının ağız bölümünün açılışını, halkın güvenlik içerisinde Suriçi'ne alınmasını sağlayan bugün aramızda olmayan Münir Tefvik Çavuş, Mürsel Tefvik ve Polis Mustafa Yüce (Erkek Mustafa)'ye dualarımızı esirgemememiz gerekmektedir²⁸.

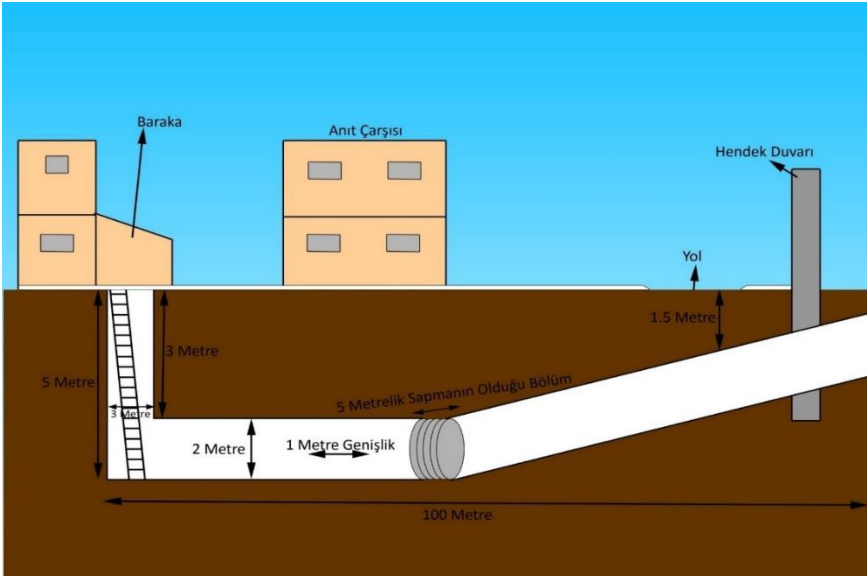
1974 Barış Harekatı öncesi Magusa'da Rum kuvvetlerinin 1/3'ü kadar bir kuvvete sahip olan Türk kuvvetlerinin cephane ve silah stoku da sınırlı ve eskiydi. 20 Temmuz 1974'te saat 18.30'da Türk Kuvvetleri Barış Gücü aracılığı ile yaralı olanları ve şehitleri Suriçi'ne alabilmek için Rum kuvvetlerinden ateşkes ister. Rum kuvvetleri, "*sadece yaralılar olmaz, bütün halkı içeri alıp, dış bölgeleri tamamen teslim ederlerse ateş keseriz*" cevabı verir. İşte tam bu sıralarda Rum kuvvetlerinin havan atışları hızlanır. Sonunda Türk kuvvetleri saat 19.30-20.00 sıralarında Barış Gücü aracılığıyla teslim olacaklarını bildirir. Rum kuvvetleri de teslim olma işleminin kendi istedikleri gibi ve sabaha karşı olmasını, bütün Türk kadın, çocuk ve ihtiyarların Gazimagusa kapısının karşısındaki meydana toplanmasını, Türk Mücahitlerinin ise silahlarını başlarının üzerine koyarak meydana yaklaşmalarını, silah ve cephanelerini Rum kuvvetlerine teslim ettikten sonra da halkın ve Mücahitlerin Suriçi'ne gönderileceğini bildirir. Türk kuvvetleri bu şartlara karşı herhangi bir cevap göndermez. Çünkü Rum kuvvetlerinin verdikleri sözü yerine getirmeyecekleri düşüncesi vardır. O

---

²⁸ Hilmi Kılıçın'ın özel notudur.

gün Suriçi'ne verilen elektrik kesilir. Hava kararır, ay ışığı da çıkmaz ve her taraf karanlığa gömülür. Ne yaparsak bu gece yapacağız, diyen Türk kuvvetleri dış bölgelerdeki sivil halkı ve Mücahitleri içeri almak için bir plan hazırlarlar. Plana göre Baykal bölgesi için herhangi bir sorun yoktu. Çünkü hazırlanmış olan tünel, Baykal bölgesindeki halkı ve Mücahitleri Suriçi'ne aktaracak kadar sağlam ve yeterli idi.

Mücahitler o gece Baykal bölgesindeki evleri tek tek dolaşarak halkın gece geç saatlerde tünelden geçiş yapılacağını haber verirler. Gece saat 23.00'de Baykal bölgesinden tünel aracılığı ile Suriçi'ne geçiş başlar. Geçiş esnasında herhangi bir olumsuzluk yaşanmaz. Yavaş yavaş boşalan Baykal bölgesinde sadece Othello Dondurma Fabrikası'ndaki Mücahitler kalmıştır. Onlar da durumdan haberdar edilerek geçerler. Fakat geride kalan birkaç sivil o gece Rumlar tarafından katledilerek şehit olurlar. Kaç kişinin katledildiği hakkında kesin bir bilgi mevcut değildir.

Tünelin içinden hendeğe geçenler tünelin çıkışına yakın bir bölgeden Suriçi'ne geçirilirler. Kale içine geçen halkın kimi Buğday Camisi'ne kimileri de akrabalarının yanına yerleştirilirler. O gece Rum askerlerinin

Suriçi'ne havan atışları sürer. O sırada Buğday Camisi yanına havan mermisi düşmesi sonucu bir kişi kolundan ve bacağından yaralanır. Baykal bölgesindeki sivil ve Mücahit kuvvetlerinin Suriçi'ne geçtiğini Rum kuvvetleri dört gün sonra farkına varır. Görgü tanıklarının ifadelerine göre tünelden yaklaşık 1500 kişinin geçtiği tahmin edilmektedir.

Barış Gücü'nün Mağusa Sancağı İstihbarat subayı Hilmi Kılgın ile Baykal Bölgesinin Suriçi'ne çekilmesi için yaptığı anlaşma aşağıdadır:

20/7/74

B. Gücü; Rumların geceleyin ateş kesi kabul etmediklerini yarın gündüz aşağıdaki tedbirleri öne sürdüklerini bildirdi.

a. Baykal bölgesi sakinlerinin tahliyesi aşağıdaki şekilde olacaktır. Lârnaka yolundan raund-abaat, N.K.L. türbeler önünden hastahaneye gelen yol kavşağında duracaklar Mücahitler silâhlarını yere bırakacaklar Rumların Mücahitler arasındaki mesafesi 20 m. olacaktır. Mücahitlerden sonra sivil halk aynı güzergâhdan geçerek sur içerisine girecektir. B. Gücü muhtelif yerlerde gözetleme yapacaktır.

Eğer geceleyin herhangi bir taarruza uğrarlarsa B. Gücü tahliye için tedbir alacaktır.

21 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

Dış bölgelerin (Baykal, Sakarya, Karakol) içeri alınmasıyla Suriçi düşman için tek hedef olarak kalmış ve 21 Temmuz Pazar, harbin en çetin günü olarak yaşanmıştır. Düşman hisarlar üzerindeki mevziiler ile bilhassa giriş kapılarını ve yer tefrik etmeksizin Suriçi'ne mermi yağdırmıştır. Saat 09.40'da düşman Akkule'den girme teşebbüsünde bulunmuş, fakat Mücahitlerin şiddetli ateşiyle karşılaştığı için muvaffak olamamıştır. Israrla istenen uçak desteği 21 Temmuz günü iki defa sağlanmıştır. Jetlerimiz verdiğimiz koordinatlardaki düşman hedeflerine ilk hücumu saat 06.53'de yapmıştır. Uçaklarla hücumda bilhassa Surlar etrafındaki yüksek binaları bombalamışlardır. Fakat buna rağmen düşman ateşi gün boyunca bütün şiddetleyle devam etmiştir.

Tarihten bir yaprak!

ΚΥΠΡΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ :

ΟΥΔΑΔΟΣ ΕΠΙΘΥΜΩΜΕΝ ΤΗΝ ΑΙΜΑΤΟΧΥΣΙΑΝ . ΕΔΕ ΕΧΟΜΕΝ
ΓΝΩΣΙΕΣ ΩΣ ΦΙΑΟΥΣ...ΚΑΙ ΠΑΛΗΝ ΕΔΕ ΘΕΣΦΟΥΜΕΝ ΩΣ ΦΙΑΟΥΣ...
ΗΜΕΙΣ ΗΘΑΓΟΜΕΝ ΑΠΑΘΕ ΟΠΩΣ ΖΗΤΗΣΟΜΕΝ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΝ
ΑΠ'ΕΚΕΙΝΟΥΣ ΟΙ ΟΠΟΙΟΙ ΕΧΟΥΝ ΒΥΘΙΕΝ ΕΤΕ ΤΟ ΕΚΟΤΟΣ ΤΗΝ ΝΗΣΟΝ ΚΑΙ
ΕΔΕ ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΑΛΑΛΗΝΗΝ .... Η ΓΕΡΑΛΑ ΕΔΕ ΝΗΣΟΣ ΘΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΠΑΛΗΝ
ΚΟΙΝΟΝ ΚΤΗΜΑ ΕΞΕΝΑ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΩΝ ΤΟΥΡΚΩΝ ΥΠΝ ΟΠΟΙΩΝ ΑΠΟ ΡΑΙΩΝΑΕ
ΓΝΩΡΙΖΕΤΑΙ ΩΣ ΑΔΕΛΦΟΣ . ΗΜΕΙΣ ΑΦΟΥ ΕΠΙΕΤΥΧΟΜΕΝ ΤΩΝ ΕΚΟΠΩΝ ΤΟΥΤΟ ,
ΘΑ ΣΠΙΤΡΕΦΟΜΕΝ ΕΤΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑΝ ΜΑΣ...ΗΜΕΙΣ ΔΕΝ ΘΕΛΟΜΕΝ ΕΔΕΛΦΟΣ
ΑΛΛΑ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ.....

Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ
ΕΙΡΗΝΕΥΤΗΚΗΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ ΤΟΥΡΚΙΚΩΝ

KIBRIS RURLARI
BİZ KAN DÖKMEYİ KATIYYEN İSTEMİYORUZ.
SİZLERİ DOST BİLDİK... YİNE DE DOST BİLECEĞİZ.
BİZ ADAYI SİZİ KANDIRANLARDAN VE KANA BULAYANLARDAN TE-
MİZLEMENE GELDİK...
GÜZEL ADANDA YİNE ASIRLARCA KARDEŞ BİLDİĞİN KIBRIS TÜRKÜ
İLE HUZUR İÇİNDE YAŞAYACAKSIN.
BİZ BUNU SAĞLADIKTAN SONRA TÜRKİYEYE DÖNECEĞİZ... BİZ
TOPRAK DEĞİL, SULH, ADALET VE KARDEŞLİK İSTİYORUZ.
KIBRIS TÜRK BARIŞ KUVVETLERİ KOMUTANI

1974... Türk jetlerinden Kıbrıs'a atılan bildiri

00.25 –Rumlar Yeşilköy'ü işgal etti.

Mağusa Sancağı, Sakarya Bölüğü'ne muharebeden sıyrılarak Mağusa'da bulunan Barış Gücü Kampı'na (General Stefanik) halk ile beraber teslim olmalarını emretmiş, ancak Bölük Komutanı Üsteğmen Kadir Bayraktar bu emri uygulamayarak 21 Temmuz saat 03.00'de bütün sivil halkı ve Mücahitleri öncü, artçı ve yancı şeklinde yürüyüş düzeni aldırarak Karakol, Yeni İzmir (Düşman bölgesi) arasından geri çekilmesini sağlamış ve Mağusa Suriçi'ne çekilmiştir.

03.00 – Komutanlıktan *“Sabaha karşı uçakların geleceği, uçakla irtibat sağlamak için gerekli tedbirlerin alınması, hedeflerin cins ve yerlerinin bildirilmesi”* emrini aldık.

05.00 – Düşmanın Suriçi'ne top ve havan atışlarına başladı. Sis mermisi de kullanıyor. Cephanemiz bitmek üzere. (Rumların sabahın erken saatlerindeki bu şekilde yoğun ateşe başlamaları, çok miktarda sis mermisi kullanmaları, bu gün Surlara taarruz etme niyetlerinin belirtileri idi.)

05.25 – Yeşilköy'deki kadınlar, çocuklar ve ihtiyarların RMMO esir kampına götürüldükleri haberi alındı.

06.10 – Ergazi'ye düşman bütün kuvveti ile şiddetli bir şekilde taarruza geçmiş, Ergazi telsizi devamlı yardım çağrısı yapıyor.

07.00 – Ergazi ve Kaleburnu düşmek üzere.

07.02– Suriçi'nde müthiş bir sis var. Düşman her an taarruz edebilir. Hiç kimse kafasını kaldıramıyor. Suriçi'nde bazı yerlerde yangınlar başladı. Uzaktan uçak seslerine benzer sesler duyuldu. Seferi Karargâh'ın kapısından bakıldığında, Karpaz tarafından 3 uçağın Mağusa'ya doğru geldikleri görüldü. Jetler Sur dışını bombaladılar, fakat düşmanın ateşi bütün şiddeti ile hatta daha da yoğun bir şekilde devam ediyor.

07.05 – Jetler Sur dışında bazı hedefleri bombaladılar. Fakat düşmanın atış yapan havan, top ve uçaksavar silahları ile tankları ateşlerine bütün şiddetiyle devam ediyorlar.

Türk Jetlerinin tahrip ettiği Rum Pasaport dairesi.

07.30 – Mağusa Kapısı karşısındaki Barış Gücü Kampı'nın içinde bulunan 4 adet T-34 Rum tankı Suriçi'ne ateş ediyor.

07.50 – Mağusa açıklarında hüviyeti tespit edilemeyen bir gemi var.

08.15 –

1. Sancak bölgesinde daha önce bildirilen düşman mevzilerinden, düşman havanları, topları, uçaksavar taret ve makineli tüfek ateşlerini bütün şiddetiyle Suriçi'ne topladı.
2. Düşman Suriçi'ne taarruz ederek içeri girmeye teşebbüs etmektedir.
3. Durum çok kritik, acilen uçak (yakın hava desteği) gönderilmesi talep edildi.

4. Kaleburnu ve Ergazi ile irtibat koptu. Son mesajlarında yardım istemişlerdi.

08.30 – Düşman bütün gücü ile Mağusa Surları'nı ele geçirmek için taarruza geçti.

12.00 - Jetlerin ikinci hücumu saat 12.00'de olmuştur. Bu hücumla da uçaklarımız yine verdiğimiz koordinatları ve Boğaz Deniz Üssü ile Kantara'daki radarı bombalamışlardır. Kantara'da bombardıman neticesinde büyük bir orman yangını çıkmıştır.

Düşman hücumu Sancağımıza bağlı diğer birliklerimize de yine çok şiddetli olmuş ve Ergazi, Kilitkaya, Kurtuluş, Yeşilköy, Avtepe, Kuruova sayıca ve silahça üstün düşman kuvvetleri tarafından işgal edilmiştir.

12.45 – Düşmanın baskısı devam ediyor. Sancağın cephanesi bitti. Rumlar Sur dışındaki bölgelerimize Türk Bayrağı çekiyorlar. Dış bölüklerimizin, bölgelerini terk ederken bıraktıkları uçak tanıtma bezlerini kullanıyorlar. Sur dışında her yer düşman bölgesidir. Uçaklar için müracaat noktası Mağusa Surları'dır. Mağusa Sancağı tarafından uçaklara, Sur dışında her yeri bombalayabilecekleri bildirildi.

13.50 – Mağusa'da daha önce bildirilen düşman mevzilerinden, Rumlar tank, top, uçaksavar silahları ve makineli tüfekleriyle, Suriçi'ne ve Sur üzerindeki mevzilerimize yoğun ateşlerine devam etmektedir. Suriçi'ne girebilmek için kapıları zorluyorlar. Çok ivedi uçak tahsisi talep edilmektedir.

14.30 – Akkule üzerine (Mağusa Kapısı) yağmur gibi mermi düşüyor.

14.35 – Lala Mustafa Paşa Camii yanına (Çarşı Meydanına) top mermileri düşüyor. Akkule Surları üzerindeki A/4 mevziinde yaralılar var.

16.00– Ergazi ve Kaleburnu düştü. Kilitkaya düşmek üzere. Mehmetçik sarılmış durumda, akıbetinden endişe ediliyor.

19.00 – Uçaklarımız yine geldiler. Bu defa Maraş'ı şiddetli bir şekilde bombaladılar. Bir anda Maraş'ın muhtelif yerlerinde yangınlar başladı ve alevler yükseldi.

19.30 – Boğaz Deniz Üssü ve kuzeyinde iki gemi yanıyor. (Mağusa'ya yardıma gelen uçaklarımız, dönüşlerinde Boğaz Deniz Üssü ve oradaki Yunan gemilerini bombaladılar)

21.45 – Mehmetçik Taburumuz *“Karpaz'daki Türk köylerinin düştüğünü, Balalan, Sazlıköy, Mehmetçik'in de düşmek üzere olduğunu”* bildirdi.

22.00 – Mersinlik, Kantara- Boğaz Deniz Üssü'nde büyük yangınlar başladı, alevlerini Suriçi'nden görebiliyoruz. Boğaz Deniz Üssü açıklarındaki iki gemi hala yanıyor.

23.00 – Sancak'tan, Üst Komutanlığa (Bayraktarlık) günün son durumunu bildiren şu mesaj gönderildi.

“Mağusa'da iki günden beri su ve elektrikler kesik. Ekmek kıtlığı var. Karpaz'da, Ergazi, Avtepe, Kuruova düştü. Mehmetçik ve Kaleburnu sarıldı. Mehmetçik sabaha kadar dayanabileceğini bildirdi. Bölgeye uçak yardımı sağlanarak, çıkarma yapılmazsa bölge elden gidecektir.”

23.30 – Komutanlık *“İsteğiniz alındı, azimle direnmeye devam ediniz.”* emrini verdi. Ast birliklere bu durum bildirildi.

22 TEMMUZ 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

22 Temmuz 1974 günü de harp bütün şiddetiyle devam etmiş ve Mağusa Suriçi her çeşit silahla dövülmüştür. Hava desteği 22 Temmuz'da iki defa sağlanmıştı. Birincisi saat 05.00'de, ikincisi saat 14.35'de. Birinci hücumda Maraş Rum kesiminde verdiğimiz koordinatlardaki hedefleri bombalayan uçaklar, ikinci gelişlerinde Liman, Karakol ve Maraş'ı bombaladılar. Rumlar, dış birliklerimizde kalan uçak tanıtma bezlerini ve Türk evlerindeki bayraklarımızı uçaklarımızı yanıltmak için kullandılar. Fakat dış bölgelerde

Mücahit ve sivil halkın bulunmadığı pilotlara bildirildi. Böylece düşmanın bu hilesi kendilerine bir şey kazandırmadı. İlk hareketin bu 3'ncü gününde de düşman Suriçi'ne girmek için kapıları çok zorladı, ama muvaffak olamadı.

01.55 – Türk jetleri Mağusa körfezinde uçuyorlar.

02.20 – Kantara bölgesindeki yangın hala devam ediyor. Rumların 12 araçlık konvoyu Lefkoşa istikametine doğru hareket etti.

03.05 – Yeni İzmir bölgesinde yangın çıktı. Rumlar söndürmeye çalışıyor.

04.45 – Komutanlıktan gelen emirde, havadan ikmal için hazırlıkların yapılması ve mukavemetin sonuna kadar sürdürülmesi söylendi.

05.50 – Bütün gece denizde dolaşan Rumlar, limanı ve plajı mayınladıktan sonra kamplarına geri döndüler.

06.00– Rumlar Türk uçaklarının bombardımanından korunabilmek için, dış bölüklerin geri çekilirken bırakmış oldukları uçak tanıtma bezlerini kullanıyorlar.

08.00 – Rumlar havan ve geri tepmesiz toplarla kaleye taarruz yapmak için hazırlık yapmaktadırlar.

08.20 – Düşman yine şiddetli bir şekilde ateşe başladı. Çifte Mazgal'a havan mermisi düşüyor. Mermilerin Çifte Mazgal girişine düşmesine müteakip 4 şehit verildi. İsmet Ali, Nihat Mehmet, Ayhan Niyazi, Yusuf Emirali ve birçok yaralı var.

08.45 – Uçaklar için hedefler verildi, yakın hava desteği istendi. Pilotlara Surların dışındaki her yerin düşman bölgesi olduğu bildirildi.

08.55 – Akkule üzerine sürekli bir havan atışı başladı. Akkule bölgesinde yaralılar var.

09.05 – Çifte Mazgal'ın girişine havan mermileri düştü. 4 şehit birçok yaralı var.

10.05 – Türkiye Radyoları saat 18.00'dan itibaren “Ateş kes!” uygulanacağını bildirdi.

11.13 – Rumların attığı mermiler Mağusa Limanı'na düşmeye başladı.

11.15 – Rumlar kat'i netice için Mağusa'ya şiddetli ateşe devam ediyor, Suriçi'ne girmeye çalışıyorlar.

11.20 – Düşman topçusu Mağusa girişini çok şiddetli ateş altına almaktadır.

11.20 – Türk Hava Kuvvetleri'ne ait savaş uçakları hava taarruzuna başladı.

12.50 – Düşman Mağusa'ya taarruz için muhtelif yerlerden takviye birlikleri getirtti, tankları ve yeni gelen birliklerini mevzilendirip, taarruz için hazırlığını yapıyor.

13.15 – Düşmanın ağır silahları Mağusa'yı daha da şiddetli bir şekilde ateş altına almaya devam ediyor. Mağusa Sancağı mücahidinin cephanesi bittiğinden düşmana hiçbir şekilde cevap veremiyor.

13.35 – Balalan'da Rumlar taarruza başladılar.

14.00 – Uçaklar için hedefler: Karakol Kampı (Gülseren Kışlası), Polonya Barakaları (Serbest Liman kuzeyi), Ayluka (Çanakkale Mahallesi), Kutubun evi (Kutup Mağazası), Barış Gücü Kampı (Zafer Anıtı Güneyi) ve tankların buldukları yerler.

14.20 – Düşman Suriçi'nde evlere, okullara, hastanelere ve çocuk yurtlarına ateş ediyor.

RMMO'nun ateşi sonucu tahrip olan Mağusa Türk Hastanesi

14.28 – Ateş yoğunluğunun artması, durumun tehlikeli olması nedeniyle, Seferi Karargâhın tahribi için tertibat alındı.

14.32 – Rumlar Ateşkes isteğinde bulundu.

14.33 – Ateşkes kabul edildi. Rumların okul, hastane ve çocuk yurduna yaptıkları atışların durmaması halinde uçak desteği tekrardan istenecek.

14.35 – Rumların havan atışları şiddetle devam ediyor.

14.34 – Barış Gücü'ne yollanan mesajda, Rumların ateşkese riayet etmemeleri halinde bütün Maraş bölgesinin uçaklar tarafından yer tefrik etmeden bombalanacağı bildirildi.

14.35 – Türk Hava Kuvvetleri limandaki Pilot Kulesi’ni, Karakol Kampı’nı ve Maraş’ı bombaladı.

Mağusa Limanındaki Pilot Kulesi.

14.48 – Barış Gücü iki tarafa “Ateşkes” teklif ediyor.

14.58 – Suriçi’ne Rumların havan atışları devam ediyor.

15.10 – Rumlar Barış Gücü’nün “Ateşkes” çağrısına, “*Biz şimdi harp ediyoruz, ateşkes’i düşünecek vaktimiz yok*” diye cevap verdi.

15.28 – Limandaki Pilot Kulesi’nden Suriçi’ne uçaksavar ile ateş ediliyor.

16.50 – Bayraktarlık’tan ateşkes emri alındı.

Saat 16.50'de Birleşmiş Milletler'in çağrısına uyularak ateşkes uygulanmaya başlanmıştır. Fakat düşmanın taarruz yapmaya tevessül edici hareketleri görüldüğünden savunma için gereken bütün tedbirler alınmıştır.

22 Temmuz 1974 saat 17.00'dan itibaren Kıbrıs'ta ateş kesileceğini TRT'den ilan eden TC Başbakanı Bülent Ecevit'e, Cumhurbaşkanı Muavini Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Raif Denktaş'ın yolladığı mesaj:

*“Sayın Bülent Ecevit
Başbakan
Ankara*

Kıbrıs'ta barışı, demokrasiyi, evrensel insan hakları ile uluslar arası antlaşmaların kutsiyetini korumak, 11 yıllık azabımızı sona erdirerek bize hürriyetimizi vermek için, bağımsızlığımızın garantörü ve anavatanımız olarak giriştiğiniz kutsal mücadele, bu ana kadar büyük bir başarı ile devam etmektedir. Ateşkes antlaşması ile ilgili açıklamanızı işittik. Dünya muvacehesinde, haklılığı teslim edilen davamızın başarıya ulaştırılması, barışçı gayelerimizin gerçekleştirilmesi yönünde, muzaffer Türk Silahlı Kuvvetlerimiz ile birlikte, her türlü fedakârlığı yapacağımıza emin olabilirsiniz. Rum tarafı da, er geç bu haklı müdahalenin barış, demokrasi ve tam anlayış yönünde ne büyük bir adım olduğunu anlayacak, size, bizler kadar minnettar kalacaktır. Türk toplumu adına minnet ve şükranlarımızı arz eder; anavatan büyüklerine en içten duygularımızın iletilmesini rica ederim.

Yaralılarımızın gözlerinde zafer ışıkları, şehitlerimizin yüzünde derin bir huzur vardır. Gazilerimiz ellerinden öperler.

*Rauf Raif Denktaş
Cumhurbaşkanı Muavini ve
Kıbrıs Türk Yönetimi
Yürütme Kurul Başkanı”*

18.05 – Rumlar Baykal'daki Türk evlerini yağmalamaya başladılar.

18.15 – Evkaf apartmanları yanmaya başladı. Rumlar limandaki Pilot Kulesi'nin üzerine havan ve geri tepmesiz top yerleştirdiler.

18.53 – Larnaka yolundan, Mağusa'ya doğru büyük bir konvoy geliyor.

19.20 – Durumda genel olarak sükûnet göze çarpıyor, birlikler savunma tertibindedir. Düşman Surlara taarruz hazırlığı içerisinde. Cephane durumu kritik.

21.48 – Mehmetçik Taburu, RMMO'nun Balalan'ı havan ve topçu ateşi ile imha etmeye çalıştığını bildiriyor. Barış Gücü nezdinde yapılan protestoya Barış Gücü *“Balalan'la irtibatın olmadığını ve müdahale edilemeyeceğini”* bildirdi.

23.05– Ateşkes'i müteakip Rumlar, mevzi hazırlama ve kuvvetlerini takviye faaliyetlerini arttırdılar. Mağusa Surları etrafına, Karpaz istikametinden getirilen 30 araç dolusu asker yerleştirildi.

Üç günlük muharebenin sonunda Mağusa Sancağı'nda durum aşağıdaki şekildedir;

1. Düşmanın “ateşkes'i” müteakip, taarruz yapmaya hazırlanır hareketleri göze çarpmaktadır.
2. Bir bölük kadar RMMO askeri, Dimitru Kampı (Gülseren Kışlası)'ndan çıkarak tam teçhizatlı olarak Türkler tarafından terk edilmiş olan Sakarya-Karakol arasındaki bölgede, Surlar istikametine doğru mevzilendirildiler.
3. Piyale Paşa Plajı (Gülseren Askeri Gazinosu) Rumlar tarafından mayınlanmıştır.
4. Fakirhane bir takım kadar RMMO askeri ile takviye edilmiştir.
5. Rumların herhangi bir taarruzuna karşı mutlaka cephaneye ihtiyaç vardır.
6. Balalan'daki hadiseye karşı üst kademedede teşebbüste bulunulmasını.
7. Sakarya, Karakol, Baykal bölgesinde esir alınanların ve bu bölgedeki şehitlerin iadesini Rumların reddettiğini...
8. Terk edilen Türk bölgelerini Rumlar talan ve yağmaya başladılar.

9. Ağır yaralıların Lefkoşa'ya sevkini Barış Gücü ve Rumlar reddetti.
10. Mehmetçik ve Balalan hariç diğer köylerin akıbetinden haber alınamamıştır.
11. Dış bölgelerden içeri alınan 3.500- 4000 kadar sivil halkın iskân ve işe işlerinde büyük sıkıntı çekilmektedir.
12. Serum, kan ve alçı'ya ihtiyaç vardır.

Rumların içerisini ağır silahlarla taradıkları Fakirhane binası

Birinci Mutlu Barış Harekâtı'nın son günü (22 Temmuz 1974) Suriçi'nde 10.000 kişiyi doyuracak erzak olmadığından açlık tehlikesi baş göstermiştir. Tabur Komutanı limandan sorumlu olan Canbulat Bölük Komutanı Tğm. Naim'i (komutan) ve 5 mücahidi yanına alarak gece limana sızarak düşmanın limandaki kuvvetlerinin arasında Pilot Kulesi'ne çıktılar. Limanın kilit yerlerine yerleşerek, Sur üstünde mevzilenen Piyade Bölüğü'nün ateşi ile düşmanı püskürterek limanı ele geçirdiler.

Gece limandan çıkan erzaklar kaleye taşınarak bütün Sancak personeli ve halkın ihtiyacı karşılandı. Personele ve halka büyük moral kazandırıldı. Limanın ele geçirilmesine müteakip, birinci ateşkesin yapılmasının ardından bölgede Rumlar ateşi kesmediler ve devamlı ateş ihlalleri yaptılar, BM Barış Gücü Kur. Bşk. İngiliz General Hon, limanı ele geçiren Mücahitleri çıkarmak için 12 zh. araç ve 140 kadar personel getirdi. Arkasından da Rumlar limana girmek istediler. Bu duruma Mücahit kuvvetleri tarafından mani olundu. Limana ağır malzeme yığılarak barikatla girişleri engellendi ve liman Mücahitlerin kontrolü altında kaldı.

Ateşkesin yürürlüğe girmesiyle düşmanın işgal ettiği yerlerdeki sivil halkın ve Mücahitlerin durumu araştırılmış ve Mağusa Surduşından alınan kadın erkek tüm Türklerin Karakol RMM Kampı'nda, Ergazi, Kilitkaya, Kurtuluş erkeklerinin Trikomo'da, Avtepe, Kuruova, Yeşilköy erkeklerinin de Yalusa'da olduğu öğrenilmiştir. Bu köylerin kadınları köylerinde belli yerlerde toplanmışlardır. İkinci hareket başlayıp geliştikten sonra Mağusa ve Trikomo'daki esirler Limasol'a sevk edilmişlerdir. Yalosa'da bulunanlar ise 14 Ağustos 1974 akşamı Kaleburnu'na çıkarma yapıldı zannıyla serbest bırakılmışlardır.

22 Temmuz'da gerçekleşen ateşkes ile tüm Sur dışındaki bölgeler (Baykal, Karakol, Sakarya) Sur içerisine çekilmiştir. Birinci Mutlu Barış Harekâtı ateşkesin ilan edilmesiyle sona ermiş, Sur dışında kalan Mücahit ve halk esir düşmüştür.

23 TEMMUZ- 14 AĞUSTOS 1974 DÖNEMİ

23 Temmuz-14 Ağustos arası, yani 1. Harekat ile 2. Harekat arası Sancağımız bölgesinde düşmanla karşılıklı müsademe olmamıştır. Fakat bölgelerimiz etrafındaki Rum muhasarası ve tahrikleri aralıksız devam etmiş, Türkleri taciz etmek için elden gelen herşey yapılmıştır. Bilhassa Sancağımız köylerinde bu tahrik ve tacizler daha ağır şekilde uygulanmıştır.

23 Temmuz 1974 günü Mağusa Sancağı çevresinde yaşanan olaylar şu şekildedir;

01.50–Rumlar Polonya barakalarında mevzi kazıyor.

06.00 –Mağusa Lefkoşa yolu üzerinde Rum kamyonları görüldü.

07.40–Mehmetçik’ten alınan mesajda: Balalan köyünün 22.07.1974 akşamına kadar direndiğini, saat 16.00’da telsiz irtibatının kesildiğini, saat 19.00’da köye iki havan mermisi düştüğünü, saat 21.30’da da köylülerin Mehmetçik’e geldiklerini ve dağa çekilen Türklerin katledildikleri, bildirildi.

08.43 –“Sivil Savunma Teşkilatı” bütün kısımlarıyla hizmete kondu.

09.55 – Ağır yaralıların Lefkoşa’ya tahliyeleri için Barış Gücü “*Bütün Ecnebi Tabalıların dışarıya çıkmalarına müsaade edilmesini*” şart koştu.

10.50 – Mehmetçik’te açlık sıkıntısı baş gösterdi.

Rumların işgal ettikten sonra tahrip ettikleri Namık Kemal Lisesi

11.53– Namık Kemal Lisesinin arkasından infilak sesleri geldi.

Rumların işgal ettikten sonra tahrip ettikleri Namık Kemal Lisesi

12.15 –Namık Kemal Lisesi'nin arkasındaki cesetler toplandı.

13.02– Sakarya'nın arka taraflarında infilak sesi duyuldu.

13.08–Engomi (Tuzla) ve İstilloz (Mutluyaka) köyleri istikametinden infilak sesleri işitildi.

15.01 – Sampson'un yerine Kleridis Cumhurbaşkanı Vekili olarak göreve başladı.

24 Temmuz 1974 günü Mağusa Sancağı çevresinde yaşanan olaylar şu şekildedir;

24 Temmuz 1974 tarihinde Beyarmudu'ndan gelen bir İngiliz, Larnaka Sancağı'na bağlı Beyarmudu Bölüğü'nün, Sancağımızla telsiz irtibatı kurmak istediğini belirtti ve frekanslarla çağrı işaretini havi bir zarf getirdi. Böylece 24 Temmuz 1974 tarihinde, daha sonra kurtarılmış bölge içinde kalan ve Sancağımıza bağlanan Beyarmudu ile irtibat kurulmuş oldu. Beyarmudu, ilk mesajında Larnaka da dahil bütün köylerin düştüğünü, kendilerinin ise silahlarını teslim zorlandıklarını bildirdi. Silahlarını teslim etmeye teşvik edenler de Barış Gücü'ne bağlı askerlerdi. Durum Bayraktarlığa bildirilip hareket tarzı sorulmuş ve silahların teslim edilmemesi emri kendilerine bildirilmiştir. Bunun üzerine Beyarmudu silahlarını teslim etmemiş, bu arada aracılık yapan Barış Gücü askeri ise tutuklanarak bir müddet tutuklu kalmıştır.

10.50 - Rumlar Namık Kemal Lisesi'ne bir kamyon boş kum torbası ve bir geri tepmesiz top getirdiler.

11.45 - Evkaf apartmanlarından ve Rum Hastanesi içinden Surlara doğru mevzi hazırlığı tespit edildi.

14.40 - Rumlar apartmanlarda kalan eşyaları yağmalıyor.

17.00 - Sur dışından Suriçi'ne alınan 4000 kişinin iskân, iaşe ve giyinmeleri için yardım kampanyası açıldı. Giyim eşyası ihtiyacı kısmen karşılandı. Mağusa Türk Hastanesi Rumların mermileri ile yıkılıp, yakıldığından, sıhhi olmayan şartlar altında çalışmak ve kullanmak mecburiyetinde kalınan seferi hastanesi, Erol Hilmi'nin teklifi ile kendi malı olan "Altun Tabya Oteli'ne" taşındı.

O dönem Seferi Hastane'de doktor olarak görev yapan Ertuğrul Hasipoğlu o günleri şöyle anlatıyor;

"20 Temmuz Barış Harekâtı başladığı zaman, ben Mağusa Sancağı'nda görevli idim. 20 Temmuz sabahı hastanemize getirilen ilk yaralı bir dom

dom kurşunu ile boyun kısmından vurulan bir Mücahitti. Seferi hastanede ameliyat imkânımız yoktu. Kale içindeki Mağusa Devlet Hastanesi'ne götürdük. Yaralıyı ameliyat ettik. Ameliyattan sonra bir van arabanın arkasına koyarak hastaneden çıktık. Çıktığımız anda da ameliyatı yaptığımız binanın üzerine bir havan mermisi düştü, bina yandı. Eğer 5 dakika geç kalmış olsa idik, hepimizin durumu feci olacaktı. Beynelmilele anlaşmalara göre, hastanelere savaş sırasında saldırıda bulunulmaz. Ancak, insanlıktan yoksun barbar Rumlar bu anlaşmaya da uymadılar. Bütün cihazlarımız tahrip olduğu için, biz, Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nden rica ettik, benim Surlar dışında özel kliniğimden cihazları getirmelerini istedik. Onlar da bu isteğimizi yerine getirdiler. Biz de ALTUN TABYA otelini hastane yaptık ve ameliyatlarımızı yapmaya orada devam ettik. Bu esnada ilginç bir olayla karşılaştım. Daha önce sezaryenle iki doğum yapan bir kadın, üçüncü çocuğunu doğurmak için hastanemize geldi. Kendisini orada ameliyat etmemiz olanaksızdı. Bunun üzerine kadını BM aracılığı ile ambulansla Lefkoşa Türk Hastanesi'ne göndermek istedik. Kadın da şart olarak eşinin de gelmesini istedi ve 'Eşim gelirse giderim, yoksa ölürüm de gitmem' dedi. Kocasını göndermemiz imkânsızdı, çünkü adam Mücahitti. Bunun üzerine her türlü riski göze alarak kadını sezaryenle doğurttuk. Bir erkek evladı oldu, adını da Ecevit koydu.

Bir başka ilginç olay da şöyle oldu; Hüseyin Akil Hoca sosyal yanı çok güçlü, ileri görüşlü bir din adamı idi. Çağdışı olmasına rağmen, yaşını küçük göstererek Mücahit olarak mevziye çıkıp çarpıştı. Tek imam olduğu için şehitleri gömme görevi onun idi. Her şehidi gömüştü şöyle derdi: 'Allah'ım bana da nasip eyle.' İkinci harekâtın başladığı gün olan 14 Ağustos'ta hastanemize getirilen ilk şehit rahmetli Hüseyin Akil Hoca idi. Vücudu ve yüzü parçalandığı ve tanınmaz halde olduğu için kendini tanıyamadık ve ancak kimliğinden tespit edebildik. Tanrının o kadar sevgili kullarındanmış ki Tanrı duasını kabul ederek onu şehitlik mertebesine yükseltmişti.

Başka ilginç bir olay ise şöyle; benim Karpaz yolunda Mağusa çıkışında ikamet ettiğim bir evim vardı. 20 Temmuz'dan sonra Rumlar bu evimi işgal ettiler ve mevzi yaptılar. Bu evden bizim seferi hastanenin üzerindeki mevzilere ateş ediyorlardı. Ben de zaman zaman bu mevzilere çıkıp kendi evime ateş ediyordum. 16 Ağustos'tan sonra eve gittiğim zaman, hemen hemen hiçbir eşyayı bulamadım. Pantolonlarımı kesip kum torbası yapıp

mevzilerde kullanmışlardı. Evde kan izleri gördüm. Ya yaralanan ya da ölen olmuştu. Bu arada ben daha önce, Erenköy’de Mücahit Komutanı iken hatıralarımı ve gönderilen emirleri yazdığım bir defter vardı. Onu aradım, bulamadım. Bu defterin içinde olduğu komodinin aynası üzerine Rumlar, kırmızı boya ile “Fanatik Doktora Ölüm” diye yazmışlardı. Seferi hastanede benimle birlikte doktorluk yapan eşim Suna Hasipoğlu’nun da gardrobundaki giysilerini parçalamışlar ve makyaj masasının aynasına ‘Yaşasın Elen Kadınları’ yazmışlardı.

Son olarak yaşadığım ve hayatım boyunca unutamayacağım bir ilginç olay da şöyle; harekâtın son günü ve Mağusa’nın kurtuluş günü olan 16 Ağustos 1974’de öğleden sonra kariyerler Mağusa Surları içine girdikten sonra, kariyerlerin sorumlusu üsteğmen Erdoğan Acar ile Mücahit Komutanı Hasan Keskin hastaneye şehit olmuş bir Mehmetçik (Rıdvan Aktarmaç) getirdiler. Her iki komutan da çok üzgündü. Surlardan Mücahitlerin açtığı ateş sonucu şehit olduğunu söylediler. Mehmetçik ensesinden vurulmuştu. Mücahidin açtığı ateşle ölmesi için kurşunu ya başın ön kısmından, ya da boynundan yemesi gerekiyordu. Otopsiyi ben yaptım. Ensesinden giren kurşunun Rumların kullandığı dom dom kurşunu olduğunu tespit ettim. Subaya gönderdim. Hepimiz rahatlamıştık. Mehmetçik bizim kurşunumuzla ölmemişti.

Türklerin düşman da olsa diğer insanlara nasıl insanca davrandıklarının canlı bir misali olan şu olayı da anlatmak istiyorum; Mağusa bölgesinin tanınmış Ortopedi Uzmanı Dr. Hacı Kako ki kendisi aynı zamanda Rum Milletvekili idi, 17 Ağustos günü, yanında iki hemşire ile beraber bir ambulansla seyahat ederken esir alınmıştı. Mağusa Surları içine getirildi. Kendisine esir muamelesi yapmadık. Hastanede tuttuk, insanca davrandık. Bizim tıbbi malzemelerimizin ve ambulansımızın tahrip olmasına rağmen, onların ambulansına el koymadık. Kendisi ile beraber hemşireleri ve ambulansı Barış Gücü’ne iade ettik. Acaba bir Türk doktor, iki hemşire ve bir ambulans ile Rumlara esir düşse idi, onlara Rumlar ne yapardı? Söylemeye gerek yok. Umarım Hacı Kako bir an için de olsa Rumluğundan utanmıştır.”

25 Temmuz 1974 günü Mağusa Sancağı çevresinde yaşanan olaylar şu şekildedir;

08.00 - Dört Amerikalı gazeteci Suriçi'ne girmek ve halkın durumunu görmek için geldiklerini söyleyerek, müsaade istediler. Gazetecilere müsaade edilerek, Suriçi'ne alındılar.

10.35 - Bir uçak bombardımanı halinde, koz olarak kullanmak maksadıyla Rumlar, muhtelif bölgelerde esir aldıkları Türkleri, askeri bölgelerinde ve mevzilerinde tutuyorlar.

13.50 - Ergazi'deki şehitleri defnetmek için gönderilen imamı Rumlar tutukladılar.

14.30 - Rumların Sakarya- Baykal- Karakol'daki soygun ve talanları hala devam ediyor. Barış Gücü'ne gerekli müracaat yapıldı.

20.30 - Barış Gücü'nün ifadesine göre, Kaleburnu düşmemiş olup, 17 şehit, 5 esir, 2 hastaları vardır. Kaleburnulular büyük ölçüde yiyecek ve su sıkıntısı çekiyorlar. Rumlar Yeşilköy'den Kaleburnu'na gelen suyu kesmek suretiyle, Kaleburnuluları teslim zorlamaktadırlar.

26 Temmuz 1974 günü Mağusa Sancağı çevresinde yaşanan olaylar şu şekildedir;

04.40 – Maraş'tan çıkan 10 araçlık bir konvoy, Ayluka (Çanakkale) üzerinden Lefkoşa'ya sevk edildi.

07.30 – Barış Gücü *“Suriçi'ne Rumların attığı mermilerden patlamayanların imhası için, bir İngiliz uzmanın geleceğini”* bildirdi.

07.35 – Baykal bölgesinde ikamet eden, fakat gerekli sebeplerden Suriçi'ne alınan Türkler, bölgede bıraktıkları şahsi arabalarının Rumlar tarafından çalındığını söylediler. Barış Gücü'ne Baykallıların araç numaraları kaydettirildi.

07.46 - Türk Yönetimi'nin Mağusa'ya gönderdiği yiyecek ve un Barış Gücü tarafından Mehmetçik'e götürüldü. Mehmetçik, halkın ihtiyacı için £783 sterlinlik muhtelif erzakı aldığını bildirdi.

13.15 –

1. Kaleburnu ile telsiz irtibatı temin edilmiştir.
2. Kuruova, zayıtsız Kaleburnu'na çekildi.
3. Avtepe'deki zayıt kesin olarak bilinmemekte. Avtepe ve Kuruova'da Rum askerleri var.
4. Kaleburnu'nun çok acele silah ve mühimmata ihtiyacı vardır.

14.55 – Temasta bulunduğumuz düşman mevzilerinde bazı kaynaşmalar görüldü ve gerekli tedbirler hemen alındı.

15.15 – Barış Gücü Komutanı General Chand Mağusa'ya geldi.

16.00 - Rumlar Mağusa'dan Lefkoşa'ya 3 zırhlı araç ve 26 kamyon dolusu asker ve malzeme yolladılar.

16.10 – Maraş'tan silah sesleri işitildi. Şehir elektriği bağlandı.

16.40 –Kilitkayalı Hasan Mehmet ciğerlerinden, Ergazili Hüseyin Halil karnından, Karakollu Mehmet Kamil ayak parmaklarından yaralı ve parmakları kesilmiş olduğu halde Larnaka Rum Hastanesi'ne götürüldüler.

17.08 – Limana bir İsveç zırhlısı girdi. 5 dakika kaldıktan sonra ayrıldı.

18.25 – Rumlar, Barış Gücü'ne “*Eğer Türkler Akkule ve Othello üzerindeki mevzilerini kaldırmazlarsa ateş açacağız*” diye protesto ettiklerini bildirdi. “*Ateş açarlarsa onların da görecekleri var. Kaldırmıyoruz.*” cevabı verildi.

18.45 – Çifte Mazgal – Fakirhane arasında Barış Gücü gözetleme yeri tesis etti.

20.20 – Salamis Bay Oteli'nin ışıkları söndü.

20.25 – Rumlar Karakol bölgesinde, projektörlerle arama yapıyor.

23.30 – Rum Hastanesi'nin arka kısmında Rumlar, buldozerlerle irtibat hendeği kazıyorlar.

27 Temmuz 1974 tarihinde hareketin ikinci gününden beri telsiz irtibatı dahil, hiçbir temas kurulamayan Kaleburnu ile irtibat sağlanmıştır. Genel durum sorulduğunda, durumlarının iyi olduğu, Kuruova köyü'nün de Kaleburnu'na sığındığı öğrenilmiştir. Temas kurulamama sebebi olarak da telsiz cihazlarının bozulmasını göstermişlerdir.

07 Ağustos 1974 günü Büyükkonuk ve Yedikonuk köylerimizi saran düşman, halkı silahlarını vermeye ve teslim olmaya zorlamış, fakat Mehmetçik Taburu'ndan gördüğü karşı hareketlerle bu teşebbüsünde muvaffak olamamıştır.

Merkez birliklerimiz iki hareket arasında kalan dönem içinde yeniden teşkilatlandırılmış ve harbin normal neticesi olarak doğan aksaklıklar düzeltilme yoluna gidilmiştir. Birinci hareket öncesinde gerek hareketin ani yapılışı, gerekse Barış Gücü'nün müdahaleleri sonucu çok az ve kifayetsiz olarak yapılan tahkimat, bu dönem içinde muazzam bir şekilde yapılmıştır. Giriş kapıları ve Surlar üzeri sağlam mevzilerle tahkim edilmiş ve Suriçi'nin güvenliği 1.nci hareket dönemine nazaran daha güven içinde alınmıştır. Tahkimatın sağlamlığı ve lüzumluluğu, 2.nci harekatta düşmanın soluk aldırılmayan yoğun ateşine rağmen, bilhassa personelde çok az zayıf vermeye açık olarak görülmüştür.

Devre içinde düşmanın Barış Gücü ile ortaklaşa yarattığı bir de liman sorunu vardır ki, bu sorun da Sancağın kararlı ve cesur girişimleri sonunda karşı taraf için hüznarla sona ermiştir.

14 AĞUSTOS- 17 AĞUSTOS 1974 (İKİNCİ MUTLU BARIŞ HAREKATI)

14 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

Harekâtın başlamasıyla Mağusa bölgesindeki 1'nci YATK.lığı yoğun bir topçu ve havan ateşiyle Mağusa Türk kesimine taarruza başladı.

05.55 – Mağusa Sancağı Komutanlıktan şu emir aldı;

“Mağusa Sancağı mukavemete devam eden unsurları ile emir alır almaz, K.T.B.K. ve 6 ncı Kolordu Komutanlığı'nın Doğu istikametinde yapacağı taarruz harekâtında:

- 1. Halen buldukları savunma hatlarını elde buldurduracak ve karşısındaki düşman kuvvetlerini tespit edecektir.*
- 2. Düşman kuvvetlerinin ileri harekâtını mümkün olan kesimlerde geciktirecek.*
- 3. Harekâtın inkişafına göre verilecek görevleri yapmaya hazır olacaktır.”*

09.25 – Düşman Sur içerisine top, havan ve makineli tüfek ateşlerini sürekli bir şekilde topladı ve gittikçe şiddetini artırarak dövmektedir. Defalarca Sur kapılarına taarruzlar oldu. Asfaltı kazarak ve parçalayarak düşman zırhlı araçlarının ilerlemesine mani olacak tank hendekleri yapıldı.

10.25 – Düşman Suriçi'ni top ve havan atışları ile dövmeye devam etmektedir. Avtepe'den silah sesleri duyuluyor, fakat mahiyeti tespit edilemedi. Bazı Türk mevzileri tahrip edildi. Bir geri tepmesiz top isabet aldı. Düşmanın ateşine, mermi durumu göz önüne alındığı için cevap verilemedi. Dört kişi yaralandı.

14 Ağustos 1974 tarihinde Ordu'nun Doğu'da Mağusa, Batı'da Lefke üzerine hareketiyle 2.nci hareket başlamış oldu. Mağusa'da sabahın erken saatlerinde başlayan çarpışma 15 Ağustos saat 17.50'ye kadar bütün şiddetiyle devam etti. Saat 19.00'da birliklerin tüm düşman hedeflerini ele

geçirmesiyle sona erdi. Sancağa bağlı köy birliklerimizde ise herhangi bir çarpışma olmadı. Çünkü Türk askerinin Mağusa'ya gelmekte olduğunu öğrenen düşman asker ve sivil, büyük bir kısmı bölgeyi terk etti. Bölgede kalanlar ise birliklerimiz tarafından teslim alındı.

14 Ağustos 1974 sabah saat 07.00'de başlayan düşman ateşine, birinci hareketin aksine tam bir ateş disiplini içerisinde mukabelede bulunulmuştur. Düşmanın Suriçi'ne kesif havan ve makinalı tüfek atışına elde mevcut mermi nazar-ı itibare alınarak cevap verilmiştir. Saat 10.00'da düşmanın şartsız ateşkes isteği reddedilmiş, ateşe devam edilmiştir. Saat 08.00'de donanmaya ait iki hücumbot Boğaz ve Trikomo Doğu sahillerini bombalamışlardır. Jetler ise biri sabah, diğeri öğleden sonra olmak üzere iki defa gelmişler ve verdiğimiz koordinatlardaki hedefler ile Boğaz Deniz Üssü'nü bombalamışlardır.

15 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR (MEHMETÇİK VE MÜCAHİTİN KAVUŞMASI)

15 Ağustos 1974 günü düşmanın Mağusa'ya taarruzu sabahın erken saatlerinden itibaren şiddetli bir topçu ateşi ile başlamıştı. Düşman kuvvetleri hem Lefkoşa'dan Mağusa'ya ilerleyen Türk birliklerine karşı arkalarını emniyete almak, hem de Mağusa'daki Türk mukavemetini kırarak Mağusa Surları'nı ve kaleyi ele geçirerek buradan savunmasını Surlar üzerine yapabilmek için bütün güçleri ile Mağusa Suriçi'ne taarruzu yoğunlaştırmıştı. Mağusa'daki Mücahit kuvvetlerinin mermi ve yiyecekleri bitmiş, direnişi büyük bir güçlük ile sürdürmeye çalışıyorlardı. Sancağın A4 mühimmatının bitmesiyle Mücahitler düşmana sıra ile ateş ederek sanki makineli tüfek atışı yapıyor izlenimini vermiş ve böylece mermi tasarrufu da sağlanmıştır.

Saat 05.32'de düşmanın Suriçi'nde her çeşit silahlarla yoğun ateşi başlamış, ateşe bir gün öncekinin aynı ateş disipliniyle cevap verilmiştir. Saat 10.00'da uçaklar verilen hedefleri bombalamışlar, birçok düşman mevziini susturmuşlardır.

15 Ağustos 1974 günü saat 10.30 sıralarında Bayraktarlık'tan bir mesaj geldi. Bu Mesajda:

“Savunan, Türk bölgelerine Rum Milli Muhafız Ordusu ve Yunan askerleri zırhlı araçların ve tankların üzerine Türk Bayrağı çekerek ve Türkçe: ‘Biz geldik, size hürriyet getirdik’ diyerek savunan bölgelerden içeri girip katliam yapmaktadır. Kesinlikle Mağusa'nın kapıları açılmayacaktır. Aksi halde bir aydır devam eden başarılı savunmanıza rağmen Mağusa'yı kaybedersiniz. Bizim size bildireceğimiz tarihten önce gelen bütün kuvvetler düşman kabul edilecektir.”

yazıyordu.

15 Ağustos 1974, Sancağımız bölgesinde harbin son günü, Mücahitin Türk ordusuyla buluştuğu gün olmuştur.

Saat 05.32'de düşman Suriçi'ne her çeşit silahlarla yoğun ateşi başlamış, ateşe birgün öncekinin aynı ateş disipliniyle cevap verilmiştir.

Saat 10.00'da uçaklar verilen hedefleri bombalamışlar, birçok düşman mevziini susturmuşlardır.

Saat 13.00'de ikinci hava hücumu yapılmış, piyadenin tank ve topçu sesleri çok yakından işitilmeye başlamıştır.

Saat 14.15'de düşman tutunamayacağını anlamış ve limanı yakmıştır.

15.50'de üç uçak verilen hedefleri yeniden bombalamışlar, bazı mevzileri susturmuşlar, fakat uçakların gitmesiyle düşman ateşi olanca şiddetiyle devam etmiştir.

15 Ağustos 1974 akşamı hava kararmak üzere iken, Mağusa'yı savunan birliklerin mühimmatı bitmiş, yiyecekleri de limandan çıkardıkları bile tükenmiş bir haldeyken, Rumlar, Türk birliklerinin Serdarlı'ya geldiğini öğrenince, bir aydır ele geçiremedikleri Mağusa Kalesi'ni halkı ile beraber yok etmek için Suriçi'ni yakmaya başladılar. Düşman topçusu öğleden

sonra fosfor mermisi ile atışlara başladı. Suriçi'ne topçu mermileri gurup halinde düşüyor, sis ve yangın mermileri yer yer yangınlar çıkarıyordu.

Topçu ateşine havanlar da katılmıştı. Ateşin şiddeti giderek arttı ve akşama doğru yoğun bir hal aldı. Alevler minare boyunda göğe yükseliyordu ve uzaktan Mağusa Kalesi'nin içi yanan bir ocak gibi idi. Limanda patlayan yağ bidonları Suriçi'ne düşüyor ve yangının daha da büyümesine sebep oluyordu. Halk Suriçi'nde çıkış yolu bulmak için, nereye koşacağını bilemiyordu. İtfaiye araçları ve ambulanslar da isabet aldığından yangına müdahale edilemiyordu.

Bu arada 28nci P.Tümen Keşif Bölüğü Serdarlı'ya ulaşmış, P.Tüm. Komutanı Tümgeneral Osman Fazıl Polat, Tüm. Kşf. Bl.K. P.Kd.Ütğm. Erdoğan Acar'ı Mağusa'ya göndermişti.

Kariyerlerin görevi Mağusa etrafındaki düşmanın keşfine ve durumuna dair rapor vermeye dayalı idi. Buna müteakip 28nci P.Tüm. ertesi gün taarruza devamla Zırhlı Alay ve 230ncu Piyade Alayı ile Mağusa'yı iki taraflı kuşatacak ve Mağusa'da savunan Mücahitleri ve bütün şehir halkını kurtaracaktı.

Saat 17.40'da 21 kariyer ve 4 tank Mağusa'ya vardığında giriş kapısı civarına gelmiş, kariyerlerden bazıları çok ateş yiyorlar diye Suriçi'ne girmek istemiş, ancak ilk olarak Bayraktarlık'tan gelen uyarı dikkate alınarak kariyerler Surların içerisine sokulmamıştır. Fakat ilerleyen dakikalarda gerçek ortaya çıkarak Mücahitler ile Mehmetçiğin birleşmesi sağlanmıştır.

Saat 19.00'da tüm düşman hedefleri birliklerimizin eline geçmiş, düşman mevzileri tamamen susturulmuştur.

Saat 21.00'de Piyade Alayı da bölgeye intikal edip yerleşmiştir.

İkinci Harekâtta Mağusa'ya giren Türk Kariyerleri

İkinci Harekat'ta 28. Tümen'e bağlı Mekanize Bölüğü'nün Yenikapı'dan Suriçi'ne Girişi

Mehmetçik ve M¼cahitin Kavuşması

Sakarya Bölük Komutanı Ütgm. Kadir Bayraktar 15 Ağustos gününü şöyle anlatıyor;

“2nci Barış Harekatı'na kadar Çifte mazgal Bölgesi'nde görev yaptık. 15 Ağustos 1974 Barış Harekatı'nın ikinci günü ikindi saatlerinde RMMO Mağusa limanını havan yangın mermileriyle yakmaya başladı. Yoğun bir havan atışı başladı, bir taarruz hazırlığı görünümündeydi. Bu esnada radyoda 'şu anda Mehmetçikle Mücahitler Mağusa'da kucaklaşıyor' anonsu yapılıyordu. Halbuki o anda düşman atışlarından bunalmış durumda idik. Bu atışlar yarım saat sürdü ve aniden kesildi. Mağusa Suriçi Yenikapı bölgesindeki gözetleyiciler Lefkoşa yolundan tankların geldiğini söylediler. Mehmetçiğin Mağusa sur kapılarına ulaşmasıyla Barış Harekatı'nın Mağusa bölgesindeki safhası tamamlanmış oluyordu.”

Bu arada, Mehmetçik Taburu'na bağlı birliklerimiz ise 15 Ağustos günü Aytotoro (Çayırova), Büyükkonuk ve Yedikonuk köylerini ele geçirmiş, köylerde bulabildiği Rumları esir almıştır.

16 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

16 Ağustos 1974 saat 10.00'dan itibaren Maraş bölgesi Mehmetçik ve Mücahitlerce taranmış, fakat bölgede sadece çok az sayıda yaşlı Rum bulunabilmiştir. Sivil halk ve asker daha önce Tümen birliklerinin Mağusa'ya gelmesiyle bölgeyi terk etmiştir.

16 Ağustos günü 28nci P.Tüm. birlikleri 230ncu P.A. ve Zh.A. Mağusa'nın etrafındaki düşmanı kuşattı. Bir aydır direnen Mağusa Merkez Mücahit Tb. ve 10.000 Kıbrıslı Türk Surların dışına çıktı, Mehmetçikle kucaklaştı.

Saat 10.00'dan itibaren Maraş Bölgesini tarayarak, Maraş'ın içindeki düşman mukavemetini temizlediler. Bazı İngiliz birliklerinin Maraş'ın içinde kurmak istedikleri barikatları da silah kullanmadan aşarak, Kolordu'nun verdiği hedefin 12 km. Güneyine inerek Derinya bölgesini ele geçirdiler ve Dikelya İngiliz Üssü'ne bağlı Ay Nikolas Üssü'ne dayandılar.

17 AĞUSTOS 1974 GÜNÜ MAĞUSA SANCAĞI'NDA YAŞANAN OLAYLAR

17 Ağustos 1974 saat 10.45'te Mehmetçik Taburu Mücahitleri Türk askerleriyle birleşmişlerdir. Mehmetçikle birleşen kol saat 11.30'da da Kaleburnu Mücahitleriyle birleşmişlerdir. Mehmetçik ve Kaleburnu ile birleşmeden sonra bölge taranmış, fakat sivil, asker çok sayıda Rumun bölgede olmadıkları ve daha önce bölgeyi terk ettikleri anlaşılmıştır.

Böylece Sancak bölgesi düşmandan tamamen temizlenmiş, Mağusa Sancağı Türk ordusunun desteğinde yıllarca sürdürdüğü şerefli mücadeleyi zaferle sonuçlandırmış oldu. Barış Harekatında bütün Mücahitler görevlerini layıkıyla yapmış, zaferin yaratıcısı olmuştur.

Sancak 1.nci harekatta 37, 2.nci harekatta 2, toplam 39 şehit vermiştir. Bunların 30'u Merkez'de, dokuzu köylerde şehit olmuşlardır. Şehitlerin 23'ü mevzide şehit edilmiş Mücahit, 16'sı da kadın, erkek ve çocuk sivillerdir.

Rumlar Tarafından Tahrip Edilen Sakarya İlkokulu

18 AĞUSTOS 1974 - 31 ARALIK 1974 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

30 Ağustos Zafer Bayramı, Şehitler Abidesi'nde yapılan mütevazı bir törenle kutlanmıştır.

22 Eylül 1974 tarihinde Sancaktar Kemal Servet Bey ile Mehmetçik Tabur Komutanı Lütfi Reşat Bey görev sürelerini tamamlayarak Mağusa Sancağı'ndan ayrılmışlardır.

BAYRAKTAR F. KOR. GEM. ŞETİM BAŞER
DĞİ. MERKEZİ ÖZGÜRLÜKÇÜ ÖZEL TİMİ YEMİN
TÖRENİ ÖNCESİ KARŞILAMA EKİPLERİNDEN.

Yeni Sancaktar ve Tabur Komutanı gelinceye kadar Bedirhan Aydemir Bey Sancaktarlık, Mustafa Atilla Bey de Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevini vekaleten devralmışlardır.

26 Eylül 1974 tarihinde harbin ilk gününden beri silah altında bulunan yedek Mücahitler terhis edilmişlerdir.

29 Eylül 1974 tarihinde Ziya Kemal Bey Sancaktarlık, Ramiz Nevzat Bey de Mehmetçik Tabur Komutanlığı görevini devralmışlardır. Bedirhan Aydemir Bey Sivil İdari İşler Yardımcısı (Sivil Savunma Komutanı), Sadi Oğuz Bey Hrk- İsth. Yardımcısı (Sancak Koordinatörü) olarak görev değiştirmişlerdir.

Önceki sıra. Soldan sağa. Dr. HAFSA GÜVENER (ERDAR - MERNUM)
 NAIM TAYYAR (BEL. BEK. MERNUM) İMET BEYİM (EAYMAKAM - MERNUM)
 Dr. ABİ NUR (SANCAK SAĞLIK Md. D-6 - BAŞTAR) EĞY. İb. KİM
LÜTFİ BEY SANCAKTAR ALB. KEMAL AULİE, BÖLGE K'Nİ
 TOP. Kd. ALB. KEMAL EFLİK, SANCAKTAR yed. TOPCU R. ERDOĞAN
 AYDEMİR. KOORD. E. KUR ALB. SAĞI ÖZKURTULUĞLU, İb. K'Nİ
 E. TİM GEN. NEVZAT DEKAR ÖLÜ.
 ÜNİFORMALI OLANLAR. E. Bİ. KİM ÜTÜ. NAIM KANAR ÖLÜ
 SANCAK İST. İST. S. HİLMİ KILIN, SANCAK Hrb. S. YED. Y. MSAR
 BİRBAK POLİS Md. KEMAL - - - -
 ARKADA S. D. DR. FERİŞ ERÖLÜ (Eski DİR)

Mağusa Sancağı'nın kurulduğu günden beri Sancak Teşkilatında bulunan Mehmetçik Taburu, yeni ve değişen şartlar gözönüne alınarak 29 Eylül 1974

tarhinde bağımsız olarak, kendine bağılı Kaleburnu ve Sazlıköy bölükleri ile kuruluşumuzdan çıkarılmıştır.

03 Ekim 1974 tarihinde Sayın Bayraktar ile, Kıbrıs'ta ilk Bayraktarlık görevi yapan Kemal Coşkun (Kenan Coygun) Bey Sancağı ziyaret etmişlerdir.

07 Ekim 1974 tarih ve D-3: 199/74 sayılı Bayraktarlık emir ile yeniden teşkilatlanma yapılmış ve Mağusa Sancağı şu şekilde teşkilatlanmıştır:

1. Sancak Karargahı ve Karargah Servis Bölüğü
2. Destek Bölüğü
3. İnzibat Takımı
4. Merkez Taburu
  - a. Kh. Destek Bölüğü
  - b. İnci Bölük
  - c. 2nci Bölük
5. Sivil Savunma
6. Emniyet Müdürlüğü
7. Radyo
8. Trikomo Taburu
  - a. Trikomo Taburu
  - b. Ergazi Bölüğü
9. Beyarmudu Bölüğü

MAĞUSA MERKEZ TB. TÖREN EKİMİNDE

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, şimdiye kadar Mağusa'da görülmemiş biçimde Surlar dışında, ordu ile müşterek olarak muhteşem bir şekilde kutlanmıştır.

Gülseren (Karakol) Kampı'nın, eğitim kampı olarak ayrılmasından sonra 1957 doğumlu 500 mükellef 30 Ekim 1974 tarihinden itibaren Sancağımız kanalı ile temel eğitimlerini yapmak üzere Gülseren Eğitim Kampı'na sevk edilmişlerdir.

04 Kasım 1974 tarihinde Sayın Bayraktar ve bazı Bayraktarlık mensupları Gülseren Eğitim Kampı'nın açılışını yapmışlardır. Bilahare yeniden teşkilatlanan Karargah Servis Bölüğü'nün kuruluşu ile araç ve silahlarının yerinde görmüşlerdir.

10 Kasım 1974 tarihinde Ulu Önder Atatürk, ölümünün 36. Yıldönümünde törenle anılmıştır.

10 Aralık 1974 tarihinde 28. Tümen Komutanı Osman Fazıl Polat Paşa Sancak birliklerini denetlemiş ve Sancak dallarının sunduğu brifingi almıştır.

01 Aralık 1973 tarihinde temeli atılan Sancak Karargahı binası, harpte düşman mermisinden tahribata uğrayan kısımları onarılarak 14 Aralık 1974 tarihinde törenle hizmete açılmıştır. Açılışı Ordu Komutanı Sayın Suat Aktulga'nın yaptığı törende ayrıca Otonom Türk Yönetimi (OKTY) Başkanı Sayın Rauf Denктаş, Türkiye Sağlık Bakanı Sayın Salahaddin Cizrelioğlu, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Sayın Bedrettin Demirel, 28. Tümen Komutanı Sayın Osman Fazıl Polat, Sayın Bayraktar, Türkiye Büyükelçiliği mensupları ve bakanlar hazır bulunmuşlardır.

21 Aralık 1974 tarihinde Şehitler Abidesi'nde yapılan tören ile Mücadele ve Şehitler Haftası açılmıştır. Hafta 27 Aralık 1974 tarihine kadar devam etmiştir.

Mükellefiyet sürelerini tamamlayan 1971 Kasım celbinden 18 mükellef Mücahit ile 50 yaşının dolduran veya kendi arzusu ile çıkmak isteyen 102 mukaveleli Mücahit 30 Aralık 1974 tarihinde toplu olarak terhis edilmişlerdir.

30 Aralık 1974 tarihinde Diyanet İşleri Başkanı Dr. Lütfi Doğan, Kıbrıs Harekatında kahramanca savunan Mağusa'nın Gazilik şerefini tescil etmek için Mağusa Namık Kemal Meydanı'nda Gaza Duasını yapmıştır.

01 OCAK 1975 - 31 ARALIK 1975 TARİHLERİ ARASINDAKİ OLAYLAR

Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı ve Şanlı Kıbrıs Barış Harekatı döneminin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Sayın Bülent Ecevit 02 Ocak 1975 tarihinde İstanbul Feribotu ile OKTY Başkanı Sayın Rauf Denktaş'ın davetlisi olarak Mağusa'ya gelmiştir. Sayın Bülent Ecevit'i Mağusa'da onbinlerce kişi karşılamış, kendisine muazzam bir sevgi gösterisinde bulunulmuştur. Namık Kemal Meydanı'nda halka hitaben bir konuşma yapan Sayın Ecevit Barış Harekatı ve şimdiki durum hakkında detaylı bilgi vermiştir.

T.C. B/B B. ECEVİTİNİN MAĞUSA KİMLİKLERİ
SİBERGA NAMIK KEMAL MEYDANINDA
HALKLA KONUŞMA YAPARKEN
SÖZLÜKÜ SİYAS. SİMİ ————— BİR MİNUTUN
ZİYA KATİPİ (ANONİM) B. ECEVİT, NAMIK
KEMAL MEYDANINDA KONUŞMASI

Sayın Bülent Ecevit'in konuşmasından sonra OKTY Başkanı Sayın Rauf Denктаş, 3 gün önce Diyanet İşleri Başkanı Sayın Lütfi Doğan'ın gaza duasını yaptığı “*Mağusa'nın Gazilik Unvanı*”nı resmen tescil etmiştir.

Sancak konuş ve kuruluşunda bazı değişiklikler yapılmış ve Sancağımız en son şekilde göre şu şekilde teşkilatlanmıştır.

1. Sancak Karargahı ve Karargah Bölüğü
2. Sancak Destek Bölüğü
3. Merkez Tabur (1.nci Tabur)
  - a. Karargah Destek Bölüğü
  - b. 1.nci Piyade Bölüğü
  - c. 2.nci Piyade Bölüğü
  - d. 3.ncü Piyade Bölüğü (Beyarmudu)
4. Yeni İskele Taburu (2.nci Tabur)
  - a. Karargah Destek Bölüğü
  - b. 1.nci Piyade Bölüğü
  - c. 2.nci Piyade Bölüğü
  - d. 3.ncü Piyade Bölüğü (Kantara Bölüğü)
5. Emniyet Müdürlüğü
6. Radyo
7. Bando

13 Şubat 1975 tarihinde, Federe Kıbrıs Türk Devleti'nin ilanı Sancak çapında büyük bir sevgi ve mutluluk kaynağı olmuştur.

Görev süresini tamamlayan Sadi Oğuz Bey 20 Şubat 1975 tarihinde Mağusa Sancağı'ndan ayrılmıştır.

22 Şubat 1975 tarihinden itibaren Merkez Tabur Komutanı Ramiz Nevzat Bey Sancak Hrk.-İsth. Yrd. (Sancak Koordinatörü) görevini, Sancağa yeni gelen Beşir Yavuz Bey de Merkez Tabur Komutanlığı görevini devralmışlardır.

31 Mart 1975 tarihinde Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanı Korgeneral Bedrettin Demirel, beraberinde 28. Tümen Komutanı Tümgeneral Osman Fazıl Polat olduğu halde Sancağa veda ziyaretinde bulunmuştur.

KIBRIS RUMLARININ DERINYADA .Nisan.1975 TARIHİNDE DÜZENLEDİKLERİ
TÜRKİYE ALEYHİNE ULUSLARARASI GÖSTERİ.RMM KUM TORBALARI ÜZERİNDE
İNGİLİZ VE YUNAN BAYRAKLARI.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

Genelkurmay Başkanlığı adına Kara Kuvvetleri Denetleme Kurulu, Korgeneral Vecihi Akın başkanlığında 30 Nisan 1975 günü Sancağımızı ziyaret ederek Sancak birliklerini denetlemiştir.

15 Mayıs 1975 tarihinde Hava Şehitlerini Anma törenleri Şehitler Abidesi'nde yapılmıştır.

19 Mayıs Gençlik ve Spor Bayramı törenlerle kutlanmıştır. Tören sırasında nizami birliklerden Komando Bölüğü'nün yaptığı gösteriler, törene ayrı bir özellik vermiştir.

27 Mayıs Anayasa ve Hürriyet Bayramı törenlerle kutlanmıştır.

Kıbrıs Türk Federe Devleti Anayasa Halk Oylaması, 8 Haziran 1975 günü büyük bir olgunluk ve vekar içinde yapılmıştır.

1958 doğumlu mükellefler, temel eğitime tabi tutulmak üzere 16 Haziran 1975 tarihinde Gülseren Eğitim Kampı'na sevk edilmişlerdir.

SONUÇ

Mağusa Sancağı, günümüzde 1 Ağustos 1976 tarihinde kurulan Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı bünyesindeki 4. Piyade Alay Komutanlığı'na dönüşerek görevini çağdaş ve düzenli bir kuvvet olarak aynı güç ve azimle devam ettirmektedir.

MAĞUSA SANCAĞI'NDA GÖREV YAPAN SANCAKTARLAR

S.NO	Rütbesi - Adı Soyadı	Kod İsmi	Görev Süresi
1	Bnb. Şefik Karakurt	Kaya Bey	01.08.1958–01.06.1961
2	Yb. Mehmet Özden	Necdet Bey	01.07.1961-01.08.1963
3	Alb. Turgut Sökmen	Turgut Bey	01.09.1963–24.09.1965

4	Kur. Alb. Mustafa Uzun	Yüksel Bey	25.09.1965–18.03.1967
---	------------------------	------------	-----------------------

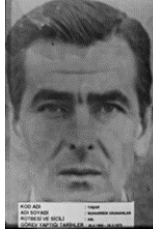
5	Alb. İsmet Duman	Bulut Bey	19.03.1967-02.10.1968
---	------------------	-----------	-----------------------

6 Alb. Mustafa Doğaner Mustafa Bey 03.10.1968–25.04.1

7 Alb. Muharrem Okanlar Yaşar Bey 26.04.1969–25.03.1970

8 Alb. Kazım Doğan Nihat Bey 03.04.1970-01.08.1971

9 Alb. Edip Tunar Arif Edip 03.10.1971-22.02.1973

10 Alb. Servet Mörek

Kemal Servet

23.03.1973 22.08.1974

11 Alb. Ziya K. Gülle

Kemal Gülle

27.08.1974–15.09.1975

12 Alb. Vedat Piroğlu

Zeki Bey

12.10.1975-01.08.1976

20 TEMMUZ 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI ESNASINDA MAĞUSA SANCAĞI'NIN ASKER VE SİVİLLERDEN VERMİŞ OLDUĞU ŞEHİTLER (KILGIN ARŞİVİ)

20 TEMMUZ KIBRIS BARIŞ HAREKATI ESNASINDA MAĞUSA SANCAĞI'NIN ASKER VE SİVİLLERDEN VERMİŞ OLDUĞU ŞEHİTLER

MAĞUSA

ADI SOYADI	MEZAR NO	YAŞI	OLUŞUM TARİHİ	OLUŞUM YERİ VE ŞERHİ	MEZAR DURUMU
1. Şaife İsmail	1	22	20 Temmuz 1974	Havan mermininden / Karakol	
2. Mehmet Abdullab	2	24	22 Temmuz 1974	Havan mermininden / C. Mağal	
3. Aynan Niyazi	3	35	21 Temmuz 1974	Uçak mermininden / Çabulak Burcu	
4. Nihat Mehmet	4	37	20 Temmuz 1974	Havan mermininden / Çift. Mağal	
5. İsmet Ali	5	35	22 Temmuz 1974	Havan mermininden / Çift. Mağal	
6. Fatma Ali	6	78	20 Temmuz 1974	Havan mermininden / Çift. Mağal	
7. Fatma Hatun	7	58	20 Temmuz 1974	Havan mermininden / Çift. Mağal	
8. Süleyman Akil	8	14	22 Temmuz 1974	Havan mermininden / Çift. Mağal	
9. Süleyman Akil	9	16	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
10. Mustafa Kuruoğlu	10	28	20 Temmuz 1974	N.K.Lisesinde Çarpışırken	
11. Yusuf Mehmet	11	18	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
12. Saferet J. Bayram	12	20	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
13. Süleyman Emre Soney	13	4	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
14. Nezir Şahin	14	25	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
15. Nezir Şahin	15	60	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
16. Tuşay Aslanlı	16	23	20 Temmuz 1974	Apartmanlarda Çarpışırken	
17. Hüseyin Durmuş	17	23	20 Temmuz 1974	Karakol Çarpışmalarında	
18. Celil Hüseyin	18	52	20 Temmuz 1974	Baykalda Katuban apartmanlarında	Türk Tabiyeti
19. Hüseyin Akil	19	18	14 Ağustos 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
20. Turay Fikri	20	17	14 Ağustos 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
21. Saferet Şahin	21	21	15 Ağustos 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
22. Saferet Şahin	22	20	15 Ağustos 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
23. Saferet Şahin	23	20	17 Ağustos 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
24. Saferet Şahin	24	20	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
25. Emirali Şihyan	25	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
26. Emirali Şihyan	26	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
27. Emirali Şihyan	27	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
28. Emirali Şihyan	28	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
29. Emirali Şihyan	29	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
30. Emirali Şihyan	30	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
31. Emirali Şihyan	31	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
32. Emirali Şihyan	32	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
33. Emirali Şihyan	33	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
34. Emirali Şihyan	34	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
35. Emirali Şihyan	35	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
36. Emirali Şihyan	36	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
37. Emirali Şihyan	37	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
38. Emirali Şihyan	38	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
39. Emirali Şihyan	39	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
40. Emirali Şihyan	40	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
41. Emirali Şihyan	41	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
42. Emirali Şihyan	42	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
43. Emirali Şihyan	43	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
44. Emirali Şihyan	44	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
45. Emirali Şihyan	45	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
46. Emirali Şihyan	46	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
47. Emirali Şihyan	47	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
48. Emirali Şihyan	48	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
49. Emirali Şihyan	49	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
50. Emirali Şihyan	50	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
51. Emirali Şihyan	51	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
52. Emirali Şihyan	52	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
53. Emirali Şihyan	53	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
54. Emirali Şihyan	54	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
55. Emirali Şihyan	55	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
56. Emirali Şihyan	56	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
57. Emirali Şihyan	57	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
58. Emirali Şihyan	58	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
59. Emirali Şihyan	59	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
60. Emirali Şihyan	60	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
61. Emirali Şihyan	61	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
62. Emirali Şihyan	62	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
63. Emirali Şihyan	63	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
64. Emirali Şihyan	64	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
65. Emirali Şihyan	65	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
66. Emirali Şihyan	66	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
67. Emirali Şihyan	67	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
68. Emirali Şihyan	68	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
69. Emirali Şihyan	69	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	
70. Emirali Şihyan	70	70	20 Temmuz 1974	Çabulak Katuban apartmanlarında	

OLUŞMALARİ TESPİT EDİLEN FAKAT BELLERİ TAAMİNDEN BİLLİMEZEN BİR YERDE OLUŞANLAR

1. Güler Kemal	24	27	Sakarya İlkokulundan Tanrıca Beketöster	Mezarı belli değil
2. Kemal Hasan	25	35	Sakaryada Çarpışırken	Mezarı belli değil
3. Emirali Ramız	26	55	Sakaryada Çarpışırken	Mezarı belli değil
4. Cemal Hasan	27	55	Sakaryada Çarpışırken	Mezarı belli değil
5. Hatice Hüseyin	28	4	Sakaryada Çarpışırken	Mezarı belli değil
6. İbrahim Hasan	29	22	N.K.Lisesinde Çarpışırken	Mezarı belli değil
7. Ziya Hatun	30	21	N.K.Lisesinde Çarpışırken	Mezarı belli değil

**20 TEMMUZ 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI ESNASINDA
MAĞUSA SANCAĞI'NIN ASKER VE SİVİLLERDEN VERMİŞ
OLDUĞU ŞEHİTLER (4. P.A. ARŞİVİ)**

S.NU	ADI SOYADI	ŞEHİT OLDUĞU TARİH	ŞEHİT OLDUĞU YER	BULUNDUĞU ŞEHİTLİK	
1	TUNCAY ARSLAN ALİ	21.07.1974	Baykal Bl. Geri çekilmesi esnasında geride kalıp şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
2	ABİDE BAYRAM	20.07.1974	Karakol Bölgesinde Şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
3	REMZİ GÖĞÜS	21.07.1974	Karakol bölgesinde Şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
4	SÜLEYMAN EMRE SOMAY	21.07.1974	Mağusa'da vurularak şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
5	SAFFET BAYRAM	21.07.1974	Namık Kemal lisesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	

6	YUSUF MEHMET	21.07.1974	Namik Kemal lisesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
7	MUSTAFA KURTULUŞ	21.07.1974	Baykal Bölüğüne Bağlı Tk. K'da şehit olmuştur	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
8	SADIK MANİGO	21.07.1974	Namik Kemal Lisesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
9	YUSUF EMİRALİ	21.07.1974	Sakarya Bölüğünde Rum tankına bomba koyarken şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
10	FATMA ALİ	21.07.1974	Akkule bölgesinde dik mermi yolunda şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
11	İSMET ALİ	21.07.1974	Çifte Mazgal bölgesinde dik mermi yolunda şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
12	NİHAT MEHMET	22.07.1974	Çifte Mazgal bölgesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
13	AYHAN NİYAZI	22.07.1974	Çifte Mazgal mevziinde çarpışırken şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	

14	MEHMET ABDULLAH	21.07.1974	Canbulat Bölgesinde Türk uçaklarının açtığı ateş sonucu şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
15	İSMET YUSUF CEZZAR	20.07.1974	Çifte Mazgallarda dik mermi yolunda şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
16	ŞAZİYE İSMAIL	20.07.1974	Karakol Bl.de dik mermi yolu üzerinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
17	TURGAY FIKRİ	14.08.1974	Akkule yolunda Rumların kurşunları ile şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
18	HÜSEYİN AKİL HOCA	14.08.1974	Cephaneyi kontrol esnasında Canbulat Bölgesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
19	RIDVAN AKTARMAÇ	15.07.1974	28'inci Tümen M113 Kariyer'inde şehit olmuştur	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
20	SEFER SALİH	18.08.1974		CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
21	EMİRALİ SÜLEYMAN	20.07.1974	G. Mağusa'da Şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	

22	EMİRALİ RAMİZ	20.07.1974	Sakarya bölgesinde çarpışırken Şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
23	HATİCE HÜSEYİN	20.07.1974	Sakarya Bölgesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
24	GÜNER KEMAL	20.07.1974	Sakarya Bölgesinde çarpışırken şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
25	KEMAL HASAN	20.07.1974	Sakarya Bölgesinde RMMO keskin nişancı ateşi sonucu şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
26	ZİYA HALİL	20.07.1974	Namık Kemal Lisesinde şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
27	İBRAHİM HASAN	20.07.1974	Namık Kemal lisesinde Rum subayını öldürdüğü için şehit olmuştur.	CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
28	HAVVA M.HÜDAVERDİ	-		CANBULAT ŞEHİTLİĞİ	
29	ÇOCUK	20.07.1974	-	ÇİFTE MAZGALLAR ŞEHİTLİĞİ	

**ŞEHİTLERİMİZİN DEFNEDİLDİĞİ CANBULAT MEZARLIĞI
(1974)**

**ŞEHİTLERİMİZİN DEFNEDİLDİĞİ CANBULAT MEZARLIĞI
(2020)**

Mağusa Sancağı'nın 1974 Barış Harekatı şehitlerinin sayıları bakımından Hili Kılğın'ın arşivindeki liste ile 4. Piyade Alay Komutanlığı kayıtları arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir.

Kılğın Arşivi'nde şehit sayısı 30 olarak kayıtlı olup, Alay kayıtlarına bu sayı 29'dur. Kılğın arşivinde 17. sıradaki şehidimiz Hüseyin Durmuş, 18. Sıradaki şehidimiz Celil Hüseyin ve bilinmeyen yerde gömülü olanlar listesinde 4. sıradaki şehidimiz Cemal Hasan'ın isimleri Alay listesinde mevcut değildir. Gazimağusa Mücahit Komutanlar Derneği Başkanı Gözkamaş Ergüneş ile yapılan koordinasyonda da bu üç şehidimizin Mağusa Sancağı şehitleri olduğu teyid edilmiştir. Canbulat Şehitliği'nde yapılan incelemede ise Celil Hüseyin ve Hüseyin Durmuş'un kabirlerine rastlanmamıştır.

Havva M. Hüdaverdi isimli şehidimiz ise, Alay kayıtlarında vardır. Hilmi Kılğın arşivinde mevcut değildir. Bu şehidimizin kabri Canbulat Şehitliğinde yer almaktadır.

İki kaynak arasındaki bir başka fark ise, Kılğın arşivinde, "Öldükleri Tespit Edilen, Fakat Cesetleri Verilmeyip Rumlar Tarafından Bilinmeyen Bir Yere Gömülenler" başlığı altında yer alan yedi kişilik bir şehit listesi yer almaktadır. Yapılan incelemede bu şehitlerimizin, Alayın 29 kişilik listesinde yer aldığı ve kabirlerinin Canbulat Şehitliğinde olduğu tespit edilmiştir. Merhum Hilmi Kılğın'ın sözkonusu çizelgeyi hazırlamasından sonra şehitlerimizin naaşına ulaşıldığı ve Canbulat Şehitliği'ne defnedildikleri ve farklılığın da bundan kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Tüm şehitlerimizi rahmet ve minnetle anıyoruz. Ruhları şad, mekanları cennet olsun.

HİLMİ KILGIN'IN ARŞİVİNDEN MUHTELİF FOTOĞRAFLAR

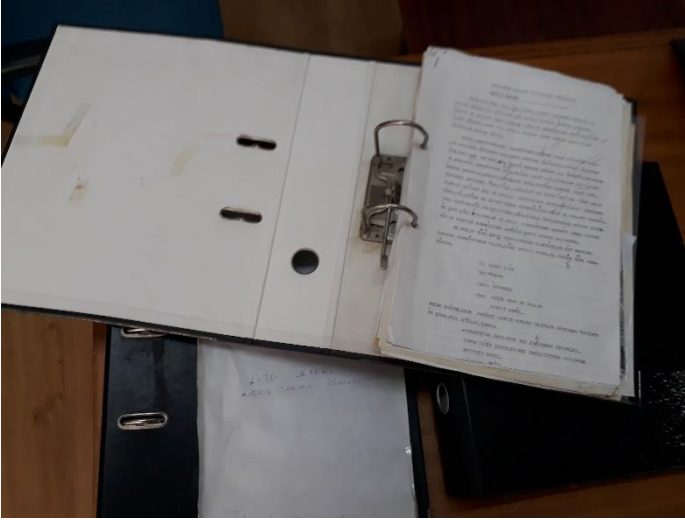

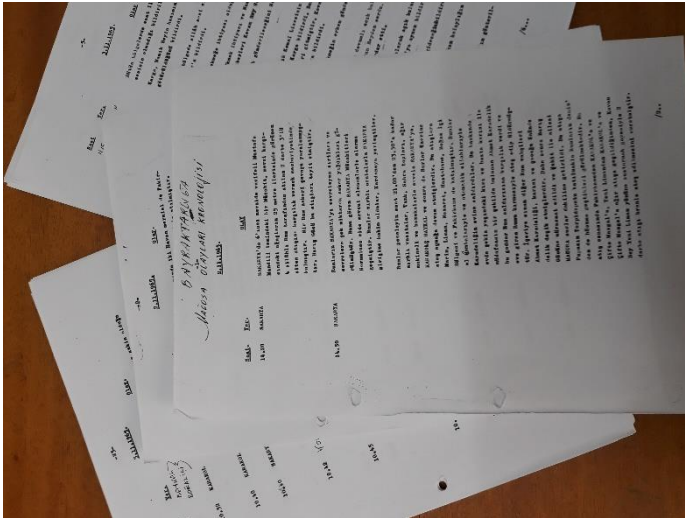
11 MAYIS 1970 TARİHİNDE KOR. GENEL M. VE HİZ. ELİM SAĞCIK MÜCAHİTLERİNİ DEĞERLENDİRME

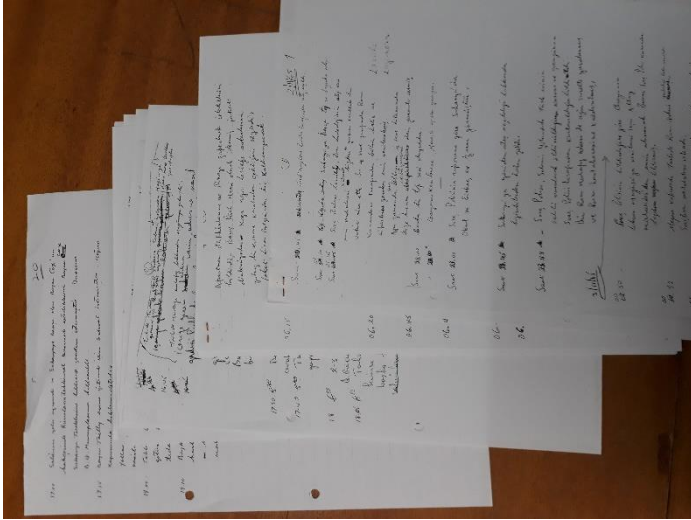
Mağusa Sancağı Seferi Karargah

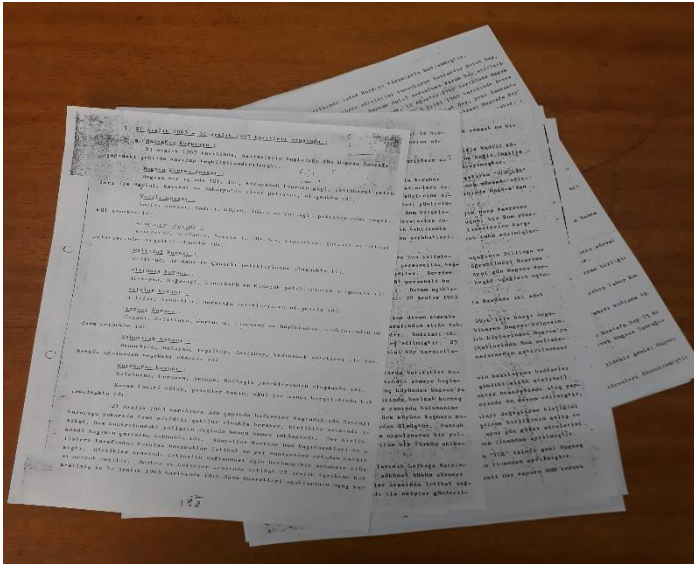
Arşivden Bölümler

Arşivden Bölümler

KAYNAKLAR

1. ARŞİV KAYNAKLARI

Hilmi Kılıç(Komutan)'ın Kişisel Arşivi

- 1963-1974 Mağusa Sancak Ceridesi
- Mağusa Sancağı'ndan Bayraktarlığa Gönderilen Mesajlar
- Sancak Kh.'ndaki BM Barış Gücü Görevlisinin Telsiz Notları
- Kişisel Notlar

2. SÜRELİ YAYINLAR

- **Halkın Sesi**, 7 Aralık 1963, sayı. 6247.
- **Ulus**, 7 Nisan 1959.

3. YAZILI KAYNAKLAR

Alasya, Halil Fikret, “**Osmanlı Hükümeti Tarafından Ortodoks Kilisesine Verilen İmtiyazlar**”, Milletlerarası Birinci Kıbrıs Tetkikleri Kongresi (14-19 Nisan 1969) Türk Heyeti Tebliğleri, Ankara.

An, Ahmet, “**Kıbrıs Türkleri-1**”, Yeni Kıbrıs, Ekim 1998.

Artuç, İbrahim, **Kıbrıs'ta Savaş ve Barış**, İstanbul, 1989.

Bozkurt, İsmail, **Kıbrıs Tarihine Bir Bakış**, Ankara, 2001.

Efegil, **Avrupa Birliği Kıskaçında Kıbrıs Meselesi (Bugünü ve Yarını)**, Ankara, 2001.

Gazioğlu, Ahmet (1960), **İngiliz İdaresinde Kıbrıs (1878-1960) I**, Statü ve Anayasa Meselesi, İstanbul.

Gazioğlu, Ahmet C., **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs II (1878-1952) Enosis Çemberinde Türkler**, Lefkoşa, 1996.

Gazioğlu, Ahmet C., **Kıbrıs Türk Tarihi, Türk Dönemi (1570-1878)**, Lefkoşa, 1994.

Göktürk, Turgay Bülent, **Türkiye'nin 1974 Öncesi Kıbrıs Politikası, Vizyonu, Uygulamaları**, Gazimagusa/KKTC, 2018.

Hakeri, Bener Hakkı, **Başlangıcından 1878'e Dek Kıbrıs Tarihi**, Ankara, 1993.

Hill, Geoege H., **A History of Cyprus IV**, 1952, Cambridge: Cambridge University Press.

Laptalı, Hüseyin, “**Kıbrıs'ta Bitmeyen Soykırım**”, I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu Sempozyum Bildiri Kitabı, Ankara, 2009.

Menter Şahinler, **Türkiye'nin 1974 Kıbrıs Siyaseti**, Rumeli Kültür ve Dayanışma Derneği yay., İstanbul, 1979, s. 111.

Parry, Victor Jack, **A History of Ottoman Empire to 1730**, Cambridge, 1976.

Tolgay, Ahmet (1998), **Fırtına ve Şafak**, KTMD Yayını No:8, Lefkoşa.

Uyguroğlu, Asım (Tnk. Kur. Bnb.), **Kıbrıs'ın Dünü, Bugünü, Yarını** (Kur. Tezi), Harp Akademileri K.lığı Yayını, İstanbul, Mayıs 1995.

3. CANLI TARİH KAYNAKLARI

Ahmet Sevinç (Mağusa Sancağı Baykal Bl. Komutanı) ile değişik tarihlerde (Son olarak 13 Ağustos 2020 tarihinde) DAÜ ATAUM Ofisi'nde yapılan söyleşiler

Ertuğrul Hasipoğlu (Erenköy ve Mağusa Mücahidi) ile değişik tarihlerde (Son olarak 13 Ağustos 2020 tarihinde) yapılan söyleşiler

Hüseyin Başbuğ (Sakarya Bölüğü Mücahit Komutanı) ile 31 Temmuz 2019 tarihinde DAÜ ATAUM Ofisinde yapılan söyleşi.

Kadir Bayraktar (Mağusa Sancağı Sakarya Bölük Komutanı) ile 21 Ocak 2016 tarihinde kendi ofisinde Turgay Kılgın tarafından yapılan söyleşi.

Osman Saner (Mücahit- Mağusa Baykal Kurtuluş Tünelinin Mimarı) ile 16 Haziran 2020 tarihinde DAÜ ATAUM Ofisi'nde yapılan söyleşi.

Turgay Kılgın (Hilmi Komutan'ın Oğlu) ile muhtelif zamanlarda (Son olarak 13 Ağustos 2020 tarihinde) DAÜ ATAUM Ofisi'nde yapılan söyleşiler

Bu kitap, Şanlı Mağusa Sancağı'nın Varoluş Mücadelemizde ortaya koyduğu onurlu mücadeleyi genç nesillere çok açık bir şekilde anlatan ve yakın tarihimize ışık tutan güzel bir eser olmuştur.

Yılmaz BORA
TMT ve Mücahitler Derneği
Genel Başkanı